Переклад Олекси Логвиненка

Присвячую матері

1

Якщо ви справді надумали читати цю історію, то насамперед вам, мабуть, захочеться довідатись, де я з'явився на світ божий, як минало моє безголове дитинство, що робили мої батько й мати, поки мене ще і в проекті не було,— одне слово, всю оту муру в дусі Девіда Копперфілда. Та як хочете знати правду, я не маю охоти закопуватись у той мотлох. По-перше, все це мені остогидло, як гірка редька, а по-друге, і батька, й матір моїх по двічі вхопив би грець кожного, якби я почав роздзвонювати про їхні домашні справи. Вони в мене щодо цього вразливі — не приведи господи, надто старий. Загалом вони добрі, що й казати, тільки ж вразливі — страх. Та я й не збираюсь описувати тут усю свою триклятущу біографію. Я тільки розповім оту ідіотську історію, ще сталася зі мною на Різдво — ще до того, як я мало не врізав дуба і мене притарабанили сюди, щоб я трохи оклигав. Про все це я вже розповідав Д. Б.— він мій брат, ну й т. ін. Тепер Д. Б. у Голлівуді. Це не дуже далеко від нашої занюханої лікарні, і брат майже щосуботи навідується сюди. Він має намір сам відвезти мене додому, коли я випишусь,— може, навіть наступного місяця. Недавно Д. Б. купив собі "ягуара". Одну з отих невеличких англійських автомашин, що дають миль двісті на годину. Вгатив у неї, кляту, мало не всі чотири тисячі. Тепер грошей у нього як полови. Не те що колись. Поки Д. Б. сидів удома, то був письменник як письменник. Це він видав оту екстракласну збірку оповідань "Загадкова золота рибка". Ото книжка! Може, чули? Найкраще оповідання так і називалося: "Загадкова золота рибка". Там про одного хлопчика, який не давав нікому подивитись на свою золоту рибку — він купив її за власні гроші. Вмерти можна, таке оповідання. А тепер він у Голлівуді, Д. Б. Продає себе, як повія. Коли я щось і ненавиджу, то це кіно. Просто не хочу про нього нічого знати.

Найкраще почати з того дня, коли я чухнув із Пенсі. [4]

Пенсі — це закрита школа-інтернат для хлопців у Егерстауні, штат Пенсільванія. Ви, мабуть, про неї чули. А може, й бачили рекламні оголошення. їх тулять у сотнях ілюстрованих журналів, і скрізь — такий собі хвацький жевжик, скаче на коні через бар'єр. Так ніби в Пенсі тільки те й роблять, що грають у поло. А я там за весь час і близько коня не бачив. Під тією картинкою з жевжиком на коні підпис: "З 1888 року ми ліпимо з хлопців сміливих, відважних юнаків". От уже брехня! Проклят буду, в Пенсі "ліплять" анітрохи не більше, ніж у всякій іншій школі. До того ж я не бачив там нікого "сміливого", "відважного", чи як там вони ще висловлюються. Ну, може, в один-два справжніх хлопці, якщо взагалі стільки нашкребеться. Та й то вони, певно, такими в школу й прийшли.

Одне слово, це було в суботу, коли наші грали із Сексон-холлом у футбол. Для всієї школи не було нічого важливішого, ніж та гра. Ще б пак — останній матч року, і якби наша стара Пенсі програла, то найменше, чого від нас усі сподівалися,— це самогубство чи щось у цьому дусі. Пригадую, години о третій пополудні мене вже понесло аж на вершину Томсенової гірки, і я став біля самісінької отої ідіотської гармати, що бовваніє там ще від Війни за незалежність. А звідти все футбольне поле — мов на долоні, і я добре бачив, як обидві команди мотлошили одна одну від воріт до воріт. Трибуни згори було видно погано, зате від тисячоголосого жахливого ревища наших уболівальників аж у вухах лящало,— крім мене, там зібралася, вважайте, вся школа. А за команду Сексон-холла тільки зрідка десь пролунає голос чи два — гості ніколи не брали з собою багато уболівальників.

На футбол у нас дівчата не ходили. Приводити їх з собою мали право тільки випускники. Одне слово, не школа, а дурдом, хоч з якого боку подивись. А я люблю бувати там, де бодай вряди-годи з'являються дівчата, хай навіть вони просто собі стовбичать, чухаються та шморгають носами чи хихотять.

Сельма Тернер, дочка нашого директора, бігала на стадіон, каналія, частенько. Тільки ж вона не з тих, у кого можна вклепатися по самі вуха. Хоч загалом дівчина досить нічогенька. Якось ми їхали автобусом з Егерстауна, я сів біля неї, і ми завели балачки про се, про те. Сельма мені сподобалася. Правда, ніс у неї великуватий і нігті обкусані до крові, та ще й була тоді в отому дурнуватому ліфчику на поролоні, все так і стирчало в різні боки. Але мені чомусь стало її шкода. В ній подобалось те, що вона не почала [5] розводитись, яка велика цяця її татусь і т. ін. Мабуть, сама знає, що він просто пустомолот.

А не попхався я з усіма на футбольне поле й виперся на Томсенову гірку ось чому: я тільки-тільки приїхав із фехтувальною командою а Нью-Йорка. Я, бачте, капітан тої. > розтриклятої команди. Велике цабе! Ми поїхали вранці до Нью-Йорка на змагання з командою школи Макберні. Але змагання так і не відбулися — я забув у тому чортовому метро наші рапіри й інше причандалля. Та винен не тільки я. Мені ж доводилося раз у раз схоплюватись на ноги й дивитися на схему, щоб не проґавити нашої станції. Отож повернулися ми до Пенсі не ввечері, а вже о пів на третю. Всю дорогу додому хлопці мене в поїзді просто ігнорували. Сміх, та й годі.

А ще я— не пішов на стадіон через те, що збирався попрощатись із старим Спенсером, нашим учителем історії. Він саме схопив грип, і я подумав, що до різдвяних канікул уже його не побачу. Спенсер прислав мені писульку й просив перед від'їздом зайти до нього. Він знав, що в Пенсі я вже не вернуся.

0, забув сказати: мене ж виперли зі школи. Після різдвяних канікул моя наука кінчалась — я провалився з чотирьох предметів і взагалі не "виявив старанності" й т. ін. Сто разів мене попереджували, вмовляли взятися за розум — особливо серед чверті, коли мої старі приїздили на розмову з каналією Тернером,— але я не послухавсь. І вилетів Зі школи. У Пенсі хлопці вилітають частенько. Того ж у них там і така висока академічна успішність. Що правда, то правда.

Одне слово, стояв грудень і було холодно, як у відьми за пазухою, а надто на вершечку отої триклятущої гіркій. Я вибрався в самій курточці, і ні рукавиць тобі, ніякого біса. За тиждень перед тим хтось поцупив у мене просто з кімнати пальто з верблюжої вовни разом з рукавицями на хутрі — вони були в кишені. У— Пенсі злодюг аж кишить. У більшості хлопців батьки живуть на широку ногу, а злодюг у школі аж кишить. Чим дорожча школа, тим більше в ній злодюг. Правду кажу. Одне слово, стовбичив я біля тої ідіотської гармати, поглядав згори на футбольне поле й мало не відморозив собі зад. Але за грою я майже не стежив. Я виснув там тільки задля того, щоб перейнятись, як то кажуть, прощальним настроєм. Взагалі, я вже не вперше кидав школу, але ніколи не відчував, що їду назавжди. Я таких сентиментів не люблю. Мені байдуже — сумно від'їздити чи прикро, та коли я їду, то повинен принаймні [б] відчувати, що таки їду, а то на душі буде ще гидотніше.

На щастя, несподівано мені спав на думку один випадок, і я усвідомив, що збираюся звідси назавжди. Я пригадав раптом той день (був, здається, жовтень), коли ми втрьох — я, Роберт Тічнер і Пол Кембл — просто перед вікнами школи ганяли м'яча. Ото були хлопці! Особливо Тіч-иер. Надходив вечір, уже добре-таки посутеніло, а ми все грали в футбол. Ставало дедалі темніше й темніше, вже й м'яча майже не видно було, але кидати гри нам не хотілося. Та кінець кінцем таки довелося. Наш біолог, містер Зембізі, вистромив із вікна голову й наказав, щоб ми вшивалися в гуртожиток і готувались до вечері. А коли я згадаю про таку бридоту, мені відразу хочеться втекти світ за очі — принаймні досі так було майже завжди. І як тільки я перейнявся цим прощальним настроєм, я крутнувсь і подався вниз другим боком гірки до старого Спенсера. Він жив не при школі, а на вулиці Ентоні Вейна.

Я біг аж до головного виходу, а там спинивсь і перевів . дух. Як хочете знати правду, я дуже швидко захекуюсь. По-перше, багато смалю, тобто колись багато смалив. Тут мені заборонили у рот брати сигарети. А по-друге, торік я підріс па шість із половиною дюймів. Це теж була одна з причин того, що я, по суті, схопив сухоти й загримів до

цієї розтриклятущої лікарні на всі ці обстеження й іншу муру. А загалом хлопець я здоровий.

Одне слово, відхекавшись, я щодуху подався через Двісті четверте шосе. Слизота під ногами була жахлива, і я, лихо його мамі, трохи не простягся на асфальті. Навіть не знаю, чого я так гнався,— мабуть, просто так, аби пробігти. На другому боці вулиці у мене враз виникло таке відчуття, неначе я зникаю, розчиняюся в повітрі. Був один із тих паскудних днів, коли холод собачий, сонце й не блисне і т. ін., а тільки-но перетнеш вулицю, щоразу здається, мовби тебе не стає.

Слухайте, коли я нарешті добіг до дверей старого Спенсера, то натис на дзвінок мов скажений. Трохи не закоцюб. Вуха щемлять, а пальцями вже й не поворухну. "Та швидше, швидше ж! — мало не гукав я вголос.— Відчиніть же хто-небудь!"

Нарешті з'явилася стара місіс Спенсер. Служниці чи когось такого вони не держали й завжди відчиняли двері самі. Грошей у них було не густо.

— Голден! — сказала місіс Спенсер.— Добре, що прийшов! Заходь, серденько, либонь, змерз на кістку? [7]

Місіс Спенсер, видно, й справді була мені рада. Вона любила мене. Принаймні так мені-здавалося.

Слухайте, я не переступив, а перелетів через поріг!

— Як ваше здоров'я, місіс Спенсер? — питаю.— Як здоров'я містера Спенсера?

— Роздягайся, серденько, давай твою курточку,— каже стара. Вона не почула, як я спитав про містера Спенсера. Місіс Спенсер трохи недочувала.

Вона почепила мою курточку в шафу у передпокої, а я тим часом прилизав долонею чуб назад. Взагалі я підстригаюся коротко, і зачісуватись мені майже не доводиться.

— То як ваше здоров'я, місіс Спенсер? — знов питаю я, тільки вже голосніше, щоб вона почула.

— Нівроку, Голдене, нівроку.— Місіс Спенсер причинила шафу.— А як твої справи?

З її тону я відразу здогадався: старий Спенсер їй розповів, що мене витурили зі школи.

— Прекрасно,— кажу.— А як почуває себе містер Спенсер? Грип його вже попустив?

— Попустив! Ти знаєш, Голдене, він поводиться достоту як отой... уже й не знаю хто! Він у себе, серденько. Заходь до нього.

2

Спенсери мали кожне свою кімнату. Обом було років по сімдесят чи й більше. І все в житті їх тішило, хоча, звісно, й досить по-чудернацькому. Ви скажете, що негарно так говорити про старих людей, я знаю, але я не маю на думці нічого негарного. Я тільки хочу сказати, що багато міркував про старого Спенсера, а коли про нього добре поміркуєш, то починаєш просто дивом дивуватися: на якого біса він .живе? Розумієте, ходить у три погибелі зігнувшись, вигляд узагалі жалюгідний, а коли в класі впустить біля дошки крейду, то кому-небудь із першого ряду щоразу доводиться підхоплюватись і подавати йому ту крейду. Як на мене, це жахливо. Та коли про нього особливо не замислюєшся, а подумаєш просто так, то виходить, що старому не дуже й погано ведеться. Якось у неділю, наприклад, він запросив мене та ще кількох хлопців до себе на гарячий шоколад і показав нам стару,

вистріпану індіанську ковдру — вони з місіс Спенсер купили її в Єллоустоунському парку в одного індіанця племені навахо. Та ковдра, видно, неабияк тішила старого Спенсера. Ось що я маю на увазі. Отож можна бути [8] таким, що аж порохня сиплеться, як-от цей каналія Спенсер, а доп'яв собі драну ковдру — і мліємш від утіхи!

Двері до його кімнати стояли прочинені, але я все ж таки постукав — просто з ввічливості, для годиться. Мені навіть було добре видно старого. Він сидів у великому шкіряному кріслі, весь закутаний у ковдру — ту саму, що про неї я оце розповідав. Коли я постукав, Спенсер підвів очі.

— Хто там? —крикнув він.-Колфілд? Заходь, хлопчику.

Спенсер завжди кричав, тільки в класі розмовляв тихенько. Часом це аж на нерви діяло.

Я ступив до кімнати й відразу пошкодував, що взагалі сюди приteліпався. Старий саме читав журнал "Атлантік манслі", а довкола скрізь валялися пілюлі, стояли пляшечки з ліками, і взагалі все кругом просмерділося краплями Вікса від нежитю. Одне слово, обстановочна досить гнітюча. Хворі люди й так не викликають у мене захвату, а тут ще гнітючішого враження додавав отой жалюгідний, заяложений, допотопний халат — так наче Спенсер у ньому й на світ народився. Я взагалі не люблю дивитися на старих шкарбунів у халатах чи в піжамах. Навіщо, питається, виставляти напоказ свої заячі груди та курячі ноги?! На пляжі чи там де ноги в старих шкарбунів завжди мають такий вигляд — білі-білі й зовсім безволосі.

— Добрий день, сер! — привітався я.— Вашу записку я одержав. Дуже вам вдячний.

У тій записці Спенсер просив мене зайти до нього перед канікулами й попрощатись — адже я сюди вже не повернуся.

— Але вам не конче було писати. Я й сам зайшов би на прощання.

— Сідай он там, хлопчику,— сказав Спенсер, кивнувши головою на ліжко.

Я сів.

— Як ваш грип, сер?

— Ох, хлопчику, якби мені стало бодай трохи краще, то довелось би кликати лікаря,— відповів старий. Цей жарт сподобався навіть йому самому. Спенсер захихотів, немов пришелепкуватий. Нарешті він оговтався й промовив: — А чого ти не на стадіоні? Сьогодні ж, здається, "великий футбол"?

— Еге ж,— кажу.— Я саме звідти. Але я недавно приїхав із фехтувальною командою з Нью-Йорка.

Слухайте, в нього не ліжко, а справжній камінь! [9]

Старий зробився враз такий поважний-поважний, куди твоє діло! Я знав, що так і буде.

— То, значить, покидаєш нас, еге? — питав.

— Атож, сер, мабуть, таки покидаю.

Він заходився, як завжди, кивати головою. Зроду не бачив, щоб хто-небудь кивав головою стільки, як Спенсер. І дідька лисого втямиш, чого він так довго киває — чи тому, що замислився, чи просто через те, що вижив з розуму і негоден уже відрізнити свій зад від власного коліна.

— А що тобі сказав доктор Термер? Я чув, ти мав з ним недовгу розмову.

— Атож, мав,— кажу.— Ми з ним трохи погомоніли. Я просидів у нього в кабінеті години зо дві, не більше.

— І що ж він тобі сказав?

— Та... що життя — це гра й таке інше. І що не можна нехтувати правилами цієї гри. Говорив досить спокійно, мило. Тобто, я хочу сказати, не вибухав, у пляшку не ліз. Тільки одно товк своє: життя, мовляв,— це гра й таке інше. Самі знаєте.

— Так воно і є, хлопчику. Життя — це гра, і в неї свої правила.

— Звісно, сер. Я знаю. Я все це знаю.

Гра, трясця вашій мамі! Добра мені гра! Звичайно, якщо ти в команді спритніших і дужчих, то чого ж, можна й пограти, я не проти. Та коли ти на другому боці — на боці слабших, то яка ж тут у дідька гра?! Аніяка! Ні, це вже не гра.

— Доктор Термер уже написав до тебе додому? — поцікавився Спенсер.

— Ні, сказав, що напише в понеділок.

— А сам ти вже написав чи подзвонив?

— Ні, сер. І не писав, і не дзвонив. Однаково побачу їх, мабуть, у середу ввечері, коли приїду додому.

— А як, на твою думку, вони сприймуть звістку?

— Ну... розгніваються, мабуть,— кажу.— Звичайно, розгніваються. Я кидаю вже, здається, четверту школу.— І мотнув головою. Це в мене така звичка.— Слухайте...— кажу. Це в мене теж така звичка: завжди починаю зі слова "слухайте". Річ у тім, що запас слів у мене, як у малої дитини. Та й поводжусь я іноді, як на свій вік, також по-дитячому. Тоді мені було шістнадцять, тепер — сімнадцять, але інколи я чиню як тринадцятирічний шпанюк. Сміх, та й годі, а надто як зважити на те, що зріст у мене шість футів і два з половиною дюйми та ще й чуб з сивиною. їй-бо, не брешу. З одного боку, з правого, на голові в мене мільйон [10] сивих волосин. Ще з самого малечку. Г все ж інколи я поводжуся немов дванадцятирічний шмаркач. Всі так кажуть, особливо батько. Трохи воно, звісно, правда. Але не зовсім. Люди завжди люблять судити надто категорично. Мені на-це, певна річ, начхати, та коли хто-небудь береться мене повчати — мовляв, пора вже тобі поводитись як належить і т. ін.,— на душі стає сумно-сумно. А інколи я взагалі поводжуся так, ніби я багато старший, ніж насправді, слово честі. Тільки цього чомусь ніхто не помічає. Люди взагалі нічого не помічають.

Спенсер знов закивав головою. Ще й заходився, каналія, колупатись у носі. Він, правда, вдавав, ніби тільки чухає ніс, але насправді вже запхав у ніздрю весь палець. Старий, видко, гадав, що то не велика біда — в кімнаті ж бо, крім мене, більш нікого не було. А мені до цього й байдуже. Одначе дивитись, як на очах у тебе колупаються в носі, дуже гидко.

— Кілька тижнів тому я мав честь познайомитися з твоїми татом і мамою, коли вони приїздили побалакати з доктором Термером. Славні люди,— сказав він нарешті.

— Авжеж, звичайно. Вони дуже милі.

Славні! Терпіти не можу цього слова. Ідіотизм. З душі верне, коли чую таке.

І раптом старий Спенсер напустив на себе такого вигляду, немовби зібрався сказати мені щось бозна-яке розумне й приємне. Навіть випростав спину і зручніше вмостився в кріслі. Та ба, тривога виявилась марною. Спенсер тільки взяв у себе з колін "Атлантік манслі" й кинув журнал на ліжко, де я сидів. Але не докинув. І не багато — якихось дюймів два, а все ж не докинув. Я встав, підняв журнал і поклав на ліжко. Зненацька мені захотілося тільки одного: мерщій дременути звідси к бісовій матері. Я вже бачив: зараз старий заведе таку проповідь, що хоч стій, хоч падай. Взагалі я не маю нічого проти, нехай собі балакають, тільки ж слухати, як тебе вичитують, і заразом нюхати патентовані краплі Вікса й терпіти перед собою старого Спенсера в піжамі та халаті я особливого бажання не мав. Не мав, і край.

А Спенсер, каналія, вже почав.

— Що це з тобою діється, хлопчику? — каже. Як на нього, то запитання пролунало навіть досить суворо.— Скільки предметів було у вас в цій чверті?

— П'ять, сер.

— П'ять. А скільки ти засипав?

— Чотири.— Я засовався на ліжку. На такому камінняччі [11] мій зад ще зроду не сидів.— Англійську я проскочив,— кажу.— Бо "Лорда Рендала, мого сина", "Беовульфа" і всю оту бридню я проходив ще в Хутонській школі. Так що над англійською я не дуже чипів, хіба коли часом задавали твір.

Та Спенсер мене навіть не слухав. Він узагалі ніколи не слухає, що йому кажуть.

— З історії я засинав тебе через те, що ти ж геть нічого не знав!

— Розумію, сер. Слухайте, я ж усе розумію. Інакше ви просто не могли.

— Геть нічого не знав,— повторив учитель.

Це мене теж до сказу доводить: коли хто-небудь товче про те саме двічі, хоч ти погодився з першого разу. А Спенсер ще й утрете своєї:

— Таки геть нічого не знав! Я маю великий сумнів, чи ти хоч раз за цілу чверть брав у руки книжку. От признайся по щирості, хлопчику, брав?

— Ну, кілька разів я, звичайно, заглядав у підручник,— відповідаю я. Не хотілося ж ображати старого. Він був просто схиблений на своїй історії.

— Кажеш, заглядав, еге? — перепитав він з глузливою посмішечкою. — Твоя, м-м... твоя екзаменаційна робота он там, на комоді. Поверх решти екзаменаційних. Зроби ласку,

подай-но її мені.

Це було вже нечесно, проте я підвівся й подав Спенсерові свою роботу — мені просто не лишалось нічого іншого. Потім я знов сів на оте його бетонне ліжко. Слухайте, ви собі не уявляєте, як я шкодував, що попхався до старого прощатися!

Спенсер узяв мою екзаменаційну так, ніби то був не аркуш паперу, а коров'ячий корж чи бозна-що.

— Ми проходили Єгипет з четвертого листопада по друге грудня,— почав учитель.— Ти сам вибрав для екзаменаційної цю тему. Хочеш послухати, що ти тут понаписував?

— Та ні, сер,— кажу,— не дуже.

Але він однаково заходився читати. Вчителів не спиниш, коли вони щось надумають. Все одно зроблять по-своєму.

— "Єгиптяни — це давнє кавказьке плем'я, що жило в одному з північних районів Африки. Африка, як ми знаємо,— це найбільший материк у східній півкулі..."

Я мусив сидіти камінчиком і слухати всю оту муру. їй-богу, це таки нечесно.

— "Нині єгиптяни з різних причин цікавлять нас особливо. Сучасні вчені й досі намагаються розгадати таємницю речовин, що їх використовували єгиптяни, кладучи в гробниці своїх покійників, від чого їхні обличчя не псувалися протягом багатьох сторіч. Ця цікава загадка й тепер приковує велику увагу сучасної науки двадцятого сторіччя..."

Спенсер перестав читати й поклав екзаменаційну собі на коліна. У мене вже прокидалася до нього зненависть.

— Твоя, так би мовити, наукова праця на цьому й кінчається,— промовив Хучитель так само глузливо. Хто б міг подумати, що це старе опудало здатне так насміхатися! — Але ти ще зробив для мене невеличку приписку, в самому низу сторінки,— додав він.

— Так, я знаю,— поквапився сказати я, щоб старий, каналія, не здумав читати вголос ще й приписку. Та хіба ж його спиниш! Розходився, як порожні жорна.

— "Шановний містере Спенсер! — голосно почав він.— Оце все, що я знаю про єгиптян. Особисто мене єгиптяни чомусь не дуже цікавлять, хоч від ваших уроків просто дух займало. І я не ображусь, якщо ви мене

зріжете. Однаково я провалюся на решті предметів, крім англійської літератури.

З повагою

Голден Колфілд".

Спенсер відклав мою трикляту роботу і глянув так, ніби щойно розбив мене у пінг-понг абощо. Я, мабуть, повік йому не забуду, що він прочитав оту муру вголос. Принаймні я не став би читати перед ним те, що понаписував би він, голову даю. А головне, оту-ідіотську приписку я нашкрябав тільки для того, щоб старому було не так важко мене провалити.

— Ти дорікаєш мені за те, що я тебе засипав, хлопчику? — запитав він.

— Та що ви, сер! Я вам не дорікаю,— кажу. Оте його "хлопчику" та "хлопчику" вже сиділо у мене в печінках. [13]

Покінчивши з моєю екзаменаційною, Спенсер і її спробував кинути на ліжко. Та в нього, звісно, й цього разу нічого не вийшло. Довелось мені знов уставати й підбирати її з підлоги. Я поклав аркуш на "Атлантік манслі". Тільки те й роби, що зривайся щохвилини на ноги та нахиляйся, хай йому грець!

— А як би зробив, бувши мною, ти? — запитав Спенсер.— Тільки по щирості, хлопчику.

Ага, думаю, виходить, сумління тебе все ж таки мучить, що засипав мене! І я вирішив трохи спекульнути. Як завів торочити йому про те, що, мовляв, я вчинив би точнісінько так само, багато хто взагалі навіть не здогадується, як важко вчителям... Одне слово, наплів йому сім мішків вовни. На таке я мастак.

Але найсмішніше те, що я, поки розводив усю цю бузу, думав зовсім про інше. Я живу в Нью-Йорку і думав про . озеро в Центральному парку — оте, що поруч із Південними воротами. Цікаво, міркував я, чи воно замерзне до мого приїзду додому, а якщо замерзне, то куди дінуться качки? Я одно сушив собі голову: куди ж діваються качки, коли все озеро вкривається кригою? Може, хтось бере машину й перевозить їх у зоопарк абощо? А може, качки просто кудись відлітають?

Одне слово, я це вмію. Тобто я спокійнісінько пудрив старому мізки, а сам тим часом думав про качок. Умерти можна. Коли розмовляєш з учителем, особливо напружувати звивини в голові не треба. Та раптом каналія Спепсер перебиває мене. Він узагалі має таку моду.

— А Що ти сам про все це думаєш, хлопчику? — питає.— Цікаво мені знати. Дуже цікаво.

— Ви маєте на увазі те, що я вилетів із Пенсі? — перепитую я. Господи, думаю, хоч би вже ти затулив свої курячі груди! Теж мені шоу влаштував!

— Якщо не помиляюсь, у тебе і в Хутоні та Елктон-хіллі теж не дуже ладилося?

Він промовив це не тільки глузливо, а й досить-таки злісно.

— Не скажу, що в Елктон-хіллі у мене дуже не ладилось,— відповідаю.— І мене звідти зовсім не вигнали. Просто пішов, і квит.

— А чому, дозволь запитати?

— Чому? О, це довга історія, сер. Усе це взагалі досить складно.

Страх як не хотілося розповідати йому, що й до чого. Однаково ніякого біса не зрозуміє. Не його це діло. Елктон-хілл [14] я покинув

переважно через те, що кругом там саме свинство. Оце й усе. Воно в них, як то кажуть, з усіх кутків пре. Взяти хоч би самого директора, містера Гааса. Другого такого паскуди світ не бачив. Куди там старому Тернерові! По неділях, наприклад, Гаас швендяв з кімнати в кімнату й тиснув ручки всім батькам, які приїздили до хлопців. Подивишся на нього — ангел, та й годі. Але не з усіма. У декого 8 хлопців батьки були вже не молоді а чи на вигляд простіші. Побачили б ви,— як Гаас обходився з батьком і матір'ю мого сусіда в кімнаті! Коли чиясь мати не дуже струнка чи недорого вдягнена абощо чи коли на чийомусь батькові піджак із надто намощеними плечима та старомодні, чорні з білим черевики, то каналія Гаас тільки мимохідь тицьне їм руку, скривить рота в нещирій посмішечці, а тоді круть — і відвернувся до інших батьків, та як заведе балачку — на добрих півгодини. Такого паскудства я не можу терпіти. Злість бере. Все це мене так пригнічує, аж сказ находить. Зненавидів я той богом проклятий Елктон-хілл.

Спенсер про щось мене запитав, але я не розчув — усе думав про каналію Гааса.

— Що таке, сер? — перепитав я.

— Кажу, тобі нітрохи не сумно покидати Пенсі?

— Ну, звісно, трохи сумно. Аякже... Тільки не так, щоб дуже. Принаймні поки що. Мабуть, до мене ще не дійшло. До мене взагалі не зразу доходить. Поки що в голові мені тільки те, що в середу я їду додому. Я на розум небагатий.

— Ти що — зовсім не думаєш про своє майбутнє, хлопчику?

— Чого ж, думаю, звісно. Певно що думаю. Ще б пак.— Я на хвильку замислився.— Тільки не так, щоб дуже. Ні, не дуже.

— Ти ще задумаєшся,— мовив Спенсер.— Задумаєшся, хлопчику. Задумаєшся, та буде пізно!

Від його балачок мене з душі вернуло. Так ніби я вже дуба врізав абощо! Страх як неприємно було слухати.

— Авжеж,— кажу.— Мабуть, таки задумаюсь.

— Я б хотів трохи наставити тебе на розум, хлопчику, допомогти тобі. Я всім серцем хотів би тобі допомогти.

Він казав правду. Це було й видно. Але ми з ним тягли в різні боки, і край.

— Я знаю, сер,— кажу.— Вельми вдячний вам. Серйозно. Я це дуже ціную. Слово честі.— Я підвівся з ліжка. Слухайте, я не просидів би там довше й десяти хвилин, хай би мене навіть убили.— На жаль, мені пора. Треба ще забігти [15] до спортзалу. Там багато моїх речей, а вдома вони мені знадобляться. Правду кажу.

Спенсер мовчки глянув на мене й знов закивав головою. А обличчя таке серйозне — жах. Мені раптом стало страшенно його шкода. Але й усидіти там я вже просто не міг, ми з ним тягли в різні боки, і він щоразу, як хотів щось кинути на ліжко, не докидав, і отой його допотопний заяложений халат, усі груди напоказ, і вся кімната просмерділася грипом та отими патентованими краплями Вікса від нежитю...

— Знаєте що, сер,— кажу,— не турбуйтеся за мене. Серйозно. Я не пропаду. Просто в мене саме такий вік. Кожен через це проходить, правда ж?

— Не знаю, хлопчику. Не знаю. Терпіти не можу, коли отак відповідають.

— Звичайно, кожен,— кажу.— Я добре знаю. їй-богу, сер, не турбуйтеся за мене.— Я навіть спробував покласти йому на плече руку. — Гаразд?

— Може, вип'єш на дорогу чашечку гарячого шоколаду? Місіс Спенсер охоче б...

— Та я б залюбки, сер, слово честі, але пора йти. Треба ще встигнути в спортзал. Спасибі вам, сер! Велике спасибі!

Потім ми подали один одному руку, мовляв, до побачення, те, се. Але мені стало чомусь з біса сумно.

— Я вам напишу, сер. Ви тільки глядіться після грипу.

— Прощавай, хлопчику!

Коли я причинив за собою двері й вийшов до вітальні, Спенсер ще крикнув щось мені навздогінці, але я не розчув. Певно, гукнув: "Щасти тобі!" А може, й ні. Сподіваюся, сто чортів, що ні. Сам я ніколи б не закричав услід: "Щасти тобі!" Якесь ідіотське побажання, коли добре подумати.

3

Другого такого брехуна, як я, світ іще не бачив. Просто кошмар. Навіть коли йду в магазин купити журнал абощо, а дорогою мене спитають, куди я, мені нічого не варто бовкнути, що поспішаю в оперу. Просто жах господній. Отож коли я сказав старому Спенсерові, нібито мушу ще забігти до спортивного залу по свої манатки тощо, це теж була суща брехня. Я в тому клятому залі ніколи нічого свого й не кидав.

У Пенсі я жив у новому гуртожитку — в так званому корпусі Оссенбергера. Там поселяли тільки учнів останніх [16] двох класів. Я

вчився а передостанньому класі. А мій сусід у кімнаті був випускник. Наш корпус назвали так на честь Оссенбергера — вчився в Пенсі колись один такий. Закінчив школу і збив силу, грошви. Ось що він зробив: набудував по всій Америці похоронних контор, через які можна ховати своїх родичів — п'ять зелених за душу. На того свинтюха Оссенбергера варто поглянути! Він, мабуть, запихав покійників у мішок, а тоді бовть у річку! Одне слово, Оссенбергер відвалив школі купу грошей, і наш корпус назвали його ім'ям. На першу футбольну гру року він прикотив своїм величезним як тюрма, кадилаком, а ми на трибунах мусили зірватися на ноги й на все горло репетувати — тобто кричати йому "ура". А на другий день уранці він учистив у нашій шкільній каплиці таку промову — годин на десять. Спершу розповів з півсотні заяложених анекдотів — це щоб показати, який він-у дошку свій. Теж мені, велике діло! А тоді почав розводитись про те, що він, попавши у скруту абощо, ніколи не соромиться бухнути навколішки й помолитися господу богу. Ми також, мовляв, завжди повинні молитися богу — просто звірятися Всевишньому будь-коли й будь-де. Думайте, каже, про Ісуса Христа, як про свого приятеля, і т. ін. Він, мовляв, і сам розмовляє з Ісусом весь час. Навіть за кермом. Слухайте, я мало не гигнув! Уявляю собі, як оте пузате мурло вмикає першу швидкість, а саме благає бога, щоб послав йому кілька зайвих покійничків! Та найцікавіше сталося потім. Оссенбергер уже дійшов до середини й саме хвалився, який він чудовий, який відчайдушний і т. ін. хлопець, коли раптом Едгар Марсалла,— цей сидів якраз поперед мене,— як бабахне на всю каплицю! Воно, звісно, дуже непристойно — як-не-як у каплиці ж, і взагалі, але смішно вийшло — вмерти можна. Оце-то Марсалла! Трохи дах не знесло. Ніхто з нас уголос засміятися не зважився, а каналія Оссенбергер удав, мовби нічого не почув. Та старий Термер, наш директор, сидів поруч із ним на кафедрі, і по ньому було видно, що він усе почув. Слухайте, ох і розлютився ж він! Тоді директор нічого нам не сказав, але ввечері зігнав усіх до школи й ну читати проповідь. Учень, каже, який скоїв таку провину у святому місці, не гідний лишатися в стінах Пенсі. Ми намагалися нишком умовити каналію Марсаллу дати ще один залп, під час промови Термера, але хлопець, на жаль, не мав настрою.

Одне слово, я жив у новому корпусі імені отого самого Оссенбергера. Хлопці ще були на футболі, в гуртожитку комусь спало на думку натопити, і я аж зрадів, коли після [17] квартири старого Спенсера опинився у себе в кімнаті. Стало навіть затишно. Я скинув куртку, краватку, розстебнув комірець сорочки, а тоді надів шапку, яку вранці купив у Нью-Йорку. То була червона мисливська шапка з отаким довжелезним козирком. Я нагледів її у вітрині спортивного магазину, коли ми вийшли з метро,— саме після того, як я похопився, що забув у вагоні оті триклятущі рапіри. Шапка обійшлася мені всього один долар. Я нап'яв її задом наперед, козирком на потилицю — дурниця, звісно, нічого не скажеш, але мені так подобалося. До того ж так мені в шапці навіть личило. Потім я взяв книжку, яку саме почав читати, й сів у своє крісло. В кожній кімнаті стояло по двоє крісел. Одне моє, друге — мого сусіда, Ворда Стредлейтера. Бильця вже ледве трималися — на них сідали всі, кому не ліньки, але загалом крісла були навіть досить зручні.

А книжку, яку я читав, мені втелющили в бібліотеці помилково. Просто дали не ту, що я просив, а я помітив це аж у гуртожитку. То була "З нетрів Африки" Ісаака Дінесена. Спершу я подумав: "Мабуть, якесь лайно". Ба ні, книжка виявилась навіть дуже непоганою. Взагалі я бовдур бовдуром, але читаю багато. Улюблений письменнику мене — Д. Б., мій брат, а на другому місці — Рінг Ларднер. На іменини брат подарував мені книжку Рінга Ларднера — якраз перед тим, як я вступив до Пенсі. Там були страшенно смішні — просто сказитися можна — п'єси і одне оповідання про полісмена-регулювальника: він закохався в дуже вродливу дівчину, яка завжди перевищувала швидкість. Але він має сім'ю, той полісмен, і не може, звісно, одружитися з дівчиною тощо. А потім дівчина гине — вона ж бо завжди ганяла, мов оглашенна. Те оповідання мене просто вбило. Я взагалі люблю читати книжки, де хоча б час від часу трапляється щось смішне. Багато я читаю і класичних книжок — як-от "Повернення на батьківщину" та інші, і вони мені дуже подобаються,— і про війну, й детективів тощо, але щоб надто я ними захоплювався, то ні. По-справжньому мене захоплюють лише ті книжки, після яких зринає думка: "От якби близько потоваришувати з цим письменником і щоб коли схотів — узяв і подзвонив йому по телефону".

Але таке буває зі мною не часто. Я б не проти подзвонити цьому Ісаакові Дінесену. Рінгові Ларднеру також, звичайно, тільки Д. Б. сказав, що він уже помер. А ось "Тягар людських пристрастей" Сомерсета Моема — книжку я прочитав торік улітку — це вже не те. Роман досить непоганий і т. ін., однак [18] дзвонити Сомерсетові Моєму я охоти не маю. Сам не знаю чому. Мабуть, просто він не з тих, із ким хотілося б поговорити, ось і все. Я б скоріше зателефонував каналії Томасові Гарді. Його Юстасія. Вай мені імпонує... Нацупив я, одне слово, нову шапку, вмостився в кріслі й почав читати "З нетрів Африки". Один раз я книжку вже прочитав, але хотілося ще переглянути деякі місця. Перебіг я очима сторінок три, коли чую — хтось відслоняє завісу в душовій і спиняється на порозі. Навіть не підводячи голови, я відразу здогадався, хто це. То був Роберт Еклі — він жив у суміжній кімнаті. В нашому корпусі одна душова на дві кімнати — посередині, і каналія Еклі рипався до мене разів по сто на день. Тільки він, певно, з усього гуртожитку — крім мене, звісно,— не пішов на футбол. Еклі взагалі майже нікуди не ходить. Дивний субчик. Провчився в Пенсі цілих чотири роки, а уже закінчував школу, а ніхто не називав його інакше, як Еклі. Навіть Герб Гейл, що жив із ним в одній кімнаті, і той ніколи не називав його Боб чи бодай Ек. Мабуть, і власна жінка називатиме його Еклі, якщо тільки він коли-небудь одружиться. Еклі був жахливо високий — десь шість футів і чотири дюйми, але сутулив плечі, а зуби мав гнилі. За весь час, поки ми жили з ним по сусідству, я жодного разу не бачив, щоб він чистив зуби. Вони завжди були в нього наче вкриті пліснявою, страшно дивитися. Побачиш, бувало, ~в їдальні, як він набиває рота картоплею чи горохом або там іще чимось — аж занудить. Крім того, Еклі ходив увесь у прищах. Вони вискакували в нього не лише на лобі чи на підборідді, як це звичайно буває в хлопців, а на всій фізіономії. Та якби ж тільки це! Еклі взагалі був огидний тип. Просто паскудний. Сказати правду, я його недолюблював.

Отож чую, Еклі стоїть на порозі душової, зразу за моїм кріслом, і визирає, чи нема в кімнаті Стредлейтера. Бо віп терпіти не міг Стредлейтера й ніколи не заходив до нас у кімнату, коли той був удома. Еклі взагалі рідко кого терпів.

Нарешті він переступає поріг душової і входить у кімнату.

— Салют! — каже. Еклі завжди вітався так, ніби йому все смертельно остобісіло або ніби він смертельно зморений. Йому, бачте, не хотілося, щоб я подумав, буцім він прийшов у гості абощо. Прикидається, мовби опинився тут ненароком, дідько б його вхопив!

— Салют! — кажу, але очей від книжки не підводжу. З такими, як Еклі, тільки пильнуй! Відірвешся від книжки — пиши пропало, замучить. Щоправда, він це зробить [19] усе одно, але якщо звернеш на нього увагу не зразу, то доконає тебе не так швидко.

Еклі неквапно прочалапав по кімнаті туди, прочалапав назад. Це в нього вже така звичка — не може, щоб не перемацати своїми руками чужих речей. Помацає і обдивиться все на столі, потім на тумбочці — і так щоразу. Слухайте, часом він просто діяв на нерви!

— То як фехтувалося? — питає. Еклі до зарізу хотілось перебити мені читання і зіпсувати весь настрій. А саме фехтування йому було до лампочки.— Ми виграли чи ні?

— Ніхто не виграв,— кажу, але на нього не дивлюсь.

— Що? — перепитує Еклі. Він узагалі мав моду перепитувати.

— Ніхто не виграв,— знов буркнув я і глип на нього з-під лоба: що це ти, думаю, вже пірвав на моїй тумбочці?

Еклі саме розглядав фото дівчини, з якою я зустрічався в Нью-Йорку, — Саллі Гейс. Відколи та чортова карточка в мене, він брав її до рук і витріщався на неї разів, мабуть, щонайменше тисяч п'ять. І ніколи, дідько б його вхопив, не поставить карточку туди, де взяв. Зумисне ж, каналія, це відразу було видно.

— Ніхто не виграв? — каже Еклі.— Як це?

— Та я покинув у метро оті триклятущі рапіри разом з усім причандаллям.— Очей на нього я все ще не підводжу.

— Отуди к бісу! В метро? Загубив, чи що?

— Ми сіли не на ту лінію. Мені довелося раз по раз уставати й дивитись на оту ідіотську схему над головою.

Еклі став наді мною і заступив світло.

— Слухай,— кажу,— через тебе я вже вдвадцяте читаю те саме речення.

Хтось інший зрозумів би, чорт бери, цей натяк. Тільки не Еклі.

— Чуєш, а тобі не доведеться платити? — питає він.

— Не знаю,— кажу.— Та мені начхати. Слухай, малий, може б, ти сів, га? А то ні бісового батька не видно.

Еклі не любив, коли я називаю його "малим". Він щоразу відповідав, що сам я, мовляв, малий шпанюк — мені ж бо тільки шістнадцять, а йому — вже цілих вісімнадцять! На вього просто сказ находив, коли я називав його "малим".

Стовбичить — хоч би що. Це на нього схоже: кроку не ступить убік, коли його попросять зійти зі світла. Потім він, звичайно, відійде, але щоб одразу — нізащо.

— Що це ти в біса читаєш? — питає.

— Не бачиш? Книжку.

Еклі відгорнув обкладинку, прочитав назву.

— Щось путнє? — допитується.

— Ага. Особливо речення, на якому я оце застряг.— Коли я в гуморі, мені теж пальця в рота не клади. Правда, до Еклі це не дійшло. Він знову почав никати по кімнаті, перемацуючи мої та Стредлейтерові речі. Кінець кінцем я кинув книжку на підлогу. З таким фруктом, як Еклі, не багато начитаєш. Не дасть.

Я розсівся в кріслі і став мовчки стежити за Еклі, що почував себе тут, каналія, як удома. Від поїздки до Нью-Йорка я досить-таки зморився, і мене взяли позіхи. Потім мені скортіло трохи поклеїти дурня. Люблю часом поклеїти дурня — просто так, з нудьги. Я повернув мисливську шапку козирком наперед і натяг її на самі вуха. Сиджу і ніякісінького дідька, звісно, не бачу.

— Ой, здається, сліпну! — кажу таким хрипким-хрипким голосом.— Матусю рідна, в очах темніє!

— Псих! — кидає Еклі.— їй-богу, псих!

— Матусю рідна, дай мені руку! Чом ти не даєш мені руки?

— Ради бога, не корч із себе!

Не встаючи з крісла, я, мов сліпий, почав мацати руками довкола. Мацаю та примовляю:

— Матусю рідна, чом же ти не даєш мені руки?

Звичайно, то я тільки придурювався. Іноді це мене тішить. А крім того, я знав, що Еклі, каналія, лютує, як чорт. Я з ним узагалі робився просто садистом. Дуже часто я при ньому відчував, що в мені прокидається справжній садист. Та кінець кінцем я кинув клеїти дурня, знов повернув шапку задом наперед і замовк.

— Це чиє? — спитав Еклі, тримаючи в руках Стредлейтерів наколінник.

От типчик, нічого не промине! Що побачить, те й згребе в руки — пояс від штанів, що завгодно. Я відповів, що наколінник Стредлейтерів. Еклі відразу жбурнув ним на ліжко Стредлейтера. Взяв на тумбочці, а кинув на ліжко, зумисне.

Потім знов усівся на бильце Стредлейтерового крісла. Ніколи не сяде по-людському. Неодмінно на бильце.

— Де ти доп'яв оцю ідіотську шапку? — питає.

— У Нью-Йорку.

— Скільки дав?

— Зелененьку.

— Обібрали тебе.— Він заходився чистити сірником під своїми паршивими нігтями. Еклі завжди тільки те й робив, Що чистив під нігтями. Цирк! Зуби заплiснявілі, на вуха [21] гидко глянути, а під нігтями шкребе щохвилини. Видно, думає, що цього досить, аби мати пристойний вигляд. Чистить він, отож, під нігтями, а сам не зводить баньок а моєї шапки.— Вдома в таких шапках ми ходимо полювати на козуль, щоб ти знав,— каже.— Це шапка мисливська.

— Дідька лисого! — Я скинув шапку й покрутив її в руках. Потім примружив одне око, так ніби взяв шапку на мушку.— В ній полюють на людей,— кажу.— Я сам полюю в цій шапці на людей.

— Твої вдома вже знають, що ти вилетів зі школи?

— Ні.

— А де ж це в біса швендяє Стредлейтер?

— На футболі. Рандеву там у нього,— промовив я, позіхаючи. Позіхав я всю дорогу. Воно й не дивно — адже в кімнаті було жарко, мов у пеклі, й мене хилило на сон. У тій Пенсі взагалі можна було або закоцюбнути від холоду, або спектися на смерть.

— Великий чоловік твій Стредлейтер,— сказав Еклі.— Чуєш, дай мені на хвильку ножиці, га? Вони в тебе під рукою?

— Ні. Я їх уже спакував. Вони в шафі, аж нагорі.

— Дістань на хвильку, га? — просить Еклі.— У мене задерся ніготь, треба відрізати.

Йому начхати — спакував ти речі чи не спакував, у шафі вони чи ще десь. І все ж таки ножиці я йому дав. Поки діставав, мене трохи не вбило. Тільки-но я відчинив шафу, коли це на кумпол мені гуп! — Стредлейтерова тенісна ракетка, та ще й у дерев'яній коробці. Так гахнуло, що свічки в очах засвітили. Еклі зо сміху теж мало не гигнув. Голос у нього такий тоненький, писклявий. Я знімаю з шафи валізу й шукаю йому оті падлючі ножиці, добра б їм не було, а він регоче. Що-що, а посміятися Еклі любив. Хай вам цеглина летить на голову абощо — Еклі регоче, аж падає.

— А ти, малий, з гумором! — кажу.— Ще й з яким! Ти що — не знав? — І подаю йому ножиці.— Слухай, бери мене своїм менеджером. Я влаштую твою передачу по радіо.

Я знов сів у крісло, а Еклі почав обрізати нігті. Не нігті, а кігті!

— Може б, ти обрізав їх над столом абощо? — питаю.— Слухай, обрізай над столом, га? Не хочеться мені чалапкати ввечері босими п'ятами по твоїх гидотних нігтях.

Та Еклі ніби й не чує — обрізає, каналія, нігті на підлогу, і край. От уже паскудна манера! Слово честі.

— Із ким же це в Стредлейтера рандеву? — питає. Йому [22] завжди свербіло знати, з ким Стредлейтер водиться, хоч і ненавидів його.

— Хіба я знаю! А що?

— Та так. Слухай, не можу я терпіти цю сволоту! Ох, як же я не можу терпіти таку сволоту!

— Невже? А він просто не може без тебе жити. Сказав мені, що ти формений принц,— патякаю далі. Я часто називаю людей принцами, коли клею дурня. Щоб не збожеволіти з нудьги.

— Він завжди дере носа,— каже Еклі.— Ненавиджу я цю сволоту! Можна подумати, що він і справді...

— А може, ти обрізатимеш нігті все ж таки над столом, га? — кажу.— Я вже всоте прошу тебе...

— Весь час дере свого паскудного носа,— править своєї Еклі.— Думає, що бозна-який розумний. А по-моєму, він просто сволота. Думає, розумніших від нього немає...

— Еклі, чорт би тебе забрав! Будь ласкавенький, обрізай свої смердючі нігті над столом! Я вже сто разів тебе просив!

Кінець кінцем він таки підійшов до столу. Поки на нього не роззявиш рота, нічого не доб'єшся.

Хвилину я мовчки стежив за ним. Потім не витримав:

— Я знаю, чого ти википаєш на Стредлейтера: він сказав, щоб ти хоч раз на тиждень чистив зуби. Господи, та він же зовсім не думав тебе ображати! Стредлейтер сказав це не зумисне, нічого поганого він на увазі не мав. Він тільки хотів сказати, що тобі самому було б краще і вигляд ти мав би приємніший, якби хоч зрідка чистив зуби.

— А я що — не чищу? Мелеш дурниці!

— А от і не чистиш! Я вже давно за тобою стежу — не чистиш, і край,— сказав я, але зовсім не злостиво. Мені було ніби аж шкода Еклі. Воно, звісно, не дуже приємно, коли тобі дорікають, що не чистиш зуби.— А Стредлейтер непоганий хлопець. Сволотою його не назвеш,— кажу.— Просто ти його не знаєш, ось у чому біда.

— А я кажу, сволота. Задавака й сволота.

— Так, задавака. Але багато в чому душа в нього добра, ніде правди діти,— правлю я.— Подумай сам. Є, припустімо, у Стредлейтера краватка чи інша річ, яка тобі подобається. Скажімо, на ньому краватка, і вона сподобалась тобі, хоч умри,— це я так, для прикладу. Знаєш, що він зробить? Скине її і подарує тобі. їй-богу, подарує. Або знаєш, що він зробить? Покине її в тебе на ліжку чи ще десь. Одне слово, однаково

віддасть ту чортову краватку тобі. А от інші хлопці, мабуть, тільки б... [23]

— Та ну його! — лайнувся Еклі.— Якби я мав стільки грошви, як він, то теж роздаровував би краватки!

— Ти?! Ні, ти не такий! — Я похитав головою.— Ти, малий, не такий. Якби ти мав стільки грошви, як він, то став би найбільшим...

— Доки ти називатимеш мене "малим", трясця твоїй матері?! Я тобі в батьки годжуся, шмаркачу нещасний!

— У батьки? Овва! — Слухайте, з цим Еклі хоч кому терпець урветься. Так і жде нагоди цвікнути в очі, що тобі тільки шістнадцять, а йому — вже вісімнадцять.— По-перше,— кажу,— я не збираюся брати тебе в свою кляту сімейку...

— От і нічого називати мене...

Раптом двері відчинились, і в кімнату з розгону влетів каналія Стредлейтер. Він узагалі не ходив, а літав. Завжди такий закручений-— куди твоє діло! Підбігає до мого крісла — і лясь, лясь мене легенько по щоках. От уже паскудна звичка!

— Чуєш,— каже,— ти ввечері йдеш куди-небудь?

— Не знаю. Побачу. А що в біса робиться надворі — сніг валить?

Він був увесь у снігу.

— Ага. Чуєш, якщо нікуди не йдеш, то, може, даси мені свою картату куртку?

— А хто виграв? — питаю.

— Та ще тільки перший тайм закінчився,— відповів Стредлейтер.— Ми пішли. Ні, серйозно, тобі потрібна ввечері куртка? Бо я облив свою сіру якоюсь гидотою,

— Не потрібна,— кажу.— Але ж ти її розтягнеш. У тебе ж плечі, як у чорта.

Взагалі ми з ним на зріст однакові, але Стредлейтер майже вдвічі важчий. А плечі в нього — у двері не входять.

— Не бійся, не розтягну.— Він підбіг до шафи.— Як поживаєш, Еклі? — питає. Цей Стредлейтер досить-таки привітний хлопець. Привітність його, звісно, нещира — прикидається, чортова душа, але з Еклі він принаймні завжди здоровкається.

Еклі тільки щось буркнув собі під ніс. Він би, звісно, взагалі не відповідав, але промовчати, навіть не буркнувши, в нього забракло духу. А мені сказав:

— То я, мабуть, піду. Ще побачимось.

— Ага,— кажу. Плакати я не збирався через те, що він ушивавсь до своєї кімнати.

Стредлейтер почав роздягатися — скинув піджак, краватку. [24]

— Певно, треба швиденько поголитися,— каже. У нього така борода — щетина! Серйозно.

— А де ж твоя краля? — питаю.

— Жде у тому крилі.— Він узяв чим поголитися, прихопив під пахву рушника й вийшов з кімнати. Хоч би сорочку накинув абощо. Завжди бігає по коридору до пояса голий — думає, що в нього бозна-яка гарна статура! Та воно так і є. Що правда, то правда.

4

Робити я не мав чого і поплентався вслід за Стредлейтером до умивалки — почешу хоч, думаю, язиком, поки він шкребтиметься. Крім нас, там не було нікого — хлопці ще не вернулися з футболу. Задуха в умивалці була пекельна, всі вікна запітніли. Попід стіною стояло з десяток раковин. Стредлейтер став біля тієї, що посередині, а я сів на сусідню і почав гратися холодною водою — то відкручу кран, то закручу. Це в мене нерви. Голячись, Стредлейтер насвистував "Індійську пісеньку". Свистів він так, що хоч вуха затуляй, і майже суціль фальшиво. А мелодії завжди вибирав такі, що не кожен і добрий свистун висвистить,— скажімо, ту ж "Індійську пісеньку" чи "Бійка на Десятій авеню". Стредлейтер будь-яку мелодію вмів перепартачити.

Пригадуєте, я вже казав, що Еклі був жахливий нечупара? Отож, а Стредлейтер теж такий самий, тільки це в нього виявлялося по-іншому. Не так в око впадало. Вигляд він мав завжди пристойний, цей чортяка Стредлейтер. Та побачили б ви, скажімо, його бритву! Не бритва, а якась іржава залізяка — вся в присохлій піні, у щетині й чортзна ще в чому. Він узагалі ніколи її не мив. Поголиться, приберется — і вже в нього пристойний вигляд, аякже! Але то тільки про людське око. Хто-хто, а я добре знав, який він неохайний. Чепурився Стредлейтер через те, що був до безтями в себе закоханий. Він вважав, що вродливішого від нього хлопця нема на всій західній півкулі. Він і був досить вродливий, це правда. Але краса його була така, що ваші батько й мати, якби вони, скажімо, побачили в шкільному альбомі його фотокарточку, неодмінно спитали б: "А це що за хлопчина?" Розумієте, краса в нього була якась альбом-па. Я знаю в Пенсі багато хлопців куди вродливіших, як на мене, від Стредлейтера, але на фото в альбомі ви не звернете на

них уваги. То начебто ніс великуватий, то вуха стирчать, то ще щось. Я це добре знаю. [25]

Одпе слово, сиджу п на раковині поруч із Стредлейтером і то відкручую, то закручую холодну воду. На мені все ще ота червона мисливська шайка з довгим козирком і так само задом наперед. Не шапка, а просто шик.

— Чуєш,— каже Стредлейтер,— зробиш мені одну велику послугу?

— Яку? — питаю. Правда, не особливо захоплено. От уже любить, щоб йому робили "великі послуги"! Ці хлопці всі такі: коли він красюк чи гадає, що бозна-який красюк, то ти конче мусиш робити йому "велику послугу". Думає, як він сам до безтями закоханий у себе, то й решта закохані в нього і тільки й мріють про те, щоб робити йому послуги. Аж сміх бере, їй-богу.

— То ти підеш куди-небудь увечері? — питає він.

— Може, й піду. А може, й не піду. Не знаю. А що?

— Та мені треба прочитати до понеділка сторінок сто з історії,— каже він.— Ти б не написав за мене твір з англійської? Бо мені буде не з медом, якщо в понеділок не здам отого проклятого твору. Того ж я й прошу. То як?

Ви бачите — знущається з мене! Слово честі, знущається!

— Яз цієї смердючої школи вилітаю, а ти просиш мене написати якийсь ідіотський твір! — кажу.

— Та я знаю. Але річ у тім, що мені так перепаде, якщо я не здам твору! Ну будь ласка, будь ласочка! Напишеш?

Я відповів не зразу. З таким паскудою, як Стредлейтер, часом не завадить і подрочитися.

— А про що писати? — питаю.

— Та про що завгодно. Аби лише що-небудь описати. Наприклад, кімнату. Чи будинок. Або знайому тобі місцевість. Сам знаєш. Тільки щоб вийшов який-небудь опис, дідько б його взяв.— Стредлейтер на весь рот позіхнув. Від такого свинства в мене кишки перевертаються. Уявляєте, просить тебе зробити послугу, а сам на весь рот позіхи справляє, матері його!..— Але не дуже старайся,— каже далі.— Бо та зараза Гартсел вважає, що на англійській ти зуби з'їв. Він знає, що ми з тобою живемо в одній кімнаті. Я думаю, не треба розставляти правильно коми й іншу оту муру.

Від таких балачок усередині в мене теж усе перевертається. Ти, скажімо, вмієш непогано писати твори, а тобі починають товкти про коми! Стредлейтер узагалі має таку звичку. Хоче туману напустити: нібито в нього так паскудно виходять твори тільки через те, що він не туди тицяє коми! У цьому він схожий на Еклі. Якось я сидів біля Еклі на баскетболі. У нашій команді був першорядний гравець — [26] Гові Койл, він закидав м'яча у кошик з самої середини майданчика і навіть щита не торкав. А Еклі, зануда, всю гру мені товкмачив, що в Койла просто таке тіло — ніби зумисне створене для баскетболу. Господи, як же я ненавиджу оці дурні балачки!

Та зрештою мені набридло сидіти на раковині. Я встав і заходився вибивати посеред умивалки чечітку — просто так, аби лиш подуріти. Закортіло якось розважитись. Танцювати чечітку я зовсім не вмію, але в умивалці підлога кам'яна, ніби спеціально для чечітки. Я наслідував одного кіноактора. Бачив його в якійсь музичній комедії. Кіно я смертельно ненавиджу, але покорчити з себе актора люблю страшенно. Каналія Стредлейтер голиться і весь час поглядає на мене в дзеркало. А мені тільки того й треба. Я просто створений для публіки.

— Я губернаторський син, сто чортів! — кричу. Розійшовся — жах. Літаю по всій умивалці.— Батько не хоче, щоб я став танцюристом! Посилає мене в Оксфорд! Але в крові у мене — чечітка, трясця його матері!

Каналія Стредлейтер — у сміх. Все-таки він хлопець з гумором.

— Сьогодні ввечері — прем'єра в Зігфельда! — вигукнув я, важко хекаючи. Дихання в мене взагалі ні к бісу.— Соліст не може виступати! П'яний у дим! І кого ж беруть замість нього? Мене — ось кого! Нещасного губернаторського синочка, сто чортів!

— Де ти доп'яв таку шапку? — питає Стредлейтер. Це він про мою мисливську. Такої він ще зроду не бачив.

Мені однаково вже геть забило дух, і я облишив клеїти дурня. Скинув шапку, всоте подивився на неї і кажу:

— Купив сьогодні вранці у Нью-Йорку. Віддав зелененьку. Подобається?

Стредлейтер кивнув головою.

— Клас! — каже. Просто він хотів підлизатися до мене, бо відразу й спитав: — Чуєш, то ти напишеш мені твір? Щоб я знав.

— Матиму час — напишу. А не матиму — не напишу,— кажу. Я знов сів на раковину поруч нього.— А з ким у тебе рандеву? — питаю.— З Фітцджеральд?

— Ти що — здурів?! Я ж тобі казав: я зав'язав з тою поторочею.

— А ти не бре? Слухай, тоді віддай її мені! Серйозно. Вона в моєму стилі. [27]

— Бери. Тільки ж вона старкувата для тебе.

І раптом — просто так, ні з сього ні з того, аби лиш подуріти — мені закортіло сплигнути з раковини й зробити каналії Стредлейтерові напівнельсон. Це, щоб ви знали, такий прийом у борців: хапаєш противника ззаду за шию і душиш, поки задихнеться — якщо, звісно, це тобі треба. Так я й зробив. Накинувся на Стредлейтера, мов скажена пантера.

— Відчепись, Голдене! Пусти! — прохрипів Стредлейтер. Він не любив дуріти. Та ще й саме голився.— Ти що, хочеш, щоб я перерізав собі горлянку, чортяка?!

А я тримаю його й не пускаю. Оце напівнельсон вийшов!

— А ти сам,— кажу,— вирвись із моїх лещат!

— Чо-орт! — Він поклав бритву, скинув раптово руки вгору і звільнився. Хлопець він дужий, нівроку. А я взагалі слабак.— Облиш свої дурощі,— каже. І почав голитися вдруге. Він завжди голився двічі — наводив лиск. А на бритву гидко глянути, така загиджена.

— То з ким же це в тебе рандеву, як не з Фітцджеральд? — питаю. Я знов сів біля нього на раковину.— Часом не з отією ціпою Філліс Сміт?

— Та ні. Спершу домовився був із нею, але нічого не вийшло. Тепер у мене та, що живе в одній кімнаті з дівчиною Беда Тоу... О, мало не забув! Вона тебе знає!

— Хто?

— Ну, моя.

— Невже? — кажу.— А як її звуть? —Мене вже підмивала цікавість.

— Стривай, як же її... Ага, Джін Галлахер! Слухайте, я трохи не випав в осад, коли почув це.

— Джін Галлахер?! — кажу. Я навіть з раковини сплигнув. Всередині в мене справді все опустилося.— Чорт, я її таки знаю! Позаминулого літа ми з нею жили по сусідству, зовсім поруч. У неї ще був такий здоровецький доберман-пінчер. Ми через нього й познайомилися. Той собацюра занадився в наш...

— Голдене, дідько б тебе взяв, не заступай світла! — перебив мене Стредлейтер.— Тобі що — немає більше де стати?

Слухайте, ох і розхвилювався ж я!.. Слово честі.

— А де вона? — питаю.— Треба піти з нею привітатися. Де ж вона? У тому крилі?

— Ага.

— А як це вона про мене згадала? Вона що — у Брін-Морі? Бо казала, що, мабуть, вступатиме туди. Казала, або [28] в Брін-Мор, або в Шіплі. А я думав, вона в Шіплі. Як же це вона про мене згадала? — їй-богу, я так розхвилювався! Серйозно.

— Та звідки я знаю, чорт забирай! — відповідає Стредлейтер.— Устань, чуєш?! Ти вмостився на моєму рушникові.

Я справді сидів на його смердючому рушникові.

— Джін Галлахер! — кажу. Ніяк я не міг угамуватися,— Боже ж ти мій!..

Каналія Стредлейтер саме мастив чуба "Віталісом". Моїм "Віталісом".

— Вона танцює,— кажу.— Балет і таке інше. Тренувалася по години дві щодня, навіть у пекельну спекоту. Все боялася, що в неї зіпсуються ноги — розповніють, чи що. Ми з нею всю дорогу грали в шашки.

— У що-що ви грали?

— В шашки.

— У шашки?! Тьху!

— Атож. Вона ніколи не ходила своїми дамками. Проведе дамку й не грає нею. Просто не переставляє її, поки не вишикує в останньому ряду всі свої шашки. І не робить ними жодного ходу. їй просто подобалось, коли вони стояли всі вряд скраю дошки.

Стредлейтер нічого не сказав. Така мура взагалі рідко кого цікавить.

— А її мати ходила в той самий гольф-клуб, що й ми,— розповідаю далі.— Іноді я подавав там ключки — просто підробляв. Кілька разів підносив ключки і її матері. Бувало, поки пройде дев'ять дучок, разів сто сімдесят б'є.

Стредлейтер майже не слухав. Стоїть, розчісує свою чуприну.

— Треба було б піти й хоч привітатися з нею,— кажу.

— То чого ж не йдеш?

— Та зараз, іще хвилинку.

Стредлейтер почав заново робити проділ. Він завжди прилизувався добру годину.

— А батько й мати в неї розлучилися,— кажу далі.— Мати потім вийшла за якогось алкаша. Сам худющий, а ноги волохаті-волохаті. Як зараз бачу. Коли не стрінеш — завжди в шортах. Джін казала, нібито він якийсь письменник — драматург чи біс його знає хто. Але при мені він тільки те й робив, що жлуктив віскі та слухав по радіо всі підряд оті ідіотські детективчики. І ганяв по всьому дому голяка. При Джейн, і взагалі. [29]

— Іди?! — озвався Стредлейтер: Коли я згадав, що алкоголік бігав при Джейн по дому голяка, він ураз пожвавішав. Цей паскуда Стредлейтер жахливий розпусник.

— Дитинство в неї було паршиве. Серйозно кажу. Та це його не цікавило. Стредлейтера тільки всяке таке паскудство цікавило.

— Подумати лишень! Джейн Галлахер! — Я ніяк не міг заспокоїтись. Не міг, і край.— Треба було б піти хоч привітатися з нею абощо.

— Якого ж ти ката не йдеш, а все стовбичиш тут і мелеш язиком?! — каже Стредлейтер.

Я ступив до вікна, але нічого не було видно — від спеки шибки в умивалці геть запітніли.

— Зараз душа не лежить,— кажу. Я й справді був не в настрої. А для такого діла треба мати відповідний настрій.— Я думав, вона в Шіплі. Навіть ладен був побитися об заклад, що вона в Шіплі.— Я потинявся по умивалці. Більш мені не було чого робити.— А . футбол їй сподобався? — питаю.

— Та начебто сподобався. Не знаю.

— А вона тобі розповідала, як ми з нею всю дорогу грали в шашки? Взагалі що-небудь розповідала?

— О господи, та нічого я не знаю! Ми тільки познайомилися,-каже Стредлейтер. Нарешті він розчесав свої кляті кучері й заходився складати оте загиджене причандалля, що ним голився.

— Чуєш,-правлю я своєї,-перекажи їй від мене вітання, гаразд?

— Гаразд,— буркнув Стредлейтер, але я знав, що нічого він не перекаже. Такі типчики, як Стредлейтер, ніколи нічого не переказують.

Він пішов до кімнати, а я ще трохи потовкся в умивалці, згадуючи про каналію Джейн. Потім і сам рушив до кімнати.

Коли я відчинив двері, Стредлейтер саме зав'язував перед дзеркалом краватку. Він півжиття простоював перед тим клятим дзеркалом. Я сів у своє крісло і хвилю мовчки дивився на нього.

— Чуєш,— кажу,— ти їй тільки не бовкни, що мене вигнали зі школи, добре?

— Добре.

Стредлейтер мав одну непогану рису. Йому не треба було розжовувати кожну дрібницю, як от, скажімо, тому ж таки Еклі. І насамперед, мабуть, через те, що Стредлейтерові було на все начхати. Начхати, і квит. А Еклі — о, то зовсім інший фрукт. Той хоч куди свого носа встромить, [30] Стредлейтер таки нап'яв мою картату куртку.

— Ради бога, тільки ж не розтягни! — кажу.— Я одягав її всього разів зо два.

— Не бійся. Куди в біса поділися мої сигарети?

— Он на столі.

Стредлейтер ніколи не знав, де в нього що лежить.

— Під твоїм шарфом,— кажу.

Він сховав сигарети в кишеню куртки. Моєї куртки.

Знічев'я я раптом знов повернув свою мисливську шапку козирком наперед. Бачу, чогось розгулялися мої нерви. Вони в мене взагалі ні к бісу.

— Чуєш, а куди ти її поведеш? — питаю.— Придумав, уже?

— Ні ще. Махнемо в Нью-Йорк, якщо встигнемо. Вона якоїсь хороби взяла дозвіл тільки до пів на десяту.

Його тон мені не сподобався. Я йому кажу:

— Це вона, видко, через те, що не роздивилася ще, скільки в тобі, паскуді, краси і шарму. Бо якби роздивилася, то взяла б дозвіл, мабуть, до пів на десяту ранку!

— Звісно, чорт забирай! — відповів Стредлейтер. Його ніщо не бере, ніякі глузи. Надто вже він високої думки про себе.— А тепер давай без жартів,— каже.— Напиши мені той капосний твір.— Він уже застебнув куртку й зібрався йти.— Але не дуже суши собі голову— аби тільки розповідь була яскрава, щоб аж убивала. Домовились?

Я нічого не відповів. Не хотілося. Тільки сказав:

— Спитай її, чи вона й досі не ходить дамками.

— Спитаю,— пообіцяв Стредлейтер, проте я знав, що він однаково не спитає.— Ну, бувай! — І хряснув за собою дверима.

Я посидів ще з півгодини. Просто сидів собі в кріслі й ніякого біса не робив. Думав про Джейн, про Стредлейтера, про їхнє побачення і т. ін. І так нервувався — мало не збожеволів. Я ж бо вам уже казав, який він розпусник, той паскуда Стредлейтер.

Несподівано завіси в душовій розсунулись, і до кімнати знов зашелепався каналія Еклі. Вперше за все моє розтрикляте життя я йому зрадів. Хоч відвернув мене від отієї мури в голові.

Еклі просидів у мене майже до самого вечора. Все розводився про хлопців у Пенсі, яких він ненавидів, і сколупував величезного вугра в себе на підборідді. Хоч би носовичка взяв абощо. А втім, якщо хочете знати правду, я не певен, що той субчик мав носовичка. Принаймні я ніколи його в Еклі не бачив. [31]

5

По суботах у Пенсі на вечерю завжди давали те саме — біфштекс. Вважалося, що то такий делікатес — куди твоє діло! Б'юсь об заклад на тисячу зелених, робилося це не просто так. У неділю ж бо до багатьох хлопців приїздили батьки, і каналія Термер, певно, метикував собі: кожна мати відразу спитає свого любого синочка, що йому давали вчора на вечерю, і той, звісно, відповість: "Біфштекс". От дурисвітство! Ви б тільки побачили той біфштекс! Сухий, твердий, як підошва — ніж не бере. До того біфштекса щоразу клали кавалок наче глевкої м'ятої картоплі, а на десерт була "руда Бетті" — листковий пудинг із сухарів з

яблуками. Його ніхто й не їв, хіба що ота шпана з молодших класів, яка взагалі нічого кращого не бачила, та ще такі ненажери, як Еклі.

Коли ми вийшли з їдальні, надворі було дуже гарно. Землю вже притрусив сніжок — дюймів у три завтовшки — і все сипав і сипав, мов божевільний. Погода стояла з біса чудова, і ми заходилися жбурляти один в одного сніжками й узагалі казитися. Діти, та й годі* Але всім було дуже весело.

Ні на яке побачення чи там ще куди я не йшов, і ми з моїм приятелем Мелом Броссардом із команди борців надумали гайнути автобусом до Егерстауна — з'їсти по біфштексу, а може, й подивитись який-небудь зачуханий фільм. Не хотілося ж цілісінький вечір сидіти крячкою в гуртожитку. Я ще спитав Мела, чи він не проти, якщо з нами поїде й Еклі. Річ у тім, що в суботу Еклі завжди чипів у кімнаті і тільки те й робив, що видушував свої вугрі. Мел відповів, що загалом він, звичайно, не проти, але й не в захваті від такої перспективи. Він не дуже полюбляв Еклі. Одне слово, вернулися ми до гуртожитку зібратись, і я, поки натягав калоші тощо, крикнув Еклі, чи не бажає вій у кіно. Той каналія, певна річ, добре чув мене крізь душову, але спершу не відгукнувся. Такі, як Еклі, ніколи не відгукуються з першого разу. Нарешті він прохилив завісу в душовій, став на порозі й запитав, хто з нами піде ще. Йому завжди треба знати, хто з ним іде. Слово честі, якби цей канарик попав у корабельну катастрофу й ви кинулися на човні його, рятувати, то Еклі, перше ніж залазити в човен, ще поцікавився б, зануда, хто сидить на веслах. Я відповів, що з нами йде Мел Броссард. Тоді Еклі й каже:

— А, отой кретин... Ну добре. Зачекай хвилинку. [32]

Можна було подумати, що він робить мені бозна-яку послугу!

Поки Еклі зібрався, минуло годин п'ять. Я тим часом підійшов до вікна, розчинив його і зробив сніжку. Сніг ліпився дуже добре. Однак

сніжки я нікуди не кинув, хоч уже й націлився був у машину — вона стояла по той бік вулиці. Просто я передумав. Машина була така біла, гарна. Потім я націлився у водогінну колонку. Але колонка теж була біла-біла й гарна. Так я тієї клятої сніжки нікуди й не жбурнув. Я причинив вікно й заходив по кімнаті, дедалі дужче стискаючи в руках сніжку, щоб вона стала як камінець. Коли трохи згодом ми з Еклі та Броссардом сіли в автобус, я ще тримав сніжку в руках. Водій відчинив двері й сказав мені викинути її. Я відповів, що не маю наміру ні в кого кидати. Та водій мені не повірив. Ніколи тобі ніхто не вірить.

Еклі з Броссардом обидва вже бачили фільм, що його крутили в Егерстауні, тож ми з'їли по біфштексу, трохи пограли на рулетці-автоматі й поїхали назад у Пенсі. Я й не шкодував, що ми не потрапили в кіно. Здається, то була якась комедія з участю Кері Гранта і взагалі з усією отою їхньою мурою. До того ж якось я вже попхався був з Еклі та Броссардом у кіно. Обидва гиготіли, мов гієни, і саме там, де йшлося про серйозні речі. Аж прикро було сидіти поруч із ними.

Коли ми повернулися в гуртожиток, була ще тільки за чверть дев'ята. Каналія Броссард любив різатися в бридж і пішов шукати партнерів. А капосному Еклі знов забандюрилося постриміти у мене в кімнаті. Тільки цього разу він не примостився на бильці Стредлейтерового крісла, а гепнувся на моє ліжко — просто пикою в подушку. Лежить, зараза, і щось бурмоче хобі під ніс — так занудно-занудно — та знай сколупує кляті свої вугрі. Я разів сто натякав йому, щоб ушивався, але де там. Розлігся й усе торочить, торочить своїм занудним голосом про якесь дівчисько, що з ним нібито тягався минулого літа. Еклі розповідав мені про це вже разів сто. І щоразу по-іншому. То він, мовляв, робив це з нею в кузеновому б'юїку, а то вже під якимсь помостом на пляжі. Звісно, то все брехня. Еклі ще й жінки не знав, зуб даю. Я навіть маю сумнів, чи він узагалі хоч раз у житті лапнув дівчину. Одне слово, я мусив урешті сказати йому напрямець: мені, мовляв, треба писати за Стредлейтера твір, забирайся до бісового батька, а то я не можу зібрати докупи думок. Еклі таки й забрався, тільки не зразу — спершу він, як завжди, ще трохи повиснув у мене [33]

на душі. Коли він кінець кінцем вийшов, я надяг піжаму, халат, нацупив оту свою мисливську шапку й сів писати твір.

На лихо, я хоч умри не міг придумати, яку б його кімнату чи будинок описати так, як треба було Стредлейтерові. Я взагалі не люблю описувати всілякі там кімнати, будинки й іншу муру. Отож я вирішив узяти натомість бейсбольну рукавицю мого брата Аллі. Там є що описувати. Серйозно кажу. Аллі мав бейсбольну рукавицю на ліву руку. Він був лівша. Але вся штука в тому, що рукавицю брат геть пообмальовував віршами — і пальці, й кишеню, і все-все. Зеленим чорнилом. Це щоб було що читати, коли на полі до нього не йшов м'яч і він не мав чого робити. Аллі помер. Захворів на білокрів'я й помер, коли ми жили в штаті Мен,— 18 липня 1946 року. Він би вам сподобався. Аллі був на два роки молодший від мене, зате разів у п'ятдесят розумніший. Страшенно тямущий був хлопець. Учителі часто писали матері, що дуже, мовляв, раді мати у своєму класі такого учня. Але річ не тільки в тому, що Аллі був у нашій сім'ї найрозумніший. Він узагалі був найкращий, з багатьох поглядів. І ніколи ні на кого не гнівався. Кажуть, нібито руді швидко заводяться. А от з Аллі ніколи такого не траплялося, хоча чуб у нього аж горів. Зараз я вам розповім, який він був рудий. Я почав грати в гольф з десяти років. Пригадую, якось улітку — мені було тоді років, дванадцять — ганяв я м'яча. І весь час на душі мав таке відчуття, наче ось раптом обернуся — і побачу Аллі. Таки й обернувся і бачу: сидить брат на велосипеді по той бік огорожі — весь майданчик був обгороджений,— отож сидить він ярдів за сто від мене й дивиться, як я ганяю м'яча. Отакий він був рудий. Господи, який же милий був хлопець І Іноді за столом, бувало, щось як зайде йому в голову і він як почне сміятися — мало з стільця не падає. Я мав тоді всього тринадцять років, і батьки хотіли показати мене психіатрові й т. ін., бо я перебив у гаражі всі вікна. Та я батьків не засуджую. Правду кажу. Тої ночі, коли помер Аллі, я ночував у гаражі й повисаджував кулаком геть усі кляті вікна. Просто так. Я ще хотів був потрощити шибки і в машині,— того літа ми мали туристський фургончик,-але вже покалічив до крові руку й не зміг. Розумним мене за-це, звісно, не назвеш, та я й сам не тямив, що робив, а крім того, ви ж не знали нашого Аллі. У мене й досі часом ниє

рука, як іде дощ абощо, і в кулак я не можу стиснути її як слід — тобто в справжній кулак, але взагалі мені на це начхати. [34] Однаково я не Обираюся ставати ні хірургом, ні скрипалем, ні ще кимось таким.

Одне слово, про все це я й написав у творі для Стредлейтера. Про бейсбольну рукавицю Аллі. Вона випадково виявилася зі мною у саквояжі, тож я дістав її і списав з неї всі вірші. Довелось тільки змінити прізвище Аллі, щоб ніхто не здогадався, що то мій брат, а не Стредлейтерів. Мені, правда, не дуже й хотілося це робити, але кращої теми для твору я все одно не придумав. До того ж мені навіть сподобалося писати про таке. Просидів я добру годину — друкувати довелося на Стредлейтеровій машинці, а вона, клята, всю дорогу заїдала. Свою я саме позичив одному хлопцеві з другого кінця коридора.

Коли я скінчив, було вже десь пів на одинадцяту. Та я не стомився і вирішив трохи постояти біля вікна. Сніг уже перестав, час від часу звідкись долинало завивання стартера — видно, чиясь машина ніяк не хотіла заводитись. Та ще було чути, як хропе каналія Еклі. Навіть крізь завіси в душовій проникало його бісове хропіння. Він мав гайморит, і вві сні йому було важко дихати. Той тип мав узагалі майже все: і гайморит, і вугрі, й гнилі зуби, і гидкий запах з рота, й оті Огидні нігті... Нещасне створіння! Навіть трохи шкода каналію.

6

Не все приходить на пам'ять відразу. Я ось думаю: о котрій же це Стредлейтер прийшов із побачення з Джейн? Розумієте, от хоч убий, не можу пригадати, що я робив, коли почув його, каналію, в коридорі: чалап, чалап, аж противно було слухати. Мабуть, я тоді ще дивився у вікно, але брехати не хочу, не ручусь. Річ у тім, що я був жахливо схвильований. А коли мене щось хвилює, то вже хвилює по-справжньому. Мені навіть у животі крутить, коли хвилююсь. Але в гальюн я не біжу. Я так хвилююсь, що й не думаю про це. Бо вибіжу і, чого доброго, ще переб'ю собі все хвилювання. Якби ви були знайомі зі

Стредлейтером, то теж хвилювалися б. Кілька разів я з тим паскудою ходив до дівчат і знаю, що кажу. Совісті в нього ні на крихту. Серйозно.

Одне слово, у всіх коридорах у нас лінолеум, і оте його кляте чалапання я почув ще здалеку. Навіть не пам'ятаю вже, де я сидів, • коли він увійшов,— біля вікна, у своєму кріслі чи в його кріслі. Слово честі, не пригадую. [35]

Ввійшов — і зразу жалітися: мовляв, холод надворі собачий, те, се. А тоді й питає:

— Куди це в біса всі порозбігалися? Жодної живої душі, наче в трупарні, хай йому чорті

А я й не думаю відповідати. Якщо в тебе, бовдуре несусвітенний, думаю, не вистачає клепки втямити, що в суботу ввечері всі просто порозходились, чи полягали спати, чи роз'їхались на неділю по домівках, то не варто пнутися із шкури й пояснювати це тобі.

Бачу, Стредлейтер уже роздягається. І хоч би тобі слово про Джейн, каналія! А то ж ні слова. Я теж мовчу. Тільки краєм ока стежу за ним. Добре, що хоч за куртку подякував. Почепив на плічка й сховав у шафу.

Потім він скинув краватку й запитав, чи я написав йому отой дуримарський твір. Та он він, кажу, на твоєму смердючому ліжку. Стредлейтер підійшов і, розстібаючи, сорочку, почав читати. Стоїть, читає, а сам гладить собі голі груди й живіт. А вираз обличчя — як у кретина. Стредлейтер узагалі мав моду гладити собі живіт і груди. Любив себе до нестями, каналія. — І раптом каже:

— Грім тебе побий! Та тут же про якусь чортову бейсбольну рукавицю, Голдене!

— То й що? — відповідаю. А голос у самого як лід.

— Як це — то й що?! Хіба я тобі не казав, що треба описати якусь кімнату, будинок абощо, дідько б тебе взяв!

— Ти сказав, треба що-небудь описати. То чого ж у біса не можна взяти бейсбольну рукавицю?

— Ану тебе!.. — визвірився Стредлейтер. Він уже просто скаженів.— У тебе все виходить догори дригом! — Він люто глипнув на мене.— Не дивно, що тебе виперли звідси к бісовій матері,— каже.— Ніколи не зробиш нічого так, як тобі кажуть. Я вже бачу. Ну ніколи, хай тобі чорт!

— Прекрасно! — відповідаю.— Тоді давай твір назад.— Я підійшов до Стредлейтера, вихопив у нього з рук оті кляті аркуші й порвав їх.

— На якого бісового батька ти це зробив? — питає він. Я нічого не відповів. Жбурнув клапті в кошик, ліг на своє ліжко, і ми довго не озивались один до одного. Стредлейтер роздягся до трусів, а я, не встаючи з постелі, закурив, сигарету. Взагалі курити в кімнатах у нас не дозволяли, але пізно ввечері, коли всі вже полягали чи порозходились гуляти, диму ніхто не почує. Крім того, кортіло подрочити Стредлейтера. Він просто скаженів, коли в гуртожитку [36] хто-небудь порушував правила. І сам у кімнаті ніколи не курив. Тільки я.

Про Джейн вія усе ще ні словечка. Кінець кінцем я не витримав:

— Пізненько ж ти ходиш, чорт забирай, коли вона взяла дозвіл тільки до пів на десяту. Вона що — спізнилася через тебе в гуртожиток?

Він сидів скраю на ліжку і обрізав свої смердючі нігті на ногах.

— Трохи спізнилась,— каже.— А хто ж у дідька бере в суботу дозвіл тільки до пів на десяту?

Господи, як же я ненавидів його тієї хвилини!

— Ви були в Нью-Йорку? — питаю.

— Ти що — з гори впав?! Куди ж у біса пхатися до Нью-Йорка,, коли вона відпросилася тільки до пів на десяту!

— Не пофортунило. Він звів на мене очі.

— Слухай,— каже,— коли вже тобі так свербить покадити, катай у гальюн. Тобі однаково звідси вшиватися, а мені, грім би тебе вдарив, сидіти тут до самих іспитів.

Я й бровою не повів. Серйозно кажу. Лежу собі й димлю, мов паровоз. Тільки повернувся трохи на бік і дивлюсь, як він обрізає паскудні свої нігті. От школа! Всю дорогу перед носом у тебе як не вугрі видушують, то нігті обрізують!

— Ти переказав їй від мене вітання? — питаю.

— Угу.

Чорта з два він переказав, собака!

— А вона що? — кажу.— Ти її питав, вона й досі виставляв всі свої дамки в останньому ряду?

— Ні, не питав. Ти думаєш, ми з нею цілий вечір грали в шашки, га, чорт забирай?!

Я нічого не відповів. Боже мій, як я тоді його ненавидів!

— Де ж ти з нею був, коли не їздив до Нью-Йорка? — питаю по хвилі. А голос ось-ось затремтить, я вже ледве стримуюсь. Слухайте, ох і розгулялися ж у мене нерви! Мабуть, чула душа щось недобре.

Нарешті Стредлейтер обрізав кляті свої нігті, устав в отих ідіотських трусах-з ліжка й заходився строїти дурника. Підходить, нахиляється і ну товкти мене кулаком у плече — розважається, паскуда!

— Не дурій,— кажу.— Де ж ви з нею були, коли не їздили до Нью-Йорка? [37]

— А ніде. Просто сиділи в машині, і всі діла.— І знов як стусоне мене в плече. Весело йому, кретинові отакому!

— Та не дурій! — кажу.— В чиїй машині?

— Еда Бенкі.

Ед Бенкі тренував у Пенсі баскетбольну команду. Каналія Стредлейтер ходив у нього в мазунчиках — він грав у них центра, і Бенкі щоразу, коли Стредлейтер хотів, давав йому свою машину. Загалом учням не дозволялося брати в учителів машини, але ж ці спортсмени така сволота — завжди тягнуть один за одним руку. В усіх школах, де я вчився, ті паскуди тягли один за одним руку.

А Стредлейтер знай гамселить мене в плече, ніби я йому боксерська груша. В руках у нього була зубна щітка, й він засунув її до рота.

— Що* ж ви робили в тій бісовій машині? — питаю далі.— Ти її що — той?..— А голос тремтить — кошмар!

— Ого, якої заспівав! Ось я зараз наколю тобі за такі слова язика!

— То ти її той?..

-. Це професійна таємниця, малий!

Що було далі, я погано пригадую. Пам'ятаю лише, як устав з ліжка — так ніби зібрався в гальюн чи ще кудись,— а тоді з усієї сили раптово як замахнувсь на Стредлейтера. Я цілився в зубну щітку — хотів, щоб вона прохромила його паскудну горлянку. На жаль,, не вийшло. Не влучив. Я тільки зацідив йому в вухо чи десь туди. Тому лайнюкові, видно, таки трохи заболіло, але не так, як мені хотілося. Я б угатив і дужче, але бив з правої, а праву я "не можу добре стиснути в кулак. Вона в мене покалічена, я про це вже розповідав.

Одне слово, пригадую тільки, що очумався на підлозі, а каналія Стредлейтер сидить на мені верхи — червоний, як рак. Тобто не сидить, а стоїть своїми поганими коліньми в мене на грудях. А важив він добру тонну. Ще й руки мої тримає, щоб я його не вдарив. Убив би, гадину таку!

— Ти що, сказився? Сказився, та? — все допитується він, а його дурна пика робиться дедалі червоніша й червоніша.

— Забери з грудей свої ідіотські коліна! — кажу. Я вже мало не кричав. Слово честі.— Злізь із мене, пусти, пес смердючий!

А він не пускає. Сидить, зараза, тримає мене за руки, а я обзиваю його сучим сином і чим хочу. І так годин десять. Чого я йому тільки не казав-уже навіть добре не пам'ятаю. Ти, кажу, думаєш, що тобі можна тягати в машину [38] кого завгодно. А сам, мовляв, навіть не спитав, чи дівчина й досі виставляє в останньому ряду дамки. Тобі, кажу, взагалі на все нас... бо ти просто ненормальний кретин!

Стредлейтер не любив, коли його обзивали кретином. Ніхто з кретинів не любить, коли їх обзивають кретинами.

— Заткай пельку, Голдене! — цідить він, а пика така червона, тупа. — Зараз же заткай пельку, чуєш?!

— Ти ж навіть не знаєш, як її правильно звати — Джейн чи Джін, кретин нещасний!

— Заткай пельку, Голдене, трясця твоїй матері! Останній раз кажу.

Я його таки доконав, гада.

— Або ти заткнеш пельку, або я розвалю тобі голову!

— Забери з мене смердючі свої коліна, ідіот!

— А заткнеш пельку, якщо я тебе пущу? Я не відповідав.

Тоді він знов своєї:

— Я тебе відпущу, Голдене, а ти заткнеш пельку?

— Заткну. Стредлейтер зліз із мене, і я підвівся. Так натовк триклятущими своїми колінами груди, що я ледве дихав.

— Кретин недоумкуватий, ідіот, сучий син! — кажу йому.

Тоді він уже по-справжньому оскаженів. Свариться перед самісіньким моїм носом своїм величезним смердючим пальцем і примовляє:

— Голдене, трясця твоїй матері, я тебе попереджую! Востаннє попереджую: якщо не замовкнеш, я тобі такої всиплю...

— Чого це я мовчатиму? — кажу. А сам уже аж кричу.— В цьому ж і вся біда з вами, кретинами. По-людському з вами ніколи не побалакаєш. Тим-то кретинів здалеку й видно. Ніколи з ними розумно не побала...

В цю мить Стредлейтер справді зацідив мені в зуби. І друге, що мені запам'яталося, це те, що я відкинув копита. Не пригадую вже, чи він забив мені памороки, чи ні, але навряд. В житті людині взагалі важко забити памороки, то тільки в дурнячому кіно легко. Проте юшка з носа в мене добряче цвіркнула. Коли я знов розплющив очі, то лежав на підлозі, а каналія Стредлейтер стояв наді мною. Під пахвою він тримав оте своє смердюче туалетне причандалля.

— Я ж тебе, телепню, попереджував,— каже,— чого ж ти не заткнув пельки? — А голос у нього аж тремтить. Видко, [39] злякався, каналія, чи не репнув у мене черепок, коли я гримнувся на підлогу. Аг шкода, що не репнув.— Сам винен, чорт бери! — каже. Слухайте, а він таки не на жарт злякався!

А я лежу собі на підлозі й навіть не думаю вставати. Тільки обзиваю його паскудою та кретином. І такий я лютий, що аж на крик зриваюся.

— Чуєш, піди вмийся,— каже Стредлейтер,— Ти мене чуєш?

— Сам іди,— відповідаю,— вмивай свою ідіотську пику! — Я поводився, звісно, як дитина, але надто вже він мені допік, стерво.— А по дорозі в умивалку,-кажу,-заскоч до місіс Шмідт і зроби своє діло.— Місіс Шмідт була дружина шкільного сторожа, баба років шістдесяти п'яти.

Так я й сидів на підлозі, доки почув, як каналія Стредлейтер причинив за собою двері й почалапав коридором до умивалки. Тоді я встав. Довго не міг знайти мисливської шапки. Нарешті таки знайшов кляту. Валялася під ліжком. Я нап'яв її, повернув козирком назад — так мені подобалося дужче,— а тоді ступив до дзеркала й подивився на дурнувату свою фізіономію. Ні, такої розквашеної мармизи ще* світ не бачив! Губи, підборіддя — все заюшене кров'ю, навіть піжама й халат. І страшно було, й цікаво. Я скидався на форменого розбишаку. В житті я

тільки двічі потрапляв у бійку, і обидва рази мені перепадало. Так-що розбіяка з мене нікудишній. Якщо хочете знати правду, то я пацифіст.

Я здогадувався, що каналія Еклі не спав і, певно, чув увесь наш гармидер. Тож я відслонив завіси й пройшов крізь душову в його кімнату поглянути, що він у біса робить. Взагалі я рідко до нього заходив. Там завжди чимось смерділо — Еклі був страшенний нечупара.

7

Крізь завіси в душовій сюди з нашої кімнати падало трохи світла, і я побачив, що Еклі вже в ліжку. Але я добре знав, що він, зараза, не спить.

— Еклі,— кажу,— ти спиш?

— Ні.

Було все ж таки темнувато, я спіткнувсь об чийсь клятий черевик і мало не дав сторчака. Еклі звівсь у ліжку і сперся на лікоть. Все його лице було густо наквацяне білою маззю від прищів. У темряві Еклі скидався на привида.

— Що поробляєш? — кажу. [40]

— Він ще й питає, що я в біса поробляю! Пробував заснути, але ж ви там зняли таку бучу! Чого ви завелися?

— Де тут світло? — Я ніяк не міг знайти клятого вимикача. Всю стіну обмацав.

— А нащо тобі світло?.. Он там, майже в тебе під рукою. .

Нарешті я таки знайшов вимикача і ввімкнув світло. Еклі, каналія, затулився долонею — світло, бачте, засліпило йому очі!

— О боже! — скрикнув він, уздрівши мою розквашену фізію.— Що з тобою?

— Та ми з Стредлейтером трохи той... погиркались,— відповів я і сів на підлогу. В них у кімнаті ніколи не було стільців. Хтозна, де в дідька вони їх дівали.

— Чуєш,— кажу,— ти не хочеш трохи пограти в канасту?

Еклі любив грати в канасту.

— Господи, та в тебе ж і досі кров юшить! Ти б що-небудь приклав абощо.

— Сама перестане. Чуєш, то не хочеш трохи перекинутись у канасту?

— Яка там каназта, чорт забирай! Ти хоч знаєш, котра вже година?

— Ще не дуже пізно. Всього лиш одинадцята — пів на дванадцяту.

— Всього лиш! — перекривив мене Еклі.— Завтра мені, щоб ти знав, рано вставати, я йду до церкви, чорт забирай! А ви серед ночі мордобій влаштували, кричите, як недорізані. За що ви, паскуди, хоч побилися?

— Довга й нудна історія, Еклі. Мені шкода нею тебе мучити.— Я з ним ніколи не розмовляв про свої особисті справи. Насамперед тому, що він ще тупіший за Стредлейтера. Проти цього недолобня каналія Стредлейтер просто геній.— Слухай,— кажу,— можна мені сьогодні переночувати на Еловому ліжку? Адже він приїде аж завтра ввечері,

правда? — Я добре знав, що раніше Ел не повернеться. Він майже щосуботи вшивався додому.

— Звідки мені в біса знати, коли він приїде! — каже Еклі.

Слухайте, це вже мені набридло!

— Хай тобі чорт, як це ти не знаєш, коли він приїде? Хіба він коли-небудь вертався раніш, як у неділю ввечері, га? [41]

— Та воно так, але ж не можу я, дідько його мамі, сказати кожному: лягай, якщо хочеш, і спи на його ліжку!.

Ну, він мене вбив! Я як сидів, простяг з підлоги руку й поплескав його по плечу.

— Ти, малий, принц,— кажу.— Ти про це хоч знаєш?

— Ні, я серйозно... Не можу ж я кожному стрічному сказати: лягай собі на...

— Ти, малий, справжній принц. Джентльмен і мудра голова,— кажу, Зрештою, так воно й було.— У тебе часом немає закурити? Якщо скажеш "є", мене вхопить інфаркт!

— Немає. їй-богу, немає. Чуєш, а за що ви там, чорти, завелися?

Я не відповів. Тільки встав, підійшов до вікна й виглянув надвір. На серці раптом стало так тоскно — жити не хотілося.

— То через що ж ви, хай вам чорт, побилися? — вже всоте питає Еклі. От зануда!

— Через тебе,— кажу.

— Що?! Чого це в біса через мене?

— А того. Я захищав твою честь. Стредлейтер сказав, ніби ти — паскудний хлопець. Не міг же я подарувати йому цього наклепу.

Під нього наче жару сипнули.

— Так і сказав? А ти не бре? Серйозно?

Але я відповів, що тільки пожартував, а тоді взяв і ліг на Елове ліжко. Слухайте, як же гидотно було в мене на душі! Тоскно, самотньо, хоч головою в стіну бийся.

— У вас у кімнаті смердить,— кажу.— Я навіть звідси чую, як смердять кляті твої шкарпетки. Ти що, ніколи не віддаєш їх прати?

— Не подобається — іди... сам знаєш куди! — відповідає Еклі. Дотепний, собака! — Може, погасиш оте чортове світло?

Та я не поспішав гасити світло. Я лежав на Еловому ліжку, думав про Джейн і про все інше. Коли я уявляв її з Стредлейтером у машині отого товстозадого Еда Бенкі, на мене находив сказ. Як згадаю про це — зразу хочеться кинутись сторч головою з вікна. Просто ви не знаєте Стредлейтера. А я знаю. Більшість хлопців у Пенсі тільки язиком клепають, нібито тягаються з дівчатами,— як-от, скажімо, Еклі,— а Стредлейтер справді тягався. Я сам знав принаймні двох дівчат, з якими в нього це було. Що правда, то правда.

— Цікаве в тебе життя, Еклі,— озиваюсь по хвилі.-

Розкажи мені про себе, малий! [42]

— Може, ти все ж таки погасиш оте бісове світло? Мені завтра вранці треба до церкви.

Устав я і вимкнув розтриклятуще світло, коли вже Еклі так не вистачає цього для повного щастя. Потім знову ліг на Елове ліжко.

— Ти що — спатимеш там? — питає Еклі. До чого ж гостинний господар, слухайте!

— Може, й спатиму. А може, й ні. Не бери дурного в голову.

— Та я не беру, тільки що ж я в біса скажу Елові, коли він раптом повернеться й застане на своєму клятому ліжку...

— Спокійно, малий! Я тут не спатиму. Не хочеться мені, чорт бери, зловживати твоєю гостинністю!

Через кілька хвилин Еклі вже хропів, як скажений. А я лежавшу темряві й намагався не думати про каналію Джейн та Стредлейтера в машині отого паршивця Еда Бенкі. Та не думати було важко. На лихо, я знав, як уміє підкотити до дівчини сволота Стредлейтер. І від цього мені ставало ще гірше. Якось ми вчотирьох сиділи в машині того ж таки Еда Бенкі — Стредлейтер зі своєю дівчиною ззаду, я зі своєю — спереду. Ох і дока ж був у своєму ділі Стредлейтер! Клеїти дівчину він починав з того, що спершу запудрював їй мізки таким щиросердим, ангельським голосочком, ніби він не тільки найвродливіший хлопець у світі, а й страх який милий та щирий. Мене трохи не вирвало від його балачок. А його краля все шепоче: "Не треба... прошу тебе... Не треба..." Але каналія Стредлейтер, чую, все вмовляє її отим щиросердим, як у президента Лінкольна, голосом. І раптом на задньому сидінні запала моторошна тиша. Мені стало так незручно... Навряд чи тоді в нього з тією дівчиною щось вийшло, але ж до того йшло. Йшло, чорт забирай!

Поки я лежав отак, намагаючись про це не думати, каналія Стредлейтер причалапав з умивалки в нашу кімнату. . Я чув, як він складає смердюче своє туалетне причандалля і відчиняє вікно. Жити не може, бачте, без свіжого повітря! Невдовзі після цього він погасив світло. І. не подумав, гад, подивитися, де я.

Навіть за вікном було тоскно. Ні машина ніде не проїде, ніщо. На душі в мене стало так самотньо, так погано, аж захотілося розбудити Еклі.

— Еклі! — шепнув я тихенько, щоб Стредлейтер не підслухав мене крізь душову.

Еклі не почув. [43]

— Еклі!

Він знов не почув. Спав як убитий.

— Еклі! Нарешті таки почув!

— Що ти там у дідька знов придумав? — питає.— Я тільки-тільки заснув, будь ти неладний!

— Чуєш, а що треба для того, щоб записатися в монастир? — питаю. Мені раптом ударило в голову постригтися в ченці.— Мабуть, треба бути католиком і взагалі, еге?

— Ну, звісно, треба бути католиком. Кретин! Ти що, розбуркав мене задля своїх ідіотських...

— А-а, ну, то спи далі. Однаково в монастир я не збираюся. З моїм щастям я неодмінно попаду не до ченців, а до якихось бовдурів. До ненормальних кретинів. Або до звичайних кретинів.

Не встиг я це доказати, як каналія Еклі підхопився, мов ужалений.

— Слухай,— каже,— мені начхати, що ти патякаєш про мене самого й узагалі, але коли ти починаєш справляти хіхи з моєї клятої релігії, дідько твоїй матері...

— Не википай,— кажу.— Ніхто не думає справляти хіхи з твоєї клятої релігії.— Я встав з Елового ліжка й рушив до дверей. Не хотілося довше залишатись у тій смердючій душогубці. Але по дорозі я затримався, взяв Еклі за руку і з удаваною щирістю потис її. Еклі враз висмикнув руку.

— Ти чого? — питає.

— Я нічого. Просто з біса закортіло подякувати тобі, Еклі, за те, що ти — справжній принц, ось і все,— відповів я щиро-щиро.— Ти, малий, хлопець на всі сто! — кажу.— Ти про це знаєш?

— Не будь такий розумний! Бо колись тобі втруть носа...

Та я вже його не слухав. Я хряпнув дверима й вийшов у коридор.

Там стояла тиша. Похмура, гнітюча тиша. Одні хлопці подалися гуляти чи взагалі поїхали на вихідні додому, решта спали. Під дверима кімнати Легі й Гофмана валялася порожня коробка, від зубної пасти "Колінос", і я, йдучи до сходів, весь час підгилював її отими своїми пантофлями на цигейковому хутрі. Спершу я зібрався був зійти вниз і поглянути, як там поживає каналія Мел Броссард. Та раптом передумав. Раптом я вирішив зробити зовсім інше: махнути на все рукою і вшитися з Пенсі к бісовому батькові. Серед ночі. Зараз-таки. Не ждати ніякої середи. Та й квит. Я більше не міг стирчати там жодної хвилини. Така

нудьга, [44] така самота облягла душу! І ось що я надумав: я надумав поїхати до Нью-Йорка, найняти в готелі номер — у недорогому готелі, звичайно, — і пересидіти там до середи. А в середу, відпочивши як слід і відчувши себе людиною, прийти додому. Листа від каналії Термера про те, що мене вигнали зі школи, мої старі одержать, певно, десь у вівторок чи в середу. А мені не хотілося повертатись додому, поки бони не прочитають того листа й не перетравлять його. Не хотілося бачити, як вони читатимуть його перший раз. Мати в мене ледве що — відразу в істерику. Але потім, коли все перетравить, з нею можна розмовляти. До того ж мені потрібні були, так би мовити, невеличкі канікули. Нерви в мене стали ні к чорту. Серйозно кажу.

Одне слово, так я й вирішив зробити. Вернувся до себе в кімнату і ввімкнув світло, щоб спакувати речі. Власне, в мене майже все вже було спаковане. А каналія Стредлейтер навіть не прокинувся. Я закурив, одягся і склав обидва свої саквояжі. На це пішло хвилини зо дві. Пакуватись я добре навчився.

Тільки один раз у мене трохи защеміло серце, коли я стояв над саквояжами. Це "коли довелося ховати оті нові-повісінькі ковзани, що їх мати прислала мені майже напередодні. Через них у мене й защеміло серце. Я собі уявив, як мати пішла ,до спортивного магазину, як ставила продавцеві мільйон безглуздих запитань... А тут на тобі-я знов вилетів зі школи! Сумно мені стало, ох сумно. Та ще і не ті ковзани купила — я хотів бігові, а вона взяла хокейні. Але все одно стало сумно. Зі мною майже завжди так — мені дарують подарунки, а мене від них чомусь сум боре.

Спакувавшись, я полічив гроші. Не пригадую вже, скільки їх було напевне, принаймні чимало. Минулого тижня бабуся якраз підкинула переказ на кругленьку суму. В мене така бабця, що грошей не шкодує. Правда, в неї вже не всі дома,— стара ж як світ,— і вона разів чотири на рік пристає мені гроші на день народження. Та хоч я був і досить багатий, а все ж вирішив, що кілька зайвих зелених у кишені не завадять. Наперед ніхто нічого не знає. Отож пішов до Фредеріка

Вудруфа — того самого, якому позичив машинку. Питаю, скільки даси за неї. Вудруф хлопець грошовитий, нівроку. А він каже — не знаю. Каже, я машинки купляти не думав. Та зрештою все ж таки купив. Вона коштувала доларів дев'яносто, а він дав мені за неї всього двадцятку. Ще й бурчав, що я його розбудив.

Коли я "вже зібрався в дорогу й узяв у руки саквояжі, [45] то затримався на хвилю біля сходів і востаннє кинув погляд на наш смердючий коридор. Мамі хотілося заплакати. Сам не знаю чому. Потім я надів мою червону мисливську шапку — по-своєму, задом наперед,— і на всю горлянку закричав:

— Добраніч, кретини!

Зуб даю, всі вони, паскуди, на поверсі попрокидалися. А я відразу вшився. Якийсь гад понакидав на сходах горіхових шкаралуп, і я ледве не скрутив собі к бісовій матері в'язів.

8

Викликати таксі було, вже пізно, і до самої станції я мусив іти пішки. Не дуже й далекий світ, проте холод стояв собачий, а брьохати по снігу не легко, та ще й кляті саквояжі по ногах щораз гуп та гуп. Але настрій у мене все ж таки піднісся — свіже повітря, і взагалі... От тільки ніс та верхня губа на холоді потерпли — то саме туди мене зацідив каналія Стредлейтер. Так розквасив об зуби губу, що торкнутися не можна було. Зате вухам було тепло, затишно. Моя нова шапка мала навушники, і я їх відкотив. А на кого я був схожий — це мені було до лампочки. Однаково кругом жодної душі. Всі давно вже давали хропака.

Мені ще й пощастило. Коли я прийшов на станцію, чекати поїзда довелося всього хвилин десять. А поки ждав, набрав у жменю снігу й умився. Бо обличчя в мене було, все ще вимурзане кров'ю.

Загалом я люблю їздити в поїзді, особливо вночі, коли в купе горить світло, а за вікном темно-темно і в вагоні розносять каву, сандвічі, журнали. Здебільшого я купляю сандвіч із шинкою і чотири-п'ять журналів. Уночі в поїзді я можу читати якусь безглузду історію в ілюстрованому журналі, й мене від неї навіть не верне з душі. Самі знаєте яку. Одну з тих, де повно жлобуватих типів з випнутою щелепою на ім'я Девід і вульгарних дівуль на ім'я Лінда чи Марсія — вони там завжди розпалюють отим триклятим Девідам люльку. Вночі в поїзді, кажу ж, я звичай по можу читати навіть таку муру. А от цього разу не міг. Просто не хотілось, і край. Сиджу собі й нічого не роблю. Тільки скинув мисливську шапку й засунув її до кишені.

І раптом у Трентоні заходить якась дама й сідає поруч зі мною. Вагон, вважайте, порожній,— година ж бо пізня,— і взагалі, але їй конче треба вмоститися біля мене, ні на [46] яке інше вільне місце,— вона тягла в собою отакенний чемоданисько, а я сидів зразу біля дверей. Дивлюсь, загороджує вона тим чемоданиським увесь прохід, щоб кондуктор чи хто-небудь інший дав через нього сторчака. Дама, видно, їхала з якогось бенкету абощо — на сукні в неї були пришпилені орхідеї. Я б дав їй років сорок — сорок п'ять, але виглядала вона люксусово. Я взагалі перед жінками вмираю. Серйозно кажу. Ні, не в тому розумінні, що волочуся за ними і т. ін., хоч вони справді мене приваблюють. Просто жінки мені подобаються. І завжди вони загороджують своїми гемонськими чемоданами прохід! Одне слово, сидимо ми, коли це дама й каже:

— Даруйте, здається, це у вас наліпка школи в Пенсі? — І дивиться на мої саквояжі, що лежать угорі, в багажній сітці.

— Так,— відповідаю.

Вона не помилилася. На одному з моїх саквояжів справді була ота клята шкільна наліпка. Теж знайшов красу, нічого не скажеш!

— О, то ви вчитеся в Пенсі? — каже дама. А голос приємний. Такий добре звучить по телефону. І чого в біса вона не возить з собою телефону?

— Ага,— кажу,— вчуся.

— О, це ж чудово! То, може, ви знаєте мого сина? Ернеста Морроу. Він теж у Пенсі.

— Аякже, знаю. Ми в одному класі.

її синочок, щоб ви знали,— найбільший лайнюк, який лишень коли-небудь учився в тій смердючій школі. Після душу той гад щоразу виходив у коридор і ляскав усіх підряд по заду мокрим рушником. Тепер ви розумієте, що то був за тип?

— О, це ж чудово! — вигукнула дама. Але так невимушено, щиро. Просто вона була мила жінка.— Я розкажу Ернестові, як ми з вами зустрілися. Дозвольте запитати, любий, як вас звати?

— Рудольф Шмідт,— кажу. Не хотілося ж розповідати їй усю свою біографію. А Рудольфом Шмідтом звали двірника в нашому корпусі.

— Вам подобається в Пенсі? — питає вона.

— У Пенсі? Ну, там непогано. Не рай, звісно, але й не гірше, ніж в інших школах. Є навіть досить пристойні вчителі.

— Ернест просто в захваті від школи!

— Так, я знаю,— кажу. Ну, тут я й почав чіпляти їй локшину на вуха: — Він у вас швидко звикає до людей. [47]

Серйозно. Я хочу сказати, йому завжди дуже легко з людьми.

— Правда? Ви так гадаєте? — питав вона. Видно, їй було страх як цікаво.

— Кому — Ернестові? Ну звісно! — кажу. Потім дивлюсь — моя дама стягає рукавички. Слухайте, та в— неї ж усі пальці в камінцях!

— У мене щойно задерся ніготь, як я вилазила з таксі,— каже вона. А сама дивиться на мене й усміхається. Страшенно мила в неї усмішка. Серйозно. Більшість людей взагалі не вміють усміхатися або як усміхнуться, то хоч стій, хоч падай.— Ми з батьком часом тривожимося за Ернеста,— провадить вона.— Іноді нам здається, що він не дуже товариський.

— Що ви маєте на увазі?

— Розумієте, Ернест дуже вразливий хлопчик. Він, власне, ніколи ні з ким не дружив. Мабуть, він ставиться до всього куди поважніше, ніж належить ставитись у його

віці.

Вразливий хлопчик! Слухайте, я мало не гигнув! Той субчик Морроу такий самий вразливий, як унітаз.

Я зміряв даму поглядом. На дурепу, думаю собі, не схожа. Подивишся отак на неї, то може скластися враження, що вона добре розуміє, який паскуда її синочок. Та хіба їх збагнеш, цих матерів. Вони всі трохи схиблені. Але мати каналії Морроу мені сподобалася. Дуже приємна жінка.

— Сигаретку не бажаєте? — питаю. Вона роззирнулася довкола.

— Мені здається, в цьому вагоні не курять, Рудольфе,— відповідає.

"Рудольфе"! їй-богу, вмерти можна.

— Байдуже,— кажу.— Можна покурити, поки не знімуть ґвалт.

Вона взяла в мене сигарету, і я дав їй припалити.

Курити їй личило. Вона затягалась, але не ковтала жадібно дим, як це звичайно роблять жінки в її віці. У ній було стільки шарму! І жіночої привабливості, якщо вже хочете знати правду.

Потім вона якось дивно подивилася на мене.

— Якщо не помиляюсь, у вас із носа йде кров, любий,— раптом каже вона.

— Це мене сніжкою,— кажу.— Як лід, твердою такою. Я, мабуть, розповів би їй усю правду, тільки ж довго довелося б говорити. Але вона мені подобалась. Я вже навіть трохи шкодував, що назвався Рудольфом Шмідтом. [48]

— Так, як каналію Ерні,— кажу,— в нас у школі нікого не люблять. Ви про це знаєте?

— Ні, не знаю!

Я кивнув головою.

— Мало хто з нас збагнув його відразу. Цікавий хлопець. Правда, багато в чому дивакуватий. Ви розумієте, що я маю на увазі? Взяти хоча б те, як я з ним познайомився. , Коли я з ним познайомився, то спершу подумав, що він трохи задавака. Ось що я був подумав. Та Ерні не

задавака. Просто він дуже своєрідний хлопець, і щоб його взнати, потрібен час.

Місіс Морроу слухала мене й мовчала. Та побачили б ви її обличчя! Вона, каналія, як сиділа, так і вклякла. Матері всі такі — їм нічого не треба, тільки розповідай, яка цяця в них синочок.

А я розходився — плету таке, що й на вуха не налізе.

— Він розказував вам про вибори? — питаю.— Про вибори в класі?

Вона похитала головою. Бачу, я вже геть забив їй баки. Не брешу.

— Багато хлопців хотіли вибрати каналію Ерні старостою класу. Власне, всі були в один голос за нього. Бо ніхто, крім Ерні, з тим ділом, вважайте, не впорався б,— правлю я. Слухайте, я таке молов! — Але вибрали зовсім іншого — Гаррі Фенсера. І тільки через те, що Ерні не схотів, щоб ми його висували. Бо він у вас страшенно сором'язливий, скромний і взагалі. Взяв і відмовився... Слухайте, він справді дуже сором'язливий. Ви б спробували якось його відучити.-Я подивився їй в очі.— Невже Ерні вам нічого не казав?

— Ні слова.

Я кивнув головою:

— Це на нього й схоже. Ерні про таке не говоритиме. Це єдина його вада: він надто сором'язливий і скромний. Ви таки спробуйте з ним побалакати — чого він так соромиться?

Цієї миті ввійшов кондуктор перевірити в місіс Морроу квиток. Якби не він, я базікав би ще довго. Та я радий, що трапилася нагода побазікати. Бо такі субчики, як Морроу, тільки й дивляться, щоб потягти вас іззаду мокрим рушником — їм аби зробити кому-небудь боляче. Такі

не лише змалку паскуди, вони зостаються паскудами все життя. Та після того, що я наплів місіс Морроу, вона, зуб даю, бачитиме в своєму синочкові такого собі сором'язливого, скромного хлопчика, який навіть не схотів, щоб його вибрали [49] старостою класу. А чом би їй, каналії, так і не думати? Матерів ніхто не знає. В такому ділі вони мало що тямлять.

— Може, бажаєте коктейль? — питаю. Я сам був не від • того, щоб випити коктейль.— Тут є вагон із баром. Ходімо?

— Хіба вам уже дозволяють замовляти спиртне, любий? — питає місіс Морроу. Але зовсім не ущипливо. Надто вона мила жінка, щоб розмовляти ущипливо.

— Ну, взагалі, звісно, не дозволяють, але я високий на зріст, і мені звичайно дають,— кажу.— До того ж у мене вже чимало сивини.— Я повернув голову й показав їй своє сиве волосся.

Тут їй, каналії, і мову одібрало!

— Ходімо! Чому ви не бажаєте підтримати мені компанію? — питаю. Я так хотів піти з нею в бар!

— Та ні, мабуть, таки не варто,— каже вона.— Я дуже . вам вдячна, любий, але краще не треба. Та й бар уже, певно, зачинений. Уже дуже пізно, ви ж бо знаєте.

Вона мала рацію. Я геть забув, котра година. І раптом місіс Морроу зводить на мене погляд і питав про те, чого я так боявся:

— Ернест писав, що приїде додому в середу. Що різдвяні канікули починаються в середу. Сподіваюсь, у вас ніхто не захворів і вас не викликали терміново додому?

Місіс Морроу виглядала справді занепокоєно. Вона питала не просто з цікавості, це зразу було видно.

— Ні, вдома всі здорові,— кажу.— А от зі мною не все гаразд. Я мушу лягати на операцію.

— Що ви кажете. От шкода!

Їй таки було мене шкода. Я вже й сам шкодував, що бовкнув дурницю, та було пізно.

— Нічого серйозного. Невеличка пухлина на мозку.

— Який жах! — Місіс Морроу навіть затулила долонею рота.

— Та пусте! Я скоро вичухаюсь. Пухлина не глибоко, майже зверху. І зовсім невеличка. Хвилини дві — і її видалять.

Потім я взявся вивчати розклад руху поїздів, який знайшовсь у мене в кишені. Просто щоб більше не брехати. Бо я вже як почну, як розохочусь, годинами не можу спинитися. Правду кажу. Годинами.

Після того ми вже майже не розмовляли. Місіс Морроу заходилася читати свій "Вог", а я задивився у вікно.

В Ньюарку вона зійшла. На прощання побажала мені щасливої операції і т. ін. Вона й далі називала мене Рудольфом. Потім ще запросила приїздити влітку до Ерні в Глостер, у штаті Массачусетс. Ми живемо, каже, на самому березі, і тенісний корт є тощо, але я їй подякував і відповів, що їду з бабусею в Південну Америку. Це вже була чистісінька брехня, бо моя бабуся майже з дому не виходить, хіба іноді на денну виставу в театр. Та я однаково не поїхав би до того собаки Морроу, ні за що в світі, навіть якби іншої ради не було.

9

У Нью-Йорку я зійшов з поїзда на Пенсільванському . вокзалі й відразу рушив до телефонної будки. Дай, думаю, кому-небудь дзенькну. Саквояжі я поставив біля будки — так, щоб були на видноті. Та коли я причинив за собою двері, то збагнув, що дзвонити мені нема кому. Д. Б., мій брат, був у Голлівуді. Сестричка Фібі години о дев'ятій лягала спати — їй теж уже не подзвониш. Сама Фібі не мала б, звісно, нічого проти, якби я її розбудив, але ж трубку, на жаль, узяла б не вона. Трубку взяли б або батько, або мати. Отже, варіант відпадав. Я ще подумав, чи не зателефонувати матері Джейн Галлахер — спитати, коли у Джейн канікули, але потім мені перехотілося. Та й пізнувато вже було. Тоді я вирішив подзвонити Саллі Гейс — своїй дівчині, з якою я досить частенько зустрічався; я знав, що в неї вже канікули, вона ще написала мені отого довжелезного й дурного листа і запросила до себе на святвечір — допомогти прибирати ялинку. Але я побоявся, що трубку візьме її мати. А та знала мою матір, і я собі уявив, як вона, каналія, прожогом хапає трубку і дзвонить моїй матері, що я в Нью-Йорку. Та й узагалі я не був у захваті від перспективи побалакати по телефону з місіс Гейс. Якось вона заявила Саллі, що я, мовляв, неприкаяний. Каже, неприкаяний і не має в житті мети. Потім я хотів був дзенькнути Карлові Льюсу— одному кадрові, з яким я вчився в Гутонській школі. Але я його недолюблював. Кінець кінцем я взагалі нікому не подзвонив, простовбичивши біля телефону хвилин двадцять чи десь так, вийшов з будки. Я взяв саквояжі, дійшов підземним переходом до зупинки таксі й сів у машину.

Я такий з біса неуважний, що назвав водієві — просто за звичкою — домашню адресу! Геть забув, що зібрався ж окопатися в готелі й пересидіти кілька днів, доки почнуться [51] канікули. Я згадав про, це, аж коли ми проїхали вже половину Центрального парку. Тоді я й кажу:

— Знаєте що, ви б не .повернули, коли можна буде, на-вад? Я дав вам не ту адресу. Мені треба до центру.

Та водій мій був теж не в тім'я битий.

— Тут я не можу повернути назад, приятелю,— каже.— Тут однобічний рух. Доведеться тепер їхати аж до Дев'яностої.

Сперечатися я бажання не мав.

— Гаразд,— відповідаю. І раптом мені блиснула ідея.— Слухайте,— кажу,— а ви чули про-отих качок на озері, яке зразу біля Південних воріт до парку? На отому невеличкому ставочку. Часом не знаєте, куди вони діваються, оті качки, коли озеро замерзає? Може, випадково знаєте? — Я звісно, розумів: шансів, що він про це знає, один із мільйона.

Водій обернувсь і зміряв мене таким поглядом, ніби я — ненормальний.

— Ти що, старий,— каже,— смієшся з мене?

— Ні, просто мені цікаво, та й годі.

Він не сказав більш нічого, тож і я замовк. Коли ми виїхали з парку біля Дев'яностої вулиці, водій нарешті озвався: —. — Гаразд, старий, то куди тепер?

— Розумієте,— кажу,— не хочеться зупинятись у якому-небудь готелі на Іст-Сайді — тут мене можуть побачити знайомі. Я подорожую інкогніто.— Не можу терпіти заяложених і дурнуватих фраз на зразок "подорожую інкогніто", але з дурнями тільки так, по-дурному, й доводиться розмовляти.— Часом не знаєте, який оркестр грає у "Тафті" або в "Нью-Йоркському " ?

— Уявлення не маю, приятелю.

— Що ж, тоді підкиньте мене до "Едмонта",— кажу.— А ви не хочете по дорозі де-небудь зупинитись і випити зі мною коктейль? Угощаю! Грошей у мене слава богу.

— Не можу, приятелю. Вибачай.

Ох і компаньйончик мені попався! Серйозний чоловік.

Ми приїхали до "Едмонта", і я взяв номер. У таксі я натяг свою червону мисливську шапку — просто так, задля хохми,— але у вестибюлі скинув її. Ще, майнуло в голові, люди подумають, ніби я псих абощо. Сміх, та й годі! Тоді я ще й не здогадувався, що в тому клятому готелі аж кишіло всілякої потолочі та придурків. Одне слово, псих па психові.

Номер мені попався зачуханий, з вікна ніякого дідька не видно, крім заднього фасаду цього самого готелю. Та все, це пусте. Коли на серці так гидосно, видами з вікна не перебираєш. Коридорний, що провів мене в кімнату, мав років шістдесят п'ять, як не більше,— дід, та й годі! Від його вигляду на душі стало ще тяжче, ніж від номера. Це був один із тих голомозих типів, що зализують свої три волосини з одного боку лисини на другий. А я б краще вже лисий ходив, ніж отак зачісуватись. Ото роботу знайшов! Скоро вже сімдесят стукне, а він тягає чужі чемодани та жде, ще йому тицьнуть чайові! Мабуть, на розум він не багатий, що правда, то правда, але взагалі це жахливо.

Коли старий пішов, я, не роздягаючись, у пальті, трохи постояв біля вікна. Однаково робити було нічого. Якби ви тільки знали, що діялося за вікнами навпроти! Там навіть не завдавали собі клопоту запнути штори. Один тип — сивоволосий, на вигляд навіть досить солідний, у самих трусах — виробляв таке, що не повірите, коли розкажу. Спершу він _ поставив на ліжко чемодан. А тоді дістав звідти жіночий одяг і вбрався в нього! Справжнісінький жіночий одяг — шовкові панчохи, туфлі на високих підборах, бюстгальтер і такий корсет, що на ньому теліпаються якісь підв'язки. І нарешті нацупив на себе оту вузьку чорну сукню.

Вечірню сукню, їй-богу, не брешу! Вбрався — і ну дефілювати по кімнаті, тільки не йшов, а плив — точнісінько, як ото дама, ще й сигаретку закурив, та все поглядає на себе в дзеркало. А в номері більш ні душі. Якщо, правда, ніхто не сидів у ванній — цього вже мені не було видно. Коли дивлюсь — а в тому вікні, що на поверх вище, чоловік і жінка бризкають одне на одного з рота водою! Може, то була й не вода, а віскі з содовою — адже я не бачив, що в них у склянках. Одне слово, набирає спершу він повен рот та як цвіркне на неї! А тоді вона на нього, і так по черзі, трясця їхній матері! Ви б на них тільки поглянули! І регочуть до упаду, так наче нічого смішнішого зроду не бачили. Той готель був просто напханий психами, серйозно кажу. Я був там, мабуть, єдиним нормальним типом, а це не так уже й багато. Ледве не вдарив телеграму каналії Стредлейтерові, щоб той першим поїздом виїздив до Нью-Йорка. В цьому готелі він був би справжнім королем.

Але найгірше те, що від такої гидоти не можеш відвести очей, навіть коли дивитися й не хочеш. Бо, скажімо, та ціна, якій він бризкав межи очі водою, була досить-таки нічогенька. Ось у чому велика моя біда. В душі я, певно, найбільший сексуальний маніяк на світі. Іноді на думку [53] спадає жахлива бридота, яку б я міг зробити, коли б трапилася нагода. Мені навіть здається, що це, може, й досить приємно, хоч і гидко, коли ви з дівчиною обоє напідпитку й узагалі, а тоді заходитеся бризкати одне одному в обличчя водою або там чим... Та, по правді, все те мені не до вподоби. Як добре подумати, то це просто огидно. Я так гадаю: якщо тобі не подобається дівчина по-справжньому, то нема чого з нею дурня корчити, а коли вона тобі подобається, то подобається і її обличчя, а коли подобається її обличчя, то нічого виробляти з ним казна-що — наприклад, цвіркати в нього водою або там чим. Немає нічого гіршого, коли отака мерзота іноді дуже тішить людей. А втім, від самих дівчат теж добра не жди, коли намагаєшся не робити дурниць, щоб не зіпсувати чогось справді хорошого. Років два тому я теж мав одну знайому. То вона була ще гірша за мене. Слухайте, от розпусниця! І все ж якийсь час ми з нею навіть досить весело розважалися, хоч це й гидко. Взагалі я в сексуальних справах не багато тямлю. Там сам чорт ніколи не добере, що й до чого. Я весь час даю собі слово чогось не

робити, а тоді відразу його й ламаю. Торік, наприклад, твердо вирішив не волочитися за дівчатами, від яких мені з душі верне. І того ж таки тижня — та де, сказати щиро, того ж таки дня! — сам і порушив це правило. Цілий вечір прообіймався та процілувався з однією дурепою,— звали її Анна-Луїза Шерман. Ні, секс для мене — китайська грамота. Слово честі.

Стоячи край вікна, я почав думати, як би його зателефонувати каналії Джейн — тобто як замовити міжміську розмову просто з Б. М., де вона вчилася, а не дзвонити її матері й не питати, коли Джейн приїде. Власне, дзвонити дівчатам у школу пізно ввечері не дозволялося, але я все добре обміркував. Коли там візьмуть трубку, я скажу, що телефонує її дядько. Мовляв, її тітка попала в автомобільну аварію й розбилася на смерть, і мені треба терміново поговорити з Джейн. Думаю, такий номер пройшов би. І не подзвонив я тільки через те, що був не в гуморі. А коли ти не в гуморі, то нічого путнього не зробиш.

Перегодя я сів у крісло й висмалив кілька сигарет підряд. Ніде правди діти: з голови не йшли кляті жінки. І раптом на думку спала ідея! Я дістав гаманця й почав шукати адресу, яку мені дав один кадр — ми з ним познайомилися влітку на вечірці, він учився в університетському коледжі у Прінстоні. Нарешті я знайшов той папірець. У гаманці він геть витерся, пожовк, але дещо прочитати на ньому ще можна було. Там була адреса однієї кралі — не те що справжньої [54] повії, але, як сказав той студіозус, при нагоді вона не відмовить. Якось він привів був її в Прінстон на танці, і його через неї трохи не вигнали з коледжу. Як виявилось, раніше вона виступала в кабаре із стриптизом, чи щось таке Одне слово, взяв я трубку й набрав номер. Звали її Фей Кевендіш, а жила вона в готелі "Стенфорд Армз" на розі Шістдесят п'ятої і Бродвею. Певно, якийсь глухий закутень. Спершу я подумав був, що її нема вдома абощо. Ніхто не відповідав. Потім, чую, хтось таки взяв трубку.

— Алло! — гукаю. Говорити я намагався басом, щоб вона не здогадалася, скільки мені років. А взагалі голос у мене й так досить низький.

— Алло! — відповів жіночий голос. Щоб дуже привітно, то ні.

— Міс Фей Кевендіш?

— Хто дзвонить? Кому це заманулося будити мене серед ночі, прокляття!

Я трохи аж злякався.

— Я, звичайно, розумію, вже пізнувато,— кажу їй таким дорослим-дорослим голосом.— Вибачте, але мені дуже захотілося почути ваш голос, поговорити з вами...— І все це з біса статечно, поважно. Слово честі!

— Хто це дзвонить? — питає вона.

— Розумієте, ви мене не знаєте, але я — товариш Едді Бердселла. Він сказав, що коли я буду в Нью-Йорку, то ми з вами неодмінно повинні зустрітися і випити коктейль-два.

— Хто-хто сказав? Чий ви товариш?

Слухайте, та вона ж справжня тигра!, Не говорить, а ричить на мене в трубку.

— Едмунда Бердселла. Едді Бердселла,— кажу. Я не міг пригадати, як його, і каналію, звали — Едмунд чи Едвард. Я ж бо його тільки один раз і бачив — на отій ідіотській вечірці.

— Не знаю я ніякого Едді, приятелю! І якщо ви гадаєте, що мені дуже приємно схоплюватися серед ночі...

— Таж Едді Бердселла! Із Прінстоиа! — кажу.

Вона проказала кілька разів прізвище — видно, перебирала в пам'яті своїх знайомих:

— Бердселл. Бердселл... Із Прінстона... З Прінстонського коледжу?

— Ну звісно!

— Ви з Прінстонського коледжу?

— Ага,— кажу.— Майже.

— А-а... То як там Едді? — питає вона.— Ну й час люди вибирають, щоб подзвонити, хай бог милує! [55]

— Непогано. Просив переказати вам вітання.

— Дякую. Вітайте і його від мене,-каже.-Славний хлопець. Що він тепер робить? — Чую, вона вже забалакала привітніше, каналія.

— Та самі знаєте, те саме,— кажу. Звідки мені в біса відомо, що він там робить?! Я того кадра до пуття й не пригадував. Навіть не був певен, чи він ще вчився в Прінстоні.— Слухайте,— кажу,— може, ми з вами зустрінемось, вип'ємо десь коктейль?

— А ви, до речі, хоч уявляєте собі, котра година?-відповідає вона.— І взагалі, дозвольте запитати, як вас звуть? — Вона раптом заговорила з англійською вимовою.— Щось надто вже молодий у вас голос.

Я засміявся.

— Дякую за комплімент,— кажу. Та так чемно — вмерти можна! — Звуть мене Голден Колфілд.— Треба було б назватись якось інакше, але я не зметикував.

— Ну гаразд, містере Колф. Але я не маю моди бігати на побачення серед ночі. Я ж бо працюю.

— Завтра неділя,— нагадав я.

— То й що? Все одно мені треба добре виспатись. Самі розумієте.

— А я думав, ми з вами зустрінемось, вип'ємо хоч по коктейлю... Ще ж не дуже й пізно.

— Дуже мило з вашого боку,— каже вона.— Звідки ви дзвоните. Де ви?

— Хто —я ? У телефонній будці.

— А-а,— мовила вона. Потім замовкла. Довго мовчала.— Ви знаєте, містере Колф, мені страшенно хотілося б якось із вами зустрітися. Ви справляєте приємне враження. Люди з таким, як у вас, голосом, симпатичні. Але сьогодні вже пізно.

— То я б міг прийти до вас.

— О, іншим разом я б цю ідею назвала грандіозною! Мені було б дуже приємно, якби ви завітали до мене на коктейль, але моя сусідка в кімнаті саме захворіла. Цілу ніч не могла очей склепити. Оце тільки-тільки заснула. Правду кажу.

— А-а... Шкода!

— Де ви зупинились? Може, ми б зустрілися на коктейль завтра?

— Завтра в мене нічого не вийде,— кажу.— Я можу тільки сьогодні.— От придурок! Смикнув же мене чорт за язик!

— А-а... Страшенно шкода.

— Я перекажу Едді від вас вітання. [56]

— Правда, перекажете? Сподіваюся, ви приємно проведете час у Нью-Йорку. Грандіозне місто.

— Так, я знаю. Дякую. На добраніч.— І поклав трубку. Слухайте, я сам, йолоп, усе зіпсував! Треба ж було бодай домовитися пригостити її коктейлем абощо.

10

Час був іще дитячий — вже добре не пригадую, котра саме година, але принаймні не дуже пізно. А я страх як не люблю вкладатися спати, коли ще навіть не відчуваю втоми. Отож порозкривав я свої саквояжі, дістав свіжу сорочку, пішов у ванну, помивсь і переодягся. Зійду, думаю, вниз, погляну, що в біса діється в тій "Лавандовій залі". У готелі був нічний клуб — "Лавандова зала" називався.

Поки міняв сорочку, ледве втримався, щоб не дзенькнути сестричці. Так кортіло побалакати по телефону з Фібі! Побалакати з розумною людиною. Але ризикувати не хотілося. Як-не-як вона ще мала, вже, певно, спить і не підбіжить, звісно, до телефону. Правда, якщо відповість батько або мати, трубку можна буде покласти, але з цього ^однаково не буде діла. Бо вони здогадаються, що то я. Мати завжди здогадується, коли я дзвоню. У неї шосте чуття. Але ж так кортіло хоч трохи побазікати з каналією Фібі!

Ви б на неї тільки поглянули! Такої славної, такої кмітливої дівчинки ви зроду не бачили. От уже тямуха! Уявляєте, відколи пішла до школи,, носить самі відмінні оцінки. Якщо казати правду, то в усій сім'ї тільки я такий дубоголовий. Д. Б., старший брат,— письменник, Аллі — той брат, що помер, я вам про нього вже розповідав,— узагалі був просто-таки

чародій. Тільки я справжній тупак. Та побачили б ви нашу Фібі! Волосся майже таке саме руде, як в Аллі, а влітку його ще й коротко підстригають. Улітку Фібі зачісує волосся за вуха. Вушка в неї такі невеличкі, просто чудо. А взимку їй відпускають коси. Іноді мати їх заплітає, іноді — ні. Але все одно дуже гарно. Фібі ще тільки Десять років. .Худа, як я, але не худюща, а саме така, як треба для роликових ковзанів. Якось я дивився на неї з (вікна, коли вона йшла через П'яту авеню до парку, і раптом подумав: "Яка ж бо Фібі худенька — якраз для роликових ковзанів!" Вона б вам сподобалась. їй, каналії, лише натякни — одразу збагне, що ти хочеш сказати. Фібі можна брати з собою куди завгодно. Поведеш її, наприклад, на поганий фільм — вона відразу зрозуміє, що фільм поганий. [57]

Поведеш на пристойний-зрозуміє, що фільм пристойний. Одного разу ми з Д. Б. взяли Фібі на оту французьку картину "Пекарева жінка" — там грає Ремю. Вона просто нетямилася від захвату. Але улюблений її фільм — "Тридцять дев'ять східців", з Робертом Донатом. Фібі знає весь той клятий фільм напам'ять — я брав її на нього разів десять. Приміром, коли каналія Донат утікає від фараонів і приходить на-шотландську ферму, Фібі на всю залу каже в один голос із тим шотландцем на екрані: "Ви їсте оселедці?" Всю їхню розмову напам'ять знає, мала каналія! А коли отой професор — насправді він німецький шпигун — показує Робертові Донату мізинець, на якому бракує суглоба, каналія Фібі ще раніше підносить у темряві свій мізинець і тицяє його просто мені під ніс. Метикувате дівча. Вона б вам сподобалася. Погано тільки, що іноді Фібі буває надто вразлива. Дуже вже вона піддається емоціям, як на свої десять років. Що правда, то правда. Крім того, весь час пише книжки. Однак жодної не дописує до кінця. Всі вони про якусь дівчинку на ім'я Гейзл Везерфілд. Тільки Фібі, каналія, пише "Гейлз". То ця її Гейзл Везерфілд — дівчинка-детектив. Сама, каналія, нібито сирота, але час від часу з'являється її батько — "високий симпатичний джентльмен років двадцяти". Вмерти можна. Оце-то Фібі, каналія! їй-богу, вона б вам сподобалася. Вона така тямуха з самих пелюшок. Коли Фібі була ще зовсім маленька, ми з Аллі часто брали її з собою до парку, особливо в неділю. Аллі мав іграшкового вітрильника, яким любив гратися в неділю,

і ми завжди брали з собою Фібі. А вона, каналія, натягне білі рукавички й пливе між нами, немов справжня леді, і взагалі. Тільки-но ми з Аллі заведемо про щось балачку, а воно, чортеня, вже й нашорошить вуха. Часом і забудемо про неї — вона ж бо зовсім мала,— але Фібі скоро про себе нагадає: Перебивала нас раз у раз. Тільки що — штовх Аллі або мене й питав: "Хто-хто? Хто це сказав — Боббі чи та жінка?" Ми їй пояснимо, а вона відповість: "А-а!.." — і слухає далі. Аллі від неї теж умирав. Тобто, я— хочу сказати, він також її дуже любив. Тепер їй десять років, не дитиня вже, та однаково від неї всі вмирають — принаймні ті, хто має тяму в голові.

Одне слово, Фібі саме та людина, з якою завжди хочеться поговорити по телефону. Але я дуже потерпав, що трубку [58] візьмуть батько чи мати і довідаються, що я в Нью-Йорку, вилетів з Пенсі, і взагалі. Отож я тільки перевдяг сорочку, прибравсь і спустився ліфтом у вестибюль — поглянути, що там діється.

Але у вестибюлі майже нікого не було, крім кількох типів, схожих на сутенерів, та кількох блондинок, схожих на повій. Зате з "Лавандової зали" долинала танцювальна музика, і я рушив туди. Людей було не багато, але стіл мені дали однаково занюханий — аж у кутку. Треба було кинути офіціантові на лапу. Слухайте, у цьому Нью-Йорку все роблять гроші, серйозно кажу.

Оркестр був задрипаний. Бадді Зінгера. Хоч вуха затикай — тільки не від музики, а від гуркоту. До того ж моїх однолітків у. залі майже не було. Як казати правду, їх там узагалі не було. Куди не глянеш — самі підстаркуваті піжони зі своїми фіфами. Лише за сусіднім столиком публіка була зовсім інша. За сусіднім столиком сиділи три дівки, років по тридцять чи десь так. Всі як одна досить потворні, і по їхніх, капелюшках зразу було видно, що вони не з Нью-Йорка. Але одна з них, білява, була не така вже й страшна. Вона була навіть нічогенька, ота білява, і я почав уже кидати на неї багатозначні погляди. Але в цю хвилину до мене підійшов офіціант. Я замовив віскі з содовою і сказав, щоб він їх не зливав. Я не говорив, а строчив, бо коли почнеш тицятись-

мицятись, вони подумають, що тобі ще нема двадцяти одного, і нічого хмільного не дадуть. Проте з тим офіціантом мені все одно не пощастило.

— Вибачте, сер,— каже,— але чи немає при вас якого-небудь посвідчення, що ви — повнолітній? Може, права на водіння машини?

Я глипнув на нього крижаним поглядом, так ніби він смертельно мене образив, і питаю:

— Хіба я схожий на такого, якому немає двадцяти одного?

— Вибачте, сер, але в нас свої...

— Добре, добре,— кажу. Іди ти, думаю...— Принесіть кока-коли.

Тільки-но він одійшов, як я знов покликав його до себе.

— Ви б не могли хлюпнути туди хоч трошки рому або чогось такого? — питаю. Питаю так ввічливо, привітно.— Бо кругом усі вже напідпитку, а я ще й не нюхав. Може, ви б хлюпнули мені хоч трошки рому або чогось такого?

— Вибачте, сер, не можу,— відповів офіціант і вшився.

Та я на нього не образився. Адже його виженуть з роботи, [59] якщо він подасть спиртне неповнолітньому. А я ж, хай йому грець, і був той самий неповнолітній!

Сиджу я і знов кидаю оком на тих трьох відьмочок за сусіднім столиком. Власне, на оту біляву. На інших двох можна було поквапитись хіба з великої нужди. Однак я не витріщався на них, мов з голодного краю. Просто зміряв усіх трьох таким холодним, крижаним поглядом. І

все. Але ж вони, помітивши це, заходилися хихотіти, мов пришелепуваті. Видно, подумали, що я ще зелений для цього діла. Я так розлютився на них — жах! Ніби я зібрався з котроюсь одружуватись абощо! Треба було б зневажливо зиркнути в їхній бік, і квит, та мені, на жаль, дуже кортіло потанцювати. Іноді на мене находить велике бажання потанцювати, і того разу найшло. Отож нахиляюсь я раптом до них і кажу:

— Чи не бажаєте потанцювати, дівчатка?

Я спитав не грубо, ні — навпаки, навіть дуже чемно. Але тим дурепам, дідько б їх ухопив, і це здалося смішним. Хихотять, і край. Якісь малахольні, слово честі!

— Ходімо! — кажу.— Я танцюватиму з вами по черзі, гаразд? То як, домовились? Ходімо! — Мені справді кортіло потанцювати.

Кінець кінцем білява встала,— і дурному ж було видно, що я звертався переважно до неї,— і ми пішли танцювати. А ті двоє страховиськ затіпалися, наче в істериці. Мабуть, мені справді добряче прикрутило, коли вже я з такими зв'язався.

Одначе я не пошкодував. Слухайте, ох і танцювала ж ота білява! Рідко мені доводилося з такою танцювати. Буває, подивишся отак на дівчину — дурепа дурепою, а вийде танцювати — богиня. А часом трапиться дівчина й розумна, а запросиш до танцю — або всю дорогу тягне тебе за собою, або танцює так, що краще вже сидіти з нею за столиком та дудлити.

— А ви класно танцюєте,— кажу я білявій.— Вам треба на сцену. Серйозно. Якось я танцював з однією з театру, але у вас виходить удвічі краще. Ви коли-небудь чули про Марко й Міранду?

— Га? — питає. Вона навіть не слухала мене. Весь час крутила головою на всі боки.

— Кажу, ви чули коли-небудь про Марко й Міранду?

— Не знаю. Ні. Не знаю.

— Це така танцювальна пара. Міранда, звісно, танцювати вміє, але щоб дуже здорово, то ні. Робить усе як треба, [60] а проте не дуже здорово. Знаєте, коли дівчина показує в. танцях високий клас?

— Що кажете? — перепитує білява. Вона взагалі мене не слухала. її цікавило те, що діялося довкола.

— Кажу, знаєте, коли дівчина показує в танцях високий клас?

— А-а...

— Ось бачите: поклав я руку вам на талію. І коли я під рукою нічого не відчуваю — ні спини, ні того, що нижче, ні як ви переставляєте ноги, нічого,— виходить, ви показуєте високий клас.

Але вона не слухала. Тоді я теж вирішив її проігнорувати. Танцюємо собі й обоє мовчимо. Боже, але ж як та дурепа танцювала! Бадді Зінгер зі своєю задрипаною гопкомпанією саме шкварив "І тільки це одне" — таку річ не вдавалося спаскудити навіть їм. Шикарна музична. Танцював я просто, без вихилясів — ненавиджу, коли хлопці починають, бува, під музику викаблучуватись,— але біляву добряче викрутив, і вона прекрасно слухалась. Сміх, та й годі. Я собі гадав, що їй теж приємно танцювати, поки вона, дурепа, не бовкнула:

— А ми з дівчатами вчора ввечері бачили Пітера Лорре! Кіноактора. Живого! Він купляв газету. Ото клас!

— Пощастило вам,— кажу.— Оце пощастило! Це ж треба!

Ну, хіба не ідіотка! Але ж як танцювала! Я не стримавсь і цьомкнув її, дурепу, в маківку — самі знаєте, як це,— туди, де проділ. А вона ще, й губу закопилила!

— Еге, а це що таке? — питає.

— Нічого. Це я так. Ви чудово танцюєте,— кажу.— У мене є менша сестричка, ходить ще тільки в четвертий клас-То ви танцюєте майже так само, як вона, а її, каналію, не переплюне ніхто на цілому світі.

— Як ви зі мною розмовляєте?

Чи ба яка леді знайшлася! Королева, трясця твоїй матері! ;>

— А звідки ви, дівчата, приїхали? — питаю. Мовчить, не обзивається. Тільки очима водить — мабуть, виглядає свого Пітера Лорре.

— Звідки ви, дівчата, приїхали? — питаю вдруге.

— Га?

— Звідки ви, дівчата, приїхали? Можете не відповідати якщо не хочете. Будь ласка, не завдавайте собі клопоту.

— Із Сіетла, штат Вашінгтон,— промовила вона. Послугу мені, бачте, зробила! [61]

— З вас прекрасний співрозмовник,— кажу.— Ви про це знаєте?

— Га?

Та ну тебе, думаю, надто це кругло для твоєї квадратної голови.

— Хочете потанцювати джіттербаг, коли заграє швидка музика? Тільки щоб не вихилятися і не скакати, а просто спокійно й приємно потанцювати. Коли заграє швидка музика, всі посідають, крім отих підстаркуватих пузатих піжонів, і місця нам вистачить. Домовились?

— Про мене,— каже.— Чуєте, а скільки вам років? Це запитання мене чомусь роздратувало.

— Прокляття! — кажу.— Навіщо все псувати? Дванадцять мені, чорт забирай, це я тільки вигнався такий, як тичка.

— Слухайте, я ж вам уже казала: не люблю я, коли зі мною отак балакають. А балакатимете так і далі, то піду й сяду коло дівчат, щоб ви знали.

В цю хвилину оркестр заграв швидку музику, і я, мов ненормальний, почав вибачатися: Вона пішла танцювати зі мною джіттербаг — і так легко, гарно, без ніяких вихилясів. Танцювати вона справді вміла. Партнера відчувала на раз. А коли крутилася, попеня в неї так мило тряслося — просто чудо. Я від неї аж млів. Серйозно кажу. Мало не закохався, поки танцювали. Ось що з нами діють дівчата. Щоразу, як тільки вона зробить що-небудь миле,— хай там у ній нічого особливого й нема чи й узагалі дурна аж світиться,— ти вже, вважай, уклепався і не знаєш, на якому тепер світі. Дідько б їх ухопив, цих дівчат. З розуму можуть звести. Слово честі.

До свого столика ті три мене не запросили — темнота, що з них візьмеш,— та я сів і сам. Біляву, з якою я танцював, звали Берніс Крабс чи Кребс. А тих двох страшненьких — Марті та Лаверна. Я назвався Джімом Стілом — просто задля сміху. Потім спробував завести з ними інтелектуальну розмову. Виявилось — пустий номер. їх і кийком не примусиш розмовляти. Хтозна навіть, котра з трьох була найдурніша. І всі тільки те й робили, що на всі боки крутили головою — так ніби ждали цілого гурту кінозірок, які ось-ось мали гунути до зали. Думали, видно,

що ті кляті кінозірки, як приїздять до Нью-Йорка, цілі вечори просиджують у "Лавандовій залі", а не в "Сторк-клубі" чи в "Ель-Марокко"! Добрих півгодини вхекав, поки витяг із них, що вони роблять у своєму чортовому Сіетлі. Виявляється, всі три працюють в одній страховій конторі. Я спитав тих дуреп, чи їм там подобається. Думаєте, вдалося почути розумну відповідь? Я гадав, ті дві потвори, Марті й Лаверна,— рідні сестри, але вони так образилися, коли я спитав. І не дивно: ні тій, ні тій не хотілося ж бути схожою на другу,— воно й зрозуміло! — проте все це було дуже кумедно.

Я потанцював по черзі з усіма трьома. Одна з тих двох страшненьких, Лаверна, танцювала не так уже й погано, зате ж друга, каналія Марті,— здохнути можна! У мене було таке враження, ніби я тягаю за собою по залі статую Свободи. Щоб не сконати від нудьги, тягаючи її, треба було придумати хоч якусь розвагу. Отож я й сказав їй, нібито в кінці зали щойно угледів Гаррі Купера, кіноактора.

— Де?! — стрепенулася вона. І так розхвилювалася — жах.— Де ж він?

— Ет, проґавили! Тільки що вийшов. Чого ж ви зразу не подивились, як я вам сказав?

А вона й танцювати кинула — стоїть, визирає через голови, чи не видно кіноактора!

— От не талан! — зітхнула. Трохи не плаче, сердешна, до того я її довів. Серйозно. Мені зробилося страшенно шкода, що я так її піддурив. Є люди, яких не можна дурити, хоч вони цього й заслуговують.

Але найсмішніше сталося" потім. Коли ми повернулися до столика, каналія Марті сказала подругам, що тут, мовляв, хвилину тому був Гері Купер. Слухайте, ті дві, Лаверна й Берніс, трохи не наклали на себе рук, як почули цю новину! Розхвилювались, усе допитуються в Марті, чи вона

бачила його, і т. ін. А та каналія, Марті, й відповідає — атож, мовляв, загледіла, тільки мигцем. Це мене просто вбило.

Бар уже зачиняли, і я хутенько замовив усім трьом по дві порції спиртного кожній, а собі — дві кока-коли. Весь їхній столик був заставлений склянками. Одна з почвар, Лаверна, одно збиткувалася наді мною за те, що я пив лише кока-колу. Почуття гумору в неї було просто вишукане. Вони з Марті пили, каналії, "Тома Коллінза" — прохолодний коктейль із льодом. І це в середині грудня, сто чортів! Не могли придумати нічого кращого. А білява, каналія Берніс, усе прикладалася до віскі з содовою. Жлуктила, як корова. І всі три знай виглядали в залі кіноакторів. Навіть одна з одною не балакали. Каналія Марті ще вряди-годи розтуляла рота. Видавала втерті, заяложені жартики, називаючи, приміром, туалет "схованкою для дівчаток", а коли отой старий, нещасний кларнетист Бадді Зінгера встав і пропищав соло кілька примітивних імпровізацій, вона заявила, [63] що він — просто "незрівнянний", а його інструмент назвала "дудочкою". Вульгарна дівка. А друга потвора, Лаверна, корчила з себе бозна-яку дотепницю. Все чіплялася до мене, щоб я подзвонив батькові й запитав, що він робить. Усе допитувалась, чи не пішов батько на побачення. Аж чотири рази запитала — чи й не дотепно! А каналія Берніс, білявка, та одно мовчала, і край. Що її не спитаю, а вона у відповідь: "Га?" Це вже аж на нерви діяло.

Подопивавши все, вони раптом підвелися й заявили, що їм пора спати. Кажуть, завтра треба вставати рано, вони йдуть на вранішню виставу мюзик-холу в Радіо-сіті. Я спробував їх трохи затримати, але марно. Так ми й попрощалися. Я ще сказав, що знайду їх у Сіетлі, якщо коли-небудь там буду. Але навряд. Тобто навряд чи я їх шукатиму.

Принесли рахунок — за все, разом з сигаретами, майже тринадцять доларів. Як на мене, дівчата могли б принаймні запропонувати самим заплатити за випите до того, як я з ними сів. Я, звісно, не дав би їм заплатити, однак принаймні запропонувати вони могли б. А втім, я не брав цього в голову. — Вони ж були такі темні та ще й в отих

жалюгідних, кумедних капелюшках, і взагалі. У мене аж душа защеміла, коли я подумав, що завтра вранці їм уставати на першу виставу мюзик-холу в Радіо-сіті. Коли хто-небудь; скажімо, молода дівчина в жахливому капелюшку, їде такий світ до Нью-Йорка — з якогось там Сіетла, враг його матері,— і лише для того, щоб підхопитися вдосвіта й бігти на вранішню виставу мюзик-холу в Радіо-сіті, це мене так пригнічує, просто серце крається. Я б замовив усім трьом по сотні коктейлів кожній, аби тільки вони мені про це не розповідали були.

Я пішов із "Лавандової зали" майже одразу після дівчат. Однаково клуб зачиняли, а оркестр уже давно не грав. Це просто жахливо — сидіти в такому місці, коли ні з ким потанцювати, а клятий офіціант не подає нічого, крім кока-коли. У цілому світі нема такого нічного клубу, де можна довго висидіти, якщо тобі не дають спиртного і ти не нап'єшся. Або якщо ти без дівчини, в яку до нестями закоханий.

11

Простуючи до вестибюля, я раптом знову згадав про каналію Джейн Галлахер. Згадав — і вже не міг викинута її з голови. У вестибюлі я сів у якесь обідране, аж гидкої [64] глянути, крісло й задумався про те, як вона сиділа з Стредлейтером у машині отого покидька Еда Бенкі. І хоч я руку міг дати на відріз, що між ними нічого такого не було,— я ж бо знав Джейн як облуплену,— а викинути її з голови не міг, і край. Авжеж, я знав Джейн як облуплену. Не брешу. Вона, скажу вам, уміла не тільки в шашки, вона взагалі любила спорт, і ми, коли познайомилися, ціле літо майже щодня грали вранці в теніс, а вдень — у гольф. Помалу в нас виникли досить тісні взаємини. Я маю на увазі не інтимні взаємини, ні,— до цього, звісно, не дійшло,— просто ми весь час були одне в одного на очах. Адже щоб узнати дівчину, не конче мати з нею інтимні взаємини.

А почалося все так. їхній доберман-пінчер занадився до нас у двір — одно паскудить на газоні, і все. Мати була дуже люта. Вона подзвонила матері Джейн і наробила страшного тарараму. О, моя мати вміє через дрібницю зняти бучу! А потім трапилося так, що за кілька днів я

побачив. Джейн у клубі — вона лежала долілиць біля басейну, і я привітався. Я знав, що вона живе по сусідству, але балачок із нею абощо доти не заводив. І коли я привітався, дівчина тільки глипнула на мене таким крижанющим поглядом. Як уже я їй, каналії, не доводив, що мені, мовляв, звисока начхати, де їхній розтриклятущий пес робить своє собаче діло. Та нехай він, кажу, хоч на самісінькому порозі в нас сяде, про мене. Одне слово, після цього ми з Джейн потоваришували і т. ін. До вечора того ж таки дня вже грали в гольф. Пригадую ще, вона тоді загубила вісім м'ячів. Вісім! Ох, попомучився я з нею, поки навчив бодай не заплющуватися, коли б'єш по м'ячу. В кожнім разі, я підучив її тільки так! Сам я в гольфі король. Якби сказав вам, за скільки ударів роблю гру, ви б, мабуть, не повірили. Якось мене навіть мало не зняли були для короткометражного фільму, але в останню хвилину я передумав. Коли вже ти так ненавидиш кіно, думаю, то давати їм знімати себе для короткометражки просто нечесно.

Дивна вона дівчина, каналія Джейн. Якщо казати щиро, то великою красунею її не назвеш. А проте голову мені закрутила. Рот — отакецький. Я хочу сказати, коли вона схвильована й заходжується про що-небудь розповідати, то ніби не може втримати вкупі губів, і вони розлітаються в усі боки. Я просто млів. Джейн узагалі ніколи не стуляла губів зовсім. Вони були в неї весь час трохи розтулені, особливо коли грала в гольф або читала книжку. Джейн усю дорогу читала, і читала книжки дуже гарні. Вона любила поезію, [65] і взагалі. Крім моїх родичів, вона була єдина людина, якій я показав оту всю списану віршами бейсбольну рукавицю Аллі. Джейн ніколи його не бачила, бо того літа приїхала до Мейна вперше,— раніше вона проводила канікули на мисі Код,— але я багато їй розповідав про Аллі. Вона охоче про таке слухала.

А ось моя мати її чомусь недолюблювала. Розумієте, матері всю дорогу здавалося, ніби Джейн із своєю матір'ю ставляться до неї спогорда абощо — бо вони, бачте, не вітаються! Моя мати часто бачила їх у селищі — Джейн із матір'ю їздили туди своїм кабріолетом "ласаль" на базар. Моїй матері Джейн навіть не здавалася симпатичною. А мені здавалася. Вона мені просто подобалась, і край.

Особливо мені запам'ятався один день. Це був єдиний раз, коли ми з каналією Джейн, можна сказати, цілувалися. Була субота, дощ лив як із відра, і я сидів у них на ґанку — вони мали такий величезний, обтягнений сіткою від комарів ґанок. Ми грали в шашки. Час від часу я піддражнював її за те, що вона не чіпає своїх дамок. Але я не дуже її роздраконював. Джейн така дівчина, що їй узагалі не дуже хочеться допікати. Сказати правду, я страх як люблю допекти котрійсь до живого, тут я свого не проґавлю. Та найсмішніше ось що: коли дівчина подобається мені по-справжньому, дражнитися з нею мені зовсім не хочеться. Іноді бачиш, що й вона не проти, аби ти з нею подрочився,— навіть знаєш це напевно, — та якщо ти знайомий з дівчиною давно і досі ніколи з нею не дрочився, то просто руки не здіймаються. Одне слово, розкажу ж про той день, коли ми з Джейн, можна сказати, цілувалися. Дощ лив мов скажений, ми грали в шашки, і раптом отой п'яничка, за яким була її мати, виходить на ґанок і питає в Джейн, чи є в домі сигарети. Я його не дуже знав, але це був один із тих суб'єктів, які до вас і не забалакають, коли ви їм не потрібні. Противний тип. Одне слово, каналія Джейн навіть не відповіла йому, коли він спитав, чи є в домі сигарети. Тоді він запитав ще раз, а вона йому знов ні слова. Навіть очей від шашок не підвела. Зрештою він крутнувсь і пішов у будинок. Коли він зник, я й питаю в Джейн, що все це в біса означав. А вона й до мене не озивається. Вдає, ніби обмірковує хід і т. ін. І раптом на шахівницю сльоза — кап! Просто на чорне поле. Слухайте, в мене та сльоза й досі стоїть перед очима. Джейн мовчки розмазала її пальцем по дошці. Не знаю чому, але серце в мене так защеміло — жах. Я встав, підійшов до її крісла-гойдалки й примусив її посунутись, щоб сісти поруч. Я сів майже їй на коліна. Тоді вже вона заплакала [66] по-справжньому. Хтозна, як воно так вийшло, пригадую тільки, що я почав її скрізь цілувати — просто куди попало: в очі, в ніс, у чоло, в брови, навіть у вуха. Тільки в губи не цілував — вона їх усе відвертала, і край. Одне слово, це й був той єдиний раз, коли ми з нею, можна сказати, цілувалися. По хвилі Джейн підвелася, пішла в будинок і вдягла светр, білий з червоним,-• я від нього просто млів,— і ми вирушили на якийсь чортів фільм. Дорогою я запитав її, чи не чіпляється до неї містер Кюдехі — так звали того випиваку. Джейн, звісно, була ще зовсім молода, але фігурку мала

потрясну, а від того собаки Кюдехі можна було сподіватися чого завгодно. Проте вона відповіла, що ні. Так я й не довідався, що ж у дідька тоді сталося. Є дівчата, в яких ніколи нічого не взнаєш.

Та я не хочу, аби ви подумали, нібито Джейн узагалі була якась крижина абощо — тільки через те, що ми з нею жодного разу не цілувалися й т. ін. Зовсім ні. Наприклад, ми весь час ходили з нею за руку. Я розумію, це ще нічого не означає, але тримати її за руку було просто клас. Здебільшого з цими дівчатами так буває: візьмеш її за руку, а та рука наче мертва або дівчина весь час крутить нею, ніби боїться, що інакше тобі набридне абощо. А Джейн була не така. Прийдемо з нею в кіно чи там куди, візьмемось одразу за руки й так сидимо, поки той клятий фільм і закінчиться. Сидимо спокійно і взагалі не робимо з цього історії. З Джейн ніколи не треба було хвилюватися — пітніє в тебе долоня чи ні. З нею я просто почував себе щасливим. Серйозно кажу.

І ще я згадав про одне. Якось, коли ми сиділи в кіно, Джейн устругнула таке, що в мене й мову одібрало. Показували, здається, журнал. чи щось таке, коли це чую — хтось гладить мене по тім'ячку! Дивлюся — Джейн! Оце додумалась! Я хочу сказати, ще ж зовсім молоденька, а жінки звичайно гладять кого-небудь по голові тоді, коли їм уже років двадцять п'ять — тридцять, і то здебільшого свого чоловіка чи дитину. Ось я, скажімо, іноді гладжу свою сестричку Фібі. Та коли таке робить зовсім молода дівчина і взагалі, це до того приємно — просто млієш.

Одне слово, ось про що я міркував, сидячи в тому обідраному, аж гидко глянути, кріслі у вестибюлі. Каналія Джейн! Щоразу, як тільки я уявляв її зі Стредлейтером у машині отого паскуди Еда Бенкі, мене трохи в сказ не кидало. Я певен, вона йому нічого такого не дозволила, але на мене все одно находив сказ. Як хочете знати правду, мені про це навіть прикро розповідати.

У вестибюлі вже майже нікого не було. Зникли навіть [67] оті схожі на повій блондинки. Зненацька у мене прокинулося бажання забратися

звідси під три чорти. На душі було нестерпно. До того ж я зовсім не відчував утоми. Отож я піднявся до себе в номер і надів пальто. Виглянув ще у вікно — чи ж і досі, думаю, оті психи викидають коники? Але світло вже ніде не горіло. Тоді я знову спустився ліфтом униз, сів у таксі й сказав водієві їхати до "Ерні". Це такий нічний ресторанчик у Грінвіч-вілліджі, до якого раніше вчащав мій брат Д. Б., поки переїхав у Голлівуд і продався, мов повія. Іноді він брав з собою до "Ерні" й мене. Сам Ерні — здоровенний негр-піаніст. Страшенний сноб. Він з тобою і не розмовлятиме, якщо ти не знаменитість або не велика птиця. Але грати що вміє, то вміє. Він грає так, що аж занадто, їй-богу. Мені не дуже втямки, що я, власне, хочу цим сказати, але сказати хочу. Я дуже люблю слухати, як грає Ерні, але часом у мене раптом зринає бажання перекинути його клятий рояль догори ногами. Мабуть, це через те, що іноді й по його музиці чути: якщо ти не велика птиця, то він з тобою і не забалакає.

12

Таксі було старе, і в ньому смерділо так, ніби там щойно хтось видав назад увесь свій обід. Щоразу, як тільки я зберусь куди-небудь серед ночі, мені попадеться не машина, а якась ригалівка! Як на зло, кругом, хоч і субота, було так тихо, так безлюдно, жодної тобі живої душі. Тільки вряди-годи продефілює в обнімку яка-небудь парочка,— руки одне в одного на талії або ще нижче,— чи гурт гицлів зі своїми дівулями, і всі гигикають, мов ті гієни, хоч нічого смішного там, певно, й немає. У Нью-Йорку взагалі страшно, коли пізньої ночі на вулиці хтось гигикає. На сто миль чути. І так на душі стає самотньо, так гнітюче... Я всю дорогу думав про те, як добре було б зараз поїхати додому, погомоніти з каналією Фібі... Та згодом у нас із водієм зав'язалася розмова. Його звали Горвіц. І був він куди привітніший, ніж отой, що віз мене до готелю. Одне слово, я подумав, може, хоч цей знає про качок.

— Чуєте, Горвіц,— кажу,— ви коли-небудь проїздили повз ставочок у Центральному парку? Пригадуєте, біля Південних воріт?

— Повз що-що? [68]

— Повз ставочок. Таке невеличке озерце. Де качки плавають. Та ви знаєте!

— Ну, знаю. То й що?

— А ви бачили качок, які там плавають? Ну, навесні, і взагалі. Часом не знаєте, де вони діваються взимку?

— Хто де дівається?

— Та качки ж. Може, випадково знаєте? Я ось що думаю: може, по них приїздять вантажною машиною абощо і куди-небудь відвозять? Чи, може, вони самі куди-небудь летять — у вирій абощо?

Горвіц усю дорогу повертав голову й нетерпляче зиркав на мене. Видно, нервовий був, каналія! Хоч загалом чоловік і непоганий.

— Та звідки мені в дідька знати?! — каже.— Звідки мені в дідька знати про такі дурниці?

— Не ображайтеся,— кажу. Схоже було на те, що він образився.

— А хто ображається? Ніхто й не ображається.

Ну, коли ти такий вразливий, думаю, то біс із тобою, я тебе більш не чіпатиму. Але він сам почав розмову. Знов обертається до мене й каже:

— Риба звідти ніде не дівається. Вона там і зимує, риба. У тому ж таки чортовому ставку.

— Риба — то зовсім інше,— озиваюсь я.— Риба — це риба. А я кажу про качок.

— Як це інше? Зовсім не інше! — відповідає Горвіц. І в кожнім його слові чути, що він чимось ображений.— Там рибі взимку ще гірше, ніж отим твоїм качкам, побий мене грім! Ти краще поворуши своїми мізками, побий мене грім!

Хвилину я сидів мовчки. Тоді кажу:

— Ну, добре. А що вона робить, ваша риба, коли все оте озерце береться товстою кригою і там навіть на ковзанах катаються, й узагалі?

Каналія Горвіц знов — круть головою.

— Як це — що вона робить?! — закричав він на мене.— Сидить собі там, і квит, побий мене грім!

— А крига? Рибі що — на кригу начхати? Начхати їй на кригу, га?

— Хто сказав, що начхати? І зовсім не начхати! — відповідає Горвіц. Він так розпалився — я навіть уже потерпав, щоб він не ввігнався машиною в стовп або ще куди-небудь.— Таж вона просто живе собі у тій чортовій кризі, і все! Така вона від природи, побий мене грім! Замерзає собі, як є, на цілу зиму, і все!

— Як? А живиться ж вона чим? Коли риба геть замерзає, [69] то вона ж не може плавати, шукати собі поживу, і взагалі.

— Та вона ж тілом! Тілом, побий мене грім!.. Слухай, і як ти не розумієш? Риба вбирає поживу всім тілом, там у кризі є водорості, всяка погань. А пори в риби весь час відкриті. Просто в неї така конституція, побий мене грім! Ти втямив, що я кажу? — І знов круть своєю головою, глип на мене.

— А-а,— кажу. Дідько з нею, твоєю рибою, думаю. Ще розіб'ємо к бісу машину. Ти ба, вразливий який! Так навіть сперечатись не хочеться.— Може, заскочимо куди-небудь, вип'ємо? — питаю.

Але Горвіц не відповідав. Мабуть, думав про свою рибу. Тоді я запитав ще раз. Непоганий же чоловік. Цікавий, компанійський.

— Ніколи мені випивати, малий,— каже.— До речі, а скільки тобі років? Якого це дідька ти й досі не спиш, га?

— Не стомився ще.

Коли я вийшов перед ресторанчиком "Ерні" й розплатився, каналія Горвіц знов завів про рибу. Видно, не давала вона йому спокою.

— Чуєш,— каже,— а якби сам ти був рибиною, думаєш, мати-природа про тебе не подбала б? Га? Чи ти, може, гадаєш, як настає зима, то риба вже й дохне, га?

— Ні, але ж...

— Отож-бо й воно, не дохне! — гукнув Горвіц і рвонув з місця так, ніби за ним чорти гналися. Я зроду не бачив таких вразливих типів. Хоч ти що йому скажи — на все ображається.

Навіть такої пізньої пори в "Ерні" було напхом напхано. Переважно старшокласники та студенти коледжів — одне слово, шпана. В усіх школах на цілому світі вже різдвяні канікули, тільки в моїй, клятій, ще ні! Була така тіснота, що в гардеробі не вистачало місця для пальт. Проте всередині стояла тиша — Ерні грав на роялі. Всі ніби чекали дива господнього, коли він сідав за рояль, чорт забирай! Другого такого піаніста не було. Крім мене, вільного столика ждали ще пар зо три, і всі пхаються, аж навшпиньки стають, аби лиш поглянути на того Ерні. У нього біля рояля стояло величезне дзеркало, а з нього на Ерні світив

потужний прожектор — це щоб усі бачили його обличчя, коли він грав. А от пальців не було видно — сама тільки широченна фізіономія. Шикарно придумано. Не пригадую вже, яку саме мелодію він грав, коли я ввійшов, та хоч би що то було, а він [70] усю музику споганив. Щось там тринькав-бринькав на верхніх октавах і взагалі виробляв на публіку таке, що мене аж занудило. А почули б ви оте ревище, коли він скінчив грати! Вас би, мабуть, стравило. Збіговисько просто шаленіло. Точнісінько, як оті кретини в кіно, що кахкотять, мов гієни, тоді, коли там нічого смішного й близько нема. Якби я був піаніст, актор чи щось таке і вся оця шушваль захоплювалася мною, ніби кумиром, я б цього і; о зніс, богом присягаю. Не хотів би навіть їхніх овацій. Люди завжди плескають не тому, чому треба. Якби я був піаніст, я б зачинився в клозеті й бринькав собі до опупіння.

Одне слово, коли Ерні дограв і всі заходилися, мов несамовиті, плескати, він, каналія, повернувся на своєму стільчику і відповів таким фальшиво-щирим поклоном. Так мовби він не тільки класний піаніст а й бозна-який щирий чоловік! Все це було чисте дурисвітство — такого сноба ще світ не бачив! Але мені чомусь стало його шкода, коли він підвійся з-за рояля. Я навіть не певен, чи він сам іще тямить, як грає — добре чи погано. А втім, тут не тільки його вина. Як на мене, тут винне й оте збіговисько надолобнів, що ляпало йому в долоні,— вони ж хоч кого зіпсують, їм тільки волю дай. Одне слово, на душі в мене знову зробилося так гнітюче, так тоскно, що я ледве не забрав пальта й не поїхав до свого клятого готелю. Але ж було ще надто рано, і залишатися самому мені не дуже хотілося.

Нарешті мене посадили за якийсь задрипаний столик під стіною, позад отої чортової колони, звідки ні бісового батька не видно. Геть нікудишній столик — маленький, до нього ні пройти, ні пролізти, поки за сусіднім усі не повстають і не пропустять тебе. А це якраз ті, що пропустять! Я за-замовив віскі з содовою — мій улюблений напій після коктейлю з ромом. В "Ерні" подавали всім, хто бодай навчився вже ходити,— в залі було майже темно, та й узагалі там ніхто не питав,

скільки тобі років. Нехай ти будеш хоч наркоман, один чорт нікому нема до тебе діла.

Навколо була сама шпана. їй-богу, не брешу. Поряд, за таким самим манюсіньким столиком ліворуч, сидів ледве не на голові в Мене якийсь кумедний тип з кумедною дівулею. Обоє були десь мого віку, а може, й трохи старші. Сміхота з ними! Подивишся отак — зразу видно, як обоє стараються, Щоб не випити свій келишок надто швидко. Я трохи послухав, про що вони розмовляли,— однаково робити було нічого. Він усе торочив їй про гру футболістів-професіоналів, яку бачив того дня. Розводився про кожнісіньку дрібницю — і так від початку тої клятої гри до самого кінця. Такого зануди [71] мені ще зроду не випадало чути. А ту дівулю футбол, видно, анітрохи не цікавив, але вона була ще кумедніша від свого кавалера, тож-бо їй, подумав я, нічого іншого й не залишається, як слухати його. Таким зовсім негарним дівчатам доводиться скрутно. Часом мені їх дуже шкода. Так шкода, що навіть дивитися на них не можу, особливо коли вони сидять з отаким придурком, який усе торочить, торочить їй про свій розтриклятий футбол. А праворуч від мене балачки були ще безглуздіші. Праворуч сидів один субчик — ну чисто тобі студентик Йєльського університету: сірий фланелевий костюмчик, фортова жилеточка, шик! Ці піжони з аристократичних університетів усі як з одного інкубатора. Батько теж хоче послати мене до Йєля або до Прінстона, але мене до тих аристократичних коледжів ніяким бубликом не заманиш, слово честі. Краще відразу зашморг на шию, чорт забирай! Одне слово, з тим йєльським студентиком сиділа шикарна ціпочка. Слухайте, вона була просто чарівна! Та почули б ви їхні балачки! По-перше, обоє були вже трохи під газом. Студентик — той одно мацає її під столом, а сам тим часом розповідає про якогось додика з їхнього гуртожитку, який зжер цілу коробку аспірину й ледве не повідкидав копита. А ціпочка всю дорогу примовляє: "Ой, який жах!.. Не треба, любий... Прошу тебе... Тільки не тут..." Уявляєте — мацає дівчину, а сам тим часом розповідає їй про якогось йолопа, що мало не вкоротив собі віку?! Я від тих двох трохи не гигнув.

У мене вже аж зад прилип до стільця, так нудно було самому сидіти. І робити нема чого — тільки пий та кури. Я вже навіть сказав офіціантові, щоб запитав каналію Ерні, чи той не вип'є зі мною по чарці. Натякни йому, кажу, що я, мовляв, брат самого Д. Б. Але той лайнюк до Ерні, мабуть, і не підходив. Ці собаки ніколи нічого не перекажуть.

І раптом підходить до мене одна й вигукує:

— Колфілд?! Гол ден?!

Звали її Ліліан Сіммонс. Колись із нею трохи водився Д. Б. Там такі груди!

— Салют,— кажу. Я, певна річ, спробував був устати, але в такій тісноті встати — що ви! Ліліан була з морським офіцером, який стояв так, наче кийка проковтнув.

— Ой, це просто чудесно, що я тебе побачила! — каже Ліліан. Бреше, каналія.— Як там поживає твій старший брат? — Це все, звичайно, що їй треба було від мене знати.

— Прекрасно. Він у Голлівуді.

— У Голлівуді?! Це просто чудесно! Що ж він там робить? [72]

— Не знаю, —кажу. — Пише.— Не хотілося мені розводити з нею теревені. Голлівуд, вважала вона, — то бозна-яке щастя, це в неї на лобі було написано. Так гадають майже всі. Особливо ті, хто не читав його оповідань. А мене це доводить до сказу.

— Ой, як цікаво! — вигукнула каналія Сіммонс. Тоді познайомила мене зі своїм моряком. Капітан третього рангу Блоп чи якось так. Це був один із типів, які швидше спідницю вдягнуть, ніж проґавлять нагоду, тиснучи вам руку, переламати всі пальці. Господи, як же я їх

ненавиджу! — Ти тут сам, малий? — питає Ліліан. Загородила собою, каналія, весь той клятий прохід. їй, видно, страх як подобалося стовбичити людям на дорозі. Офіціант і той стояв, чекаючи, поки вона його пропустить. Але Ліліан навіть нікого не помічала. Сміх, та й годі. В офіціанта на лобі було написано, що вона йому не дуже подобається. А втім, і в самого моряка було на лобі написано, що вона йому не дуже подобається, хоч він і привів її сюди. І мені Ліліан не дуже подобалась. Усім вона не подобалась. її навіть можна було пожаліти.

— У тебе що, малий, немає дівчини? — питає далі Ліліан. Я нарешті встав, а вона навіть не подумала сказати, щоб я сидів. Такі можуть годинами продержати вас на ногах. — Правда ж, гарненький? — каже вона до свого моряка.— Голдене, ти з дня на день стаєш чимдалі кращий!

Кінець кінцем моряк попросив її, щоб вона пройшла далі. Ми, каже, загородили весь прохід.

— Ходімо до нашого столика, Голдене! — запросила мене каналія Ліліан.— Бери свою склянку!

— Та я вже зібрався йти звідси,— відповідаю.— У мене ще побачення.

Я бачив, що вона, каналія, до мене підлизується. Щоб я потім розповів про неї Д. Б.

— От мале барахло! Ну, молоток! Як побачиш свого старшого братика, скажи, що я його ненавиджу!

І пішла. Ми з моряком на прощання ще кинули один одному, що, мовляв, раді були познайомитись і т. ін. Я від цього завжди пупа вриваю. В таких випадках я щоразу кажу: "Радий був з вами познайомитись!" А насправді зовсім не радий. Та, якщо хочеш жити, доводиться говорити й таку гидь.

Після того, як я бовкнув каналії Ліліан, нібито в мене побачення, не залишалося нічого іншого, як забиратися звідти к бісовому батькові. Я вже навіть не міг посидіти й послухати, як каналія Ерні грає щось більш-менш пристойне. [73]

Та не сідати ж мені за один столик з Ліліан Сіммопс та її моряком, щоб потім сконати від нудьги! І я пішов. Але мене розбирала така лють, коли я брав у гардеробі пальто! Завжди тобі люди все зіпсують.

13

Я йшов пішки до самого готелю. Всі сорок один — ще й _ який! — квартал. І не тому, що мені кортіло пройтись абощо. Просто гидко було знов улазити в таксі. Іноді їздити в таксі набридає так само, як ото підійматись і спускатись у ліфті. Раптом закортить просто піти — далеко чи близько, байдуже. Малим я любив виходити пішки до самої нашої квартири. Аж на тринадцятий поверх!

Уже й не вірилося, що недавно трусив сніг. На тротуарах від нього не лишилося й сліду. Проте холоднеча стояла страшенна, і я дістав з кишені свою червону мисливську шапку й натяг її — мені був один біс, який у мене вигляд. Навіть навушники повідкочував. От коли б знаття, хто ж усе-таки свиснув мої рукавиці в Пенсі! Руки в мене геть закоцюбли. Я, правда, нічого особливого не зробив би, навіть якби й знав. Загалом я великий боягуз. Намагаюся, звичайно, цього не показувати, і все ж душа в мене полохлива. Якби мені, скажімо, пощастило дізнатись у Пенсі, хто вкрав мої рукавиці, я б, мабуть, пішов до того злодюжки в кімнату й сказав: "Слухай, ти б не віддав мої рукавиці?" А той гад, що поцупив рукавиці, мабуть, відповів би таким невинним-невинним голосом: "Які рукавиці?" Тоді я, мабуть, відчинив би його шафу і знайшов би-рукавиці сам. Вони, певно, були б десь у його клятих калошах абощо. Я б узяв їх, показав тому заразі й сказав: "Може, ці розтриклятущі рукавиці твої?" А злодюжка, мабуть, звів би на мене такий невинний, дурнуватий-дурнуватий погляд і відповів би: "Та я зроду-віку не бачив цих рукавиць! Якщо вони твої, бери. На біса вони

мені здалися?!" Я ще, мабуть, стовбичив би перед ним з тими ідіотськими рукавицями хвилин п'ять. Треба, думав би я, зацідити цьому гадові в пику абощо... Розквасити б його смердючу мармизу! Але духу в мене, звісно, забракло б. Я б тільки стояв і люто скреготав зубами. Все, що я міг би зробити, це зневажливо, спогорда кинути йому кілька образливих слів замість того, щоб затопити в пику. Принаймні якби я кинув йому щось зневажливе, образливе, він би, мабуть, устав, підійшов до мене й сказав: "Слухай, Колфілд, чи не хочеш ти сказати, що я — злодій?" Тоді я замість [74] заявити: "Авжеж, ти не помилився, я хочу сказати, що ти — паскудний злодюжка ще й сучий син!" —' мабуть, лише сказав би: "Я знаю тільки те, що мої кляті рукавиці знайшлись у твоїх клятих калошах". І той тип одразу ж побачив би, що бити його я не маю наміру, й, мабуть, сказав би: "Слухай, давай розберемося. Ти що — обзиваєш мене вуркаганом?" Тоді я, мабуть, відповів би: "Ніхто нікого вуркаганом не обзиває. Я знаю тільки те, що мої рукавиці були в твоїх чортових калошах". І так тяглося б цілі години. Та кінець кінцем я вшився б з його кімнати й навіть не зацідив би тому гадові в зуби. Я, мабуть, пішов би до уми-валки, висмалив тайкома сигарету й покорчив би перед дзеркалом люті гримаси.

Одне слово, ось про що я міркував цілу дорогу до готелю. Це зовсім не смішно, коли ти боягуз. А може, я й не зовсім боягуз. Хтозна. Може, я тільки наполовину боягуз, а наполовину людина, якій суто начхати, коли десь пропадають її рукавиці. Оце і є одна з моїх вад: я не дуже беру в голову, коли щось утрачаю. Мати через це дуже гнівалась, коли я ще був малий. Буває, люди цілими днями шукають загублену річ. А я ніколи не мав нічого такого, за чим би дуже пошкодував, якби його втратив. Може, саме тому я наполовину й боягуз. Це, звісно, не виправдання. Бути боягузом узагалі не має права ніхто. Якщо ти відчуваєш, що повинен зацідити комусь у зуби і тобі цього навіть хочеться, треба зацідити. Але в мене так не виходить. Мені легше було б викинути гада з вікна або відтяти йому сокирою голову, ніж ударити в обличчя. Ненавиджу я бити людей в обличчя. Краще вже нехай б'ють мене. Хоч така перспектива мене, певна річ, теж не приваблює, але ще дужче я лякаюся в бійці обличчя супротивника. Просто не можу на нього

дивитися, ось у чому все лихо. Якби хоч позав'язувати обом нам очі абощо — уже було б легше. Дивне в мене боягузтво, якщо добре подумати, проте все ж таки боягузтво, і край. Я себе не хочу дурити.

І що довше я міркував про ті рукавиці та своє боягузтво, то важче ставало мені на серці. І надумав я зайти дорогою куди-небудь випити. В "Ерні" я взяв тільки три віскі з содовою, та й то останнє не допив. От що я вмію, то вже вмію: це — пити. Я можу пропиячити цілу ніч, і по мені ніхто нічого не помітить, особливо коли я в гуморі. Якось у Гутоні ми з одним хлопцем, Реймондом Голдфарбом, купили пляшку віскі й видудлили її в суботу ввечері у шкільній каплиці т— щоб ніхто не побачив. Він був п'яний як хлющ, а по мені навіть не було нічого видно. Я тільки геть замкнувся [75] в собі і став до всього байдужий-байдужісінький. Але перед тим, як влягтися спати, я виблював — просто зумисне, не дуже мене й тягло.

Одне слово, не доходячи до готелю, я завернув у якийсь занюханий бар. Але звідти назустріч мені виповзли два п'яні в дим типи й почали розпитувати, де метро. Один дуже скидався на кубинця і весь час дихав мені під ніс смердючим перегаром, поки я пояснював їм дорогу. Після цього мені вже навіть перехотілося заходити до того чортового бару, і я вернувся в готель.

У вестибюлі — жодної живої душі. А смерділо так, наче там скидали мільйонів п'ятдесят сигарних недокурків. Не брешу. Спати не хотілося, але на душі було паскудно. Нудьга зелена. Хоч руки на себе накладай.

І несподівано вшелепався я в страшну халепу.

Тільки-но я ввійшов до ліфта, як ліфтер і каже:

— Розважитись не бажаєте, юначе? Чи, може, для вас уже пізненько?

— Ви про що? — питаю. Я навіть не здогадувався, куди він гне.

— Як щодо дівчаток? Не бажаєте?

— Хто — я? — кажу. Поводивсь я страшенно по-дурному, але ж спробуй не розгубися, коли тебе отак просто в лоба й питають!

— Скільки вам років, шефе? — провадить ліфтер.

— А що? — кажу.— Двадцять два.

— А-а... Гм... Ну, то як щодо дівчаток? За один раз — п'ять зелених, за ніч — п'ятнадцять.— Він глянув на свій годинник.— До дванадцятої дня. П'ять зелених — за один раз, п'ятнадцять — за цілу ніч.

— Можна,— кажу. Взагалі це суперечило моїм принципам тощо, але настрій був дуже гнітючий, і я вже ні про що не думав. У цьому ж і все лихо: коли настрій такий гнітючий, то навіть не думається.

— Що значить "можна"? На один раз чи на всю ніч? Мені треба знати.

— На один раз.

— Ну добре. Ви в якому номері?

Я глянув на червоний номерок на своєму ключі.

— Дванадцять — двадцять два,— кажу. Я шкодував уже, що завів усю цю музику, та відступати було пізно.

— Чудово. Я пришлю вам одну хвилин через п'ятнадцять.— Він одчинив двері ліфта, і я вийшов.

— Чуєте, а вона собою як — нічого? — питаю.— Бо стара шляйка мені не потрібна. [76]

— Яка там стара шляйка! Будь спок. шефе!

— А кому платити?

— Їй,— каже.— Ну, то домовились, шефе! — І причинив двері перед самісіньким моїм носом.

Я ввійшов до себе й змочив чуб. Та коли носиш "їжачка", прилизати його — дохле діло. Потім спробував, чи не смердить у мене з рота — адже я висмалив у "Ерні" тьму сигарет, ще й пив віскі з содовою. Це робиться так: приставляєш до рота долоню і хукаєш угору, до носа. Запаху я нібито не почув, але ,зуби все ж таки почистив. Потім одяг свіжу сорочку. Я знав, що задля якоїсь там повії особливо прибиратися не варто, але ж треба було згаяти час. Бо чогось я трохи нервувався. Правда, я вже був досить збуджений і т. ін., але все ж таки трохи нервувався. Якщо вже хочете знати правду, то я ще й жінки не знав. Не брешу. Нагода стати мужчиною і т. ін. траплялася не раз, але в мене так нічого й не вийшло. То те завадить, то те. Скажімо, коли ти в дівчини вдома, то її старі припхаються не тоді, коли треба,— тобто ти сам боїшся, що вони ось-ось припхаються. А коли всядешся з нею в чиїйсь машині на задньому сидінні, то на передньому неодмінно сидить ще одна дівчина — тобто хто-небудь із своєю дівчиною, і цій теж кортить знати, що ж у біса діється на тому задньому сидінні. І вона все круть та круть головою назад — мовляв, що ж у дідька ви там робите?! Одне слово, то те завадить, то те. Але раз чи два до цього ледве таки не дійшло. Особливо один раз, я добре пам'ятаю. Проте знов щось перешкодило — навіть не пригадую вже, що саме. Та здебільшого, коли вже майже дійде до діла, дівчина — якщо вона, звісно, не повія тощо — неодмінно скаже: "Облиш, не треба". І я облишаю. Ось у чому моя біда. Інші не облишають, а я нічого не можу з собою вдіяти. Біс його знає — чи вона справді хоче, щоб ти облишив, чи просто страшенно боїться, а чи тільки каже тобі облишити, щоб потім, коли не послухаєшся, винен був

ти сам, а не вона. Одне слово, я завжди слухаюсь. На лихо, мені завжди їх шкода, дівчат. Розумієте, більшість із них такі дурепи, і взагалі. Тільки почнеш її цілувати, дивишся — а вона вже й ради собі не може дати. Як тільки дівчина по-справжньому розпалиться, розуму в неї вже не питай. Не знаю. Каже мені: "Облиш!" — і я облишаю. Потім каєшся, коли проведеш її додому, але щоразу робиш те саме.

Одне слово, надягаючи свіжу сорочку, я думав про те, що такий шанс мені, власне, ще не траплявся. Якщо вона, думаю, повія, то принаймні бодай чого-небудь у неї навчуся [77] — гляди, доведеться колись одружуватись абощо. Часом мене ця дурниця непокоїть. Я читав у Гутонській школі книжку про одного дуже вишуканого, галантного й розпусного типа. Звали його мосьє Бланшар, ще й досі пам'ятаю. Сама книжка барахляна, але той мосьє Бланшар був зух нівроку. Він ще мав такий здоровенний замок на Рив'єрі, в Європі, і весь вільний час згаював тим, що лупцював дубцем жінок. Сам був худющий, як тріска, але жінки за ним просто вмирали. В одному місці він там каже, що жіноче тіло — це ніби скрипка й т. ін., і щоб вона заспівала, треба бути великим музикантом. Паскудна книжка, сам знаю, але ота мура зі скрипкою відтоді не йде мені з голови. Власне, саме через це мені й хотілося трохи підучитись — гляди, думаю, коли-небудь одружуся. Слухайте, Колфілд і його чарівна скрипка! Все це, звісно, дурниці, я знаю, але не такі вже й дурниці. Я б не проти хоч що-небудь у цьому ділі тямити. А то, якщо вже хочете знати правду, я здебільшого навіть не знаю, з чого й починати, коли залишаюся сам па сам з дівчиною, чорт забирай! Сподіваюся, ви розумієте, що я маю на увазі. Взяти хоч би оту дівчину, з якою в мене це ледве не вийшло — я про неї вже розповідав. Добру годину вхекав, поки стяг із неї отой розтриклятущий ліфчик. А коли нарешті стяг, вона ладна була плюнути мені межи очі.

Одне слово, я никав по кімнаті й ждав отої повії. Хоч би, думаю, гарненька була абощо. А втім, це мене не дуже й хвилювало. Аби лише скоріш усе відбути. Нарешті хтось постукав, я поквапився до дверей відчиняти, але перечепився через клятий саквояж, що стояв на дорозі, і

так шандарахнувся — мало коліна не розвалив. Чорт, ну й час я завжди вибираю, щоб дати сторчака через саквояж!

Відчиняю двері. За порогом і справді стоїть ота повія. Спортивне пальтечко з верблюжої вовни, без капелюшка. На вигляд блондинка, але волосся, видно, перефарбоване. Одначе старою шляйкою цю не назвеш!

— Доброго здоров'я! — кажу. Та так чемно, слухайте!

— Це про вас казав Моріс? — питає. Вигляд у каналії не вельми привітний.

— Хто — ліфтер?

— Угу,— каже.

— Так, про мене. Може, ввійдете? — питаю. Я почував себе дедалі невимушеніше. Не брешу.

Вона ввійшла, одразу скинула пальто й пошпурила його на ліжко. Під пальтом зелена сукня. Потім сідав якось так бочечком на стілець біля письмового столу й заходжується гойдати ногою. Перекинула, каналія, ногу на ногу й сидить, [78] погойдує: вниз — угору, вниз — угору. Т так первується! На повію навіть не схоже. Серйозно кажу. Мабуть, через те, що зовсім ще молоденька. Десь мого віку. Я сів у велике крісло поруч і запропонував їй сигарету.

-Не курю,— каже. Голосок такий тонюсінький-тонюсінький, ледве й чути. А от спасибі казати не вміє, коли їй що-небудь пропонують. Видно, її цього не навчили.

— Дозвольте відрекомендуватися,— кажу.— Мене звати Джім Стіл.

— Годинник маєш? — питає. їй, звісно, один чорт, як там мене звати. — Слухай, а скільки тобі, до речі, років?

— Мені? Двадцять два.

— Ага, бреши товще!

Оце сказонула! Як школярка, їй-богу. Я думав, така повія кине: "Дідька лисого!" або: "Чорта з два!" — а вона: "Ага, бреши товще!"

— А вам же скільки? — питаю.

— Стільки, скільки треба! — відрубала вона. Ще й дотепи відпускає, каналія! — Годинника маєш? — питає вдруге, а тоді раптом устає і стягує через голову сукню!

Скинула сукню, стоїть, а мені якось так чудно, ніяково! Я ж не думав, що вона почне так одразу. Я розумію: коли перед тобою раптом починають стягувати через голову сукню, ти повинен уже весь аж горіти і т. ін. Але я ніякого вогню в собі не відчував. Навпаки, все це мене швидше пригнічувало, ніж розпалювало.

— Чуєш, ти маєш годинника?

— Ні-ні, не маю,— кажу. Слухайте, ох і ніяково ж мені стало! — А як вас звати? — питаю.

А вона стоїть переді мною в самій рожевій комбінашці. Страшенно незручно мені було. Слово честі.

— Санні. То що, поїхали?

— Може, спершу трохи побалакаємо? — питаю. Теж придумав ідею! Дитячий садок. Але ж я почував себе збіса ніяково.— Ви дуже поспішаєте?

Вона глянула на мене, мов на божевільного.

— Якого чорта? Про що тут розбузикувати? — каже.

— Та не знаю. Ні про що. Просто я подумав, може, вам скортить трохи погомоніти...

Вона знов сіла на стілець біля столу. Видно, не до шмиги їй усе це було. Сидить і знов ногою погойдує. Слухайте, ох і нервова ж попалася!

— Може, візьмете сигаретку? — забув к дідьку, що вона ж не курить. [79]

— Я не курю. Знаєш, ти як хочеш побалакати, то давай балакай. А то мені немає коли.

Та якби ж знаття, про що з нею балакати! Може, думаю, поцікавитись, як вона стала повією абощо? Але я побоявся питати. Однаково нічого, мабуть, не скаже.

— А ви самі не з Нью-Йорка? — питаю нарешті. На більше я не спромігся.

— Ні, я з Голлівуду,— каже. Потім устає і підходить до ліжка, де кинула сукню.— В тебе є плічка? А то ще сукня помнеться. Вона щойно з чистки.

— Аякже! — поквапився відповісти я. І так зрадів, що нарешті можна підхопитись і знайти собі роботу! Я взяв сукню й повісив її в шафу. Аж

дивно якось. Коли я чіпляв сукню, мені стало чомусь сумно. Я уявив собі, як оця дівчина входить до магазину, купляє сукню, і ніхто там навіть не здогадується, що вона повія і т. ін. Продавець, мабуть, подумав, що вона порядна дівчина — купляє ж сукню. Сумно мені зробилося, аж страх — сам не знаю чому.

Потім я знову сів і спробував повернутися до нашої розмови. Але співрозмовниця в мене була нікудишня.

— А ви щовечора працюєте? — промовив я і відразу зрозумів, що моє запитання ідіотське.

— Угу,— каже і все ходить по кімнаті — туди-сюди, туди-сюди. Взяла зі столу меню, читає.

— А що ви робите вдень?

Вона стенула плечима. Плечі такі худенькі-худенькі.

— Сплю. В кіно йду.— Вона поклала меню і звела на мене очі.— Чуєш, то що? Не можу ж я цілу…

— Ви розумієте,— перебив я її,— щось кепсько я себе сьогодні почуваю. Важка ніч була. Слово честі. Я вам, звичайно, заплачу тощо, але ви не дуже заперечуватимете, якщо сьогодні нічого не буде? Як ви на це?

Вся річ у тім, що мені просто нічого не хотілося. Якщо вже казати правду, то все це мене швидше пригнічувало, ніж збуджувало. Мене пригнічувала вона. Ота її зелена сукня в шафі, і взагалі. А крім того, я і в думці не припускав, що це можна робити з людиною, яка цілісінький день просиджує в отому ідіотському кіно. Слово честі, і в думці не припускав.

— А вона підходить до мене й дивно так поглядає, ніби мені не вірить.

— А що таке?

— Та нічого такого.— Слухайте, я вже й сам почав нервуватися! — У мене, бачте, зовсім недавно була операція.

— Та ну?! Де? [80]

— Та, як там її, на клавікорді.

— Та ну?! А де ж у біса та клавікорда?

— Клавікорда? Розумієте, вона, по суті, у спинному мозку. В самому низу спинномозкової каналу.

— Та ну?! — каже.— Кошмар! — А тоді бере, каналія, й сідає мені на коліна! — Пупсику! — каже.

Вона так мене рознервувала, що я молов уже чортибатька-зна-що.

— Я ще й досі не видужав,— кажу.

— А ти схожий на одного актора з кіно. Знаєш? Як там його... Та ти знаєш, про кого я. Як же його в чорта звати?..

— Не знаю,— кажу. Бачу, вона й не збирається, каналія, злазити з моїх колін.

— Та чого там не знаєш! Він ще грав в отому фільмі з Мелвіном Дугласом. Отой, що був молодшим братом Мелвіна Дугласа. Пригадуєш? Ну той, котрий випав з човна. Та ти знаєш, про кого я!

— Ні, не знаю. Я взагалі намагаюся не ходити в кіно. Коли бачу — вона вже починає дозволяти собі зі мною

чортзна-що. Вульгарно так, і взагалі.

— Може, не треба, га? — питаю.— Немає в мене настрою, я ж вам казав. Я щойно після операції.

З моїх колін вона не злізла, тільки глипнула на мене такими злющими очима та й каже:

— Слухай, я вже спала, а цей прицюцькуватий Моріс узяв і розбуркав мене. Ти що, думаєш, я...

— Я ж бо сказав, я вам заплачу — за те, що прийшли, і взагалі. Слово честі, заплачу. Грошей у мене слава богу. Бо мені недавно робили дуже серйозну операцію і, вважайте, я ще й досі...

— То на якого ж чорта ти сказав отому прицюцькуватому Морісові, що тобі потрібна дівчинка, га? Коли тобі недавно чикрижили оту твою розтриклятущу... як її там? На якого ж чорта?

— Ну, мені здалося, що я почуватиму себе багато краще. А виходить, трохи помилився. Серйозно кажу. Вибачте. Якщо ви на хвилинку встанете, я візьму ґаманець. Устаньте, будь ласка.

Вона була зла, як собака, але з колін моїх усе ж таки встала. Я взяв із шифоньєрки гаманець, дістав п'ять доларів і дав їй.

— Велике вам спасибі,— кажу.— Величезне спасибі!

— Тут п'ять. А треба десять.

Бачу, щось тут не те. Недаремно я потерпав, що чимсь таким воно й скінчиться. Чула моя душа. [81]

— Моріс сказав, що п'ять,— відповів я.— Він сказав: до ранку — п'ятнадцять, а за раз — тільки п'ять.

— Десять за раз.

— Він сказав: п'ять. Вибачте, їй-богу, вибачте, але більше я не дам.

Вона стенула плечима — точнісінько, як кілька хвилин тому, а тоді таким крижаним голосом процідила:

— Зробіть ласку, подайте мені сукню! Чи, може, вам це занадто важко?

От дівчина — жах! Голосок тонюсінький, а як сказоне що-небудь, аж мороз поза шкірою йде. Якби це була товста, стара й уся наквацьована вішалка, то не так би наводила страх.

Я підійшов до шафи й дістав сукню. Натягла вона її, потім узяла з ліжка пальто.

— Ну, бувай, гнидо пузата! — каже.

— Бувайте! — кажу. Дякувати їй чи там що я вже не став. І правильно зробив.

14

Коли каналія Санні пішла, я сів у крісло й викурив дві сигарети одну за одною. Надворі вже розвиднялося. Слухайте, а на серці в мене коти шкребли. Так було тоскно — ви собі не уявляєте. І тоді я почав

розмовляти вголос з Аллі. Час від часу я так роблю, коли на душі стає дуже важко. Біжи, Аллі, кажу, додому, бери велосипед і жди мене біля будинку Боббі Феллона. Боббі Феллон жив у Мені неподалік від нас — ще тоді, багато років тому. І ось одного разу сталася така пригода: ми з Боббі надумали гайнути велосипедами _на озеро Седебіго. Візьмемо з собою, думаємо, сніданок тощо, прихопимо дрібнокаліберки — ми ще були шкети і взагалі гадали, що з дрібнокаліберок можна настріляти дичини. Одне слово, Аллі почув, як ми домовлялися, й собі захотів з нами, а я кажу, не поїдеш, і край. Ти ще малий, кажу. І ось тепер, коли на душі мені стає тоскно, я іноді кажу йому: "Гаразд, біжи додому, візьми велосипед і жди мене біля будинку Боббі. Тільки не дляйся!" Річ не в тім, що я ніколи не брав його нікуди з собою абощо. Ні, брав. Але того дня не взяв. А він зовсім і не образився. Він узагалі на мене ніколи не ображався. Та я щоразу згадую про це, коли на душі стає тоскно.

Зрештою я все ж таки роздягся й ліг. Уже в постелі подумав: може, помолитись абощо? Але так і не зібрався. [82]

Мені не завжди вдається помолитись, навіть якщо хочу. По-перше, я, можна сказати, атеїст. Ісус Христос тощо мені імпонує, проте від усієї іншої мури в біблії я не дуже в захваті. Взяти хоча б отих апостолів. Щиро кажучи, вони мені просто страшенно діють на нерви. Звісно, коли Христос урізав дуба і т. ін., вони поробились такі добренькі, та поки він був живий, пуття йому з них було стільки ж, як із дірки в голові. Тільки те й робили, що підводили його під монастир. Мені в біблії найменше подобаються якраз Апостоли. Коли вже хочете знати правду, то після Ісуса мені там найбільше до душі отой одержимий, що жив у склепах та все дряпав себе камінцями. Я його, дурня нещасного, люблю вдесятеро дужче, ніж усіх апостолів гамузом. У Гутоні я частенько сперечався про це з одним типом з другого кінця коридора, Артуром Чайлдсом. Він, каналія, був квакер ' і всю дорогу читав біблію. Симпатичний був хлопець, мені подобався, але наші погляди на багато що в біблії розбігалися, надто щодо отої мури з апостолами. Якщо ти не любиш апостолів, казав він мені, виходить, ти й Ісуса Христа не любиш. Коли вже Ісус Христос сам вибрав собі апостолів, каже, то треба їх любити.

Ну, звісно, кажу, Христос їх вибрав, я знаю, але ж він вибирав їх навмання. Йому, кажу, ніколи було до кожного придивлятися. І я йому за це, кажу, не дорікаю. Бо хіба він винен, що було так ніколи? Пригадую, я запитав у каналії Чайлдса, як він гадає, чи попав Іуда — це той, що зрадив Ісуса й т. ін.,— у пекло, коли наклав на себе руки. Ну, звичайно, попав, каже Чайлдс. Отут я з ним аж ніяк не міг погодитись. Я ладен, кажу йому, побитись об заклад на тисячу доларів, що Ісус нізащо б не турнув каналію Іуду до пекла. Я б і зараз побився об заклад на тисячу зелених, якби їх мав. Ось апостоли, ті запроторили б Іуду в пекло, запросто, у це я повірю, а Ісус ні, зуб даю. Вся твоя біда в тому, каже Чайлдс, що ти не ходиш до церкви. І в цьому він, каналія, по-своєму мав рацію. До церкви я справді не ходжу. По-перше, батько й мати в мене різної віри і всі діти в нашій сім'ї вдалися атеїстами. Щиро кажучи, священиків я терпіти не можу. В тих школах, де я вчився, голоси в усіх священиків, як тільки почне проповідувати, ставали такі улесливі, такі єлейні — слухати гидко. Боже, як же я їх ненавиджу! Мені просто невтямки, чого в біса вони не. говорять своїми нормальними голосами? Як заведе — виходить не проповідь, а суцільне дурисвітство. [83]

Одне слово, лежу — і хоч би словечко з якої-небудь клятої молитви на думку спало, а то аніже! Ледве-но щось почне прорізатися — відразу чую голос каналії Санні, як вона обзиває мене "гнидою пузатою". Зрештою я сів у ліжку й висмалив ще одну сигарету. Присмак вона мала гидотний. Після від'їзду з Пенсі я викурив уже, мабуть, добрих дві коробки сигарет.

Лежу я, отож, покурюю, аж чую — стукають. Та це, думаю, не до мене. Проте я збіса добре розумів, що до мене. Не знаю чому, але був певний. Навіть знав, хто там. У мене шосте чуття.

— Хто там? — гукаю. А самого вже страх підмиває. У такому ділі я боягуз.

Коли знов: стук, стук, стук! Уже голосніше.

Я зрештою встав — у самій піжамі — й відчинив двері. А світла навіть не треба було вмикати — надворі вже геть розвиднилося. За порогом стояла каналія Санні з Морісом, отим ліфтером-звідником.

— У чому річ? — питаю.— Що вам треба? — Слухайте, а голос тремтить — кошмар!

— Та нічого такого,— озивається каналія Моріс.— Всього-на-всього п'ять зелененьких.— Він сам розмовляв за обох, а каналія Санні тільки стояла, роззявивши рота, й мовчала.

— Я їй уже заплатив,— кажу.— Я дав п'ять доларів. Спитайте в неї... — Слухайте, як же в мене тремтів голос!

— Треба десять, шефе. Я тобі вже казав. За один раз — десять, до ранку — п'ятнадцять. Я ж тобі казав.

— Такого ви мені не казали. Ви сказали: за один раз — п'ять. А до ранку п'ятнадцять, це правда, ви так і сказали. Але я добре чув, як ви...

— Жени гроші, шефе!

— За що? — питаю. Господи, а серце, чую, ось-ось вискочить, бідолашне, з грудей. Ще хоч би я був одягнений абощо. Це просто жах — тут таке діється, а ти в самій клятій піжамі!

— Ворушися, шефе, ворушись! — каже Моріс. Та як штовхне мене, каналія, своїм брудним лаписьком! Я мало не гримнув черепком об підлогу — кремезний він був, собака. І не встиг я й оком змигнути, як він і каналія Санні вже стояли в кімнаті. Поводилися вони, як у себе вдома. Санні, каналія, відразу вгніздилася на підвіконні. А каналія Моріс розсівсь у великому кріслі й розстебнув комір — він був у ліфтерській формі. Слухайте, я так рознервувався!

— Ну, шефе, гроші на бочку! Бо мене робота жде. [84]

— Я вам уже сто разів казав: я не винен більше ні цента. Я вже дав їй п'ять...

— Ану стули писок! Жени гроші!

— Чого це я платитиму їй іще п'ять доларів? — кажу. А голос, чую, ось-ось зірветься.— Ви хочете мене обмахорити!

Каналія Моріс розстебнув куртку аж до низу. Під нею світилося голе тіло — сорочки на ньому не було, тільки фальшивий комірець. Черево він мав гладке, жирне, волохате.

— Ніхто нікого не хоче обмахорити,— каже вій.— Давай гроші, шефе!

— Не дам!

Тільки-но я це сказав, як Моріс підводиться з крісла й мовчки рушає до мене. А міна така, наче він смертельно стомився або наче йому все смертельно остогидло. Боже, мені зробилося страшно! Пригадую ще, я схрестив на грудях руки. Та все це було б півбіди, якби я мав на собі ще щось, крім отієї ідіотської піжами!

— Давай гроші, шефе! — Моріс став перед самісіньким моїм носом." Більше цей тип нічого не вмів сказати. Давай гроші, шефе! — Формений кретин.

— Не дам.

— Гляди, доведеш мене до гріха, шефе! — каже.— Не люблю я давати волю рукам, та, видко, без цього не обійдеться. Ти заборгував нам п'ять зелених.

— Нічого я вам не заборгував,— кажу.— А якщо зачепите мене хоч пальцем, закричу не своїм голосом. Підніму на ноги весь цей клятий готель. Поліцію, геть усіх! — А голос дрижить, капосний, мов струна!

— Що ж, починай,— каже Моріс.— Репетуй, здіймай ґвалт. Кричи, кричи. Хочеш, мабуть, щоб твої тато й мама дізналися, що ти провів ніч із шлюхою? Такий слухняний, розумний синочок — із шлюхою! — Ти ба, мерзота-мерзо-та, а по-своєму хитрий, каналія! Що правда, то правда.

— Відчепіться від мене! Якби ви сказали були: десять — тоді зовсім інша річ. Але я добре чув, що ви...

— То ти заплатиш нам гроші? — Він уже відтис мене до самих дверей. Просто навалився на мене своїм смердючим волохатим пузом.

— Дайте мені спокій! Забирайтеся з мого номера к бісовій матері! — кажу я. А руки як схрестив на грудях, так і тримаю. От уже нікчема, господи!

Нарешті розтулила рота й Санні.

— Чуєш, Моріс,— каже,— може, подати його гаманець? Он він лежить на отому, як його... [85]

— Ага, давай його сюди!

— Не чіпайте мого гаманця!

— А він уже осьдечки, в мене,— каже Санні. І розмахує, каналія, п'ятидоларовою банкнотою.— Бачив? Я взяла тільки п'ять — стільки, скільки ти мені не додав. Я не якась там злодійка!

І раптом у мене потекли сльози. Я б віддав що завгодно, аби тільки не плакати, але вдіяти з собою нічого не міг.

— Ага, ви не злодійка! — схлипую.— Вкрали в мене п'ять...

— Заткни пельку! — гримнув Моріс і дав мені, каналія, штурхана.

— Покинь його, чуєш! — каже Санні.— Ходімо! Борг ми в нього забрали. Пора вшиватися. Ходімо, чуєш!

— Та йду, йду! — каже Моріс, а сам, каналія, стоїть, не йде.

— Серйозно кажу, Морісе, чуєш?! Не зачіпай його.

— А хто тут кого зачіпає? — відповідає Моріс та так невинно — жах. А тоді як дасть мені щигля по піжамі! Не скажу вам, куди саме, але дав добряче, так заболіло! За це я обізвав його брудним ідіотом.

— Що таке?! — питає він. Ще й руку приклав до вуха, ніби не дочув. — Що таке? Хто-хто я такий?

А я схлипую, і край. Така мене лють узяла — просто себе вже не тямлю.

— Ти брудний ідіот! — кажу.— Задоголовий ідіот і шахрай, а років через два станеш обідраним жебраком і чіплятимешся на вулиці до людей, щоб дали бодай центів десять на каву. Обвішаєш шмарклями все своє задрипане пальто, а сам...

І тоді він садонув мене по-справжньому. Я навіть не встиг відскочити чи пригнутися. Тільки раптом відчув страшний удар у живіт.

Однак зовсім я не відключився, бо ще пригадую, що дивився на них із підлоги і бачив, як обоє виходять з кімнати й причиняють за собою двері. Я ще довгенько лежав на підлозі — як того вечора, з Стредлейтером. Але цього разу мені здавалося, що я вже віддаю богу душу. Серйозно. Наче потопаю абощо. Так важко було дихати. Коли я нарешті встав, то мусив діставатися до ванної, зігнувшись у три погибелі, ще й за живіт обома руками тримався.

Але я справді ненормальний. їй-богу, ненормальний. По дорозі до ванної я раптом забрав собі в голову, що в кишках у мене куля! Нібито її вгатив мені каналія Моріс. Ось я зараз доповзу до ванної, підкріплюся добрячим ковтком віскі [86] або чогось такого й, заспокоївши нерви, почну рішуче діяти. Я уявляв собі, як виходжу з ванної вже вдягнений тощо, з револьвером у кишені, а сам ледь помітно похитуюсь. Тоді рушаю сходами вниз — у ліфт не сідаю. Іду, тримаючись однією рукою за поручень, а з кутиків рота час від часу скапує кров. Так я сходжу на кілька поверхів нижче — все тримаючись за живіт, і кров усю дорогу скапує на підлогу,— потім викликаю ліфт. І тільки-но каналій Моріс відчиняє двері й бачить мене з револьвером у рупії, він починає з переляку несамовито верещати, щоб я його не зачіпав. Та я все одно його пристрілюю. Шість пострілів просто в оту його жирнющу, волохату пузяку! Тоді викидаю револьвер у шахту ліфта — певна річ, спочатку витерши всі сліди пальців. Далі доповзаю назад до свого номера і дзвоню Джейн, щоб прийшла й перев'язала мені рану. Я уявив собі, як вона тримає мені біля рота сигарету, я затягуюсь, а сам сходжу кров'ю і т. ін.

Кляте кіно! Занапастити може людину. Серйозно кажу.

Я з годину просидів у ванній, попарився тощо. Потім знов ліг. Заснути довго не вдавалося,— я ж бо зовсім не був стомлений,— та кінець кінцем таки задрімав. Але чого мені хотілося тоді найдужче, то це накласти на себе руки. Хотілося виплигнути з вікна. І я, мабуть, так і зробив би, якби був певен, що хто-небудь мене накриє, як тільки впаду.

Просто не хотілося, щоб на мене витріщало баньки збіговисько тупоголових роззявляк, коли я лежатиму закривавлений на тротуарі.

15

Спав я не дуже довго, бо, коли прокинувся, була ще тільки година десята. Я закурив і зразу відчув, що добряче зголоднів. Востаннє я їв, коли ми з Броссардом та Еклі їздили до Егерстауна в кіно. Оті два біфи. А це ж було вже досить давненько. Так наче років п'ятдесят тому. Телефон стояв поруч, і я вже навіть узяв трубку, щоб замовити сніданок у номер, але потім злякався — гляди, думаю, до мене пошлють отого гада Моріса! А коли ви гадаєте, що я вмирав побачити його ще раз, то у час просто не всі дома. Отож я повалявся трохи й викурив другу сигарету. Хотів був дзенькнути каналії Джейн — спитати, чи вона вже приїхала на канікули,— але душа не лежала.

І тоді я подзвонив Саллі Гейс. Саллі вчилася в школі Мері Е. Вудроф, і я знав, що дівчина вже вдома — тижнів [87] два тому вона, каналія, прислала мені листа. У захваті я від неї не був, але знав її багато років і з дурної голови завжди гадав, що вона бозна-яка розумна. Я думав так через те, що Саллі знала купу всякої всячини про театри, п'єси, літературу і взагалі про всю оту муру. А коли дівчина знає таку тьму-тьмущу всякої всячини, то не відразу втямиш, дурна вона чи ні. Я цю каналію Гейс цілі роки не міг розгадати. Може, до мене б дійшло багато раніше, що вона дурна, як ступа, якби ми з нею не цілувалися стільки. У цьому ж і вся моя біда: коли я цілуюся з дівчиною, то завжди думаю, що вона бозна-яка розумна. Цілування і розум, звичайно, зовсім різні речі, проте я все одно так думаю.

Отож набрав я її номер. Спершу трубку взяла служниця. Потім батько Саллі. Нарешті вона сама.

— Саллі? — кажу.

— Я. А хто дзвонить? — питає. От уже любить покорчити з себе! Я ж бо щойно сказав батькові, що це я.

— Голден Колфілд. Як там у тебе?

— Голден?! У мене все нормально. А в тебе?

— Прекрасно! Чуєш, серйозно, як там у тебе? Що в школі?

— Нормально,— каже.— Ну, сам знаєш.

— Прекрасно. Чуєш, я хотів спитати, як у тебе сьогодні з часом? Неділя, правда, але в неділю у них там завжди бувають денні вистави. Бенефіси й інша мура. Не хочеш піти?

— Я залюбки! Це просто грандіозно!

Грандіозно! Одне зі слів, які я ненавиджу, це — "грандіозно". От уже дурисвітство. Я ледве не бовкнув їй, щоб тепер ні про яку виставу й не думала. Проте ми розводили бузу далі. Тобто вона розводила бузу. Саллі й слова ніколи не дасть укинути. Спочатку вона торочила мені про одного кадра з Гарварда,— мабуть, якийсь першокурсничок, тільки про це вона, звісно, не сказала. Нібито підбиває під неї клинці. Дзвонить їй, мовляв, днями й ночами. Днями й ночами! Слухайте, я трохи в осад не випав. Потім завела ще про одного типа — курсанта з Вестпойнтського військового училища,— цей, мовляв, теж задля неї ладен у вогонь і воду. Страшне діло. Я сказав їй, щоб ждала мене о другій під годинником у готелі "Білтмор", тільки щоб не спізнювалася, бо вистава починається, мабуть, о пів на третю. Саллі мала моду спізнюватись. Після цього я поклав трубку. У мене від тої Гейс уже аж в одному місці крутило. Правда, писочок у неї, каналії, мов на картинці. [88]

Домовившись із Саллі, я встав, одягся й спакував саквояжі. Перед тим, як вийти з номера, глянув у вікно — що там, думаю, поробляють оті

психи. Але штори в них у всіх були спущені. Вранці скромніших від них не знайдеш. Потім я з'їхав ліфтом униз і заплатив за номер. Каналії Моріса не видно було ніде. Та я й не намагався скрутити собі в'язи, визираючи його, собаку!

Перед готелем я взяв таксі, але куди їхати — хоч убийте, не знав. їхати мені, виявляється, нікуди. Була ще тільки неділя, а до середи чи бодай до вівторка поткнутися додому я не міг. І поселитися в іншому готелі, щоб там мені витрусили останні мізки, я, звісно, теж не згоряв від нетерплячки. Отож я сказав таксистові їхати на Центральний вокзал. Це зовсім поруч з готелем "Білтмор", де я мав зустрітися з Саллі. Зроблю, думаю, так: залишу речі на вокзалі в камері схову, в отій шафці, від якої дають ключі, а тоді поснідаю. Я був збіса голодний. У таксі дістав гаманець і полічив гроші. Вже не пригадую добре, скільки в мене залишалося, але багатство не велике. За якихось два триклятущі тижні я розтринькав стільки, скільки міг собі дозволити хіба король. Серйозно кажу. Душа в мене марнотратська. А що не встигну розтринькати, те згублю. Часто десь у ресторані або в нічному кафе я навіть забуваю взяти решту. Мої старі за це на мене вогнем дихають. Та їх можна зрозуміти. Хоч батько в мене й досить грошовитий. Не знаю напевно, скільки він заробляє,— про це він ніколи зі мною не розмовляє,— але, гадаю, чималенько. Він адвокат в одному акціонерному товаристві. А такі гребуть гроші лопатою. А ще я кажу так ось чому: я знаю, що батько весь час укладає гроші в театри на Бродвеї. Ті театри, правда, щоразу прогоряють, і мати завжди шаленіє, коли батько з ними зв'язується. Після смерті Аллі мати дуже подалася. Така нервова стала. Я ще й через це страшенно боявся сказати їй, що мене знову вигнали.

На вокзалі я зоставив саквояжі в камері схову і зайшов у буфет поснідати. Як для мене, то з'їв я чимало: апельсиновий сік, яєчню з шинкою, грінку й каву. Звичайно вранці я тільки випиваю апельсиновий сік. їдець я взагалі нікудишній. Серйозно кажу. Тож-бо й худющий такий — як тріска. Мені навіть дієту приписали: якомога більше крохмалистих продуктів та іншої такої мури, щоб нагнати вагу і т. ін. Та мені все це до лампочки. Коли я їм не вдома, то звичайно беру сандвіч із швейцарським

сиром і молочний коктейль. І не багато, зате в молочному коктейлі, кажуть, до лиха вітамінів. Г. В. Колфілд. Голден Вітамін Колфілд. [89]

Поки я їв яєчню, ввійшли дві черниці з валізами й т. ін.— мабуть, перебиралися до іншого монастиря абощо й чекали поїзда. Обидві посідали за стойку поруч зі мною. Вони, видно, не знали, куди и біса подіти свої речі, і я їм допоміг. Валізи їхні на вигляд були досить дешевенькі — не шкіряні, й узагалі. Це, звісно, не має ніякого значення, я знаю, але терпіти не можу дешевеньких валіз. Страшно навіть сказати, але в мене аж ненависть прокидається до людини коли в неї дешевенькі валізи. Якось сталась така історія. В Елктон-хіллі я жив в одній кімнаті з хлопцем на ім'я Дік Слегл. У нього теж були такі дешевенькі-дешевенькі валізи. І держав він їх не на полиці, а в себе під ліжком, щоб ніхто не бачив їх поруч із моїми. Це мене страшенно пригнічувало, я ладен був повикидати свої саквояжі з вікна чи навіть помінятися з ним. Мої куплялися в Марка Кросса — натуральна шкіра, все як слід,— і коштували, певно, до дідька. Та ось що було далі. Вийшла ціла історія. Не витримав я, зняв з полиці свої саквояжі й запхнув їх під ліжко, щоб каналія Дік не страждав від отого ідіотського комплексу неповноцінності. А Слегл знаєте що втнув? На другий день дістав мої саквояжі з-під ліжка й знов випер їх, каналія, на полицю! До мене аж потім дійшло, чому він так зробив: хотів, щоб хлопці думали, ніби ті саквояжі його! їй-богу, не брешу. Щодо цього в нього були свої заскоки. Завжди до всього прискіпувався, скажімо, до тих-таки моїх саквояжів. Надто вже вони, каже, новенькі, міщанські. Оце кляте "міщанські" було в нього улюблене слівце. Мабуть, десь вичитав чи почув. У мене все було жахливо "міщанське". Навіть самописка. Дік її всю дорогу в мене позичав, але вона однаково була "міщанська". Ми прожили з ним в одній кімнаті всього місяців зо два. А потім обидва почали просити, щоб нас розселили. І найкумедніше те, що мені, коли ми роз'їхалися, дуже бракувало того Слегла, бо в нього збіса тонке почуття гумору і ми часом непогано розважались. Я не здивуюся, коли почую, що і йому бракувало мене. Спершу він тільки дражнився з мене, називав мої речі міщанськими і т. ін., але я не те й уваги не звертав — навіть смішно було. Та згодом бачу — він уже не жартує. Річ у тім, що взагалі важко

ужитися в одній кімнаті з таким хлопцем, чиї саквояжі чи валізи багато гірші від твоїх,— якщо твої справді добротні, а в нього ні. Ви, певно, гадаєте, що коли хлопець розумний тощо і відчуває гумор, то йому суто начхати, в кого ті кляті валізи кращі. Таж ні. Йому, виходить, не начхати. І це одна з причин, чому я поселився з отим тупоголовим кретином Стредлейтером. У нього бодай саквояжі були не гірші від моїх.

Одне слово, сидять ті дві чернички поруч зі мною, і ми помалу розбалакалися. Та, що сиділа ближче до мене, тримала солом'яного кошика — такого, в які черниці й дівчата з Армії Спасіння звичайно збирають перед Різдвом пожертви. Вони завжди стоять на розі, особливо на П'ятій авеню, перед великими універмагами тощо. Одне слово, у тієї, що сиділа ближче до мене, кошик раптом гуп із рук на підлогу! Я нахиляюсь і подаю його їй. Ви, мабуть, питаю, збираєте на добродійні заходи тощо. А вона каже — ні. Просто, каже, кошик не вліз у валізу, коли пакувались, і довелося нести в руках. Звела на мене очі й так мило всміхається. Ніс вона мала великуватий, а окуляри в якійсь залізний оправі — не дуже гарні, але обличчя було збіса привітне.

— Бо якщо ви збираєте гроші,— кажу,— то я теж трохи пожертвую. Візьміть у мене гроші зараз, а як збиратимете, то покладете й мої.

— О, це дуже мило з вашого боку! — каже вона. Тоді та друга, її товаришка, й собі звела на мене очі.

Ця друга, попиваючи каву, читала якусь невелику книжку в чорній оправі. Книжка була схожа на біблію, тільки дуже тоненька. Але однаково то було щось таке, як біблія. Обидві черниці снідали тільки кавою з грінками. На душі мені стало важко. Ненавиджу запихатися яєчнею з шинкою і т. ін., коли поруч їдять саму грінку, запиваючи її кавою. Вони таки взяли в мене на добродійні заходи десять доларів. Тільки всю дорогу перепитували, чи це не велика для мене витрата і т. ін. А я сказав, що грошей маю при собі багато. Проте вони, здається, не вірили. Але десять доларів кінець кінцем узяли. І так обидві дякували, що мені аж ніяково стало. Я перевів розмову на інше — те, се, а тоді

запитав, куди це вони зібралися. Черниці відповіли, що обидві вони вчительки, щойно приїхали з Чікаго й мають намір працювати в якійсь монастирській школі — чи то на Сто шістдесят восьмій вулиці, чи то на Сто вісімдесят шостій. Одне слово, у чорта на болоті. Та, котра сиділа ближче до мене, в залізних окулярах, сказала, що викладає англійську, а її подруга — історію й американську конституцію. Цікаво, міркую собі, — от ненормальний! — що ж ця свята черничка, яка сидить ближче до мене й викладає англійську, думає про декотрі книжки з англійської літератури? Не конче про ті, де повно сексу тощо, а про ті, що про кохання і т. ін.? Взяти хоча б каналію Юстасію Вай із "Повернення на батьківщину" Томаса Гарді. Загалом вона там жінка не [91] дуже жагуча чи там що, але все ж таки цікаво, що думає черниця, коли читає про ту каналію Юстасію. Я, певна річ, нічого такого не спитав. Я тільки зауважив, що з усіх предметів англійську знаю найкраще.

— Ой, що ви кажете! Ой, мені так приємно! — зраділа та, яка в окулярах, учителька англійської.— А що ви читали в цьому році? Мені дуже цікаво знати.— їй-богу, симпатична жіночка.

— Та ми проходили переважно англосаксів — Беовульф, Грендель, "Лорд Рендал, мій син" і таке інше. Але інколи нам завдавали домашнє читання. Я прочитав "Повернення на батьківщину" Томаса Гарді, "Ромео і Джульєтту", "Юлія Цеза...".

— Ой, "Ромео і Джульєтта"! Яке чудо! Вам, мабуть, сподобалося? — Поводилася вона зовсім не як черниця.

— Звичайно, сподобалося. Дуже сподобалося. Дещо не дуже, але загалом досить зворушливо.

— А що ж вам там не сподобалося? Не пригадуєте? Сказати щиро, якось незручно було розмовляти з нею про "Ромео і Джульєтту". Адже в тій п'єсі багато пишеться про кохання тощо, а вона ж як-не-як черниця і т. ін. Але вона запитала сама, й довелося їй дещо пояснити.

— Взагалі я не дуже в захваті від Ромео та Джульєтти,— кажу.— Обоє мені, звісно, подобаються, але... Сам не знаю. Часом вони мене просто дратують. Я хочу сказати, мені було куди сумніше, коли вбили Меркуціо, ніж коли померли Ромео і Джульєтта. Розумієте, Ромео взагалі перестав мені подобатися після того, як Меркуціо заколов отой другий, Джульєттин кузен, як його...

— Тібальд.

— Атож, Тібальд,— кажу.— Щоразу забуваю, як його звали. А винен сам Ромео. Він сподобався мені найдужче, каналія Меркуціо. Не знаю навіть чому. Всі ці Монтеккі та Капулетті теж нівроку, особливо Джульєтта, але Меркуціо... він... Мені просто важко пояснити. Він такий розумний, дотепний, і взагалі. Розумієте, мене завжди бере злість, коли кого-небудь убивають, особливо такого розумного, дотепного, і взагалі. Та ще коли не з його власної вини. Щодо Ромео та Джульєтти, то ці, зрештою, самі винні.

— А де ви вчитеся? — питає вона. Видно, не знала, як облишити розмову про Ромео та Джульєтту.

У Пенсі, відповідаю. Виявляється, про Пенсі вона чула. Чудова школа, каже. Ну, я не став сперечатися. Тоді та друга, котра викладала історію та конституцію, заявила, що їм пора збиратися. Я взяв їхній рахунок, та вони не дозволили [92] мені заплатити. Та, яка в окулярах, забрала в мене рахунок.

— Ви й так повелися надто щедро,— каже.— Ви дуже милий хлопчик...— їй-богу, вона була симпатична. Трохи нагадувала мені матір каналії Ернеста Морроу, ту, з якою я їхав у поїзді. Особливо коли всміхалася.-Нам було дуже приємно з вами порозмовляти,— додала вона.

Я відповів, що мені теж було дуже приємно з ними порозмовляти. І я казав щиро. Та ще приємніше було б з ними розмовляти, якби я не потерпав, що вони з хвилини на хвилину раптом спитають мене, католик я чи ні. Католики всі такі — завжди їм треба знати, католик ти чи ні. Зі мною це часто трапляється — ще й через те, що прізвище в мене ірландське, а більшість корінних ірландців католики. Мій батько, щоб ви знали, колись був також католик. Та, одружившися з матір'ю, він це діло кинув. Але в католика завжди намагаються вивудити, чи він католик, навіть якщо не знають, яке в нього прізвище. В Гутонській школі я мав одного знайомого хлопця-католика, Луї Гормана. Він був перший, з ким я там познайомився. Того дня тільки почалися уроки, і ми з ним сиділи в черзі перед самими дверима до лікаря на отой проклятущий медичний огляд. Розбалакалися про теніс. Луї дуже любив теніс, і я теж. Він розповів, що кожного літа їздить на національний чемпіонат у Форест-хіллі, а я сказав, що також там буваю, і ми трохи поговорили про екстракласних гравців. Як на свої роки, Луї на тенісі зуби з'їв. Серйозно кажу. А потім, серед розмови, він ні сіло ні впало й питає мене: "Ти часом не знаєш, де тут у місті католицька церква?" Вся штука в тому, що з його тону я відразу здогадався: він хоче взнати — католик я чи ні. Ось у чому вся штука. Не те що він мав упередження абощо, ні,— просто йому хотілося взнати. Луї залюбки базікав про теніс і т. ін., але ж у нього на лобі було написано: якби я був католик, розмовляти зі мною йому було б іще приємніше. А мене цей кретинізм просто казить. Я не кажу, що через це вся наша розмова пішла котові під хвіст абощо — ні, але після того вона й не пожвавішала. Тим-то я й був радий, що чернички не запитали мене, чи я католик. Може, це й не зіпсувало б нашу розмову, та завершилася б вона, мабуть, інакше. Ні, я католиків не звинувачую. Анітрохи. Мабуть, якби і я був католик, то робив би так само. Просто це нагадує, по суті, історію з валізами, про яку я вже розповідав. Я тільки хочу сказати, що такі речі лише псують приємну розмову. Ось і все, що я хочу сказати.

А коли вони підвелися, ті дві червиці, й зібралися йти, [93] я втнув таку дурницю, що аж сором. Я саме курив сигарету і, коли встав попрощатися, ненароком пахкнув їм просто в очі. Я не хотів, так вийшло.

Вибачався я, мов божевільний, але вони повелися дуже чемно й мило. Та все одно вийшло дуже негарно.

Коли вони пішли, я пошкодував, що пожертвував їм тільки десять доларів. Але ж я домовився з каналією Гейс піти на виставу, і треба було залишити кілька зелених на квитки й т. ін. І все ж мені було прикро. Кляті гроші! Завжди через них тільки настрій собі зіпсуєш!

16

Коли я поснідав, ще не було й дванадцятої. З Саллі ми мали зустрітися аж о другій, і я вирішив якомога довше погуляти. З голови не йшли оті дві черниці. Я все думав про отой старий, пошарпаний солом'яний кошик, з яким вони ходили збирати пожертви, коли не мали уроків. І я спробував уявити собі, як моя мати, чи тітка, чи ота психопатка мати Саллі Гейс, чи ще хтось із знайомих стоїть десь під універмагом і збирає гроші для бідняків у старий, пошарпаний солом'яний кошик. Навіть уявити собі важко! І не так мою матір, як тих двох. Тітка, правда, бере участь у добродійних заходах — особливо в тих, які провадить Червоний Хрест і т. ін.,— однак одягається вона завжди як на весілля і коли йде на такий захід, то теж щоразу вдягається як на весілля, й губи наводить, і т. ін. Просто не знаю, як би вона вийшла на вулицю робити що-небудь добродійне, коли б довелося надягти чорну черничу сутану й не фарбувати губів. А матуся каналії Саллі Гейс! Господи боже! Та ця піде — з кошиком збирати гроші тільки тоді, коли кожен, хто даватиме дрібняк, цілуватиме її в одне місце! А якби люди просто клали гроші в кошик і йшли своєю дорогою, нічого їй не сказавши, не звернувши на неї уваги і т. д., то вона вже через годину покинула б усе к бісовому батькові. їй це просто набридло б. Віддала б той кошик і побігла б обідати в який-небудь шикарний ресторан. Тим-то мені так і сподобалися оті черниці. По них зразу видно, що у шикарних ресторанах вони не обідають. І мені стало пекельно сумно, коли я подумав, що вони ніколи не ходять обідати у шикарні ресторани. Я знав: це не так уже й важливо, але мені все одно зробилося сумно.

Я рушив у бік Бродвею — просто так, знічев'я, адже я не був там цілу вічність. Крім того, я хотів знайти магазин [94] платівок, який у неділю був би відчинений. Я збирався купити каналії Фібі одну платівку — "Крихітка Шерлі Бінз". Дістати цю платівку було страшенно важко. Там співалося про маленьку дівчинку, яка не хотіла виходити з дому, бо в неї випали два передніх зуби й вона соромилася. Я чув цю пісеньку в Пенсі. Один хлопець із верхнього поверху мав платівку, і я хотів її відкупити, бо знав, що Фібі просто вмре, як почує ту пісеньку. Але він не продав. То була дуже стара, але шедевральна платівка, її записала років двадцять тому негритянка Естелла Флетчер. Вона там співає з надривом, на манір диксиленду, як у борделі, але в неї виходить зовсім не сентиментально. Якби співала біла співачка, вона зробила б таку собі чарівну пісеньку, і все, а каналія Естелла Флетчер знала, що треба" Це була одна з найкращих платівок, які мені взагалі доводилось чути. Отож я й надумав купити її в одному з тих магазинів, котрі відчинені в неділю, а тоді піти з нею до парку. В неділю Фібі часто ходить до парку кататися на ковзанах, І я знав, де її там можна знайти.

Холоднеча стояла не така, як учора, але сонце не показувалось, і гуляти було не дуже приємно. І все ж дорогою я побачив одне приємне видовище. Попереду йшла ціла сім'я — видно, з церкви: батько, мати і маленьке, років шести, хлопченя. Виглядали вони досить убого. Батько був у такому блакитно-сірому капелюсі, що їх часто носять бідняки, коли хочуть мати елегантний вигляд. Він ішов поруч із дружиною, обоє розмовляли і не звертали на хлопченя ніякої уваги. А хлопченя було просто чарівне. Воно йшло не тротуаром, а вулицею, попід самою узбочиною. І ступало рівненько, мов по шнурочку,— хлопчики люблять так ходити. Йде і всю дорогу щось мугикає собі під ніс. Я наддав ходи — що ж воно, думаю, виспівує. А хлопченя виспівувало: "Якщо хтось когось піймає у густому житі..." Голосок такий тоненький, приємний. Співало хлопченя просто для забавки, це зразу було видно. Мимо пролітають машини — чух! чух! — раз у раз вищать гальма, батько й мати не звертають на хлопченя ніякісінької уваги, а воно крокує собі попід самим тротуаром і виспівує: "Якщо хтось когось піймає у густому житі..." У мене аж настрій піднісся. Аж на душі стало не так тоскно.

На Бродвеї стояв шум і гам. Була неділя, всього лише дванадцята година, однак людей — тьма-тьмуща. Всі бігли [95] в кіно — у "Парамаунт", чи в "Астор", чи в "Стренд", чи в "Капітолій", а чи ще в котрусь з отих смердючих душогубок. Кожне таке прибране — неділя ж бо! І це було ще гірше. Але найгірше ось що: у кожного на лобі було написано, як йому кортить у кіно. Я вже не міг на тих йолопів дивитись. Я ще розумію, коли людина йде в кіно через те, що їй нема чого робити. Та коли тобі справді хочеться в кіно й ти біжиш у нього мов на пожежу — тоді це мене просто вбиває. А надто коли бачу тисячі людей, що з собачим терпінням стоять у жахливо довжелезній, на цілий квартал, черзі заради смердючого квиточка! Слухайте, я ледве добіг до кінця того розтриклятущого Бродвею! І мені пощастило. У першому ж магазині, куди я зайшов, виявилася "Крихітка Шерлі Бінз". З мене здерли цілих п'ять доларів — адже цю платівку вдень із свічкою не знайдеш! — але я не шкодував. Слухайте, я раптом відчув себе таким щасливим! Навіть не міг уже діждатися, поки добіжу до парку, знайду каналію Фібі й віддам їй платівку.

Вийшовши з магазину, я вгледів аптеку-закусочну й завернув до неї. Ану ж, думаю, дзенькну каналії Джейн — може, вдома вже. Я зайшов у будку й набрав номер. На жаль, до телефону підійшла її мати, довелося покласти трубку. Не хотілося заходити в довгі балачки і т. ін. Я взагалі не люблю розсюсюкувати по телефону з матерями дівчат. Та слід було принаймні —запитати, чи Джейн уже приїхала на канікули. Язик мені не відсох би. Але ж не хотілося, хоч умри. Для таких розмов потрібен настрій.

Та треба було ще діставати оті кляті квитки до театру. Я купив газету й почав переглядати репертуари. У неділю показували тільки три п'єси. Отож пішов я й купив два квитки в партер на "Я знаю кохання". Вистава була, здається, добродійна чи щось таке. Дивитися п'єсу мені не дуже кортіло, але ж я знав Саллі Гейс, цю королеву кривляк,— вона, каналія, слиною захлинеться, як почує, що грають Ланти і в мене два квиточки! Саллі любить так звані "серйозні", "вишукані" і т. п. п'єси, особливо коли там грають Ланти й ін. А я не люблю. Мені взагалі не до

шмиги всі оті походеньки по театрах, якщо хочете знати правду. Кіно, певна річ, іще гірше, але й театри теж не велике щастя. По-перше, я терпіти не можу акторів. Вони поводяться на сцені якось неприродно. Тільки думають, що природно. Правда, в декотрих, у справжніх, виходить хоч і не зовсім, а все ж таки [96] природно. Але не так, щоб цікаво було дивитися. А якщо актор справді гарний, то в нього на лобі написано, що він про себе все знає, і це зразу псує враження. Візьміть, наприклад, сера Лоуренса Олів'є. Я бачив його в "Гамлеті". Торік мене й Фібі брав з собою Д, Б. Спершу він повів нас обідати, а тоді ми пішли в кіно. Д. Б. той фільм уже бачив і за обідом розповідав про нього так, що мене аж нетерплячка вхопила подивитись його чимскоріше. Але постановка мені не дуже й сподобалась. Я взагалі не розумію, що в тому сері Лоурейсі Олів'є такого особливого. Голос, звичайно, потрясний, сам на вигляд збіса шикарний, на нього приємно дивитися, коли він ходить по сцені чи б'ється на дуелі тощо, але ж куди йому до Гамлета — такого, яким його змальовував Д. Б.! Він скидався швидше на якогось генерала, ніж на такого собі пригніченого дивака, в якого не всі дома. Найдужче мені сподобалось у фільмі те місце, де брат Офелії,— в самому кінці він б'ється на дуелі з Гамлетом,— від'їздить, а батько все дає й дає йому поради. І поки батько затуркує йому вуха своїми порадами, Офелія весь час клеїть дурня — то витягне у брата з піхов кинджал, то подрочиться з ним, то ще щось, а він усю дорогу вдає, ніби уважно вислуховує оті дурні батькові поради. Ото клас був! Я аж млів від утіхи. Але таких місць — одне, друге, та й усі. А каналії Фібі припало до вподоби тільки одне місце, де Гамлет гладить по голові свого собаку. Це так смішно, каже Фібі, просто, мовляв, чудо. Так воно, зрештою, й було. Тре7 ба, мабуть, прочитати ту п'єсу самому. А це якраз і погано — те, що я завжди беруся читати такі речі сам. Коли грає актор, я майже не слухаю. Все потерпаю, що він ось-ось зробить щось фальшиво, напоказ.

Отож купив я квитки на виставу з Лантами, взяв таксі й поїхав до парку. Краще було б, звичайно, сісти в метро абощо — адже гроші в мене помалу кінчалися,— але не терпілося скоріше забратися з того чортового Бродвею геть.

В парку було противно. Ніби не дуже й холодно, але сонце показуватись усе не хотіло, і довкола жодної тобі живої душі — тільки собачий послід, харкотиння та недокурки сигар біля лавок, де сиділи діди. А лавки такі мокрі, що, здавалося, сядеш — і промокнеш до живого тіла. Все це страшенно пригнічувало, і часом, хтозна навіть чому, на тілі в мене аж сироти виступали. Зовсім не відчувалося, що скоро буде Різдво. Не відчувалося, що взагалі що-небудь буде. І все ж я поспішав до головної алеї — туди, де Фібі звичайно каталася на ковзанах. Вона любить кататися ближче [97] до оркестру. Аж смішно: саме там любив кататися на ковзанах і я, коли був малий.

Та коли я дійшов до головної алеї, Фібі ніде не було видно. Катались якісь діти, двоє хлопчиків, підкидаючи вгору м'яча, гралися в "штандер", але Фібі ніде не було. Раптом я побачив дівча її років — воно сиділо саме на лавці й прикручувало ковзана. Може, думаю, ця мала знає Фібі і скаже, де її можна знайти абощо. Я підійшов, сів поруч з нею на лавку й запитав:

— Ти часом не знаєш Фібі Колфілд?

— Кого? — каже. На малій були штани і десятків зо два светрів. Очевидно, ті светри їй в'язала мати — такі вже незграбні, як мішки.

— Фібі Колфілд. Ходить у четвертий клас. Живе па Сімдесят першій вулиці. Отам через...

— А ви знаєте Фібі?

— Ну звісно. Я ж її брат. Не знаєш, де вона?

— Це та, що з класу міс Келлон, еге? — питає дівча.

— Не знаю. Здається, так.

— Тоді вона, мабуть, у музеї. Бо ми ходили тої суботи.

— В якому музеї? — питаю. Дівча знизало плечима.

— Не знаю,— каже.— В музеї.

— Я розумію, але в якому саме — в тому, де картини, чи в тому, де індіанці?

— Де індіанці.

— Дуже тобі вдячний.

Я встав і хотів був уже йти, та раптом пригадав, що сьогодні ж неділя.

— Сьогодні ж неділя! — кажу малій. Вона звела на мене очі.

— А-а,— каже.— Тоді її там немає.

їй хоч умри не вдавалося прикрутити ковзана. Рукавичок на ній не було, рученята геть почервоніли, закоцюбли. Поміг я їй прикрутити того клятого ковзана. Слухайте, цілу вічність не брав у руки ключа від ковзанів! Та дарма, впорався. Ви мені хоч років через п'ятдесят дайте в руки такого ключа, хай навіть серед ночі, потемки, я й тоді його вмить упізнаю. Отож прикрутив я тій малій ковзана, вона мені подякувала тощо. Таке вже миле, таке чемне дівча! Страх як люблю, коли поможеш отакому дівчатку прикрутити ковзана абощо, а воно тобі так мило, чемно: "Дякую!" Діти здебільш усі такі. Серйозно кажу. А ти не хочеш, питаю в малої, випити зі мною гарячого шоколаду або чогось такого? [98] А вона: "Ні, дякую". Мене, каже, чекає подруга. Діти завжди чекають одне одного. Це мене просто вбиває.

Хоч була й неділя, і Фібі з класом, звичайно, нікуди не пішла, і хоч погода стояла вогка, паскудна, я все ж таки поплентався через увесь парк до Природничого музею. Я здогадався, це про нього казало оте дівча з ключем. Усю цю петрушку з відвідинами музею я знав напам'ять. Фібі ходила в ту саму школу, де вчився і я, коли був малий, і ми часто вибиралися до того музею. Наша училка, міс Еглетінджер, тягала нас туди мало не що клятої суботи. Іноді ми розглядали звірів, іноді всілякі там давні індіанські вироби: глиняний посуд, солом'яні кошики й іншу муру. Коли я згадую про це, на душі в мене стає тепло-тепло. Навіть тепер. Оглянувши вЬе це індіанське причандалля, ми, пам'ятаю, здебільшого йшли до великої аудиторії дивитися кіно. Про Колумба. Щоразу нам крутили фільм про те, як Колумб відкрив Америку, і як він мучився, поки каналія Фердінанд з Ізабеллою дали йому гроші на кораблі, і як потім матроси влаштували йому бунт і т. ін. Той Колумб нікого з нас особливо й не цікавив, але ми щоразу набирали з собою цукерок, гумової жуйки і т. ін., і в аудиторії завжди приємно пахло. Пахло так, мовби надворі дощ,— навіть коли дощу й не було,— а ти сидиш у єдиному на цілому світі сухому, затишному, приємному куточку. Я страшенно любив той дурнячий музей. Пригадую, щоб потрапити до аудиторії, треба було пройти через індіанський відділ. То була довжелезна-довжелезна зала, і розмовляти там дозволяли тільки пошепки. Попереду йшла вчителька, а за нею весь клас. Ми ставали по двоє, кожне мало свою пару. Зі мною майже щоразу йшла одна дівчина, Гертруда Левіна. Вона дуже любила ходити за руку, а долоня в неї завжди була липка або спітніла і т. ін. Підлога там скрізь кам'яна, і коли хто-небудь приносив у жмені камінці й випускав їх, вони, мов скажені, розскакувалися по підлозі і здіймалася жахлива тріскотнеча, а училка спиняла весь клас і верталася назад подивитись, що там у біса сталося. Але вона ніколи не гнівалась, міс Еглетінджер. Далі ми поминали отой довжелезний-довжелезний індіанський військовий човен — такий завдовжки, як три кадилаки разом. У човні було десятків зо два індіанців — одні сиділи на веслах, інші просто стояли й на всі боки дивилися, і обличчя в усіх розмальовані, як на війну. А на кормі сидів страшезний чоловік у масці — їхній чаклун. У мене від його вигляду мурашки за спиною бігали, але він однаково мені подобався. І ще одне:

коли хто-небудь з нас торкався рукою весла або ще чогось, черговий у залі [99] відразу казав: "Діти, нічого не чіпайте!" Але голос у нього був дуже приязний, не те що в якого-небудь проклятого полісмена. Потім ми йшли повз таку величезну скляну вітрину, в ній сиділи індіанці й терли паличку об паличку— добували вогонь, а одна жінка ткала килим. Та жінка, що ткала килим, нахилилась, і в неї виглядали груди. Ми всі щоразу довго роздивлялись її, навіть дівчата — вони були ще малі й ніяких грудей, як і ми, хлопці, не мали. А перед самими дверима до аудиторії ми проходили повз ескімоса. Він сидів на озері над ополонкою і вудив рибу. Біля ополонки лежали дві рибини, які він уже піймав. Слухайте, в тому музеї вітрин було навалом. А на другому поверсі їх стояло ще більше. Там у них і олень пив із ямки воду, і птахи летіли на зиму у вирій. Передні птахи — ті, що ближче до нас,— були опудала й висіли на дротинках, а задні — просто намальовані на стіні, однак складалося враження, ніби всі вони насправжки летять у вирій, а як задереш голову й подивишся на них знизу, то здавалося, ніби вони аж поспішають у вирій. Але найдужче мені подобалося в тому музеї ось що: там усе завжди лишалося на своєму місці. Ніщо там не змінювалося. Приходь туди хоч сто тисяч разів, а ескімос так само вудить рибу й дві рибини вже піймав, птахи так само летять у вирій, олень так само п'є з ямки воду, і роги в нього такі самі гарні, а ноги такі самі тонкі, й та сама індіанка з голими грудьми тче той самий килим... Ніщо не змінювалось. Змінювався тільки ти сам. Не те що з кожним разом робився багато старшим абощо. Я маю на увазі зовсім не це. Просто ти ставав інший, і край. Скажімо, ти вже не в куртці, а в пальті. Або твоя пара, з якою ти йшов на екскурсію минулого разу, захворіла на скарлатину, і тепер поруч хтось інший. Або замість міс Еглетінджер клас привела до музею інша вчителька. Або ти саме почув, як батько з матір'ю страшенно сварились у ванній. Чи побачив на вулиці калюжу, а в ній усіма барвами веселки вигравала масна пляма. Одне слово, ти в чому-небудь уже не той — я тільки не вмію пояснити, що я маю на увазі. А якби й умів, то навряд чи захотів би це робити.

Дорогою я дістав з кишені свою червону мисливську шапку й надів її. Я знав, що ніхто із знайомих мені не трапиться, а погода була дуже

вогка. Я все йшов, ішов і думав про те, що каналія Фібі ходить по суботах до того самого музею, до якого колись ходив і я. Думав, як вона дивиться на те саме, на що дивився я, і як щоразу стає іншою. Ці думки не те що пригнічували мене ще дужче, але [100] й настрою не підносили. Деякі речі в житті мають лишатися такі, як є. От поставити б їх у засклену вітрину, і хай там стоять! Так не можна, я знаю, але саме це й погано. Одне слово, ось про що я міркував, коли йшов через парк.

Біля дитячого майданчика я став і задивився на двійко малюків, які гойдалися на гойдалці. Один був товстенький, і я взявся рукою за другий кінець дошки, де сидів худенький, щоб, так би мовити, вирівняти вагу, але відразу збагнув, що тільки заважаю їм і пішов собі далі.

А потім сталася дивна річ. Підійшовши до музею, я раптом відчув, що не ступлю в нього й за мільйон доларів. Не тягло туди, і край. А я через увесь парк пройшов, так ждав цієї хвилини, і взагалі! Якби ще там була Фібі, я, може, й зайшов би. Та Фібі там не було. Отож я взяв біля музею таксі й поїхав до "Білтмора". Не дуже й хотілося туди їхати, але ж я призначив побачення каналії Гейс.

17

До готелю я приїхав дуже рано, отож сів на одну з отих шкіряних канап під годинником у вестибюлі й почав пасти очима дівчат. У багатьох школах уже були канікули, і у вестибюлі сиділи й стояли мільйони дівчат, чекаючи своїх кавалерів. Одні сиділи, закинувши ногу на ногу, інші — тримаючи ноги рівно, в одних ноги були екстракласу, в інших — ні на що й глянути, одні на вигляд порядні, інші — звичайнісіньке барахло, досить лише ближче придивитись. Загалом видовище було приємне, якщо ви розумієте, про що я. Але в другого боку, навіть гнітюче, бо щораз наводило на думку: а що ж у біса з усіма ними буде? Тобто коли вони позакінчують свої школи, коледжі і т. ін. Більшість із них, мабуть, повискакують заміж за яких-небудь бовдурів. За тих, у кого на язику тільки й балачок, що про те, скільки літрів бензину на стільки-то миль пожирає їхня дурняча машина. За бовдурів,

що закопилюють, мов діти, губи, коли поб'єш їх у гольф чи навіть у таку кретинську гру, як пінг-понг. За бовдурів і падлюк. За бовдурів, що ніколи й книжок не читають. Отих жахливих зануд... А втім, у цьому пункті слід бути обережним. Тобто щодо того, кого вважати занудою. Бо я в занудах не тямлю. Серйозно кажу. Коли я вчився в Елктон-хіллі, то місяців два жив у кімнаті з одним кадром — Гарріс Маклін його звали. Страшенно розумний був хлопець, і взагалі, але другого такого зануди я зроду [101] не бачив. Голос рипучий-рипучий, а як розпустить язика не спиниш. Усе балакає, балакає, і найстрашніше те, що не каже нічого путнього. Але на одне він справді був мастак. Я зроду не чув, щоб хто-небудь свистів так, як той сучий син. Застилає, бувало, постіль чи вішає в шафу речі,— він дуже любив, каналія, розвішувати в шафі своє манаття, просто до сказу мене цим доводив,— а сам усю дорогу свистить, якщо тільки не торочить що-небудь своїм рипучим голосом. Умів навіть насвистувати класичну музику. Але здебільшого Гарріс свистів джаз. Як візьме що-небудь джазове-джазове — типу "Блюз на даху" абощо — і насвистує так легко, так гарно, поки розвішує в шафі своє шмаття,— просто кінець світу. Я, звісно, ніколи йому не казав, що він, на мою думку, класно свистить. Адже не скажеш людині отак ні з сього ні з того: "Слухай, ти класно свистиш". Але я прожив із ним у кімнаті цілих два місяці — хоч він і доводив мене своїми нудотними балачками трохи не до сказу — і тільки через те, що Гарріс був потрясний свистун, другого такого я зроду не чув. Отож не мені судити про зануд. Може, не варто так дуже й шкодувати, коли яка-небудь гарненька дівчина вискочить за котрогось із них заміж. Вони ж бо ніколи вас і пальцем не зачеплять, і більшість із них — а може, й усі — класні свистуни, тільки ніхто не знає. Хто в біса про це знає? Я — ні. Нарешті внизу на сходах з'явилася каналія Гейс, і я рушив їй назустріч. Виглядала вона — шик. Слово честі. Чорне пальто і такий чорненький беретик. Саллі звичайно на голову нічого не надівала, але цей беретик їй дуже личив. Сміхота, але коли я побачив її, то мені захотілось із нею одружитися. Намаханий якийсь. Саллі мені навіть не дуже подобалась, і раптом я відчув, що закоханий у неї і хочу одружитись! їй-богу, намаханий. Нічого не скажеш.

— Голдене! — вигукнула вона.— Це просто геніально, що ти приїхав! Сто років не бачились! — Саллі завжди розмовляла дуже голосно, навіть незручно було з нею стояти отак серед людей. їй що — їй нічого, вона ж як лялечка, а в мене від її крику аж в одному місці крутило.

— Радий тебе бачити,— сказав я. І це була правда.— То як ти там?

— Абсолютно геніально! Я не спізнилась?

Я відповів, що ні, хоч насправді вона спізнилася на добрих хвилин десять. Та мені було начхати. Вся ота мура в "Сатердей івнінг пост" — оті комікси з хлопцями, які чекають, люті, мов чорти, на розі дівчину, а вона спізнюється— все це дурниці. Якщо дівчина трохи спізниться на побачення, [102] але прийде мов лялечка, то який же дурень полізе в пляшку? А ніякий.

— Треба поквапитись,— кажу.— Вистава починається о другій сорок.

Ми рушили сходами вниз до стоянки таксі.

— А що ми дивитимемось? — питає вона.

— Не знаю. Лантів. Я більш нікуди не зміг дістати квитків.

— Лантів?! О, це просто геніально!

Я ж казав — Саллі збожеволіє, як почує про Лантів.

Дорогою до театру в таксі ми трохи цілувалися. Спочатку вона комизилася — мовляв, губна помада, те, се, але я швидко запудрив їй мізки, і вона здалася. Двічі, коли чортова тачка різко гальмувала, я мало не сповзав із сидіння. Ці капосні водії ніколи не думають, що роблять. Серйозно. І ось, коли ми розчепилися після таких палких обіймів, я

раптом і кажу Саллі, що, мовляв, люблю її. Тепер ви бачите — я вже геть утратив розум. То звісно, була брехня, але вся штука в тому, що тоді я й сам вірив у свої слова. Ненормальний! їй-богу, ненормальний!

— Ох, любий, я тебе теж кохаю! — каже вона й відразу, не переводячи духу, додає, каналія" — Тільки обіцяй, що відпустиш собі волосся! Тепер отакі "їжачки" вже виходять з моди. А в тебе ж таке гарнюсіньке волосся!

Зад у мене гарнюсінький, а не волосся!

А вистава була не така паскудна, як ті, що я бачив раніше. Але взагалі барахло. П'ять тисяч років із життя одного старезного подружжя. Починається, коли обоє ще зовсім молоді тощо, її предки не хочуть, щоб вона виходила за нього заміж, але вона все ж таки виходить. А потім вони старіють і старіють. Чоловік іде на війну, а жінки брат — п'яниця. Ніяк я не міг збагнути, що там такого цікавого. Тобто мені було досить байдуже, коли в них у сім'ї хто-небудь помирав і т. ін. Я бачив лише гурт акторів. Правда, ті чоловік і жінка були симпатичні старенькі — дотепні, й узагалі, але й вони мене не цікавили. По-перше, там усю дорогу пили чай або ще дідько знає що. Як тільки розсунеться завіса — слуга вже розставляє чашки або жінка комусь наливає. І весь час хто-небудь входить і виходить — аж голова йде обертом від того, що на сцені то встають, то сідають, то встають, то сідають. Альфред Лант і Лінн Фонтани грали старе подружжя, і грали блискуче, але мені обоє не дуже сподобалися. Вони, звичайно, були не такі, як решта акторів, це правда. Поводились Ланти і не як звичайні люди, і не як актори. Пояснити це важко. Грали обоє скоріше [103] так, наче усвідомлювали, що вони — знаменитості і т. ін. Я хочу сказати, вони грали добре, але занадто добре. Не встигне одне що-небудь доказати, а друге вмить уже підхоплює. Ніби в житті люди саме так і розмовляють — перебиваючи одне одного і т. д. На жаль, усе це було надто неприродно — ніби люди тільки так і розмовляють, перебиваючи одне одного. їхня поведінка на сцені трохи нагадувала мені те, як каналія Ерні грав у себе, в Грінвіч-вілліджі, на роялі. Коли намагаєшся робити

що-небудь надто добре, то згодом, якщо за собою не стежиш, починаєш працювати на публіку. Тоді вже добра не жди. І все ж таки в усій виставі тільки вони — я кажу про Лантів — справляли враження людей, які мають смалець у голові. Що правда, то правда. Після першої дії ми разом з іншою шпаною вийшли покурити. Слухайте, от видовище! Ви зроду не бачили стільки фальшу, кривляння й дурисвітства. Кожне смокче так, що дим аж із вух іде, та ще й гучно розпатякує про виставу — мовляв, нехай же всі чують, яке я розумне! Поруч нас стояв із сигаретою якийсь задрипаний кіноактор. Не знаю його прізвища, але у воєнних фільмах він завжди грає типів, що їх починає трясти лихоманка ще до того, як треба вилазити з окопу. З ним була шикарна білявочка — обоє аж потом обливались, так намагалися скорчити байдуже обличчя — мовляв, ми й не бачимо, що на нас усі довкола витріщають баньки. Такі вже скромні — кошмар! Аж смішно стало. А Саллі тільки висловила своє захоплення Лантами, а тоді й язика припнула — стоїть, каналія, пускає бісики та виламується. І раптом у другому кінці вестибюля вона побачила якогось знайомого шпанюка. В такому темно-сірому фланелевому костюмі й картатій жилеточці. Типовий студентик з аристократичного коледжу. Пуп землі. Стоїть під стіною, тягне ту сигарету, аж очі на лоба лізуть, і вигляд такий знудьгований — кінець світу. А каналія Саллі одно товче мені:

— Я його звідкись знаю!

Хоч куди її поведи — скрізь вона кого-небудь знає чи думає, що знає. Мені так остогидла її балаканина, що я сказав:

— То чого ж ти стоїш? Іди поцілуй його, коли він тобі такий рідний!

Образилась вона на мене, каналія. Нарешті той шпанюк таки помітив її, підійшов до нас і привітався. Слухайте, побачили б ви, як вони віталися! Так наче двадцять років не зустрічались. Ніби пуцьвірінками в одній купелі сиділи абощо. Такі вже друзі — нерозлийвода. Дивитися гидко. [104]

А найсмішніше те, що вони, певно, тільки один раз і бачились — на якій-небудь ідіотській вечірці. Нарешті, коли обом уже набридло розпускати слинку, Саллі нас познайомила. Звали його Джордж так і так — як далі, вже й не пригадую,— вчився він в Ендовері. Пуп землі, нічого не скажеш. Подивилися б ви на його пику, коли каналія Гейс запитала, чи подобається йому п'єса. Це був один із тих кривляк, які спершу місце собі розчистять, а вже тоді відповідають на запитання. Отож він ступив крок назад-і виліз просто на ногу дамі, що стояла позаду! Мабуть, усі пальці їй повідтоптував. Сама п'єса, каже, не шедевр, однак Ланти, звісно,— справжні ангели. Ангели, трясця твоїй матері! Ангели! Сказитися можна. Потім вони з Саллі завели довгі теревені про Спільних знайомих. Слухайте, таких пустих і дурних балачок я ще зроду не чув! Навперебій називають яке-небудь місто й відразу пригадують, хто там живе. Поки закінчився антракт, мене від них мало не вивернуло. Правду кажу. Після другої дії вони, каналії, знов зійшлися розводити антимонію.. Знов згадують якісь місця, називають імена... А найгірше те, що цей шпанюк мав типовий голосок студентика аристократичного-коледжу— такий уже стомлений та облудний, ну як у сноба. Послухаєш — не хлопець розмовляє, а якась дівуля. І не сором же собаці розбузикувати при мені з моєю дівчиною! Після театру я навіть подумав був, що він ще сяде з нами в таксі,— кварталів два плентав з нами. На щастя, він мав зустрітися з кагалом таких, як сам, кривляк. Підемо, каже, на коктейль. Я собі уявляв те кодло: сидять десь у барі — всі в отих своїх ідіотських картатих жилеточках — і критикують виставу, і книжки, й жінок, а голоси такі стомлені, снобістські. До сказу вони мене доводили.

Коли ми сіли в таксі, я вже й на Саллі не міг дивитись. І нащо вона, каналія, годин десять слухала отого кривляку з Ендовера, собаку?! Відвезу її зараз, думаю, к бісу додому. Не брешу. Коли це вона каже:

— Ти знаєш, у мене геніальна ідея! — Завжди в неї ці "геніальні" ідеї! — Чуєш, коли тобі треба додому на вечерю? Ти дуже поспішаєш? Тебе вдома скоро ждуть?

— Мене? Ні. Не скоро.— Слухайте, я зроду ще не відповідав так щиро! — А що?

— Ходімо до Радіо-сіті кататися на ковзанах! Оце такі ідеї в неї щоразу.

— Кататися на ковзанах у Радіо-сіті? Просто зараз?

— Усього на годинку, не більше. Не хочеш? Ну, якщо не хочеш... [105]

— Я не сказав, що не хочу,— відповідаю.— Якщо маєш охоту, то підемо, звичайно.

— Ти серйозно? Бо як не хочеш, то не треба. Мені однаковісінько — підемо чи ні.

Ага, знаємо тебе, каналію!

— Там можна взяти напрокат таку гарненьку коротку спідничку до ковзанів! — каже Саллі.— Дженнет Кальц брала того тижня.

То ось чому їй так пече поїхати туди! Кортить покрасуватися в отій коротенькій спідничці, що ледве-ледве зад прикриває!

Пішли ми, отож, на ковзанку. Спочатку нам видали ковзани, а тоді Саллі взяла таку коротеньку блакитну спідничку, в якій тільки задом і крутити. А проте спідничка їй збіса личила. Що правда, то правда. Але не думайте, ніби Саллі цього не розуміла, каналія. Вона тільки те й робила, що забігала наперед, щоб я бачив, яке в неї шикарне попеня. А воно й справді було шикарне. Тут уже нічого не скажеш.

Та найкумедніше було ось що: на всій тій чортовій ковзанці ми з нею каталися найгірше. Олово честі, найгірше. А там же були такі персонажі! В Саллі так підтиналися ноги, що вона, каналія, аж черкала щиколотками по льоду. Вона не тільки мала безглуздий вигляд — їй, певно, було й збіса боляче. Принаймні в мене щиколотки боліли страшенно. Просто вогнем пекли. Ох і видовисько ж, мабуть, з нас було! І, як на зло, довкола стовбичили сотні дві роззяв — робити ж їм було нічого, тільки стій та витріщайсь, як люди гепають на лід.

— Може, зайдемо в бар? — сказав я нарешті.— Візьмемо столик, вип'ємо що-небудь.

— Це найгеніальніше з усього, що ти сьогодні придумав! — відповіла Саллі. Довела вже себе до краю, каналія. Не катання, а знущання. Мені було її навіть шкода.

Поскидали ми ті розтриклятущі ковзани й зайшли всередину — в бар, де можна посидіти, навіть не взуваючись, випити й подивитись, як катаються інші. За столиком Саллі відразу постягувала рукавички, і я дав їй сигарету. Вигляд вона мала досить нещасний. Підійшов офіціант, і я замовив їй кока-колу,— спиртного Саллі не пила,— а собі віскі з содовою. Але той сучий син сказав, що віскі мені не принесе, отож узяв і я кока-колу. Потім я почав палити сірники. У мене часто такий настрій, що хочеться їх палити. Я даю сірникові догоріти, поки вже не можна втримати його в пальцях, а тоді кидаю в попільничку. Нервова звичка. [106]

І раптом ні сіло ні впало каналія Саллі й питає:

— Чуєш, мені треба знати: ти прийдеш чи не прийдеш до нас на святвечір прибирати ялинку? Бо мені треба знати.— У неї, видно, ще боліли побиті щиколотки, й вона була зла.

— Я ж тобі писав, що прийду. Ти вже разів двадцять мене питала. Звісно, прийду.

— Розумієш, мені треба знати,— каже. А сама, бачу, вже на всі боки головою круть та круть, чортове насіння!

Раптом я кинув палити сірники й перехилився до неї через стіл. У голові в мене вирували думки.

— Чуєш, Саллі! — кажу.

— Що? — питає. Вона саме видивлялася на якусь дівулю в кінці зали.

— З тобою так бува, що раптом усе набридає по саме нікуди? — питаю.— Ну, тобі ставало коли-небудь страшно, що все піде шкереберть, якщо ти чогось не зробиш? Ти любиш школу, взагалі всю оту муру?

— Там нудьга зелена.

— Але ти ненавидиш школу чи ні? Я знаю, що" там нудьга зелена, але ти все це ненавидиш чи ні? Ось що я хочу знати.

— Розумієш, не те що ненавиджу... Весь час доводиться...

— А я ненавиджу! Слухай, як же я все це ненавиджу! Не тільки школу. Все! Ненавиджу жити в Нью-Йорку, і взагалі. Ненавиджу таксі, автобуси на Медісон-авеню з їхніми водіями, які щоразу кричать на тебе, щоб виходив у задні двері. Ненавиджу знайомитися з кривляками, які називають Лантів ангелами. Ненавиджу щораз їздити в ліфті, коли хочеш просто вийти на вулицю. Отих типів у Брукса, в яких весь час доводиться приміряти штани, і що люди завжди...

— Не кричи, прошу тебе! — перебила мене Саллі. Дурниці, я й не думав кричати!

— Або, приміром, машини,— сказав я майже пошепки.— Кого не візьми — всі на них просто показилися. Ціла трагедія, коли десь на дверцятах раптом з'явиться хоч невеличка подряпина. І весь час тільки й розмов про те, скільки бензину машина бере на сто миль, а щойно запопаде хто-небудь новеньку модель, відразу починає сушити собі голову над тим, як би її поміняти на ще новішу. А я навіть давніх машин не люблю. От не цікавлять вони мене, і край. Краще б уже завести коня. В конях принаймні [107] є щось людське, хай йому грець! З конем хоч можна...

— Я нічого не розумію, Голдене. Про що ти? — питав каналія Гейс— Ти так перескакуєш з одного на...

— Знаєш, що я тобі скажу? — відповідаю.— Може, тільки через тебе я оце й сиджу в Нью-Йорку, і взагалі ще сиджу. Якби не ти, я, мабуть, був би вже десь у чорта на болоті! Десь у джунглях або в самого дідька в зубах! Ти, по суті, єдина людина, задля якої я ще тут.

— Ти просто чудо! — каже Саллі. Проте відразу було видно, що вона хоче перемінити цю ідіотську розмову.

— Походила б ти в хлопчачу школу. Спробувала б! — кажу.— Кругом фальш і дурисвітство. Там сидять лиш для того, щоб навчитися добре махлювати й колись купити роз-триклятущий кадилак, та ще всю дорогу прикидаються, ніби їм чортзна-як важливо, чи виграла шкільна футбольна команда, а самі цілими днями тільки те й роблять, що розводяться про дівчат, та випивку, та секс, і в кожного — своя компанійка, своє невеличке падлюче кодло. У баскетболістів — своє, у католиків — своє, в отих смердючих інтелектуалів — своє, картярі ріжуться в бридж — і в них своє... Навіть у членів отого ідіотського

"Клубу найкращої книжки місяця" — і то своє кодло. Спробуй тепер з ким-небудь більш-менш розумно...

— Стривай! — урвала мене Саллі.— Але ж багатьом хлопцям школа дає багато більше.

— Згоден! — кажу.— Згоден, що більше — принаймні декотрим. А мені школа нічого не дав. Розумієш? Ось про це я тобі й товчу. Саме про це, чорт забирай! Мені вже майже ніщо нічого не дає. Ось до чого я дожив. Я зайшов у безвихідь.

— Таки зайшов, я бачу.

І раптом мені сяйнула думка.

— Чуєш,— кажу,— у мене ідея. Як ти на те, щоб утекти звідси к бісовій матері? Ідея в мене така. Я знаю в Грінвіч-вілліджі одного хлопця, що може позичити нам тижнів на два машину. Він ходив колись у нашу школу і досі винен мені десятку. Зробимо так: завтра вранці по1 їдемо до Массачусетса й Вермонта — покатаємось, те, се. Там такі місця — сказитися можна! Серйозно.— Що більше я думав про це, то дужче хвилювався й нарешті перехилився через стіл і схопив її, каналію, за руку. Кретин ненормальний — Без жартів,— кажу.— Я маю в банку доларів сто вісімдесят. Завтра вранці, як тільки відчинять, я зніму гроші, а потім можна буде мотнути до того хлопця [108] й узяти машину. Без жартів. Поживемо в усяких там кемпінгах і те де, поки вийдуть гроші. А як вийдуть, я наймусь на яку-небудь роботу, й ми поселимось десь над річкою тощо, а пізніше можна буде одружитись і те де. Взимку я сам рубатиму для нас дрова і те де. їй-богу, влаштуємо таку житуху! Що ти на це? Поїдемо? Ти як? Поїдеш зі мною? Прошу тебе!

— Нічого в тебе не вийде,— каже Саллі. Видно було, що вона, каналія, ображена.

— Чому це не вийде? Чому це в дідька не вийде?!

— Не кричи на мене, будь ласка! — каже. , От дурепа, я ж на неї й не думав кричати!

— Чому це не вийде? Ну чому?

— Тому що не вийде, і квит. По-перше, ми з тобою, вважай, ще діти. Ти подумав про те, що ми робитимемо, коли твої гроші кінчаться, а ти не знайдеш роботи? Та ми з голоду поздихаємо. Все це така фантазія, що навіть не...

— Ніяка це не фантазія! Роботу я знайду. Не бійся! Цього тобі немає чого боятися. То в чому ж заковика? Не хочеш їхати зі мною? Тоді так і скажи.

— Річ не в тім. Зовсім не в тім,— каже Саллі. Слухайте, у мене вже прокидалася до неї, каналії, якась ненависть.— Попереду в нас із тобою для цього ще море часу — для всього цього. Тобто коли ти закінчиш коледж і ми з тобою одружимось тощо... Тоді ми об'їздимо тисячу геніальних місць. Ти просто...

— Ні, тоді нічого не вийде. Тоді ми вже не об'їздимо ніяких геніальних місць. Все буде зовсім інакше,— кажу я. На душу мені знов ліг камінь.

— Що-що? — питає вона.— Що ти там бурмочеш? То кричиш на мене, а то...

— Кажу, після того, як я закінчу коледж тощо, ніяких "геніальних" місць ніхто вже не об'їжджатиме. Ти розплющ очі! Все буде зовсім інакше. Тоді доведеться спускатись у ліфті з купою валіз, дзвонити всім по телефону й прощатися, а потім розсилати з усіх готелів листівки... А я ходитиму на роботу в якусь контору, зароблятиму скажені гроші і

їздитиму на машині або в автобусі по Медісон-авеню, і читатиму газети, й усі вечори гратиму в бридж, і ходитиму в кіно, дивитимусь оті кретинячі короткометражки, рекламні ролики, кінохроніку... Кінохроніку! Господи боже! Щоразу оті дурні кінні перегони, щоразу якась дама розбивав об борт корабля пляшку шампанського, щоразу шимпанзе катається в ідіотських штанях на велосипеді... Ні, все [109] буде зовсім не так, як тепер! Та що тобі казати! Однаково ти ні біса не доганяєш!

— Може, й не доганяю! А може, ти й сам не доганяєш! — відповіла Саллі.

Ми вже ненавиділи одне одного лютою ненавистю. Побалакати з нею розумно я втратив надію. Я був злий, як чорт, що взагалі завів цю розмову.

— Ну добре,— кажу.— Пора звідси линяти. До речі, якщо хочеш знати правду, потрібна ти мені до одного місця!

Слухайте, вона, каналія, аж до стелі підскочила, коли я це сказав! Не треба було, звісно, так казати, і я, мабуть, і не вилаявся б, якби вона, зануда, не довела мене. Взагалі я при дівчатах ніколи не лаюсь. Слухайте, але як же вона підскочила! Я вибачався, мов скажений, однак Саллі нічого й слухати не хотіла. Навіть нюні розпустила. Я трохи аж злякався — ще, думаю, побіжить додому й розповість батькові, що, я їй казав. Батько в неї був такий здоровенний, мовчазний тип, він узагалі мене недолюблював, паскуда. Якось сказав був Саллі, нібито я, мовляв, збіса галасливий.

— Ні, серйозно, Саллі, вибач! — одно благав я.

— Вибачити?! Тобі вибачити?! Дивно. Дуже дивно! — казала Саллі. Вона все схлипувала й схлипувала, і раптом мені стало шкода, що я бовкнув таке.

— Ходімо. Я відвезу тебе додому. Серйозно кажу.

— Дякую, сама доїду. Коли ти думаєш, що я дозволю тобі проводити мене додому, то ти взагалі тю-тю! Такого, як ти, мені ще не казав над ден хлопець у моєму житті!

Вся ця історія, як подумати, була, власне, досить кумедна. І раптом я зробив таке, чого не можна було робити ніяк? Я зареготав. А регочу я завжди дуже голосно й по-дурному. Так, що якби я сидів у кіно позад самого себе, то, мабуть, нахилився б і сказав сам собі замовкнути. Саллі, каналія, після цього геть осатаніла.

Я ще трохи посовався на стільці, вибачаючись та вмовляючи її вгамуватись, але вона й слухати мене не хотіла. Іди собі, одно казала, куди завгодно і дай мені спокій. Кінець кінцем я так і зробив. Забрав свої черевики й т. ін. і пішов з ковзанки без неї. Не треба було, звісно, так робити, але мені все вже остогидло.

А як хочете знати правду, то я й сам не знаю, нащо пудрив їй мізки. Я маю на увазі оту муру з поїздкою до Массачусетса, Вермонта і т. ін. Саллі я б, мабуть, не взяв з собою навіть тоді, якби вона просилась. Хіба з такими [110] можна пускатися в дорогу! Та найстрашніше те, що я пропонував Саллі їхати зі мною цілком серйозно. Ось що найстрашніше. Ні, я все-таки ненормальний, їй-богу.

18

Коли я вийшов з ковзанки, захотілося їсти. Я заглянув у буфет, узяв сандвіч з сиром і випив молочний коктейль, а тоді рушив до телефонної будки. Маже, думаю, все ж таки дзенькнути каналії Джейн і спитати, чи вона вже приїхала на канікули? Адже в мене тепер цілий вечір вільний, дзенькну, думаю, Джейн,— якщо вона вдома, запрошу на танці абощо. Стільки вже її знаю, а ще ніколи з нею не танцював. Правда, одного разу я бачив, як вона танцює. Мені здалося, навіть дуже непогано. То було в

клубі на вечорі, який влаштовували щороку четвертого липня. Ми тоді були ще не дуже знайомі, і я не зважився відбити її в кавалера. З нею прийшов Ел Пайк, він учився в Чоуті. Неприємний типчик. Я знав його теж не дуже, але він завжди крутився коло басейну. Носив такі біленькі нейлонові плавки і мав моду плигати з верхнього трампліна. Щодня показував той самий стрибок. Досить примітивний, до речі. Інакше він просто не вмів плигати, зате кирпу дер — куди твоє діло! Там самі м'язи, мізків як кіт наплакав. Одне слово, того вечора Джейн була з ним. Я її не розумів. Слово честі, не розумів. Коли ми згодом потоваришували, я спитав, як вона могла водитися з тим Елом Пайком, таким чваньком. Але Джейн відповіла, що він зовсім не чванько. У нього, мовляв, комплекс неповноцінності. Вона говорила про Пайка так, ніби їй було його шкода абощо. Та вона й не прикидалася — їй і справді було його шкода. Дивне поріддя ці дівчата. Щоразу, тільки-но згадаєш при дівчині про якого-небудь гада й заслужено назвеш його сучим сином, самовдоволеним падлом і т. ін., вона тобі відповість, що в нього, мовляв, комплекс неповноцінності! Може, звичайно, в нього і є той комплекс, але це, на мою думку, не заважає йому бути падлом. Ох, дівчата... Ніколи не знаєш, що їм шибне в голову. Якось я познайомив одного, свого товариша з дівчиною, що ;кила в кімнаті з Робертою Волш. Його звали Боб Робінсон, і він справді мав комплекс неповноцінності. По ньому видно було, що він страшенно соромиться своїх батьків, бо вони люди неосвічені, вишукано розмовляти не вміли й були не дуже багаті. Але сам Боб гадом не був, навпаки, хлопець він дуже [111] симпатичний. Однак подрузі Роберти Волш він зовсім не сподобався. Вона заявила Роберті, нібито Боб дуже дере носа. А подумала вона так ось чому: Робінсон випадково згадав при ній, що він — капітан дискусійної команди. Якась дрібничка — і вона вже подумала, що хлопець дере носа! В цьому й уся біда з дівчатами: якщо хлопець їй подобається — нехай він хоч сто разів гад,— вона неодмінно скаже, що в нього комплекс неповноцінності, а якщо хлопець їй не подобається — нехай він хоч сто разів симпатичний чи хоч який там у нього комплекс,— вона однаково скаже, що він дере носа. Таке буває навіть з розумними дівчатами.

Одне слово, набрав я ще раз номер каналії Джейн, але до телефону ніхто не підійшов, і довелося покласти трубку. Тоді я взявся гортати записника — кого б його, думаю, витягти на цей вечір. Проте в моєму записнику виявилось, на жаль, усього три телефони: Джейн, містера Антоліні — мого вчителя з Елктон-хілла — й батьків службовий. Завжди я забуваю записувати адреси й телефони. Отож кінець кінцем довелося подзвонити Карлові Дьюсу. Він закінчив Гутонську школу — вже після того, як я звідти пішов. Льюс був років на три старший за мене, і я не дуже його любив, але казанок у нього, каналії, варив! Найвищий коефіцієнт розумових здібностей у цілій школі! Я й подумав: може, він схоче зі мною повечеряти і про що-небудь більш-менш розумне порозмовляти? Іноді Карл розповідав дуже цікаво. Тож я почав набирати його номер. Тепер він учився в Колумбійському університеті, але жив на Шістдесят п'ятій вулиці, і я знав, що він удома. Коли Льюс нарешті взяв трубку, то сказав, що на вечерю прийти не зможе, але зустрінеться зі мною о десятій вечора в барі "Вікер" на П'ятдесят четвертій вулиці. Здається, він дуже здивувався, коли почув мій голос. Якось я був обізвав його товстозадим чваньком.

Треба було згаяти час до десятої вечора, і я пішов у кіно в Радіо-сіті. Дурнішого я, мабуть, уже не міг вигадати, але кінотеатр був поруч, а на думку нічого кращого не спало.

Коли я ввійшов, перед початком сеансу саме показували оту смердючу естрадну програму. Група Рокетт таке виробляла — всі в рядочок, руки одна в одної на талії, ніжками вибрикують... Публіка плескала, мов навіжена, а якесь мурло позад мене одно пояснювало своїй жінці: "Знаєш, як це називається? Синхронність!" Луснути можна. Потім, після групи Рокетт, викотився на роликах тип у [112] смокінгу й заходився пірнати під невеличкі столики, відпускаючи заразом жарти. Катався він на всі сто, й узагалі, але на душі в мене однаково було невесело, бо я весь час уявляв собі, як же тяжко йому доводиться тренуватись, щоб отак хвацько виїжджати на сцену. Це просто ідіотизм, думав я. Мабуть, я був не в гуморі. Далі запустили оїой різдвяний номер, що його тут, у Радіо-сіті, показують щороку. З усіх дверей і кутків

вилазять янголи, якісь типи цуплять на собі по сцені розп'яття й іншу муру, і все це зборище — тисячоголовий натовп! — виспівує, мов скажене: "Прийдіть, о душі вірні!" Здохнути можна. Я розумію, все це мало бути страх як набожно, й чарівно, й т. ін., але ж я не бачу нічого набожного й чарівного в тому, що юрмище акторів, дідько його матері, тягає на горбах по сцені розп'яття! Коли вони нарешті вгамувалися й почали виходити за лаштунки, було видно, як їм не терпиться махнути на все рукою і закурити нарешті сигарету. Я бачив цю муру торік із Саллі Гейс; вона, каналія, раз у раз аж скрикувала від захвату — мовляв, як усе гарно, та які костюми, і т. д. А я сказав тоді, що якби каналія Ісус побачив цей балаган — оті сміховинні костюми й т. ін.,— то його, мабуть, занудило б. Саллі обізвала мене богохульником і атеїстом. Мабуть, так воно і є. А от хто справді припав би Ісусові до вподоби, то це ударник з оркестру. Я того чоловіка пам'ятаю ще відтоді, як мені було десь років вісім. Батько з матір'ю іноді брали сюди мене й Аллі, і ми вставали з місць і підходили ближче до оркестру, щоб краще роздивитись ударника. Це найкращий з усіх ударників, яких я бачив у своєму житті. За весь номер він вступає всього разів зо два, але ніколи не має знудьгованого вигляду, поки сидить без роботи. Та коли вже вступить, то в нього це виходить так гарно, так вишукано — аж по обличчю видно, як він старається. Якось батько взяв нас до Вашінгтона й Аллі навіть послав звідти ударникові листівку, але той, певне, її не одержав. Просто ми до пуття не вміли написати адресу.

Після різдвяної програми почався отой клятий фільм. Такий уже гидотний, що я просто очей не міг відвести. Про одного англійця, Алека так і так, який повертається з війни, втрачає в госпіталі пам'ять і т. д. Потім виходить з госпіталю, шкутильгає з паличкою через увесь Лондон і не знає, хто ж він у біса такий. А насправді він герцог, тільки вже не пам'ятає про це. Коли бачить — в автобус пхається така собі проста, мила, щиросерда дівчина. У неї ще спадає капелюшок, Алек його підхоплює, потім вона [113] вдвох підіймаються на другий поверх автобуса й заводять розмову про Чарлза Діккенса. Обоє дуже його люблять і т. ін. У Алека з собою книжка "Олівер Твіст", і в дівчини ця сама книжка. Слухайте, мене трохи не занудило. Коротко кажучи, вони

відразу втьопуються одне в одного — обоє ж бо просто схиблені на Чарлзові Діккенсі тощо, і Алек допомагає їй налагодити роботу у видавництві. Бо в неї своє видавництво, в тої дівчини. Але справи там ідуть не блискуче — брат у дівчини п'яниця і пропиває всі гроші. Це дуже озлоблений тип, її брат,— на війні він був хірургом, а тепер уже не може оперувати, бо нервам хана, отож він усю дорогу й дудлить, хоч загалом чоловік досить головатий і т. ін. Одне слово, цей каналія Алек пише книжку, дівчина її видає, і обоє заробляють купу грошви. Вони вже збираються побратись, коли це з'являється ще одна дівчина, Марсія. Ця каналія Марсія була нареченою Алека до того, як він утратив пам'ять, і вона впізнає його, коли він підписує комусь у магазині свою книжку. Марсія каже Алекові, що він же герцог, але він, каналія, не вірить їй і відмовляється провідати з нею свою ж таки матір. А мати в нього геть сліпа. Однак та друга дівчина, котра проста, вмовляє його піти. Вона страшенно благородна й т, ін. Отож він і йде. Проте пам'ять однаково не повертається, навіть тоді, коли його здоровенний датський дог скаче йому на груди, а мати обмацує руками його обличчя й приносить плюшевого ведмедика, яким Алек любив бавитись, коли був маленький. Але якось діти гралися на лужку в крокет, і м'яч поцілив цьому Алекові по кумполу. Тут до нього зразу й повертається клята пам'ять, він біжить додому, цілує матір у лоб і т. д'. Так він знову стає справжнім герцогом і зовсім забуває просту дівчину, в якої своє видавництво. Я б вам розповів цю історію до кінця, та мене, чого доброго, ще занудить. Ні, я не боюся зіпсувати вам усе враження — там і псувати нема чого] Одне слово, наприкінці Алек одружується з тією простою дівчиною, її брат, що пив, виліковує свої нерви, робить операцію Алековій матері, та стає видющою, і колишній п'яниця й каналія Марсія закохуються одне в одного. Насамкінець усі там сидять за довжелезним столом, вечеряють і рвуть боки від сміху, бо отой здоровенний датський дог прибігає з виводком цуценят! Всі ж бо, видно, гадали, що він пес, а виявляється — сука. Так що одне я вам скажу: коли не хочете, щоб вас цілий тиждень після того нудило, не йдіть на цей фільм.

Але що мене вбило остаточно, то це одна дама, яка сиділа [114] поруч: вона весь той каторжний фільм проплакала! І чим більше там

було фальшу, тим гіркіше вона плакала. Збоку могло здатися, ніби вона ллє сльози через те, що збіса чуйна та добра. Але ж я сидів поруч і бачив, що вона зовсім не така. З нею був маленький хлопчик, він страшенно нудився, просився у туалет, але вона не вела його туди, і край. Всю дорогу йому товкмачила, щоб сидів нишком і гарно поводився. Одне слово, така добра, як вовчиця, хай їй чорт! Я вам кажу: дев'ятеро із десятьох тих, хто проливає сльози, бачачи в кіно отаку брехню й дурисвітство,— в душі сволота сволотою. Слово честі.

Після фільму я вирушив до бару "Вікер", де мав зустрітися з каналією Карлом Льюсом. Дорогою я все думав про війну і т. ін. Зі мною завжди так буває після воєнних фільмів. Мабуть, я б не витримав, якби довелося йти на війну. Серйозно кажу. Коли б тебе просто послали куди-небудь і відразу вбили абощо, то це було б іще півлиха, але щоб нидіти в армії цілі роки... Ні, це вже справжня трагедія. Д. Б., мій брат, промучився в армії цілих чотири роки. І на війні побував — висадився з нашими військами в Європі. А все ж таки армію він, здається мені, ненавидів більше, ніж саму війну. Я тоді був ще майже дитина, але пам'ятаю, що коли він приїздив у відпустку, то цілими днями пролежував у себе на ліжку. Навіть до вітальні рідко заходив. Потім Д. Б. попав на фронт, але його не поранило, і йому навіть не довелося ні в кого стріляти. Тільки те й робив, що день при дні возив на штабній машині якогось парадного генерала. Якось Д. Б. сказав нам з Аллі, що якби йому довелося стріляти, то він би навіть не знав, у кого цілитись. Бо в армії, каже, не менше сволоти, ніж у самих фашистів. Пригадую ще, якось Аллі спитав у нього, чи йому не корисно було побувати на війні — адже він, мовляв, письменник тощо і тепер має про що писати. А Д. Б. послав Аллі принести оту його бейсбольну рукавицю з віршами, а тоді сам запитав: хто краще писав вірші про війну — Руперт Брук чи Емілі Дікінсон? Аллі й каже: Емілі Дікінсон. Сам я в цьому ділі тямлю не багато — адже поезію я читаю рідко. Але одне я знаю напевно: якби мені довелося піти до армії і служити з такими гадами, як Еклі, Стредлейтер, каналія Моріс — ходити з [115] ними в строю і т. ін.,— я просто сказився б. Колись я тиждень побув бойскаутом і вже не міг навіть дивитися в потилицю переднього хлопця. А нам весь час тільки й товкли: треба дивитися в

потилицю переднього. Слово честі, якщо коли-небудь буде ще війна, то нехай мене краще зразу виведуть і поставлять до стінки. Я не опинатимусь. Та одне дивує мене в Д. Б.: так ненавидить війну, а торік улітку дав мені прочитати оту книжку "Прощавай, зброє!". . Грандіозний роман, каже. Ось чого я не розумію. Там про того лейтенанта Генрі, який нібито чудовий хлопець і т. ін. Просто не збагну: як це Д. Б. так ненавидить армію, війну тощо, а сам захоплюється отим кривлякою? Я, наприклад, не розумію, чого йому подобається такий фальш, як цей роман, і водночас книжки Рінга Ларднера або "Великий Гетсбі", що на ньому він просто схиблений? Д. Б. аж образився, коли я сказав йому про це. Ти, каже, ще дуже малий і т. ін., щоб оцінити такий роман. Та я з ним не згодився. Адже ж подобається мені, кажу йому, Рінг Ларднер, "Великий Гетсбі" тощо. Від "Великого Гетсбі" я був просто в захваті. Каналія Гетсбі! Ото хлопець! Ото сила! Одне слово, я просто радий, що винайшли атомну бомбу. Якщо знов буде війна, я сяду на ту чортову бомбу верхи. Сам попрошуся, господом богом присягаюсь!

19

Якщо ви самі не з Нью-Йорка, то скажу, що бар "Ві-КЄр9 — в отому розкішному готелі "Сетон". Колись я до бару частенько навідувавсь, але тепер ні, не ходжу. Помалу я забув туди дорогу. Вважається, що то досить шикарна забігайлівка, і всяка шушваль туди плавом пливе. Тричі за вечір там виступали оті дві французочки, Тіна й Жаніна. Одна грала на роялі — просто жах! — а друга співала шансонетки — або досить непристойні, або взагалі по-французькому. Та, що співала, каналія Жаніна, спершу підходила до мікрофона й щоразу промовляла пошепки кілька фраз. Вона казала: "А зараз ми хотіти вам співати паш пісенька "Чи не бажаєте що-небудь французьке?" В ній співатися про маленька француженка, яка приїхала до велике місто, як Нью-Йорк, і вкохався в маленький хлопчик із Бруклін. Ми сподіватися, вам подобатись!" Пошепоче [116] отак, каналія, повипендрюється, а тоді як заведе щось гугнявити — чи то по-англійському, чи то по-французькому. А вся ота шантрапа від захвату аж на стіни лізе. Посидиш там годину-дві, послухаєш, як те збіговисько ляпає в долоні — весь білий світ немилим

стане. Серйозно кажу. Бармен теж був добра штучка. Сноб снобом. І не забалакає до тебе, якщо ти не велика птиця чи не знаменитість абощо. Ну, а коли ти велика птиця або знаменитість, тоді він поводитиметься з тобою ще гидотніше. Підійде, повсміхається на всі тридцять два — мовляв, бач, який я в дошку свій! — і кине: "То як там у вас у Коннектікуті?" або: "Як ся має Флоріда?" Паскудна була забігайлівка, правду кажу. Я туди помалу й дорогу забув.

Коли я туди припхався, час був іще дитячий. Я сів біля стойки, — людей напхалося чимало,— й, не чекаючи каналії Льюса, взяв два віскі з содовою. Розмовляючи з барменом, я встав,— нехай усі бачать, який я високий, і не думають, що я шмаркач. Потім хвилю розглядав шушваль довкола. Той, що сидів поруч зі мною, зі шкури пнувся, щоб закадрити свою ціпу. Одно забалакував їй зуби — ох, ах, мовляв, які аристократичні в тебе руки! Я мало не здох. А в другому кутку бару аж кишіло гомиків. Правда, вигляд вони мали не зовсім такий — ні довгих патлів, нічого,— але в кожного на лобі було написано, хто він. Нарешті з'явився каналія Льюс.

Каналія Льюс!.. От субчик! Коли я вчився в Гутоні, він, як старшокласник, був моїм, так би мовити, шефом. Але насправді Льюс тільки й робив, що до півночі розпатякував про секс і т. ін., коли в його кімнаті збиралися хлопці. О, в цьому ділі він був підкований, особливо щодо всяких там збочень тощо. Всю дорогу розповідав нам про якихось психів, що крутяться біля овець або зашивають під підкладку свого капелюха жіночі штанці і т. ін. Про гомиків, лесбіянок... Каналія Льюс знав у Сполучених Штатах усіх гомиків і лесбіянок. Згадай тільки при ньому чиє-небудь прізвище — чиє завгодно,— і Льюс зразу скаже, педик він чи ні. Часом важко було й повірити, що всі оті кінозірки тощо, про яких казав Льюс,— або гомики, або лесбіянки. А багато ж із них були навіть одружені, чорт забирай! Сто разів його перепитуєш: "Хто-хто?! Джо Блоу? Гомик?! Оте здоровило, отой силак, що завжди грає гангстерів і ковбоїв?!" А каналія Льюс відповідає: "А то ж як!" Він завжди так відповідав: "А то ж як!" Каже, яка різниця — одружений чоловік чи

ні. Половина одружених чоловіків у всьому світі, каже,— гомики, тільки, мовляв, і самі про це не знають. [117]

Каже, будь-хто, якщо він має задатки, може ввечері лягти спати нормальним, а вранці прокинувся — гомик. Лякав нас до смерті. Я сам усю дорогу потерпав, щоб не піддатись якому-небудь збоченню. А найсмішніше те, що каналія Льюс, як на мене, теж був майже псих. Побачить кого-небудь у коридорі — й аж язиком прицмокне: "Оце я розумію!" Або як почне тебе тиснути — кістки тріщать. А в умивалці ніколи не причинить за собою клятих дверей до гальюна: ти собі чистиш зуби тощо, а він з тобою звідти перемовляється! Це теж уже скидається на збочення. Серйозно кажу. У школах я чимало бачив справжніх гомиків, і всі вони любили викидати такі коники. Тим-то я завжди й мав підозру, ще каналія Льюс теж такий. Одначе хлопець він головатий. Що правда, то правда.

Вітатися Льюс моди не мав. Сівши біля мене, він одразу сказав, що прийшов усього на кілька хвилин. У мене, каже, побачення. Потім замовив собі мартіні. Сказав барменові, щоб той більше линув джину й не кидав маслини.

— Чуєш,— кажу,— я тут нагледів тобі одного гомосека. Он там, у кутку. Поки що не дивись. Я його для тебе припас.

— Дуже дотепно! — каже.— Впізнаю каналію Колфілда. Коли вже ти подорослішаєш?

Видно, я його дратував. Серйозно кажу. А мені було смішно. Мені взагалі смішно з таких типів.

— Ну, як у тебе з жінками? — питаю.

Льюс не міг терпіти, коли в нього питали про такі дурниці.

— Вгамуйся,— каже.— Посидь спокійно і вгамуйся, чорт забирай!

— А я сиджу спокійно,— кажу.— То як Колумбія? Тобі там подобається? і

— Звичайно, подобається. Якби не подобалось, я б туди не пішов,— каже. Іноді він і сам може хоч кого роздратувати.

— І що ти там студіюєш? — питаю.— Сексуальні збочення? — Я знай клеїв дурня.

— Тобі що — закортіло подуріти?

— Ні. Це я просто так, жартую,— кажу.— Чуєш, Льюс, ти ж розумний хлопець, начитаний. Мені потрібна твоя порада. Я вклепався в жахливу...

Він тяжко зітхнув:

— Слухай, Колфілд, якщо хочеш посидіти, випити,. спокійно погово....

— Добре, добре,— кажу.— Вгамуйся.

Видно було, що розводити зі мною серйозні балачки [118]

Льюс великого бажання не мав. Біда з цими інтелектуалами. Ніколи не примусиш їх поговорити серйозно, якщо вони не хочуть цього самі. Довелось мені вдовольнитися розмовою ні про що.

— Ні, без жартів,— кажу,— як у тебе з дівчатами? Ти й досі з тою самою, що в Гутоні? Отою, в якої отакенні...

— О боже, звичайно, ні! — каже він.

— А що таке? Що з нею?

— Уявлення не маю. Та коли вже тобі так кортить знати, то вона, здається мені, стала такою собі нью-хемпшірською блудницею.

— Це негарно з твого боку. Коли вже вона так віддано й стільки часу була до твоїх послуг, то ти принаймні не повинен отаке про неї казати.

— О господи! — зітхнув каналія Льюс.— Невже зараз почнуться типові колфілдівські теревені? Ти так зразу й скажи.

— Та ні,— кажу.— Але все-таки це негарно. Коли вже вона була до тебе така добра, завжди до твоїх...

— Ми що — цілий вечір отак і гиркатимемось?

Я нічого не відповів. Побоявся, що він устане й піде, коли я бовкну ще щось. Довелося знов замовити віскі. Хотілося впитись на смерть.

— Хто ж у тебе тепер? — питаю.— Може, скажеш?

— Ти її не знаєш.

— А може, й знаю. То все ж таки, хто?

— Одна з Грінвіч-вілліджу. Скульдгорка, коли вже тобі так прикортіло знати.

— Бре?! Серйозно? І скільки ж їй?

— Чорт, та хіба я її питав]

— Ну хоч приблизно, скільки?

— Та, мабуть, десь під сорок,— каже Льюс.

— Під сорок?! Справді? І тобі це подобається? — питаю.— Невже тобі до вподоби такі старі? — Розпитував я його насамперед через те, що він у цьому ділі зуби з'їв. Не багатьох я знав таких хлопців. З жінками Льюс почав ще з чотирнадцяти років, на Нантакеті. Не брешу.

— Зрілих жінок я люблю, якщо тебе цікавить саме це. Безперечно, люблю.

— Іди?! А чому? Ні, серйозно, вони що — кращі в цьому ділі?

— Слухай, давай умовимось: сьогодні я не відповідатиму на оці типові колфілдівські запитанпячка. Коли вже ти кінець кінцем станеш дорослим, сто сот чортів! [119]

Хвилину я сидів мовчки. Нехай, думаю, трохи заспокоїться. Потім каналія Льюс замовив собі ще один мартіні й сказав барменові налити чим більше джину.

— Чуєш,— кажу,— а відколи це вона в тебе, ота твоя скульпторка? — Страшенно мені кортіло знати.— Ти був з ' нею знайомий у Гутоні?

— Ні. Вона приїхала до Штатів усього кілька місяців тому.

— Правда? Звідки?

— Уяви собі — з Шанхая.

— Не свисти! Чорт, невже китаяночка?

— А то ж як!

— Не бреши. І тобі це до вподоби? Те, що вона китаянка?

— А то ж як!

— Але чому? Мені це дуже цікаво, без жартів.

— Просто східна філософія мене влаштовує більше, ніж західна, коли вже тобі так кортить знати.

— Правда? Але яка саме філософія? Сексуальна? Ти хочеш сказати, що в Китаї це робиться краще? Ти це хочеш сказати?

— Чому неодмінно в Китаї, чорт забирай! Я кажу взагалі про Схід. Слухай, може, ми кинемо ці безглузді балачки?

— Чуєш, я ж серйозно,— кажу.— Я не жартую. Чому

на Сході це робиться краще?

— Все це надто складно, щоб розводити балачки, чорт забирай,— відповідає каналія Льюс.— Просто вони там вважають, що любов — це спілкування не тільки фізичне, а й духовне. Але якщо ти думаєш, ніби я...

— І я так вважаю! Я теж вважаю, що це — як ти сказав? — спілкування і фізичне, й духовне. Слово честі. Тільки все залежить від того, з ким у біса я спілкуюсь. Якщо з такою, яку я навіть не...

— Господи, та не кричи так, Колфілд! Якщо не вмієш розмовляти тихенько, давай припинимо всі ці...

— Ну добре, тільки вислухай мене,— кажу. Я трохи розхвилювавсь і справді розмовляв надто голосно. Іноді я, коли розхвилююсь, починаю говорити дуже голосно.— Я хочу сказати ось що: я знаю, що спілкування має бути і фізичне, й духовне, і піднесене, як мистецтво. Але я думаю так: не можна ж робити цього з усіма підряд — з кожною дівчиною, з якою цілуєшся і те де. Чи в тебе так буває з кожною? [120]

— Може, годі про це? — каже Льюс.— Ти не проти?

— Ні. Але послухай. Візьмемо хоча б тебе й ту китаянку. Що у вас із нею спільного?

— Я сказав — годі про це!

Надто вже конкретну розмову я завів. Сам бачу. Але каналія Льюс мав одну паскудну рису. Коли ми ще вчилися в Гутоні, він мав моду випитувати в кожного про найпотаємніші його думки, а як тільки спитаєш про щось таке в нього самого — відразу злиться. Ці розумники люблять правити розумні балачки тільки тоді, коли вони самі господарі становища. Коли замовк він, то й ти мовчи, а якщо він пішов до себе в кімнату, то й ти чеши до себе. В Гутоні Льюса починало бісити,— це в нього на лобі було написано,— коли він, каналія, закінчував виступати у себе в кімнаті перед нами зі своїми сексуальними проповідями, а ми не розходились і теревенили собі далі. Я кажу про себе й решту хлопців. Чи навіть і не в його кімнаті. Льюс просто місця собі не знаходив. Після того, як він завершував свій коронний виступ, усі мали розходитись по своїх кімнатах і мовчати. А річ була ось у чому: Льюс просто боявся, що хто-небудь скаже щось розумніше за нього. Мене аж сміх розбирав.

— Мабуть, поїду до Китаю,— кажу.— Не виходить тут у мене з жінками.

— І не диво. Не той ще в тебе розум.

— Угу. Це правда, я знаю,— кажу.— Думаєш, у чому моя біда? Не розпалює мене так, як треба,— розумієш, так, як треба,— дівчина, коли подобається мені не дуже. Мені треба, щоб дівчина подобалась по-справжньому. А якщо не подобається, то в мене зразу відпадає охота. Того ж у мене, щоб ти знав, і таке собаче особисте життя. Мука, а не життя.

— Воно й не дивно, чорт забирай! Я ще того разу тобі сказав, що треба зробити.

— Думаєш, треба піти до психоаналітика? — спитав я. Минулого разу він радив мені саме це. Батько в нього психоаналітик.

— Справа твоя, чорт забирай! Яке моє собаче діло до того, як ти живеш!

Хвилину я нічого не казав. Я думав.

— Ну добре, піду я до твого батька, щоб він мене пропсихоаналізував,— озвався я нарешті.— І що він зі мною робитиме? Я питаю, що він зі мною робитиме?

— Господи, та ніякого дідька він тобі не зробить! Просто побалакає з тобою, і ти з ним побалакаєш. Головне, він [121] допоможе тобі добрати ладу в світі твоїх власних емоцій, чорт забирай!

— У чому, в чому?

— У світі твоїх власних емоцій. Ти заплутався в складному... Слухай, та не збираюсь я викладати тобі курс елементарного психоаналізу! Якщо це тебе цікавить, подзвони батькові й запишись до нього на консультацію. А не цікавить — не дзвони. Якщо по правді, то мені це до одного місця.

Я поклав йому на плече руку. Слухайте, від нього ж кишки, можна порвати!

— Справжній ти друг, перетуди тебе! — кажу йому.— Ти про це знаєш?

Льюс глянув на годинник.

— Пора бігти,— сказав він і встав.— Радий був тебе побачити.— Потім підкликав бармена й сказав принести рахунок.

— Чуєш,— мовив я, коли він уже зібрався йти,— а тебе самого батько вже психоаналізував?

— Мене? А чого ти питаєш?

— Просто так. То психоаналізував?

— Не зовсім. Він навчив мене пристосовуватись певною мірою до обставин, але глибокого психоаналізу я не потребував. А чого ти питаєш?

— Та просто так. Цікаво ж.

— Ну гаразд. Не бери в голову.— Він поклав на стой-ку чайові й хотів був іти.

— Давай вип'ємо ще,— сказав я.— Прошу тебе. Бо так тоскно — сказитися можна. Серйозно.

Але Льюс відповів, що йому ніколи. Мовляв, уже й так спізнюється. І пішов.

Каналія Льюс!.. Своєю занудливістю він хоч-кого може звести в могилу, але запас слів у нього колосальний, це правда. Коли я був у Гутоні, такого запасу слів, як у Льюса, ніхто з хлопців не мав. Нам улаштовували тести.

20

Я сидів біля стойки, пив і чекав, коли ж нарешті вийдуть зі своїми шансонетками каналії Тіна й Жаніна. Але їх уже не було. Натомість з'явився схожий на гомика субчик з закучерявленими патлами й почав грати на роялі, а тоді вибігла ота нова ціпа, Валенсія, і заспівала. Теж не бозна-яка красуня, але все ж таки приємніша, ніж Тіна й [122] Жаніна,— принаймні пісеньки вона співала кращі. Рояль стояв біля самої стойки, де я сидів, і Валенсія стояла, вважайте, майже поруч. Я їй навіть підморгнув, та вона, каналія, вдала, ніби й не помітила. Іншим разом мені таке, мабуть, і на думку не спало б, але —ж я був уже п'яний як чіп. Доспівавши, Валенсія так швидко змилася, що я навіть не встиг запросити її на коктейль. Тож я покликав старшого офіціанта й сказав, щоб запитав Валенсію, чи вона зі мною не вип'є. Той відповів, що перекаже моє прохання, та, мабуть, нічого він, собака, не переказав. Ніхто нічого не хоче переказувати. Ніколи.

Слухайте, я просидів у тому клятому барі до першої години ночі чи десь так і набрався, як жаба мулу. Уже й очі посоловіли. Але про одне я не забував ні на мить: не здіймати гармидеру. Я не хотів, щоб на мене звернули увагу або, чого доброго, ще спитали, скільки мені років тощо. Але слухайте, як же в мене посоловіли очі! І коли вже я допився до ручки, у голові в мене знов зринула ота ідіотська історія з кулею в животі. Я сидів сам у барі, з кулею в животі. І всю дорогу тримав руку під курткою, притискаючи її до живота, щоб не юшила кров і не забризкала все довкола. Навіть не хотів показувати, що поранений. Я приховував те, що мене, сучого сина, підстрелили. Кінець кінцем мені знов закортіло дзенькнути каналії Джейн і спитати, чи вона вже вдома. Тож я розплатився й рушив до телефону. Йду і притискаю руку під курткою до рани, щоб не сочилася кров. Слухайте, а сам п'янющий!

Та коли я опинився в телефонній будці, у мене зникла охота дзвонити каналії Джейн. Мабуть, уже перепив. Натомість я почав дзвонити Саллі Рейс.

Я набирав її номер, певно, разів двадцять, поки зрештою набрав правильно. Слухайте, ну ж і нализався!

— Алло! — гукнув я, коли хтось підійшов до того каторжного телефону. Навіть не гукнув, а крикнув, такий був п'янющий.

— Хто це? — питає такий крижаний жіночий голос.

— Це я. Голден Колфілд. Саллі... Покличте... Будь ласка.

— Саллі спить. Це її бабуся. Чому ви дзвоните так пізно, Голдене? Ви знаєте, котра вже година?

— Знаю. Я хочу... З Саллі... Побалакати. Дуже важливо... З'єднайте мене з нею!

— Саллі спить, юначе! Подзвоніть завтра. Добраніч.

— Розбудіть! Чуєте... розбудіть... її! Будьте людиною! Потім я почув інший голос:

— Слухаю тебе, Голдене! [123]

Каналія Саллі!

— Що там скоїлось? — питає.

— Саллі?! Це ти?

— Та я, я, тільки не кричи! Ти що — п'яний?

— Ага. Слухай! Чуєш, слухай сюди! Я прийду на святвечір, добре? Приберу вже твою чортову ялинку. Добре? Чуєш, Саллі, добре?

— Та добре. Але ти п'яний. Іди спати. Де ти? З ким ти?

— Саллі! Я прийду і приберу тобі ялинку, добре? Чуєш, добре?

— Добре, добре. А тепер іди спати. Де ти? Хто там іще?

— Нема нікого. Тільки я, і Голден, і Колфілд.— Слухайте, я був п'яний як ніч. Стою і все тримаюся за живіт рукою.— Вони таки пірвали мене! Ватага Роккі мене пірвала! Ти про це чула? Саллі, ти чула про це?

— Я нічого не розумію. Іди вже спати. Мені немає коли. Подзвони завтра.

— Чуєш, Саллі! То ти хочеш, щоб я прибрав тобі ялинку? Хочеш, гаї

— Так! Добраніч! Іди додому й лягай спати! І поклала трубку.

— Добраніч! Добраніч, люба Саллі! Золотко моє, голубко моя! — кажу. Уявляєте, як наквасився!

Потім і я поклав трубку. Мабуть, думаю, вона щойно прийшла з побачення абощо. Я уявив собі, як Саллі розважається в компанії з Лантами й отим шмаркачем із Ендовера і нібито всі вони плавають в якомусь здоровенному чайникові, розводять церемонії, белькочуть одне одному компліменти, виламуються... І на біса тільки я їй подзвонив! Коли я вмажу, на мене ніби мана находить.

Я ще довго стовбичив у тій чортовій телефонній будці. Вчепився обома руками в автомат, щоб не брикнути з копит, і стою. Щиро кажучи, почував я себе препаскудно. Кінець кінцем, я виповз із будки й поплентав, хитаючись, мов ідіот, до чоловічої вбиральні. Там я налив повен умивальник холодної води й устромив туди по самі вуха свою мармизу. А витертись потім і не подумав. Нехай, думаю, капає, враг його матері. Тоді підійшов до батареї під вікном і вгніздився зверху. Так тепло, зручно. Аж приємно було посидіти — я ж бо тремтів увесь, як цуцик. Смішно, звичайно, та коли я налигаюсь, мною тіпає, мов у пропасниці.

Робити не було чого, тож я сидів на тій клятій батареї ї рахував білі плитки на підлозі. І вже вся одежа мокра. Вода патьоками стікає з голови за шию, на сорочку, краватку, [124] а я сиджу — і вусом не веду. А чого хвилюватись, коли вже й так увесь мокрий? Раптом бачу — входить отой субчик, що акомпанував каналії Валенсії на роялі. Отой, що з накрученими патлами, схожий на гомика. Став, поправляє свої "золоті" кучері. Поки зачісувавсь, ми з ним навіть розбалакалися, хоч він, зараза, був зі мною не дуже й привітний.

— Гей,— кажу,— ви ще побачите оту крихітку, Валенсію, як повернетесь до бару?

— Це навіть дуже можливо,— каже. Жартує, гад! Куди не поткнусь — скрізь ці дотепні гади.

— Чуєте, то привітайте її від мене. Спитайте, чи переказав їй отой паскуда, офіціант, те, про що я його просив. Спитаєте?

— Чого ти не йдеш додому, старий? До речі, скільки тобі років?

— Вісімдесят шість. Чуєте, перекажіть їй від мене вітання. Добре?

— Ти чого не йдеш додому, старий?

— Неохота. Слухайте, а ви непогано тарабаните на роялі,— кажу. Просто я до нього підлизувався. Як хочете знати правду, то грав він препаскудно.— Вам треба виступати по радіо,— кажу.— Ви такий красючок. Оці золоті кучері, й узагалі. А вам не потрібен імпресаріо?

— Май розум, старий, тюпай додому. Додому — і люлі-люлі.

— Нікуди мені йти. То серйозно — вам не потрібен імпресаріо?

Він не відповів. Просто повернувся й пішов. Кучері свої зачесав, поправив — що ж йому тут іще робити! Чисто Стредлейтер, копія. Всі вони однакові, ці красунчики. Зачеше, прилиже кляті свої патли, а на тебе йому начхати.

Коли я нарешті встав з батареї і рушив до роздягалки, у мене потекли сльози. Не знаю чому, але йду і схлипую. Мабуть, тому, що на душі було так важко й самотньо. Підходжу до роздягалки — і не можу знайти отого чортового номерка! Але дівчина там повелася дуже мило. Віддала мені пальто й без номерка. І платівку "Крихітка Шерлі Бінз" — я її, кляту, так і тягав з собою. Хотів дати дівчині долар за те, що вона така мила, але не взяла. Теж усе вмовляла мене, щоб ішов додому й лягав спати. Я ще спробував призначити їй побачення після роботи, та не вмовив. Я, каже, в матері тобі годжуся і т. ін. А я відповідаю, що мені вже сорок два роки, й показую свій сивий чуб. Дурня клеїв, звичайно. І все ж вона буда дуже мила. [125]

Я ще дістав з кишені оту ідіотську червону шапку, і вона дівчині навіть сподобалася. Сказала, щоб я не йшов з таким мокрим чубом надвір і надів шапку. Добра душа.

Коли я вийшов на вулицю, хміль уже трохи вивітрився мені з голови, але знову подужчав мороз, і в мене вже зуб на зуб не попадав. Цокочу зубами — нічого не можу з собою вдіяти. Я рушив на Медісон-авеню і став чекати автобуса: грошей майже не залишалось, і на таксі вже не

було чим розкидатися. Проте пхатися в отой проклятий автобус теж не хотілось. До того ж я й сам не знав, куди мені їхати. Отож повернувсь я і подибав до парку. Піду, думаю, до отого ставочка й подивлюся, що в біса поробляють мої качки і взагалі чи вони там є. Бо я й досі не знав — є вони там чи їх нема. До парку було недалеко, а йти мені однаково не було куди. — я навіть іще не знав, де ночуватиму. Одне слово, пішов. Ні втоми, ні чогось такого я не відчував. Тільки тоскно було страшенно.

І враз, щойно я ввійшов до парку, сталося щось жахливе. Я впустив платівку, яку знайшов для каналії Фібі! Розлетілась вона на друзки. Не поміг навіть величезний конверт, у якому вона була. Я знов мало не заплакав, так тяжко стало на серці, але тільки вигріб з конверта ті друзки й запхав до кишені. Непотріб, звичайно, але й викидати не хотілося. Потім я рушив по парку. Слухайте, а темінь — хоч в око стрель.

У Нью-Йорку я виріс і знаю Центральний парк як свої п'ять пальців. Змалку я часто катався там на роликових ковзанах та велосипеді, але знайти серед ночі той чортів ставочок ніяк не міг. Добре знав, де він — зразу біля Південних воріт,— а от знайти не міг, і край. Мабуть, я був п'яніший, ніж думав. Я одно кружляв і кружляв алеями, ставало дедалі темніше й темніше, усе страшніше й страшніше. Не траплялося жодної живої душі, відколи ввійшов до парку. І слава богу, бо якби хто-небудь трапився, то я б, мабуть, з переляку на дерево заліз. Кінець кіпцем таки набрів на той клятий ставок. Половина його була під кригою, а половина — ні. Проте качок не було видно. Я обійшов увесь ставок — один раз навіть трохи не впав у нього, але не побачив жодної качки. Я саме був подумав, що коли вони тут і є, то, певно, сплять десь під берегом, у траві абощо. Через те ж я трохи й не шубовснув у воду. Але качок однаково не знайшов.

Зрештою я сів на лавку — там, де було не дуже темно. Слухайте, тіпало мене, як у трясці, а чуб на брехусі взявся дрібними бурульками, хоч на мені й була ота мисливська [126] шапка. Я аж злякався. Схоплю оце, думаю, запалення легенів і віддам богові душу. Я вже уявляв собі, як ціле юрмище шпани збіжиться на мій похорон: З Детройта приїде дід

— він щоразу вигукує номери вулиць, коли їдеш з ним у клятому автобусі; і тітки зійдуться — у мене їх з півсотні; і всі мої паскудні кузени й кузини. От буде зборище! Коли помер Аллі, теж збіглася вся ота гопкомпанія. А одна з тіток,— у неї завжди тхнуло з рота,— все казала, як мирно, мовляв, він, Аллі, лежить у труні! Д. Б. розповідав. Бо мене там не було, я ще сидів у лікарні. Я загримів туди . через руку — так її порізав. Одне слово, тепер я думав про те, як через оті бурульки на потилиці схоплю запалення легенів і вмру. Страшенно було шкода батька й матір. Особливо матір — вона ж бо ще не прийшла до тями після смерті Аллі. Я собі уявляв, як вона стоїть і не знає, що робити з усіма моїми костюмами, спортивним причандаллям і т. ін. Втішало мене тільки одне: я знав, що мати не пустить на мій дурний похорон каналію Фібі, бо та ще дитина. Це була в мене єдина втіха. Потім я побачив, як уся ота шатія-братія загрібає мене на кладовищі в землю, привалює кляту могилу каменюкою з моїм ім'ям і т. д. А навкруги — самі мертвячки. Слухайте, .як тільки даси дуба — тебе відразу за першим розрядом, будь ласка! У мене одна надія: коли я вмру, то, може, все ж таки хто-небудь додумається викинути моє тіло в річку абощо. Нехай зроблять з ним що завгодно, аби тільки не загрібали на розтриклятущому кладовищі! Посходяться потім у неділю на могилку, понакладають тобі на пузо букетів... Чортибатьказна-що. Якому дурневі потрібні ті квіти, коли він уже мертвий? Таж ніякому!.

Коли гарна погода, батько з< матір'ю частенько їдуть па кладовище й кладуть на могилу Аллі букетик квітів. Я теж їздив з ними разів два чи три, а потім перестав. По-перше, невелика радість бачити його на тому паршивому кладовищі. Кругом самі покійники, надгробки і т. ін. Ще коли світить сонце, то нічого, терпіти можна, але двічі — атож, двічі! — коли ми там були, раптом пускався дощ. Страх господній! Лило просто на отой його нещасний надгробок, на траву, що виросла в нього на животі... Одне слово, куди попало. І всі, хто поприїздив на кладовище, кинулися, наче оглашенні, до своїх машин. Я від люті мало не сказився. Усі вони можуть посідати в машини, ввімкнути радіо, поїхати в який-небудь затишний ресторан... Усі, крім Аллі. Це було понад мою силу. Я розумію, все це дурниці,— там, на кладовищі, лише його тіло, а душа

його на небесах і [127] т. ін. І все ж це було понад мою силу. Мені просто хотілося, щоб Аллі там не було. Ви його не знали. Бо якби знали, то зрозуміли б мене. Коли ще світить сонце, то півбіди, але сонце світить лише тоді, коли йому заманеться.

Згодом, щоб не думати про запалення легенів та смерть, я дістав свої гроші і при тьмяному світлі вуличного ліхтаря спробував їх полічити. Залишилось у мене всього три доларових банкноти, п'ять монет по двадцять п'ять центів і одна — на п'ять центів. Слухайте, відколи я втік з Пенсі, я пустив за вітром ціле багатство! І ось що я зробив потім: підійшов до самого берега й там, де ставок не замерз, почав шпурляти по воді монети. Шпурляю, а вони над водою скік, скік. Не знаю, навіщо я це робив, але робив. Мабуть, щоб забути про запалення легенів та смерть. Але ж ні, не забув.

Я задумався про те, що буде з каналією Фібі, коли я захворію на запалення легенів і вмру. Міркував я, звісно, як дитина, але вже не міг заспокоїтись. їй буде, мабуть, важко, якщо це зі мною станеться. Адже Фібі мене так любить! Просто не може без мене жити. Що правда, то правда. Одне слово, я ніяк не міг викинути з голови цих дурниць і нарешті вирішив зробити ось що: проберусь, думаю, додому й побачуся з Фібі — на той випадок, якщо мені й справді судилося вмерти. Ключ від квартири був при мені, тож я сподівався ввійти в дім — тихесенько, щоб ніхто й не почув,— і трохи погомоніти з сестричкою. Непокоїли мене тільки наші парадні двері. Риплять, кляті, мов скажені. Будинок досить старий, а управитель лінивий, як собака,— усе кругом рипить і пищить. Отож я й боявся: гляди, думаю, батько з матір'ю почують, що я прийшов. І все ж таки вирішив спробувати.

Я прожогом вискочив з парку й подався додому. Всю дорогу йшов пішки. До будинку було недалеко, і я зовсім не стомився. Навіть хміль вивітрився. Тільки холодно було дуже і навкруги жодної душі.

Давно мені так не щастило: коли я прийшов до свого будинку, наш нічний ліфтер Піт не чергував. Під ліфтом стояв новенький хлопець, і я зметикував, що тепер тільки б не наштовхнутись на батька чи матір — і я спокійно побачуся з каналією Фібі, а тоді втечу, й ніхто навіть нічого не знатиме. Таки здорово пощастило. До того ж той новий ліфтер був немов із-за рогу мішком прибитий. Кажу [126] йому — так недбало, знаєте,— щоб підкинув мене до Дікстайнів. А Дікстайни були наші сусіди на поверсі. Мисливську шапку я скинув — щоб не мати дуже підозрілого вигляду,— а тоді шасть до ліфта, так ніби страшенно поспішаю. Хлопець уже причинив дверцята тощо й хотів був рушати, а потім раптом обертається й каже:

— А їх немає вдома. Вони поїхали на п'ятнадцятий поверх у гості.

— Я знаю,— відповідаю.— Мені сказали почекати їх коло дверей. Я їхній племінник.

А він так тупо, підозріливо подивився на мене й каже:

— То підождіть краще внизу, юначе!

— Та я б залюбки... Мені було б ще й зручніше,— кажу.— Але в мене болить нога, важко стояти. Думаю, краще буде, якщо я посиджу на стільці у них під дверима.

Він навіть не второпав, про що в біса я йому свистів, тільки протяг: "А-а!" — і повіз мене нагору. Слухайте, а непогано вийшло! От комедія. Досить наплести людині сім мішків гречаної вовни, і вона зробить усе, що схочеш.

Виходжу я, отож, на нашому поверсі,— а сам кульгаю, як чорт! — і рушаю до дверей Дікстайнів. Коли чую — клац! — дверцята ліфта причинились, і я повернув до наших дверей. Все йшло як по писаному. Від хмелю в голові й сліду не лишилось. Я дістав ключ і відімкнув двері

— тихенько, як злодій. Потім обережно, затамувавши дух, ступив у передпокій і причинив за собою двері. їй-богу, з мене вийшов би непоганий злодій!

У передпокої було темно, як у погребі, а ввімкнути світло я, звісно, не міг. Ступати треба було обережно, щоб ні на що не наштовхнутись і не наробити гармидеру. Але я зразу відчув, що вдома. У нашому передпокої пахне якось по-своєму, так не пахне більш ніде. Сам не знаю чим — і не цвітною капустою, і не парфумами. Хтозна, чим воно в дідька пахне, але зразу відчуваєш, що прийшов додому. Я вже хотів був роздягтись і повісити пальто в шафу у передпокої, але ж там повно плічок, і коли відчиняєш дверцята, вони торохтять, наче кістяки в пеклі. Тож я лишився в пальті. Потім тихесенько-тихесенько рушив до кімнати каналії Фібі. Служниці я не боявся, бо знав, що вона чує тільки на одне вухо. В дитинстві її брат проткнув їй соломиною барабанну перетинку, дівчина сама мені розповідала. Отож чує вона погано. Зате в батька й матері, особливо в матері, слух як у доброго собаки. Так що повз їхні двері я прокрадався надзвичайно обережно. Навіть не дихав, чорт забирай! З батьком легше — його хоч стільцем [129] огрій по голові, однаково не прокинеться, зате мати... Ви тільки кашляніть, хай навіть у Сибіру,— все одно почуб. І така нервова — кошмар. Цілими ночами не спить, тільки курить, курить.

Минула, мабуть, добра година, поки я нарешті дістався до кімнати каналії Фібі. Але там її не було. Геть із голови вилетіло! Забув же, що вона спить у кімнаті Д. Б., коли він їде до Голлівуду або ще кудись. Фібі любить там спати, бо то — найбільша кімната в усій квартирі. А ще тому, що там стоїть отой величезний, мов страховидло, допотопний письмовий стіл,— Д. Б. купив його в якоїсь ханижки у Філадельфії,— і гігантське ліжко — миль десять завширшки й миль десять завдовжки. Хтозна, де він його й доп'яв. Одне слово, каналія Фібі любить спати в тій кімнаті, коли Д. Б. нема вдома, і він не заперечує. Ви б тільки побачили, як вона робить за отим ідіотським столом уроки! Завбільшки він теж як ліжко. Фібі з-за нього майже не видно. А їй це до вподоби. Власна

кімната її, бачте, не влаштовує — там дуже тісно! Каже, ніде розкластися. Цирк, та й годі. Що їй там розкладати? А нічого.

Одне слово, прослизнув я нишком до кімнати Д. Б. і ввімкнув настільну лампу. Каналія Фібі навіть не прокинулась. Кілька хвилин я стояв і дивився на сонну сестричку. Вона лежала на краю подушки, губи розтулені. Дивно якось виходить: коли з роззявленим ротом сплять дорослі, вигляд у них бридкий, а в дітей — ні. В дітей завжди все гарно. Навіть коли вони заслинять усю подушку, і то на них приємно дивитись.

Я тихенько, не човгаючи ногами, пішов по кімнаті, розглядаючи то се, то те. На душі раптом стало тепло, затишно. Навіть передчуття того, що я захворію на запалення легенів, зникло. Просто мені стало хороше-хороше. Біля самого ліжка на стільці лежала сукенка Фібі. Вона дуже охайна як на свій вік, каналія. Ніколи не покине своїх речей де попало, як інші діти. Чепурна дівчинка. На спинці стільця висіла жакетка від теракотового костюмчика, що його мати купила їй у Канаді. Блузка й інша одежа лежали на сидінні. А черевички з шкарпетками в них стояли один побіля одного під стільцем. Я цих черевиків у Фібі ще не бачив. Вони були новенькі. Темно-коричневі, схожі на мокасини, такі, як у мене. Черевички дуже пасували до костюмчика, що його мати привезла Фібі з Канади. Мати її гарно вдягає, це правда. Де в чому у нашої матері потрясний смак. Справжні ковзани чи щось таке вона, звісно, не вибере, зате щодо одежі — тут вона ас. Фібі завжди [130] така прикинута — луснути можна. А візьміть інших дітей,— хай навіть батько й мати в них при грошах і т. д., на них же глянути гидко. От би мені хотілося, щоб ви поглянули на каналію Фібі в тому костюмчику, що мати привезла їй з Канади. Серйозно кажу.

Я сів за стіл каналії Д. Б. і почав розглядати, що па ньому лежить. То були переважно підручники, зошити й т. ін. Фібі. Найбільше підручників. Зверху лежала книжка з назвою "Цікава арифметика". Я розгорнув її на першій сторінці. Рукою Фібі там було написано:

ФІБІ ВЕЗЕРФІЛД КОЛФІЛД

4Б-1

Слухайте, я трохи не вмер! Друге ж ім'я в неї Джозефіна, а не Везерфілд, чорт бери! Але воно їй, каналії, не подобається. І щоразу, коли я приїжджаю додому, у Фібі вже нове друге ім'я!

Під арифметикою лежала географія, а ще нижче — підручник з правопису. Фібі пише дуже гарно. Вона взагалі вчиться дуже добре, але найкращі оцінки в неї з правопису. На самому споді лежав цілий стос записників. У Фібі їх узагалі тисяч п'ять. У цілому світі нема другої дівчинки, яка б мала стільки записників. Я розгорнув верхній і кинув погляд на першу сторінку. Там стояло:

"Берніс пожди мене на перерві треба сказати тобі щось страшено важливе".

І більш нічого. На другій сторінці було ось що:

"Чому на південносході Аляски стіки консервних заводів?

Бо там багацько лосося.

Чому там цінна дириви на?

бо там підхожий клімат.

Що зробив наш уряд щоб полегшити життя аляскінських ескімосів?

вивчити на завтра!!!

Фібі Везерфілд Колфілд

Фібі Везерфілд Колфілд

Фібі Везерфілд Колфілд

Фібі В. Колфілд

Фібі Везерфілд Колфілд, принцеса. [131]

Будь ласка пиридай Шерлі!!!

Шерлі ти казала що народилася під знаком Стрільця

але ти народилася всього лиш під знаком Тельця принеси ковзани як зайдеш по мене".

Я сидів за столом Д. Б. і сторінка за сторінкою читав записника. Перечитав я його досить швидко, але взагалі я можу сидіти над цими дитячими кривульками — нехай їх понамальовує Фібі чи будь-хто — з ранку до вечора. Я просто млію від дитячих записників. Потім я знов закурив — останню сигарету. Цього дня я викурив уже, мабуть, коробок три. Тоді розбудив Фібі. Не міг же я все життя сидіти за отим письмовим столом! Крім того, я боявсь, що ось-ось з'являться батько й мати, а мені хотілось бодай привітатися з сестричкою сам на сам. Отож я її й розбудив.

Прокидається Фібі дуже легко. Не треба її розбуркувати, гукати. Треба лише сісти скраю на ліжку й сказати: "Прокинься, Фібі!" — і вона гоп! — уже розплющила очі.

— Голдене! — скрикнула вона. І обхопила мене руками за шию. Фібі дуже ніжна. Тобто ніжна як на дитину. Часом навіть занадто. Я поцілував її, а вона й питає:

— Коли ти приїхав? — І така рада мені — жах! Це в неї на лобі було написано.

— Не кричи,— кажу.— Тільки що. Як ти тут?

— Непогано. Ти одержав мого листа? Я цілих п'ять сторінок накатала...

— Та одержав, тільки не кричи. Дякую.

Листа Фібі мені справді написала, але відповісти я не встиг. Там усе було про шкільну виставу, в якій грала й вона. Фібі писала, щоб я ні з ким не домовлявся на вечір у п'ятницю і прийшов на виставу.

— То як ваша п'єса? — питаю.— Як вона, кажеш, називається?

— "Різдвяний карнавал для американців". Узагалі погань, але я граю там Бенедікта Арнольда. У мене, вважай, найбільша роль,— хвалилася Фібі. Слухайте, сну в неї ніби й не було! Коли вона розповідає про таке, то вся аж горить.— Починається з того, що я лежу при смерті. На святвечір приходить дух і питає, чи не соромно мені й те де. Сам знаєш. Мовляв, що зрадив батьківщину й те де. То ти прийдеш? — Вона аж підхопилася в ліжку.— Про це ж я тобі й написала. То як? [132]

— Звісно, прийду. А то ж як!

— А тато не прийде. Мусить летіти в Каліфорнію,— розповідала Фібі. Слухайте, їй-богу, сон у неї мов рукою зняло! Якихось кілька секунд — і вже ніби й не спала. Сидить чи, краще сказати, стоїть навколішки в ліжку й тримав мене, каналія, за руку.— Чуєш, а мама казала, що ти приїдеш додому в середу,— не вгаває.— Сказала, аж у середу/

— Я змився раніше. Не кричи так. Розбудиш усіх.

— А котра година? Мати сказала, що вони будуть удома дуже пізно. Вони поїхали в гості до Норфолка в штаті Коннектикут. А вгадай, що я сьогодні робила? Знаєш, який я дивилася фільм? Угадай!

— Не знаю. Чуєш, а вони не сказали, о котрій...

— "Лікар"! — правила своєї каналія Фібі.— Це фільм особливий, його показували у фонді Лістера. І тільки один день — саме сьогодні. Там про одного лікаря з Кентуккі, він накидає дівчинці на голову ковдру. Вона каліка, не ходить. Ну, його потім садять у в'язницю і те де. Такий класний фільм!

— Та стривай! Чуєш, вони не сказали, о котрій годині...

— Йому страшенно її шкода, лікареві. Того ж він і накидає їй на голову ковдру, щоб вона задихнулась. Тоді вони зачиняють його на все життя у в'язницю, але та дівчинка, якій він накинув на голову ковдру, весь час являється йому і дякує за те, що він її задушив. Лікар убив її з милосердя. Та вій однаково розуміє, що заслужив на таку покару, бо лікар не має права робити те, на що воля божа. Нас узяла з собою мати одної дівчинки з нашого класу. Аліси Голмборг. Це найкраща моя подруга. Вона одна в цілому...

— Та зажди ж хвилинку, чуєш! — кажу.— Я тебе питаю: вони сказали чи не сказали, о котрій годині приїдуть додому?

— Не сказали, але приїдуть дуже пізно. Тато взяв машину, щоб не поспішати на поїзд. А в нас тепер у машині радіо, ага! Тільки мама каже, що коли їдеш по місту, його вмикати не можна.

Я з полегкістю зітхнув. Тепер, думаю, нема чого хвилюватися, що вони застануть мене вдома. Мені вже взагалі було на все начхати. Застануть, то й застануть!

Та побачили б ви каналію Фібі! Піжама синя, а на комірці — червоні слоники. Вона просто схиблена на слониках.

— То фільм непоганий, еге? — питаю.

— Чудо! Але Аліса шморгала носом, і мати всю дорогу питала її, чи вона не схопила грип. Просто серед фільму. Тільки-но почнеться щось цікаве, а вона перехиляється [133] через мене й питає Алісу, чи її не морозить. Аж на нерви діяла.

Потім я згадав про платівку.

— Чуєш,— кажу,— я купив тобі платівку, але по дорозі розбив.— Я вигріб з кишені той гамуз і показав Фібі.— Вмазаний був.

— Віддай ці уламки мені,— каже Фібі.— Я їх збережу.— Вона хутко згребла у мене з долоні весь гамуз і сховала до нічного столика. Цирк!

— Д. Б. приїде на різдво додому? — питаю.

— Мама казала, може, приїде, а може, й ні. Це не від нього залежить. Може, йому доведеться сидіти в Голлівуді й писати сценарій про Аннаполіс.

— Чому саме про Аннаполіс, чорт забирай?!

— Фільм буде про любов, про все. Вгадай, хто там гратиме? Яка кінозірка? От і не вгадаєш!

— А мені байдуже. Про Аннаполіс, дідько його матері! А що він знає про той Аннаполіс, чорт забирай?! До чого тут Аннаполіс і те, що він пише? — Слухайте, від цього сказитися можна. Щоб він пропав, той Голлівуд! — А що це в тебе з рукою? — питаю.

На лікті у Фібі був-чималий шматок пластиру. Піжама ж у неї з короткими рукавами, тому я той пластир і помітив.

— Мене штовхнув один хлопець з нашого класу, Кертіс Вайнтрауб,— каже Фібі.— Я саме йшла сходами в парку. Хочеш подивитись? — І вже хотіла була здерти пластир.

— Не треба! А чого це він зіпхнув тебе зі сходів?

— Не знаю. По-моєму, він ненавидить мене,— каже каналія Фібі.— Ми з однією дівчинкою, Сельмою Еттербері, обляпали йому чорнилом весь светр.

— Це погано. Ти що — маленька, чорт бери?!

— Ні, але він завжди ходить у парку за мною назирці., Я в парк — і він за мною. Просто на нерви діє.

— Мабуть, ти йому подобаєшся. Не можна ж за це обляпувати чорнилом...

— Дуже м"ні потрібно йому подобатись! — каже Фібі. А тоді так дивно якось подивилась на мене й питає: — Чуєш, Голдене, а чого це ти приїхав додому до середи?

-— Що?

Слухайте, від цієї малої каналії щохвилини так і жди якоїсь капості. Якщо ви думаєте, що воно ще зовсім дурне, то у вас не всі дома.

— Чого це ти приїхав до середи? — знов питає вона.— Тебе часом не вигнали знов зі школи, га? [134]

— Я ж тобі вже казав: нас розпустила раніше. Розпустили всю...

— А от і ні! Тебе вигнали! — вигукнула Фібі. Та як лусне мене, каналія, кулачком по коліну! Вона так дошкульно б'ється, коли на неї щось набіжить.— Ой, Голдене, тебе вигнали! — Вона аж рота затулила долонею. Дуже вразлива дівчинка, їй-богу.

— Хто тобі сказав, що мене вигнали? Ніхто не...

— Бо й вигнали! Вигнали! — А тоді знов як лусне мене кулачком по коліну. Думаєте, не боляче було? Ну й дурні, якщо так думаєте.— Тато вб'є тебе! — каже. А тоді геп ницьма на ліжко й накрила голову отою клятою подушкою. Вона, каналія, часто так робить. Ніби на неї щось находить.

— Не дурій,— кажу.— Ніхто мене не вб'є. Ніхто мене й пальцем не... Чуєш, Фіб, скинь з голови цю ідіотську подушку. Ніхто мене не вбиватиме.

А вона лежить, подушку й не думає скидати. Фібі як упреться, то їй хоч кіл на голові теши. Лежить і одно бубонить під подушкою:

— Тато тебе вб'є!

її з-під тієї чортової подушки ледве чути було.

— Ніхто мене не вб'є! — кажу.— Ти поворуши своїми мізками. По-перше, я їду звідси. Знаєш, що я зроблю? Наймуся десь на ранчо абощо і трохи попрацюю. Я знаю одного хлопця, його дід має в Колорадо ранчо. Може, там і наймуся. Якщо я туди поїду, я тобі напишу. Ну, годі тобі. Вилазь із-під подушки. Чуєш, Фіб! Ну годі, прошу тебе!

А вона сидить під тією проклятою подушкою — хоч умри! Я вже пробував навіть стягти з неї подушку, але ж те мале чортеня таке дуже! З Фібі нелегко впоратись. Коли вже вона сховає голову під подушку, то її сам дідько не стягне.

— Ну, Фібі, будь ласкавенька! Вилізь, чуєш! — благав я.— Не треба... Чуєш, Везерфілд! Вилазь!

Але вона затялась, і край. Іноді взагалі не знаєш, з якого боку до неї підступити. Кінець кінцем я встав, пішов до вітальні, взяв кілька сигарет з коробки на столі й сховав у кишеню. Свої я всі викурив.

22

Коли я повернувся, Фібі вже зняла з голови подушку,— я знав, що так і буде,— й лежала горілиць, але на мене не дивилась.. Я підходжу до ліжка, сідаю на краю, а вона — "руть, кдядаія, і відвернула свій набурмосений писок до [135] стіни. Ігнорує мене, бачте, мале бісеня! Як ото хлопці з фехтувальної команди в Пенсі, коли я посіяв у метро оте чортове причандалля.

— А як там поживає каналія Гейзл Везерфілд? — питаю.— Що новенького ти про неї написала? Оте оповідання, яке ти прислала, у мене в саквояжі на вокзалі. Дуже непогана річ!

— Тато тебе вб'є!

Слухайте, ця мала каналія вже як забере щось у голову, то забере!

— Не вб'є. У найгіршому разі дасть прочуханки й пошле до отої чортової військової школи. Оце й усе, що він мені зробить. А крім того, мене тут уже не буде. Я буду далеко. Я буду... Мабуть, у Колорадо, на отому ранчо.

— Ох, не сміши! Ти ж навіть верхи не вмієш їздити!

— Хто — я? Ще й як умію! Що тут не вміти! Там тебе на раз навчать, — кажу.— Не віддирай пластиру!

Лежить, каналія, і все пробує відірвати пластир на лікті.

— Хто це тебе так обчикрижив? — питаю. Я аж тепер помітив, як по-дурному її підстригли. Стирчить, мов стерня.

— Не твоє діло! — відрубала. Часом воно таке затяте, каналія! Просто не знаєш, як підступити.— Видко, знов засипався на всіх предметах,— каже так само ущипливо.

Аж смішно стало. Розводиться, мов справжня училка, а в самої ще молоко на губах не обсохло.

— А от і не на всіх,— кажу.— На англійській пронесло.— А тоді чорт мені надав ущипнути її за попеня! Лежить на бочечку, а задок виставила. Власне, у неї того задка, вважайте, й нема. І не дуже вщипнув, але вона спробувала ляснути мене по руці, тільки не попала.

І раптом каже:

— Ох, нащо ти це зробив? — Вона хотіла сказати — нащо я вилетів зі школи. Але промовила це так, що мені аж сумно стало.

— О боже, Фібі, хоч ти не згадуй про це! — кажу.— Мені вже в печінках усі ці розпитування. Причин мільйон. Гіршої школи, ніж Пенсі, я не бачив. Кругом самий фальш і показуха. І пройдисвіт на пройдисвітові. Зроду не бачив такого зборища пройдисвітів в одному місці. Сидимо, наприклад, у кімнаті, мозолимо язики. І раптом стукав який-небудь вуграстий придурок. Думаєш, його впустять?! І хоч куди бідолашний поткнеться — скрізь двері перед ним замкнені. Там ще було оте дуремарське таємне товариство — я теж побоявся в нього не вступити. А Роберт Еклі, один зануда, весь у вуграх, теж захотів у те товариство. Все ходить [136] і ходить за ними, а вони його не приймають, і квит. Просто через те, що він зануда і весь у вуграх. Навіть гидко про це балакати. От уже смердюча школа! Можеш мені повірити.

Каналія Фібі мовчить, однак слухає. У неї на потилиці було написано, що вона слухає. А слухати Фібі вміє, молоток. І найсмішніше те, що вона все розуміє. Як треба розуміє.

Я розповідав про Пенсі далі. Хотілося вилити душу.

— Є там кілька путніх учителів, та й вони все роблять напоказ,— кажу.— Взяти хоч би того ж таки старого містера Спенсера. Його жінка завжди підсовувала нам гарячий шоколад і всяку таку погань. Узагалі обоє досить милі люди. Та побачила б ти його, коли старий Термер, наш директор, приходив на урок історії й сідав за останню парту! Він приходив частенько. Всядеться, каналія, за останню парту й сидить добрих півгодини. Мабуть, уявляв собі, що він у класі інкогніто абощо! Сидить, сидить на гальорці, а тоді й давай перебивати каналію Спенсера своїми ідіотськими жартиками. А оте старе одоробло, Спенсер, все хихикає та підсміюється, аж із шкури пнеться, так ніби той Термер бозна-яка цяця, трясця його матері!

— Не лайся так!

— Тебе б там занудило, слово честі! — кажу.— Або День ветеранів. Придумали ж — День ветеранів! Це коли вся ота сволота, що закінчила Пенсі трохи не з тисячу сімсот сімдесят шостого року, злазиться до школи й вештається по всіх кутках зі своїми жінками, дітьми і те де. Побачила б ти одне таке старе луб'я років так п'ятдесяти! Уявляєш, стукає до нас, залазить у кімнату й питає, чи не можна зайти в нашу вбиральню. Але ж убиральня в кінці коридора! Так я й не зрозумів, чого в біса він спитав саме нас. Знаєш, що він сказав? Хочу подивитися, каже, чи ще стоять у кабіні на дверях мої ініціали! Виявляється, оте нещастя років дев'яносто тому викарбувало в кабіні на дверях свої ідіотські ініціали й думало, що вони ще його там ждуть! Довелось нам з сусідом провести його до гальюна й чекати, поки він шукав на всіх дверях свої ініціали. Нишпорить по кабінах та одно торочить нам про те, що роки в Пенсі були найщасливішою порою в його житті, вчить нас, як жити, й те де. Слухай, я був від нього в трансі! Не кажу, Що він поганий чоловік, ні.

Але не конче бути поганою людиною, щоб інші були від тебе в трансі. Від хорошої людини теж можна бути в трансі. Досить тільки надавати людям купу дурних порад, поки шукаєш на дверях гальюна [137] свої ініціали. Не знаю, може, все було б не дуже й погано, якби він не так важко дихав. Він не міг відсапатись уже після сходів. Шукає оті свої ініціали, а сам усю дорогу сопе. І сміх, і гріх. Ще й напоумляє нас з Стредлейтером, щоб брали від Пенсі все, що можна. Господи, Фібі, цього просто не можна пояснити! Мені в тій клятій школі нічого не подобається. Цього просто не можна пояснити!

Каналія Фібі щось буркнула, але я не розчув. Вона уткнулась носом у подушку, й нічого не можна було розібрати.

— Що? — питаю.— Повернись до мене. Я нічого не чую, коли ти бубониш у подушку.

— Тобі взагалі все не подобається!

Мені ще важче стало на душі, коли вона так сказала.

— Чого ж, не все. Не кажи. Бо таки не все. Звичайно, не все. Навіщо в біса так казати?

— Бо тобі все не подобається. Жодна школа не подобається. Тобі не подобається все на світі. Геть усе!

— Бо й ні! Тут ти не маєш рації. Якраз тут ти й не маєш рації! На дідька казати те, чого не знаєш? — Слухайте, вона вкрай зіпсувала мені настрій.

— Бо.тобі все не подобається. От скажи: що тобі подобається?

— Що подобається? Що мені подобається? — кажу.— Будь ласка!

Як на зло, я ніяк не міг зосередитись. Часом страшенно важко буває зосередитись.

— Ти хочеш знати, що мені подобається? — питаю. Та Фібі не відповіла, каналія. Відсунулась від мене на цілу милю — десь аж на другий край ліжка, й мовчить. Так наче на другому кінці світу.

— Чого мовчиш?! — кажу.— Що мені дуже подобається чи що просто подобається?

— Що тобі дуже подобається.

— Добре,— кажу. Тільки я, на жаль, ніяк не міг зосередитись. На думку спали лише оті дві черниці, що збирали гроші в пошарпаний солом'яний кошик. Особливо та, котра була в залізних окулярах. Та ще знайомий хлопець з Елктон-хілла. Вчився там один такий, Джеймс Касл. Нізащо не хотів забирати назад слів, які сказав про отого задаваку Філа Стейбла. Джеймс його так і назвав — задавака, а один із Філових задолизів узяв і доніс на нього. Тоді Стейбл з шістьма такими, як сам, виродками прийшов до Джеймса в кімнату, замкнув на ключ двері й хотів був примусити хлопця забрати свої слова назад. Але Кас" затявся, [138] і край. Тоді вони за нього й узялися. Не хочу навіть розповідати, що йому робили,-гидко й подумати! — проте каналія Джеймс затявся — й не хоче відмовлятися від своїх слів. Ти б його тільки побачила: мале, худе, од вітру хилиться, а руки мов олівці. Кінець кінцем він замість того, щоб відмовлятися від своїх слів, вистрибнув з вікна. Я саме був у душовій і навіть звідти чув, як він шандарахнувея. Правда, я подумав, що то з вікна просто щось випало,— радіоприймач, столик абощо, але в жодному разі не людина. Потім чую — всі біжать по коридору і сходами веіиз. Я накинув халат і теж кинувся за всіма надвір. Касл лежав просто на кам'яних сходах. Він був уже мертвий. Кругом усе в крові, валяються зуби, всі бояться навіть до нього підступити. На ньому саме був светр з високим коміром — то я дав йому поносити. А тим падлюкам, що довели хлопця до цього, так нічого й не було, їх тільки повиганяли зі школи. Навіть не посадили.

Але більш мені не спало на думку нічого. Тільки оті дві черниці, з якими я снідав на вокзалі, та Джеймс Касл, що з ним я вчився в Елктон-хіллі. Найсмішніше те, що Джеймса Касла я майже не знав, коли вже казати правду. Таке тихеньке було хлопченя, непримітне. На математиці ми з ним сиділи в одній групі, але в різних кінцях класу, і він дуже рідко вставав відповідати й майже не виходив до дошки. У кожному класі є хлопці, які не люблять уставати й виходити до дошки. Здається, ми з Каслом тільки один раз і розмовляли — це тоді, коли він попросив у мене отой светр. Пригадую, я був такий вражений, коли він прийшов просити,— трохи в осад не випав. Я саме чистив в умивалці зуби. А він підходить до мене й каже, нібито кузен пообіцяв заїхати за ним машиною і покатати. Я собі й гадки не мав, що він знає про отой мій светр з високим коміром. А я про Касла знав, власне, тільки те, що в класному журналі його прізвище завжди стояло перед моїм. Кайбл В., Кайбл Р., Касл Д., Колфілд — як зараз пам'ятаю. Коли вже казати по щирості, то спершу я й не хотів позичати йому светра. Просто через те, що майже не знав його.

— Що-що? — перепитав я Фібі.

Вона, каналія, щось мені саме сказала, але я не слухав.

— Навіть не можеш нічого придумати, еге? —' Чому не можу?! Можу.

— То чого ж мовчиш?

— Мені подобається Аллі,— кажу.— А ще подобається сидіти ось так, як оце тепер, з тобою. Сидіти, пригадувати, розмовляти про все на світі і... [139]

— Аллі помер. Ти сам завжди так кажеш! А коли людина помре, попаде на небо й те де, то це вже зовсім не те...

— Я знаю, що він помер! Думаєш, не знаю? То що — я вже не можу його любити, га? Коли людина померла, то це ще не означає, що її не можна любити, чорт забирай!.. Особливо, коли ця людина була в тисячу разів краща за тих, котрі живуть.

Фібі нічого не відповіла. Коли вона не знає, що сказати, від неї, каналії, слова не почуєш.

— Принаймні тут мені подобається,— веду далі.— Я хочу сказати, саме тепер. Просто сидіти з тобою, баляндрасити, корчити придурeники...

— Але ж це зовсім не те!

— Чого ж у дідька не те? Це якраз те! Звичайно, те! Люди завжди так думають — це, мовляв, не те, що треба. Мені це вже остобісіло до нудоти!

— Не лайся, кажу! Ну добре, а що тобі подобається ще? Ким би тобі хотілося бути? Вченим, чи там адвокатом, чи ще кимось?

— Вченого з мене не вийде. Смальцю мало в голові.

— Тоді адвокатом — як тато.

— Бути адвокатом, мабуть, непогано, але така перспектива мене не приваблює,— кажу.— Розумієш, добре, коли адвокати намагаються врятувати життя невинним людям і таке інше. Та саме цього вони й не роблять. Коли стаєш адвокатом, то тільки збиваєш гроші, граєш у гольф та бридж, купляєш машини, п'єш мартіні й ходиш з таким виглядом, ніби ти — пуп землі. А крім того: навіть якби ти й намагався рятувати людям життя тощо, звідки б ти знав, задля чого це робиш — задля того, щоб справді врятувати людське життя, чи задля того, щоб стати справді знаменитим адвокатом, таким, якого в залі суду всі поплескують по

плечу й вітають, коли кінчається якийсь розтриклятущий продес? Одне слово, як ото в дешевому кіно — репортери і вся ота мура. Хто знатиме, що ти робиш це від щирого серця? Все лихо в тому, що ніхто ж нічого не знатиме!

Я не дуже певен, чи розуміла каналія Фібі, що я в дідька мелю. Все ж таки вона, вважайте, ще дитина і т. д. Але Фібі мене принаймні слухала. А коли тебе хто-небудь принаймні слухає, це вже непогано.

— Тато вб'є тебе. Він тебе вб'є,— сказала Фібі.

Але я її не слухав. Я міркував уже про інше. На думку спала божевільна ідея. [140]

— Знаєш, ким би я хотів бути? — кажу.— Знаєш, ким? Ну, якби можна було вибирати, хай йому грець!

— Ким? Тільки не лайся.

— Знаєш таку пісеньку: "Коли хтось когось піймає у густому житі..."? То я б...

— Ні! Там так: "Коли хтось когось зустріне у густому житі..."! — вигукнула каналія Фібі.— Це вірш Роберта Бернса.

— Я знаю, що Роберта Бернса.

Фібі правду казала. Там було: "Коли хтось когось зустріне у густому житі..." Я й забув.

— А я думав, що там "хтось когось піймає"! — кажу.— Принаймні я собі уявляв, як табунець малечі грається серед поля — кругом жито й жито, куди не глянь. Тисячі дітлахів, і довкола — жодної людини, тобто

жодної дорослої людини. Крім мене, звичайно. А я стою на краю страшнющої прірви. Нібито я повинен ловити малюків, якщо вони підбіжать дуже близько до прірви. Бо вони граються, гасають і не дивляться, куди біжать. А я повинен звідкись вискакувати й ловити їх, щоб не зірвались у прірву. Оце й усе, що я маю цілий день робити. Стерегти дітей над прірвою в житі. Дурниці, звичайно, я знаю, але це — єдине, чого мені хочеться по-справжньому. Дурниці, звичайно.

Каналія Фібі довго не озивалася. Нарешті промовила тільки:

— Тато тебе вб'є.

— Уб'є, то й уб'є, чхав я на це! — кажу. Я встав з ліжка, бо надумав подзвонити одному чоловікові — моєму вчителеві англійської з Елктон-хілла, містеру Антоліні. Тепер він жив у Нью-Йорку. Покинув Елктон-хілл і викладав у нью-йоркському університеті.— Мені треба дзенькнути,— кажу Фібі.— Зараз прийду. Гляди, не засни.— Не хотілось мені, щоб вона заснула, поки я у вітальні дзвонитиму. Я й знав, що Фібі не засне, але однаково сказав — так, про всяк випадок.

Коли я рушив до дверей, вона гукнула:

— Голдене! Я обернувся.

Фібі сиділа в ліжку. Таке вже, каналія, гарнюнє!

— Одна дівчинка, Філліс Маргуліс, учить мене відригувати,— каже.— Ось послухай.

Я послухав. У неї справді трохи виходило, але не Дуже.

— Непогано,— сказав я і пішов до вітальні дзвонити колишньому своєму вчителеві містеру Антоліні. [141]

23

По телефону я довго не розбазікував — боявся, що приїдуть батько з матір'ю і застануть мене у вітальні. На щастя, вони не приїхали. Містер Антоліні розмовляв зі мною душе привітно. Сказав, щоб я, коли хочу, приїздив хоч зараз. Я, мабуть, розбудив його з дружиною, бо трубку збіса довго ніхто не брав. Містер Антоліні відразу запитав, чи в мене нічого не сталося, а я відповів, що ні. Тільки, кажу, я вилетів з Пенсі. Розповім, думаю, хоч йому всю правду. А він мені:

— Слава богу!

Почуття гумору він мав, це правда. Приходь до нас, каже, хоч зараз, якщо хочеш.

Кращого вчителя, ніж містер Антоліні, я, мабуть, ніколи не мав. Ще досить молодий, не набагато старший від мого брата Д. Б. З ним можна було й пожартувати, подуріти, не втрачаючи до нього поваги. То він тоді перший підняв з землі отого хлопчину, що вистрибнув з вікна, Джеймса Касла,— я про нього вже розповідав. Містер Антоліні помацав у Джеймса пульс, тоді скинув з себе куртку, накрив тіло і сам ніс його на руках до самої лікарні. Йому було байдуже до того, що вся його куртка в крові.

Коли я повернувся до кімнати Д. Б., каналія Фібі вже ввімкнула радіо. Передавали танцювальну музику. Фібі притишила звук, щоб не розбудити служницю. Ви б тільки побачили нашу Фібі! Сидить посеред величезного ліжка на ковдрі, підібгавши під себе ноги, немовби якийсь йог, і слухає, каналія, музичку! Вмерти можна.

— Вставай,— кажу.— Хочеш, потанцюємо?

Я навчив її танцювати, ще коли вона була пуцьвірінком.

І знаєте, в неї дуже добре виходить. Власне, я їй тільки трохи показав, а навчилась танцювати вона, вважайте, сама. Адже танцювати по-справжньому нікого не навчиш, якщо він сам не навчиться.

— Ти ж узутий,— каже Фібі.

— Я роззуюсь. Уставай!

Фібі не встала, а сплигнула з ліжка й зачекала, поки я скинув черевики. Потім ми пішли танцювати. Танцює вона справді так, що сказитися можна. Взагалі я не люблю, коли дорослі танцюють з дітьми, — видовище, звичайно, кошмарне! Скажімо, коли в ресторані який-небудь старий цап виходить на середину з малою дочкою. Сукенку ззаду в неї він завжди підсмикав, а танцює вона взагалі як теля — одне слово, гидко дивитись. Але я з Фібі ніколи не танцюю на [142] людях. Ми дуріємо лише вдома. Хоч вона — це зовсім інше. Вона танцювати вміє. Відчуває, каналія, кожен твій рух. Треба тільки держати її ближче до себе, тоді зовсім не заважає те, що в тебе ноги багато довші, ніж у неї. Тоді вона не вислизатиме. Викручуй її, як хочеш, роби з нею найчудернацькіші па, хоч джіттербаг танцюй — вона як прив'язана. Та з нею хоч танго танцюй, чорт забирай!

Потанцювали ми разів чотири. А в перервах Фібі була така кумедна. Спиниться, як танцювала, застигне і жде. Навіть не розмовляє. І ти також повинен стати, як танцював, і чекати, поки знов заграє музика. Кумедія, та й годі. Але й сміятися чи там що Фібі не дозволяла.

Одне слово, прогоцали ми танців чотири, і я вимкнув радіо. Тоді каналія Фібі знов шусть під ковдру!

— А в мене вже краще виходить, правда ж? — питає.

— Ще й як! — кажу. Я знову сів біля неї на ліжку. Ху, чорт, аж дух забило! От накурився — сопу, як ковальський міх. А їй, каналії, хоч би що, навіть не захекалась.

— Помацай мій лоб,— раптом каже вона.

— Навіщо?

— Помацай. Один разочок!

Я приклав руку, але нічого не відчув.

— Дуже горить? — питає.

— Ні. А в тебе що — температура?

— Угу. Я її саме наганяю. Помацай ще раз.

Я приклав руку ще раз і знов нічого не відчув. Проте сказав:

— Начебто підіймається.— Не хотілося ж, щоб у неї виник отой клятий комплекс неповноцінності.

Вона кивнула головою.

— Я можу нагнати так, що й термометра не вистачить!

— Термометра,— поправив я.— Де це ти навчилася?

— В Аліси Голмборг. Сідаєш, схрещуєш ноги, затримуєш дихання і думаєш про щось дуже-дуже гаряче. Про батарею чи про щось таке. І весь лоб починає так горіти, що руку можна опекти.

Слухайте, я ледве не гигнув! А руку відсмикнув від її лоба так, ніби злякався, що опечуся.

— Спасибі, що сказала,— промовив.

— Не бійся, тобі руку я не опечу! Я сама спинюся... Тсс! — І вона, сама мов опечена, підхопилася в ліжку.

Я аж похолов з переляку.

— Чого ти? — питаю.

— Вхідні двері!-шепоче вона на всю кімнату.-Це вони! Я схопився на ноги, підбіг до столу й вимкнув лампу. [143]

Потім роздушив об черевик сигарету й засунув недокурок до кишені. А тоді заходився, мов навіжений, махати руками, щоб розігнати дим. І нащо було тут курити, дідько б мене взяв! Після цього я схопив черевики, заліз у шафу й причинив за собою дверцята. Слухайте, а серце калатало, як скажене!

Я почув, як у кімнату ввійшла мати.

— Фібі! — покликала вона.— Годі прикидатись! Я бачила, як у тебе горіло світло, люба моя!

— Привіт! — озвалася каналія Фібі.— Я не могла заснути. Як погуляли?

— Чудово! — відповіла мати, але по її голосу було чути, що це не так. Вона не дуже любила ходити в гості.— А чого це ти, дозволь спитати, не спиш? Тобі не холодно?

— Ні, тепло. Просто не спиться.

— Ти що — курила тут, Фібі?! Ану признавайся, люба моя!

— Га? — перепитує каналія Фібі.

— Ти добре все чула!

— Та я тільки попробувала, один разочок. Тільки потягла, і все. А тоді викинула у вікно.

— Навіщо, дозволь запитати?

— Не могла заснути.

— Мені це не подобається, Фібі. Дуже не подобається! — сказала мати.— Укрити тебе ще одною ковдрою?

— Ні, дякую. Добраніч! — сказала каналія Фібі. Видно було, що вона хоче як можна швидше випровадити матір з кімнати.

— А як фільм? — питає мати.

— Клас! Тільки Алісина мати заважала. Всю дорогу перехилялася через мене й питала Алісу, чи не захворіла та на грип. А додому їхали на таксі.

— Дай-но я помацаю твій лоб.

— Та ні, я не заразилася! В неї нічого не було. То все її мати!

— Гаразд. А тепер спи. Обід був смачний?

— Гидота!

— Фібі, ти знаєш, що сказав тобі тато про це слово. Гидотою тебе не годують! Тобі дали свіжу відбивну котлету з баранини. Я обійшла всю Лексінгтон-авеню, поки знайшла...

— Котлета була смачна, але Чарліна завжди дихає на мене, коли що-небудь подає. Вона й на їжу дихає, на все. Дихає й дихає.

— Гаразд, спи вже. Поцілуй маму. Ти проказала молитву? [144]

— Угу, ще в ванній! Добраніч!

— Добраніч. Зараз мені спи! У мене голова від болю розколюється,— сказала мати. В неї часто болить голова. Що правда, то правда.

— Випий таблетки дві-три аспірину,— каже Фібі.— А Голден у середу приїде, еге?

— Наскільки я знаю, в середу. Вкривайся і спи. Ось так. Чути було, як мати вийшла з кімнати й причинила за собою двері. Я посидів ще хвилину-дві в шафі й виліз. І відразу налетів на каналію Фібі — вона встала з ліжка й саме йшла по мене, а в кімнаті було зовсім темно.

— Боляче вдарив? — питаю. Доводилось розмовляти пошепки — адже батько й мати були вже вдома.— Мені пора брати ноги на плечі! — кажу. Я знайшов навпомацки ліжко, сів і почав узуватися. Сказати по правді, нервувавсь я жахливо.

— Не йди ще! — прошепотіла Фібі.— Зачекай, поки вони поснуть.

— Ні, піду. Якраз пора,— кажу.— Вона у ванній, а він, мабуть, слухає останні вісті. Якраз пора.

Я так нервувався, що не міг навіть шнурки як слід зав'язати. Ні, я не боявся, що вони вб'ють мене абощо, коли застануть удома. Просто було б страшенно прикро.

— Де ти в біса ділася? — питаю каналію Фібі. Я її не бачив — у кімнаті було хоч в око стрель.

— Тут я!

Фібі стояла зовсім поруч. А я її й не бачив!

— Я покинув чортові свої саквояжі на вокзалі,— кажу.— Чуєш, Фібі, ти маєш які-небудь гроші? Бо я, вважай, на мілині.

— Тільки ті, що на різдвяні подарунки. Я ще нічого не купляла.

— А-а.— Гроші на подарунки я в неї забирати не хотів.

— А тобі потрібні гроші? — питає.

— Я не хочу забирати в тебе гроші, які тобі дали на подарунки.

— Я тобі трохи позичу,— сказала Фібі, і я почув, як вона підійшла до столу Д. Б. й заходилася висовувати мільйон шухляд та нишпорити в них. А темно ж було — хоч з око стрель.— Якщо ти поїдеш, то не побачиш, як я гратиму в п'єсі,— каже вона якимсь дивним голосом.

— Чого ж, побачу! Я не поїду, поки не побачу. Думаєш, мені не хочеться подивитись вашу виставу? — кажу.— Я, мабуть, поживу десь так до вівторка, до вечора, у містера Антоліні. [145]

А тоді прийду додому. Я тобі дзенькну. Якщо трапиться нагода.

— На ось,— каже Фібі. Вона, певно, хотіла дати мені гроші, але ніяк не могла знайти моєї руки.

— Де ти?

Вона вклала мені в руку гроші.

— Ой, та мені стільки не треба! — кажу.— Дай доларів два, і вистачить. Серйозно. Візьми назад.— Я все тицяв їй у руку гроші, але вона не хотіла брати.

— Бери все. Віддаси потім. На виставу принесеш.

— Господи, скільки ж тут?

— Вісім доларів і вісімдесят п'ять центів. Ні, шістдесят п'ять центів. Двадцять я витратила.

І раптом я заплакав. Просто не міг з собою нічого вдіяти. Мене, правда, ніхто не чув, і все ж я плакав. Каналія Фібі перелякалась на смерть, коли я почав схлипувати,— підійшла до мене, втішає. Та коли вже ти почав плакати, то дідька лисого так відразу спинишся. Сиджу скраю на ліжку, схлипую, а вона обійняла мене обома руками за шию, я її теж обняв і плачу — не можу спинитись. Я вже думав, що захлинуся тими клятими слізьми. Слухайте, страх як налякав бідолашну Фібі! Оте чортове вікно все _ще стояло розчинене, і я відчував, як Фібі тремтить,— вона була в самій піжамці. Я вмовляв її лягти й укритись, але вона не хотіла. Зрештою я таки перестав плакати, тільки не зразу, минуло ще багато часу. Потім застебнув на всі ґудзики пальто і сказав Фібі, що дам про себе знати. А вона відповіла, що я, коли хочу, міг би переночувати й тут, у неї. Але я відмовився — краще, кажу, піду, мене вже чекає містер Антоліні. Потім дістав з кишені свою мисливську шапку й подарував її Фібі. Вона любить такі дурнячі шапки. Спершу Фібі не хотіла брати, але я

її вмовив. Бо вона ж, каналія, справді любить всякі такі шапки. Тоді ще раз пообіцяв їй при нагоді дзенькнути й пішов.

Вийти з дому виявилося в сто разів легше, ніж увійти. Дідько знає чому. По-перше, мені тепер було до лампочки — застукають мене чи ні. їй-богу. Застукають, думаю, то й застукають. Сказати щиро, я навіть хотів, щоб мене застукали.

Вниз я не поїхав у ліфті, а спускався пішки. Виходив чорним ходом. Мало не розвалив собі довбешку об бачки на сміття — їх там стояв цілий мільйон,— та зрештою таки вибрався на волю. Ліфтер мене й не бачив. Мабуть, і досі думав, каналія, що я сиджу в Дікстайнів! [146]

24

Квартира в містера та місіс Антоліні на Саттон-плейс була дуже шикарна — з передпокою до вітальні вели два східці, свій бар і т. ін. Я заходив до них кілька разів, бо, коли покинув Елктон-хілл, містер Антоліні часто приїздив до пас додому поцікавитись, як мої справи, й залишався вечеряти. Тоді він ще не був одружений. Потім, коли він одружився, я частенько грав з ним та місіс Антоліні у теніс на Лонг-Айленді — у Вест-Сайдському тенісному клубі, у Форест-хіллі. Місіс Антоліні родом з того острова. Грошей у неї хоч греблю гати. Вона старша за містера Антоліні років так на шістдесят, але живуть вони, по-моєму, як одна душа. По-перше, обоє дуже начитані, особливо містер Антоліні, хоч, коли з ним розмовляєш, він більше скидається на такого собі жартуна, ніж на освіченого чоловіка,— одне слово, як наш Д. Б. Зате місіс Антоліні — жінка куди серйозніша, її дуже мучила ядуха. Обоє читали всі оповідання Д. Б.— місіс Антоліні також,— і коли Д. Б. зібрався до Голлівуду, містер Антоліні зателефонував йому й умовляв не їхати. Але Д. Б. однаково поїхав. Містер Антоліні казав, що людині, яка вміє писати так, як Д. Б., в Голлівуді робити нема чого. Та й я казав, по суті, те саме.

Я б дійшов до їхнього будинку й пішки — не хотілося тринькати на дрібниці гроші Фібі, які їй дали на різдвяні подарунки,— та коли опинився на вулиці, то відчув себе досить кепсько. Наче аж голова запаморочилась. Мусив узяти таксі. Не хотів, але довелось узяти. Насилу зловив вільну машину.

Коли ліфтер — от собака! — кінець кінцем упустив мене до будинку й підвіз нагору, я подзвонив, і містер Антоліні відчинив мені сам. Він був у халаті й капцях, а в руках тримав високу склянку — віскі з содовою та льодом. Натура він був тонка, але пив, як слон.

— Голден?! Любий ти мій! — вигукнув він.— Господи, та ти ж витягся на цілу голову! Заходь, я тобі дуже радий!

— Як поживаєте, містере Антоліні? Як місіс Антоліні?

— Та в нас усе чудово! Скидай пальто.— Він допоміг мені роздягтись і повісив пальто.— А я вже думав, ти приб'єшся з байстрям на руках. Без дому, без притулку. На віях паморозь...— Любить, каналія, іноді пджартувати! Потім обертається й кричить на кухню: — Ліліан! Як там кава?

Дружину містера Антоліні звати Ліліан. [147]

— Готова! — крикнула вона й собі.— Це Голден? Привіт, Голдене!

— Доброго здоров'я, місіс Антоліні!

У цьому домі завжди доводиться кричати, бо обоє господарів ніколи не бувають в одній кімнаті разом. Цирк, та й годі.

— Сідай, Голдене,— мовив містер Антоліні. Було видно, що він уже під чаркою. Квартира мала такий вигляд, ніби щойно розійшлися гості. Повсюди склянки, блюдця з арахісом.— У нас розгардіяш, вибач,— каже

він.— Приходили знайомі місіс Антоліні з Буффало. Одне слово, буффарики з Буффало!

Я засміявся, а місіс Антоліні щось крикнула мені з кухні, тільки я не розчув, що саме.

— Що вона сказала? — питаю в містера Антоліні.

— Щоб не дивились на неї, коли ввійде. Вона щойно встала. Бери сигарету. Ти зараз куриш?

— Дякую,— кажу. Я взяв з коробки, яку він простиг, сигарету.— Не часто. Так, вряди-годи.

— Ага, розказуй! — І дав мені припалити від величезної настільної запальнички.— Та-ак. Виходить, ти й з Пенсі не поладнав,— каже. Він завжди так дивно висловлюється. Часом мені смішно, а часом і ні. Просто він перебирає міру. Не хочу сказати, що він не. дотепний абощо, ні, але іноді це діє на нерви, коли хто-небудь весь час видає фрази на взірець: "Виходить, ти й з Пенсі не поладнав" — і т. ін. Д. Б. теж інколи перебирає міру.

— То що там сталося? — питає мене містер Антоліні.— Як у тебе з англійською? Якби ти засипався на англійській, я показав би тобі зараз на двері. Ти ж був король переказів!

— О, англійську я добре склав. Правда, ми вчили переважно літературу. Я за цілу чверть писав твори всього разів зо два,— кажу.— А от з усної мови провалився. Був у нас такий предмет — усна мова називався. Там я й провалився.

— Чому?

— Сам не знаю.— Неохота було про це розводитись. У мене ще не минуло запаморочення, а тут, як на те, раптом страшенно розболілася голова. їй-богу. Але містерові Антоліні, видно, дуже кортіло все про мене знати, і я вирішив трохи розповісти.— Це такі уроки, коли кожен учень у класі встає і каже промову. Ну, самі знаєте. Без будь-якого обдумування й те де. І коли хто-небудь відступить від теми [148] абощо, всі зразу в крик: "Збився! Збився!" Мене це просто бісило. Я й заробив кілок.

— Чому?

— А я знаю?! Оті крики виводили мене з терпцю. Найгірше те, що мені подобається, коли відступають від теми. Так куди цікавіше, і взагалі.

— Хіба не краще, коли людина розповідає все до ладу?

— Звісно, краще! Я люблю, коли мені розповідають усе до ладу. Але не люблю, коли виступають надто гладенько. От не знаю. Мабуть, мені просто не до душі, коли хто-небудь розповідає до ладу весь час. Хлопці, які виступали гладенько весь час, заробляли найвищі оцінки. Що правда, то правда. Але був у нас один такий Річард Кінселла. Ніяк не міг говорити довго про щось одне, і йому весь час кричали: "Збився! Збився!" Просто жах. І найбільше тому, що він був дуже нервовий хлопець — розумієте, дуже нервовий, у нього навіть губи починали тремтіти, коли наставала його черга виступати, і говорив він так тихенько, що заднім нічого й чути не було. Та коли губи в нього переставали тремтіти, розповідав він, як на мене, найкраще з .усього класу. Але й Кінселла, вважайте, теж провалився. Дістав двійку, бо йому всю дорогу кричали: "Збився! Збився!" Скажімо, розповідає Річард про ферму, яку його батько купив у Вермонті. Він говорить, а йому весь час кричать: "Збився! Збився!" І наш учитель, містер Вінсон, ліпить йому одиницю — за те, що Кінселла, мовляв, нічого не сказав про рослинний і тваринний світ — одне слово, про всю оту муру на фермі. А Кінселла виступав так: почне, бувало, про се, про те, а тоді раптом уже розповідає про листа, якого мати одержала від його дядька, як той

дядько у сорок два роки захворів на поліомієліт і як він нікого не пускав до себе в лікарню, бо не хотів, щоб його бачили в отих залізних шинах. Я розумію, з фермою це не мало нічого спільного, зате ж як цікаво! Хіба не цікаво, коли хтось розповідає про свого дядька? Особливо, коли почне про батькову ферму, а тоді його занесе, і він уже розповідає про дядька. По-моєму, просто свинство перебивати хлопця вигуками: "Збився! Збився!" — коли він так захопиться, розхвилюється... Не знаю. Важко це пояснити.

А втім, не дуже мені й хотілося пояснювати. Вже хоча б тому, що в мене раптом жахливо розболілася голова. Я не міг діждатись, коли та каналія місіс Антоліні принесе каву. Це мене страшенно дратує — я маю на увазі, коли кажуть, Що кава готова, а насправді вона ще не готова. [149]

— Голдене... Дозволь поставити тобі одне коротенькі й досить банальне педагогічне запитання: ти не думаєш, що на все свій час і своє місце? Не думаєш ти, що коли хто-небудь почав розповідати про батькову ферму, то повинен доказати про неї до кінця, а вже тоді заводити про дядькові залізні шини? Або коли вже його так хвилюють дядькові шини, то чи не краще йому з самого початку обрати цю тему, а не ту, про ферму?

Я не мав великого бажання ні думати, пі відповідати. Боліла голова, і взагалі я почував себе препаскудно. Сказати правду, у мене й живіт болів.

— Звісно... Ні, не знаю. Мабуть, він так і мав би зробити. Тобто він мав би зосередити увагу не на фермі, а на дядькові, коли вже це його так цікавило. Але я хочу сказати ось що: здебільшого й сам не знаєш, що цікавіше, поки, не почнеш розповідати про таке, що тобі менш цікаве. Іноді тут уже нічого з собою не вдієш. Але я гадаю, що коли хто-небудь почне цікаво розказувати й захопиться, то не треба принаймні йому заважати, нехай вибалакається. Я люблю, коли розповідають захоплено. Це ж добре! Просто ви не знали нашого вчителя, містера Вінсона. Часом

він міг довести вас до сказу, він і весь отой триклятущий клас. Розумієте, всю дорогу товче й товче: мовляв, узагальнюйте, спрощуйте... А хіба можна все узагальнювати й спрощувати тільки через те, що комусь так хочеться? Ні, ви того типа, того містера Вінсона, не знали. Він, звичайно, розумний, начитаний, але одної клепки в нього не вистачає, це зразу видно.

— А ось нарешті й кава, джентльмени! — сказала місіс Антоліні, вносячи тацю з чашками, печивом і таким іншим.— Тільки не дивись на мене, Голдене! У мене на голові таке робиться!

— Здрастуйте, місіс Антоліні! — кажу. Я хотів був устати, але містер Антоліні схопив мене за курточку й потяг назад. У місіс Антоліні вся голова була в отих залізних трубочках для завивки, губи не підведені й т. д. Вигляд вона мала справді не дуже привабливий. Стара якась.

— Я вам усе тут залишу, а ви вже самі пригощайтеся,— каже. Вона відсунула вбік батарею склянок на курильному столику й поставила тацю.— Як там твоя мама, Голдене?

— Нівроку, дякую. Я, правда, вже давно її не бачив, але востаннє...

— Любий, якщо Голденові буде щось потрібно, то все у шафі. На верхній полиці. А я лягаю спати. Бо вже з ніг [150] падаю,-.сказала місіс Антоліеі. Це й по ній було видно.— Хлоп'ята, ви постелите собі самі?

— Ми все зробимо самі. Іди лягай спати,— промовив містер Антоліні.

Він поцілував її, вона попрощалася зі мною і пішла до спальні. Вони завжди цілувалися при людях.

Я випив півчашки кави і з'їв половинку печива, твердого, як камінець. А містер Антоліні знов налив собі, каналія, віскі. Я помітив, що

він його майже не розводить. Якщо містер Антоліні не стримуватиметься, то стане справжнім алкоголіком.

— Тижнів два тому я обідав із твоїм батьком,— раптом каже містер Антоліні.— Він тобі не писав?

— Ні.

— Але ти, звісно, знаєш, що він дуже турбується за тебе?

— Та знаю. Звичайно, знаю,— кажу.

— Видко, перед тим, як мені подзвонити, він саме одержав якогось довгого, досить тривожного листа від колишнього твого директора про те, що ти зовсім не хочеш учитися. Що прогулюєш школу, не робиш уроків. Одне слово, взагалі нічого...

— Та нічого я не прогулював! Нам не дозволяли пропускати уроки. Інколи, правда, не ходив на деякі предмети — на ту ж таки усну мову, про яку я вже розказував, але загалом я нічого не прогулював.

Неохота було заводити з ним дискусію. Після кави живіт трохи перестав боліти, але в голові так само тріщало.

Містер Антоліні закурив ще одну сигарету. Смалив він, як скажений. Потім знов озивається:

— Щиро кажучи, я не знаю, що тобі й порадити, Голдене.

— Розумію. Зі мною важко розмовляти. Я знаю.

— У мене таке враження, ніби ти падаєш у якусь страш-пу-страшну прірву. Слово честі, й сам не знаю... Ти мене слухаєш?

— Слухаю.

Видно було, що він напружено міркує, намагається зосередитись.

— Може навіть, ти докотишся до того, що в тридцять років невилазно сидітимеш у якомусь барі й ненавидітимеш кожного, хто скидатиметься на колишнього футболіста з університетської команди. А може, навпаки, станеш вельми освіченим і ненавидітимеш людей, які неправильно розмовляють. [151] Чи, може, осядеш у якійсь конторі й жбурлятимеш скріпками в стенографістку, що сидітиме навпроти. Хтозна. Ти взагалі хоч розумієш, про що я кажу?

— Розумію, аякже,— відповідаю. Я його справді розумів.— Тільки ви не маєте рації щодо того, нібито я всіх ненавидітиму. Колишніх футболістів, і взагалі. їй-богу, не маєте. Я ненавиджу зовсім не всіх. Бува, зненавиджу когось, а потім і відійду,— як-от, скажімо, отого Стредлейтера з Пенсі чи отого другого, Роберта Еклі. Бувало, я тих хлопців ненавидів, ніде правди діти, але це ніколи не тривало довго. Ось що я маю на увазі. Потім, коли їх день-два не побачиш — не зайдуть до тебе в кімнату чи не зустрінеш у їдальні,— мені їх уже навіть бракує. Розумієте, якось аж бракувало їх.

Містер Антоліні хвилю мовчав. А тоді підвівся, поклав у склянку ще шматочок льоду й знову сів. Видно було, що він задумався. Як на мене, то краще б він до цієї розмови повернувся завтра вранці, а не-зараз. Та йому не терпілось побалакати зараз. Людям завжди кортить побалакати саме тоді, коли тобі не хочеться.

— Ну гаразд. А тепер послухай трохи мене... Може, зараз мені й не пощастить висловити свої думки так, як хотілося б, але через день-два я напишу тобі листа. Тоді ти все гарненько собі обміркуєш. Але все ж таки послухай, що я тобі скажу.— Він знову спробував зосередитись. Потім промовив: — Ця прірва, що в неї ти, як я вже сказав, падаєш, особлива, дуже небезпечна. Той, хто в неї падає, ніколи не відчує і не почує дна.

Просто він усе падає й падає. Це буває з людьми, котрі в якусь хвилину свого життя спробували знайти те, що їхнє середовище не може їм дати. Або ж вони подумали, що їхнє середовище не може їм цього дати. І вони покинули шукати. Покинули, так по-справжньому й не почавши шукати. Ти стежиш за моєю думкою?

— Так, сер.

— Правда?

— Правда.

Містер Антоліні встав і долив собі ще віскі. Потім знову сів. І довго мовчав.

— Не хотілося б тебе лякати,— промовив нарешті він,— але я добре уявляю, як ти благородно жертвуєш собою задля якої-небудь нікчемної справи.— Він дивно глянув па мене.— Скажи, ти прочитаєш уважно те, що я тобі напишу? І збережеш?

— Так, звичайно,— відповідаю. І я виконав свою обіцянку. [152]

В мене й досі є той аркуш, що його тоді дав мені містер Антоліні.

Він підійшов до письмового столу в другому кінці кімнати й навстоячки написав щось на аркуші паперу. Потім вернувся з тим аркушем у руці й знову сів.

— Хоч як дивно, але ці слова сказав не поет. їх написав психоаналітик на ім'я Вільгельм Штекель. Ось що він... Ти мене ще слухаєш?

— Звичайно, слухаю!

— Ось що він написав: "Незрілій людині властиво те, що вона прагне благородно вмерти за свою справу, а зрілій— що вона прагне покірно жити задля своєї справи".

Він нахилився й подав мені аркуш. Я відразу прочитав ті слова ще раз, тоді подякував і сховав аркуш до кишені. Все ж таки він добрий чоловік — так переймається моєю бідою... Це дуже мило з його боку. Але зосередитись я, на жаль, ніяк не міг. Слухайте, я раптом відчув себе жахливо стомленим!

А от містер Антоліні, здавалося, анітрохи не стомився, Проте він уже добряче випив.

— Настане, думаю, день,— каже,— коли тобі доведеться вибирати свою стежку. Й відразу треба буде на неї ступати. Негайно. Ти не матимеш права зволікати жодної хвилини. Ти — ні.

Я кивнув головою, бо він дивився мені просто в очі. Але я не зовсім розумів, про що він каже. Я трохи здогадувався, однак певний не був. Страшенно почував себе стомленим.

— Неохота мені про це балакати,— каже містер Анто-ліиі,— але, гадаю, як тільки ти вибереш свою стежку, першим, твоїм кроком буде взятися за-розум у школі. Інакше не можна. Ти повинен учитись — подобається тобі така перспектива чи ні. Ти любиш багато знати. І мені здається, що коли ти впораєшся з усіма отими містерами Вінсами та їхньою усною мовою, то поба...

— Вінсонами,— уставив я.

Він, мабуть, хотів сказати "містерами Вінсонами", а не "містерами Вінсами". І все ж не варто було його перебивати.

— Гаразд, містерами Вінсонами. Як тільки ти впораєшся з усіма отими містерами Вінсонами, ти почнеш усе ближче й ближче підступати — певна річ, якщо справді цього хотітимеш, прагнутимеш, чекатимеш,— до знань, які стануть дуже й дуже дорогими твоєму серцю. І тоді ти, крім усього іншого, побачиш, що ти не перший, у кого поведінка решти людей викликала розгубленість, страх і навіть відразу. Побачиш, що ти не один такий, і це тебе [153] втішить і підбадьорять. Багато, дуже багато людей пережили таку саму розгубленість і душевну скруху, що їх оце переживаєш ти. На щастя, дехто а них описав свої душевні муки. У цих людей ти багато чого навчишся — якщо, звісно, схочеш. Так само, як інші коли-небудь учитимуться в тебе, якщо ти матимеш їм що еказати. І це прекрасна допомога, прекрасна наука. Це — не просто знання. Це — історія. Це — поезія!

Він примовк і надпив чималий ковток із склянки. Потій повів далі. Слухайте, оце завівся! Я був радий, що не спробував його перебити абощо.

— Я тебе не переконуватиму,— каже,— що тільки освічені, вчені люди здатні дарувати світові моральні цінності. Це не так. Але я стверджую, що освічені й учені люди, якщо вони до того ж і талановиті, творчі,— а це, на жаль, трапляється рідко,— загалом залишають після себе куди ціннішу спадщину, ніж ті, що проста талановиті й творчі. Перші прагнуть висловлюватись чіткіше й схильні доводити свої задуми до кінця. І що найважливіше — в дев'яти випадках із десяти люди освічені багато скромніші, ніж неосвічені, хоч і здатні мислити. Ти простежуєш хід моїх міркувань?

— Так, сер.

Містер Антоліні знов надовго замовк. Не знаю, чи з вами таке бувало, але дуже важко сидіти й чекати, поки співрозмовник, який про щось задумався, нарешті заговорить, їй-богу, важко. Я щосили намагався не позіхнути. Не те що з містером Антоліні було нудно абощо, ні,— просто мені раптом страшенно захотілося спати.

— І ще одну перевагу дає академічна освіта. Якщо ти достатньо заглибишся в науку, то помалу осягнеш можливості власного розуму. Ти збагнеш, що — для тебе, а що — може, й ні. Згодом ти усвідомиш, який спосіб думок найбільш властивий твоїй душі, твоїй натурі. Завдяки цьому ти не гаятимеш силу часу на те, щоб проникнути в ідеї, які тебе не вдовольняють, чужі тобі. Ти пізнаєш справжню свою мірку і вбиратимеш свій розум у відповідну одіж.

Цієї миті я раптом позіхнув. От свинюка! Та я не міг уже з собою нічого вдіяти.

Але містер Антоліні тільки засміявся.

— Ну добре,— мовив він і підвівся.— Вставай, постелимо тобі.

Я рушив услід за ним до шафи. Він спробував дістати з верхньої полиці простирадла, ковдри й т. ін., але йому заважала в руці склянка. Тоді він допив її, поставив на підлогу, а вже потім дістав усе, що треба. Я допоміг йому [154] перенести білизну до канапи. Удвох ми заходилися стелити постіль. Робив він усе сяк-так. Там простирадло не розгладить, там не заправить край. Та мені було байдуже. Я був такий зморений, що міг уже заснути й навстоячки.

— А як там твої дівчата?

— Нормально,— кажу. Співрозмовник з мене був нікудишній, теревенити не хотілося.

— Як Саллі? — Містер Антоліні знав каналію Саллі Гейс. Якось я їх познайомив.

— Усе гаразд. Сьогодні я з нею зустрічався.— Слухайте, мені здалося, ніби відтоді минуло вже років двадцять! —. Тепер у нас із нею мало спільного.

— На диво гарненька дівчина!.. А друга ж як? Ти ще розповідав, що познайомився з нею в Мейні.

— А-а... Джейн Галлахер. Нормально. Завтра я, мабуть, дзенькну їй по телефону.

Тим часом ми постелилися.

— Ну ось, можеш лягати! — каже містер Аптоліпі.— Не знаю тільки, що в дідька ти робитимеш зі своїми довгими ногами!

— Дарма, я звик до куцих ліжок,— кажу.— Дуже вам вдячний, сер. Ви з місіс Антоліні справді врятували сьогодні мені життя!

— Де в нас ванна, ти знаєш. Буде щось потрібно — гукнеш. Я ще трохи посиджу на кухні. Тобі світло не заважатиме?

— Що ви, ні! Дуже вам вдячний!

— Гаразд. Тоді добраніч, любий.

— Добраніч, сер! Дуже вам вдячний!

Він зачинився на кухні, а я пішов до ванної, роздягся й т. ін. Зубів я не міг почистити, бо не мав з собою зубної щітки. Не мав я й піжами, а містер Антоліні забув мені дати. Отож вернувсь я до вітальні, вимкнув над канапою невеличке бра й заліз під ковдру в самих трусах. Канапа була мені таки закоротка, проте я справді міг заснути навстоячки й оком не змигнув би. Кілька хвилин я ще полежав, міркуючи про те, що казав містер Антоліні. Про свою справжню мірку й т. ін. Це правда, чоловік він розумний. Але повіки в мене самі склепились, і я заснув.

А потім сталося таке, що й розповідати не хочеться.

Зненацька-я прокинувся. Не знаю, котра була година, але я прокинувся. Чую, на лобі в мене щось лежить — чиясь рука! Слухайте, я аж похолов від страху. Виявляється, то рука містера Антоліні! Він сидів у темряві на підлозі [155] біля канапи і чи то мацав мій лоб, чи то гладив мене. Слухайте, я мало не до стелі підскочив, слово честі!

— Що таке? Чого ви? — питаю.

— Нічого. Просто сиджу, милуюся...

— Але чого ви тут сидите? — питаю знов. Чорти його батька знають, що я мав казати. Розгубився — кошмар!

— Ти б не міг трохи тихіше? Просто я сиджу...

— Мені однаково пора збиратися,— кажу. Слухайте, а рознервувавсь! Заходився потемки натягати штани. Тицяю, тицяю ногами в кляті холоші — ніяк не попаду. Я вже стільки надивився на цих психів — у школах і т. ін.,— що більше вже їх ніхто не бачив, і завжди їм від мене щось треба.

— Куди це тобі пора збиратися? — питає містер Антоліні. Він намагався розмовляти, каналія, спокійно, навіть байдуже. Та не такий він був байдужий, повірте мені!

— Я залишив на вокзалі свої речі. Краще, мабуть, поїду й заберу їх. Там усе моє манаття.

— Ніде твої речі до ранку не дінуться. Лягай і спи. Я теж піду спати. Що це з тобою сталося?

— Нічого зі мною не сталося,— кажу.— Просто у мене в саквояжі всі мої гроші й усі речі. Я скоро вернусь. Візьму тачку й скоро вернусь.—

Слухайте, я трохи в'язів собі не скрутив у темряві! — Річ у тім, що гроші не мої, а материні, і я...

— Не сміши, Голдене. Лягай спати. Я теж піду спати. Ніде твої гроші до ранку не ді...

— Ні, я серйозно. Мені треба йти. їй-богу.

Я вже майже одягся, тільки краватки все не знаходив. Хоч убий, не міг пригадати, куди в біса її запроторив. Тоді . махнув рукою — піду, думаю, й без краватки. А каналія Антоліні сидить собі в кріслі збоку й мовчки стежить за мною. Було, звичайно, темно, і я погано його бачив, але знав, що він не спускає мене з очей. А сам п'є. Я навіть бачив у нього в руці оту його невідлучну склянку.

— Дивний ти хлопець. Дуже дивний.

— Знаю,— кажу. Краватки я вже й не шукав. Так і зібрався без неї.— До побачення, сер! — кажу.— Дуже вам вдячний. їй-богу.

Він ішов за мною до самих дверей, а коли я почав викликати ліфт, став на своєму порозі. Стоїть і все бурмоче, що я, мовляв, "дуже, дуже дивний хлопець". Еге ж, дивний, трясця твоїй матері! Так він стовбичив на тому чортовому порозі доти, доки прийшов ліфт. Зроду мені не доводилось так довго ждати розтриклятущого ліфта. Не брешу. [156]

Я навіть не знав, про що розмовляти, поки чекав ліфта. Але містер Антоліні все стоїть і стоїть у дверях, і я промовив:

— Візьмуся читати гарні книжки. їй-богу! — Треба ж було що-небудь казати. Страшенно незручно вийшло.

— А ти візьми речі й катай знов сюди. Я двері не замикатиму.

— Дуже вам вдячний! — кажу.— Бувайте!

Ліфт нарешті прийшов. Я ступив у нього й рушив униз. Слухайте, тіпало мене, мов у лихоманці! Аж у піт кинуло. Коли я вскакую в отаку халепу, мене щоразу проймає піт. Відколи пам'ятаю себе, вже разів двадцять потрапляв у таку тарапату. Просто вже терпцю немає.

25

Коли я вийшов надвір, уже світало. Було холоднувато, але мені це якраз не вадило, бо я добряче угрівся.

Та куди йти — хоч убийте, не знав. Знову брати номер у готелі й викидати Фібіні гроші не хотілося. Кінець кінцем я вирушив пішки до Лексінгтон-авеню й сів у метро в бік Центрального вокзалу — там були мої речі. Подрімаю, думаю, в отій величезній залі, де повно лавок. Так і зробив. І ви знаєте, спершу було навіть непогано — людей небагато, можна й лягти, випростати ноги. Але мені не дуже хочеться про це розводитись. Загалом комфорту ніякого. Особливо поспішати туди нема чого. Правду кажу. Тільки настрій собі зіпсуєте.

Спав я лише години до дев'ятої, потім до зали гунули мільйони людей, і довелося забрати з лавки ноги. А я не засну, коли ноги звисають. Сів я. Сиджу, а голова не перестає. Ще дужче розболілася. І за душу так шкребе, так шкребе, як ще ніколи в житті не шкребло.

І не хотілося думати про містера Антоліні, та все ж таки я задумався. Що ж він, міркую собі, скаже, каналія, дружині, коли та спитає, чого я втік? Мене це, правда, не дуже й турбувало,— я ж бо знав, що він чоловік розумний і знайде що відповісти. Скаже, нібито я поїхав додому абощо. Одне слово, це мене не дуже турбувало. Мучило мене інше — те, як я прокинувся, коли він погладив мене по голові. Розумієте, може, даремно я подумав, що він збирається загравати зі мною? Може, думаю, йому просто подобається гладити сонних хлопців по голові? Адже

напевно "я нічого не знаю. Звичайно, не знаю. Я вже навіть подумав, чи не [157] взяте мені саквояжі й повернутися, як і обіцяв, до містера Антоліні. Я міркував так: якщо навіть у нього якісь збочення, то до мене він усе одно ставиться дуже добре. І не був невдоволений, кола я серед ночі подзвонив йому,— каже, приїзди хоч зараз, якщо хочеш. А як близько до серця взяв потім мої прикрощі, як давав поради щодо справжньої своєї мірки й т. ін., і як отоді сам підійшов до Джеймса Касла,— я про нього вже розповідав,— коли той лежав на сходах мертвий... Про все це я й міркував. І що довше міркував, то тяжче ставало на душі. Не давала спокою думка про те, чи не повернутися до містера Антоліні додому. Мабуть, він справді погладив мене по голові просто так. І чим довше я про це замислювався, тим тяжче ставало на душі й тим глибше я заплутувався. А тут, як на зло, ще й розболілися очі. Ріже, наче в них піску хтось насипав,— я ж бо не виспався. А тоді, бачу, вже й нежить почався, а носовичка, як на гріх, я з собою не мав. Усі мої носовички лежали в саквояжі, тільки ж неохота було тягти його з камери й на очах у людей розкривати.

Поруч зі мною на лавці хтось забув журнал, і я заходився його гортати,— може, думаю, хоч так трохи забуду про містера Антоліні й узагалі про всі оті дурниці. Але від першої ж ідіотської статті, яку я взявся читати, мені стало ще гірше. Від початку до кінця про всілякі там гормони й т. ін. Писалося, який у вас має бути вигляд — яке обличчя, очі й т. ін.,— коли з гормонами все гаразд. А в мене було якраз навпаки: я мав такий вигляд, мов у того субчика з статті, в якого з гормонами було не все гаразд. Що ж це воно, думаю, діється з моїми гормонами? Далі почав читати ще одну статтю — як виявити, чи в тебе рак, чи нема. Якщо в роті у тебе, писалося, є ранки, які довго не гояться,— це ознака того, що в тебе, очевидно, рак. А в мене вже тижнів два зсередини на губі така ранка! Мабуть, думаю, в мене рак. Веселенький журнальчик, нічого не скажеш! Кінець кінцем я кинув його й вийшов погуляти. Якщо в мене рак, міркував я, то через кілька місяців дам дуба. їй-богу, так і подумав. Я вже навіть не мав сумніву, що вмру. І настрій у мене від цього, звісно, не піднісся.

Схоже було на те, що збирається дощ, але я однаково пішов гуляти. По-перше, пора було десь поснідати. їсти мені, власне, й не хотілося, але підкріпитися, думаю, все ж таки не завадить. Принаймні, думаю, треба кинути в себе що-небудь вітамінне. Отож я рушив у східну частину міста, де ресторани дешевші,— не хотілося тринькати багато грошей. [158]

Дорогою я побачив, як двоє чоловіків вивантажують а машини величезну ялинку. І один весь час кричав до другого: "Підіймай вище, матері її!.. Вище, кажу, підіймай, розтуди її!.." Гарно ж вони про різдвяну ялиночку! Дивно, але мені чомусь стало смішно, і я аж зареготав. Гіршого я вже не міг придумати, бо ту ж мить ледве не виблював. Слово честі. Вже навіть до горлянки підкотилося, але потім минуло. Сам не знаю, що воно зі мною скоїлось. Я ж нічого такого не їв, та й узагалі шлунок у мене слава богу. Одне слово,, все минуло, і я вирішив таки попоїсти. Зайшов до дешевенького на вигляд ресторанчика й замовив каву з пончиками. Тільки пончиків не їв, не міг проковтнути ні шматочка. Коли на серці так тяжко, в рот ніщо не лізе. А от офіціант мені попався добрий. Забрав пончики назад і не взяв за них гроші. Я тільки випив каву. Потім вийшов з ресторанчика й рушив у бік П'ятої авеню.

Був понеділок, до Різдва лишалося всього кілька днів, і всі магазини працювали. Отож П'ята авеню справляла приємне враження. Настрій панував різдвяний. На кожному розі стояли змучені Діди Морози й подзвонювали дзвіночками, і дівчата з Армії Спасіння — ті, що ніколи не фарбують губів тощо,— теж подзвонювали дзвіночками. Я все виглядав отих двох черниць, з якими снідав на вокзалі, але їх ніде не було. Я, правда, й так знав, що не знайду їх — адже вони самі сказали, що приїхали до Нью-Йорка вчителювати, і все ж я шукав їх очима. Одне слово, я теж раптом перейнявся різдвяним настроєм. На вулицях — мільйони малих дітей з матерями, вони входили й виходили з автобусів, юрмилися біля дверей магазинів. Як же мені хотілося, щоб поруч була Фібі! Вона, правда, вже не така маленька, щоб витріщатися в магазинах на іграшки, але подивитись на юрби людей і самій попустувати — це Фібі, каналія, любить. Торік на Різдво я взяв її з собою до центру робити

покупки. Ми з нею чудово порозважалися. Здається, то було в універсальному магазині Блумінгдейла. Заходимо до взуттєвого відділу й кажемо, нібито їй, тобто Фібі, потрібні такі височенні альпіністські черевики на шнурках — оті, що мільйон дірочок. Ледве до сказу не довели бідолашного продавця. Каналія Фібі переміряла пар Двадцять, і щоразу нещасний чоловік мусив зашнуровувати їй один черевик до самого коліна. Витівка, звісно, підла, але Фібі просто вмирала. Кінець кінцем ми вибрали пару мокасинів і попросили прислати їх додому —— заплатимо за них, мовляв, потім. Продавець був дуже задоволений. По-моєму, [159] він здогадався, що ми клеїли дурня, бо каналія Фібі всю дорогу пирхала.

Одне слово, йду я по П'ятій авеню, йду собі і йду — без краватки, звісно, й т. ін. І раптом зі мною починає діятися щось неладне. Щоразу, як тільки доходжу до бісового перехрестя і ступаю з тротуару на асфальт, виникає таке відчуття, ніби я нізащо не перейду на той бік вулиці! Здається, ось провалюся зараз крізь землю й полечу, полечу... І ніхто вже мене ніколи не побачить. Слухайте, я так злякався! Ви собі навіть не уявляєте. Упрів, як чорт. Білизна, сорочка — все до тіла поприлипало. Тоді я придумав одну штуку. Як тільки доходжу до кінця кварталу, починаю розмовляти подумки з братом Аллі. Кажу йому: "Аллі, не дай пропасти! Аллі, не дай пропасти! Аллі, не дай пропасти! Прошу тебе, Аллі!" А потім, тільки-но перейду, не провалившись, на другий бік вулиці, й кажу йому: "Дякую!". І так на кожному перехресті — щоразу те саме. Але я ні на мить не спинявся. Мабуть, просто боявся спинитись — сказати щиро, я той день уже погано пригадую. Пам'ятаю тільки, що не спинявся аж до Шістдесят якоїсь там вулиці, за зоопарк і ще далі. А вже там сів на лавку. Я насилу зводив дух, піт з мене градом котився. Просидів я, певно, з годину. Що ж його, думаю, далі робити? Зрештою таки вирішив: поїду, думаю, світ за очі. Додому, думаю, вже ніколи не повернусь і ні в які школи більш не піду. Побачусь, думаю, з каналією Фібі, попрощаюся, віддам гроші, а тоді вирушу автостопом на Захід. Зроблю, міркую собі, так: дістанусь до Голланд-тунелю, там проголосую і проїду на попутній машині далі, потім знов проголосую, і знов, і знов, і за кілька днів буду вже далеко на Заході, де тепло й гарно і де ніякий

собака мене не знає. Там знайду собі роботу. Наймуся, думаю, десь на бензоколонці й заправлятиму людям машини пальним та маслом. Мені було байдуже, яку : знайду роботу, аби лиш мене ніякий дідько не знав і я нікого не знав. А що, думаю, коли прикинутися глухонімим? : Тоді не треба буде заводити ні з ким отих непотрібних, ідіотських балачок. А якщо кому-небудь закортить зі мною з поспілкуватись, нехай пише на клапті паперу й показує мені. Помалу людям це так остогидне, що вони вже не чіплятимуться до мене з своїми балачками до кінця мого життя. Всі гадатимуть, ніби я такий собі нещасний глухонімий і дурник, і дадуть мені спокій. А я заправлятиму бензином та маслом їхні прокляті машини, діставатиму за це свою платню тощо, а тоді побудую де-небудь на зароблені гроші хатину й житиму там до кінця своїх днів. Стоятиме хатина [160] край лісу — тільки не в гущині, нехай на неї весь час світить сонце і т. ін. їсти варитиму собі сам, а згодом, якщо захочу одружитись абощо, зустріну яку-небудь вродливеньку дівчину — теж глухоніму,— і ми поберемося. Вона переїде жити до мене в хатину, а коли захоче мені що-не-будь сказати — хай теж пише на папері, як і решта людей. А коли в нас будуть діти, сховаємо їх де-небудь від усього світу. Накупимо багато книжок і самі навчимо їх читати й писати.

Мене ця ідея страшенно захопила, їй-богу. Я знав, що отой план прикинутися глухонімим і т. ін.— просто маячня, і все ж мені подобалося мріяти про це. Але поїхати на Захід я поклав собі твердо. Хотілось тільки спершу попрощатися з каналією Фібі. Тож я раптом скочив на ноги, кинувся, мов божевільний, через вулицю,— признатися щиро, ледве під машину не попав! — забіг до крамниці письмового приладдя і купив блокнота й олівця. Напишу, думаю, Фібі записку, поясню, де її ждатиму, щоб попрощатися й віддати оті гроші на різдвяні подарунки, а тоді піду до школи й попрошу кого-небудь з учителів передати записку. А поки що я сховав блокнота й олівця в кишеню й стрімголов помчав до школи — надто я був схвильований, щоб писати просто в крамниці. Я дуже поспішав — хотілося ж передати Фібі записку ще до того, як вона піде на обід, а часу залишалося обмаль.

Дорогу до школи я добре знав, бо сам ходив туди, як був малий. Коли я ввійшов, мене охопило якесь дивне почуття. Я , не думав, що пам'ятаю, як там усе всередині, а виявляється — пам'ятаю! Все було точнісінько таке саме, як при мені. Той самий широкий, завжди напівтемний двір, ті самі дротяні сітки на ліхтарях, щоб не побити м'ячем лампочки, на майданчику — ті самі білі кола для всіляких ігор і т. ін. І ті самі баскетбольні кільця без сіточок — тільки щити з голими кільцями.

У коридорах не видно було жодної живої душі — певно, велика перерва скінчилася, а обідня ще не настала. Мені трапилося лише невеличке негреня — воно бігло до вбиральні. З кишені штанів у нього виглядав дерев'яний номерок, нам теж такі давали — на знак того, що ти вийшов до вбиральні з дозволу вчителя.

З мене все ще лив піт, хоч уже й не так. Я сів у коридорі внизу на сходах і дістав блокнот та олівець. Пахло на сходах так само, як і колись. Ніби там хтось зробив калюжу. В усіх школах на сходах пахне однаково. Сів я, отже, і написав записку: [161]

Люба Фібі!

Я не можу чекати до середи і сьогодні ввечері, мабуть, вирушу на Захід. Якщо зможеш, жди мене о чверть на першу перед Музеєм мистецтв, біля входу. Я віддам тобі твої різдвяні гроші. Я не багато витратив.

Цілую.

Голден.

Школа була, по суті, поруч з музеєм, і Фібі однаково мала йти повз нього на обід додому, отож я знав, що вона зможе зустрітися зі мною.

Потім я рушив сходами нагору до вчительської — попрошу, думаю, кого-небудь віднести записку Фібі в клас. Я склав аркуш щонайменше вдесятеро, щоб ніхто не прочитав. У цих клятих школах нікому не можна вірити. Та я знав, що записку від брата їй передадуть.

Поки йшов нагору, мене знов так занудило, що, думав, виблюю. Слава богу, все обійшлося. Я на хвилинку сів на сходах, і мені стало краще. Не встиг устати, як на очі трапило таке, що я мало не збожеволів. Якийсь кретин написав на стіні матюка! Я просто осатанів від люті. Уявляєте, якщо Фібі і вся ота дітлашня прочитає і почне розпитувати, що це в біса таке, а тоді кінець кінцем знайдеться якась мала паскуда й візьметься їм пояснювати — та ще все поперекручує, звісно,— що воно означає, і діти сушитимуть собі голови, а ложе, навіть кілька днів ходитимуть самі не свої... Слухайте, я ладен був убити того гада, що це написав. Мабуть, якийсь шизонутий псих заліз уночі до школи, щоб справити нужду абощо, а тоді взяв і написав на стіні оте паскудство. Я вже уявляв собі, як ловлю його на цьому ділі і б'ю головою об кам'яні сходи доти, доки він уже обливається кров'ю і здихає. Але я відразу й збагнув, що не стане в мене на це духу. Я знав напевно. І від цього на серці зробилося ще тяжче. У мене навіть забракло сміливості стерти рукою оту бридоту з стіни, коли вже казати правду. Я злякався: гляди, думаю, хтось з учителів побачить, як я стираю, і подумає, що то я сам і написав! Але потім усе ж таки стер. А тоді пішов далі до вчительської.

Самого директора ніде не було, однак за друкарською машинкою сиділа бабця — років сто. Я сказав, що я — брат Фібі Колфілд з класу 4Б-1 і дуже прошу її передати сестричці записку. Це, кажу, дуже важливо, бо наша мама, мовляв, занедужала й не зварила Фібі їсти, а я мушу зустріти [162] її й повести на обід до кафе. Бабця поставилась до мене дуже чуйно. Взяла записку, покликала з сусідньої кімнати якусь жінку, і та понесла записку Фібі. Потім ми з тією сторічною бабцею ще трохи потеревенили. Вона була дуже мила, і я їй розповів, що до цієї школи ходив і я, і мої брати. Вона поцікавилась, де ж я вчуся тепер, а я відповів, що в Пенсі, а вона сказала, що Пенсі — дуже гарна школа. Я б

не зміг пояснити їй, що й до чого, навіть якби хотів. А крім того, якщо їй так хочеться думати, що Пенсі — гарна школа, нехай думає. Я взагалі не люблю пояснювати отаким сторічним щось нове. Та й самі вони цього не люблять. Побалакали ми, і я пішов. От комедія! Бабця ще закричала мені навздогін: "Щасти тобі!" — точнісінько, як ото каналія Спенсер, коли я їхав з Пенсі. Господи, як же я ненавиджу, коли навздогін мені кричать: "Щасти тобі!" Це мене просто вбиває.

Спускався я вже іншими сходами, проте й там побачив на стіні ті самі слова. Я знову спробував стерти їх рукою, але тут вони були надряпані ножем або чимось гострим. Чорта з два зітреш. Шкода й пробувати. Хоч мільйон років стирай — однаково всіх матюків на всіх стінах у світі не зітреш. Марна праця.

Я глянув на годинник у дворі — було ще тільки двадцять хвилин до дванадцятої. До зустрічі з Фібі лишалося ще вагон часу. І все ж я вирушив до музею. Однаково йти мені більш не було куди. Може, думаю, дорогою ще дзенькну з автомата каналії Джейн Галлахер — перед тим, як виїхати на Захід. Але й дзвонити не хотілося. Крім того, я не був певен, чи вже приїхала Джейн на канікули. Отож я зайшов до музею і вирішив почекати там.

Поки ждав Фібі — біля самого входу всередині,— підійшли два малюки і спитали, чи я не знаю, де тут мумії. В одного з них — у того, що питав,— штани були розстебнуті. Я сказав йому про це. І він просто переді мною почав їх застібати — навіть не зайшов за колону абощо. Луснути можна! Я б, мабуть, зареготав, але побоявся, що мене знов занудить, і стримався.

— Чуєш, старий, то ти знаєш, де ті мумії? — ще раз запитав малий.

Зараз я з ними, думаю, трохи подрочуся.

— Мумії? А що це таке? — питаю одного.

— Ніби сам не знаєш! Мумії — це покійники. їх ще ховають у пірамідонах.

У пірамідонах! Я мало не впав. Це він про піраміди.

— А чого це ви, діди, не в школі? — питаю. [163]

— Сьогодні немає уроків,— каже той, котрий весь час розмовляв. Бреше, малий паскуда, щоб я так жив: Але, поки не прийшла каналія Фібі, мені однаково нічого було робити, і я взявся допомогти їм знайти оті мумії. Колись я добре знав, де вони лежать, але ж я не був у музеї стільки років!

— А ви що — обидва так цікавитесь муміями? — питаю.

— Угу.

— А в твого .товариша, видко, язика немає?

— Він мені не товариш. Він мій брат.

— То в нього є язик? — кажу я й дивлюсь на того, котрий усю дорогу мовчав.— Ти вмієш розмовляти? — питаю його.

— Умію,— каже.— Тільки не хочу. Нарешті ми знайшли залу з тими муміями.

— А ти знаєш, як єгиптяни ховали своїх мерців? — питаю в того, котрий балакучіший.

— Ні-і.

— А дарма. Це дуже цікаво. Закутували їм голови в матерію, змочену таким секретним розчином. Після цього мерці могли лежати в своїх пірамідах хоч мільйон років, і голови в них однаково не псувалися. Ніхто не вмів цього робити, крім єгиптян. Навіть учені й досі не вміють цього робити.

Щоб побачити мумії, треба пройти дуже вузенького галереєю, викладеною плитами, взятими просто з могил фараонів. Місце досить моторошне, і в обох моїх героїв на лобі було написано, що вони вже не дуже й раді своїй затії. Одно туляться до мене, мов чортенята, а той, котрий небалакучий, навіть учепився за мій рукав.

— Чешімо звідси! — каже братові.— Я вже все побачив. Чуєш, гайда! — А тоді круть — і подався геть.

— Він у мене такий боягуз! — озвався другий.— Бувай! — І теж кинувся за братом.

Лишивсь я у тому склепі сам. І ви знаєте, мені там навіть подобалося. Так тихо, спокійно. І раптом я вздрів на, стіні... Ніколи не здогадаєтесь що! Той самий матюк! Червоним олівцем, просто під склом, на кам'яній плиті.

У цьому ж і все лихо. Не знайдете ви жодного тихого й спокійного місця, бо нема його в цілому світі. Часом може й здатися, що воно є, та коли, ні про що не здогадуючись, прийдеш туди, виявиться, що хтось уже там побував і перед самісіньким твоїм носом написав ті ж таки слова. Спробуйте переконатися самі. Мені здається, навіть коли я помру і мене відтарабанять на кладовище, поставлять наді [164] мною камінь, напишуть "Голден Колфідд", і коли народився, й коли помер, то внизу, під усім цим, хтось надряпає оті самі слова. Я певен, так воно й буде.

Після того, як я вийшов від мумій, мені приспіло до вбиральні. Коли вже казати правду, напала бігунка. Та це що — це півбіди, біда в

іншому. Не встиг я вийти з вбиральні, як майже на порозі зомлів. Мені ще пощастило. Добре, хоч не гримнув головою об підлогу, а впав на бік. Смішно, звичайно, та коли я оклигав, мені стало краще. Серйозно кажу. Правда, трохи боліла рука — я забив її, зате клята голова вже не паморочилась.

Було вже десять хвилин на першу, тож я вернувся до виходу й став чекати на Фібі. Може, думаю, я оце бачитиму свою сестричку востаннє. І з рідних нікого більш не побачу... Взагалі я уявляв собі, що все ж таки їх побачу, тільки через багато років. Приїду, думаю, додому, коли мені буде років тридцять п'ять,— хто-небудь саме занедужає і схоче перед смертю побачитися зі мною. Принаймні лиш це примусить мене покинути мою хатину й приїхати додому. Я вже навіть малював в уяві картину свого повернення. Мати, знаю, страшенно розхвилюється, відразу в сльози й почне благати мене залишитись удома й не повертатись до моєї хатини, але я все ж таки поїду. Я буду незворушний, як камінь. Заспокою її, потім відійду в другий куток вітальні, дістану портсигар і закурю. А сам такий байдужий, холодний. Запрошу всіх завітати до мене, коли матимуть охоту, але дуже впрохувати не стану. А от з каналією Фібі домовлюся, щоб приїздила до мене на канікули, і влітку, й на Різдво, й на Великдень. І Д. Б. теж скажу, щоб приїздив,— нехай поживе в мене, коли йому буде потрібен тихий, спокійний куточок для роботи. Але ніяких сценаріїв у моїй хатині я йому писати не дам, тільки оповідання й книжки. Заведу таке правило: щоб ніякого фальшу, ніякого дурисвітства ніхто в моєму домі не творив. А якщо хто-небудь спробує, нехай зразу забирається геть.

Раптом я глянув на годинник у роздягальні: було вже двадцять п'ять хвилин до першої. Я аж злякався — а що як ота бабця з учительської сказала отій другій жінці не передавати моєї записки каналії Фібі? А що як, думаю, бабця звеліла спалити записку абощо? Страшенно злякався." Я хотів неодмінно побачитися з каналією Фібі перед тим, як поїхати. Адже в мене були її гроші, і взагалі.

Нарешті я її побачив. Крізь скляні двері. А впізнав я Фібі по отій ідіотській червоній шапці — її за десять миль видно, ту шапку. [165]

Я вийшов з дверей і рушив кам'яними сходами назустріч Фібі. Я тільки не розумів, на якого біса вона тяґйй 8 собою оту здоровенну валізу. Фібі саме переходила П'яту авеню й несла валізу — таку величезну, як тюрма. Цупить, аж надривається. Коли я підійшов ближче, то побачив, що то — моя стара валіза, яка була в мене ще в Гутонській школі. Ніяк не міг дібрати, на якого дідька вона її тягне.

— Гей! — гукнула Фібі, підходячи ближче. Аж захекалася від отієї дурної валізи.

— Я думав, ти вже не прийдеш,— кажу.— На біса тобі здалася ця валіза? Мені не треба нічого. Я їду, як є. Навіть саквояжів не забиратиму з вокзалу. Що ти сюди напхала?

Фібі поставила валізу.

— Свої речі,— каже.— Я їду з тобою. Можна? Добре?

— Що-о? — кажу. Я ледве не скопитився, коли вона про це сказала. їй-богу, ледве не скопитився. Аж голова обертом пішла — ось-ось, думаю, знову знепритомнію.

— Я спускалася вантажним ліфтом на чорному ході, щоб Чарліна не бачила. А валіза не важка. Тут тільки дві мої сукні, капці, білизна, шкарпетки та ще деякі дрібниці. Спробуй сам. Вона не важка, спробуй... Можна мені з тобою, Голдене? Можна, га? Прошу тебе?

— Не можна. І стули писок!

Мені здавалося, що зараз тільки брик! — і впаду мертвий. Я зовсім не хотів кричати: "Стули писок!" — але мені раптом здалося, що зараз я впаду — і вже не встану.

— Ну чому не можна? Будь ласочка, Голдене, я тобі не заважатиму, я тільки поїду з тобою, і все! Якщо не хочеш, я навіть не братиму з собою одежі. Я візьму тільки свій...

— Нічого ти не візьмеш! Бо нікуди не поїдеш. Я поїду сам. І стули писок!

— Ну Голдене! Прошу тебе, візьми й мене! Я буду така... така... така... Ти й не...

— Ти нікуди не поїдеш! Стули, кажу, писок! Віддай валізу! — Я забрав у неї валізу. Ще хвилина, і я, мабуть, ляснув би її по обличчю. Ледве стримався. їй-богу.

Фібі заплакала.

— А я думав, ти збираєшся грати у виставі! — кажу.— Думав, гратимеш роль Бенедікта Арнольда.— Говорив я з < нею люто, грубо.— Що це ти собі намислила? Не хочеш грати у шкільній виставі, чорт забирай?!

Після цього Фібі заплакала ще гіркіше. Я аж зрадів. Раптом мені захотілося, щоб вона всі очі собі виплакала. Я вже ненавидів її. По-моєму, я так лютував на неї через [166] те, що вона ладна була відмовитись від ролі в п'єсі, аби лиш поїхати зі мною.

— Ходімо,— сказав я і рушив сходами знов до музею. Здам, думаю, оцю дурну валізу, яку Фібі притягла з собою, в гардероб, а о третій годині, коли закінчаться уроки, вона забере її по дорозі додому. Не цупитиме ж вона валізу з собою в школу! — Ходімо! — кажу.— Ходімо!

Та Фібі не зрушила з місця. Стоїть, каналія, і не хоче йти за мною. Тоді я пішов до гардеробу сам, здав валізу й вернувся. Фібі так само стояла внизу на тротуарі, але, коли я підійшов до неї, відвернулася. Це вона вміє, каналія. Тільки що-небудь не до-її — відразу до тебе спиною.

— Я вже нікуди не їду,— кажу.— Передумав. Годі розпускати нюні, й стули писок.— Найсмішніше те, що вона вже й не плакала. Але я однаково сказав — про всяк випадок.— Ходімо вже. Я проведу тебе до школи. Ходімо ж! А то спізнишся.

Фібі навіть не озвалась. Я спробував був узяти її за руку, але вона не далась. І все відвертається, каналія.

— Ти обідала? — питаю.— Ти вже обідала?

Мовчить, не відповідає. Тільки раптом як зірве з голови червону мисливську шапку — ту, що я їй подарував,— та як жбурне мені просто межи очі! А тоді круть — і знов повернулась до мене спиною. Слухайте, я трохи не луснув, однак сказати нічого не сказав. Тільки підняв з землі шапку й запхав собі до кишені.

— Ходімо, чуєш! — кажу.— Я проведу тебе до школи.

— Я до школи не піду]

Я вже й не знав, що їй на це відповісти. Уявляєте, стою і не знаю, що їй, каналії, сказати!

— До школи тобі доведеться піти,— озиваюся нарешті.— Ти ж бо хочеш грати у вашій виставі, правда? Хочеш бути Бенедіктом Арнольдом, правда?

— Не хочу!

— А я кажу — хочеш! Ну, звісно, хочеш! Не стій, ходімо! По-перше, я нікуди взагалі не їду. Слово честі. Я йду додому. Як тільки ти вернешся до школи, я піду додому. Спершу катну на вокзал, заберу саквояжі, а тоді відразу просто...

— А я тобі кажу, що до школи більш не піду! — знову своєї Фібі.— Роби собі що завгодно, а я до школи більш не піду. І стули писок!

Зроду ще Фібі не казала мені: "Стули писок!" Який жах! Боже, який жах! Це було гірше, ніж лайка. А вона, каналія, стоїть і так само не дивиться на мене. І щоразу, [167] як тільки я пробую покласти їй на плече руку, скидає її.

— Слухай, хочеш погуляти? — раптом кажу я.— Хочеш, підемо до зоопарку? Якщо я дозволю тобі не йти вже сьогодні до школи, а до вечора погуляти, ти викинеш з голови оці примхи?

Мовчить, не відповідає. Тоді я знов за своє:

— Якщо я дозволю тобі пропустити після обіду уроки й піду з тобою гуляти, ти викинеш з голови свої примхи? Візьмешся за розум і підеш завтра до школи?

— Може, й піду, а може, й ні! — відказала вона й раптом кинулася, мов навіжена, через вулицю, навіть не подивившись, чи йдуть машини. Часом вона просто з розуму сходить.

Одначе я за нею не побіг. Я знав, що вона сама піде за мною, і неквапом рушив у бік зоопарку одним боком вулиці, де Центральний парк, а вона, каналія, пішла туди ж таки другим боком вулиці. Йде й голови до мене не повертає. Але я здогадувався, що вона косить на мене очима,— мовляв, чи ж і він іде? Одне слово, отак ми й простували всю дорогу до зоопарку. Тільки коли вулицею проїздив двоповерховий автобус, заступаючи від мене Фібі, якусь мить я не бачив, куди в біса її

понесло, і трохи хвилювався. Та коли ми вже дійшли до зоопарку, я крикнув їй через вулицю:

— Фібі! Я йду в зоопарк! Ходімо зі мною!

Фібі й не глянула на мене. Але я здогадався, що вона мене почула, боколи я рушив сходами вниз до зоопарку, то озирнувся й побачив, що вона переходить вулицю і простує за мною.

День видався нікудишній, і людей у зоопарку було небагато. Тільки круг басейну, де плавали морські леви, стояло кілька душ. Я вже хотів був піти далі, але каналія Фібі затрималася, вдаючи, ніби задивилась, як годують левів,— якийсь хлопець кидав їм рибу,— і я вернувся. Непогана, думаю, нагода зрештою порозумітись. Підходжу, стаю позад неї і кладу їй на плечі обидві руки. Але Фібі, каналія, присіла й вислизнула з-під моїх рук! Коли вона впреться, ти її нічим не візьмеш. Стоїть, дивиться, як годують морських левів, а я стовбичу позад неї. Але руки їй на плечі абощо більше не кладу — ще, думаю, дьору дасть! Дивна ця дітлашня. Так і жди, що викине якогось коника.

Коли ми відійшли від басейну з морськими левами, поруч зі мною Фібі йти не захотіла, але й не відставала дуже. Я йду одним боком алеї, вона — другим. Теж не велика радість, та все ж таки краще, ніж іти за милю одне від одного, [168] як доти. Потім ми вийшли на невисоку гірку й трохи подивилися на ведмедів, хоч там, власне", не було на що особливо й дивитися. Тільки один ведмідь і показався — білий, полярний. Другий, бурий, сидів у своїм чортовім барлозі й не вилазив. Виставив свій зад і сидить. Поруч нас стояв невеличкий хлопчик у ковбойському капелюсі на самі вуха й усе канючив у батька:

— Тату, вижени його звідти! Ну вижени!

Я глянув на Фібі, але вона, каналія, навіть не всміхнулася. Самі знаєте, як ця малеча вміє ображатися. Так просто не засміється, ні.

Після ведмедів ми вийшли з зоопарку, перетнули таку нешироку алею в парку, а тоді спустилися в один з отих підземних переходів, де завжди смердить сечею. Він виводив до каруселей. Фібі зі мною все ще не розмовляла, але йшла вже поруч. Я взявся ззаду за пояс на її пальті — просто так, аби подуріти,— але їй це не сподобалось, і вона сказала:

— Забери, будь ласка, руки, якщо не важко!

Фібі ще сердилася на мене. Правда, вже не так, як раніше. Одне слово, ми все ближче й ближче підходили до каруселей, і вже чути було оту дурну музику, яка там грає щодня,— "О Мері, Мері!" Вони крутять цю платівку уже років п'ятдесят— ще відколи я був малий. І це найкраще в каруселях — те, цю музика там завжди та сама.

— А я думала, карусель узимку не працює] — раптом каже Фібі. Це вона, по суті, вперше за весь час забалакала до мене. Видно, забула, що сердиться.

— Це, мабуть, через те, що скоро Різдво,— кажу. Вона нічого не відповіла. Згадала, видно, що сердиться на мене!

— Хочеш покататися? — питаю. Я ж бачив, що вона хоче. Коли Фібі ще була зовсім маленька і ми з Аллі та Д. Б. брали її до парку, вона просто не тямила себе від каруселі. Просто за вуха, бувало, не відтягнеш її від тієї чортової каруселі.

— Я вже завелика,— каже.

Я думав, вона не відповість. Таж ні, відповіла.

— Чого там завелика! — кажу.— Йди. Я тебе почекаю. Йди!

Ми вже були біля самої каруселі. Там каталося кілька дітей, здебільшого малеча, а осторонь сиділи на лавках і ждали батьки й

матері. Я підійшов до віконця, де продавали квитки, й купив один каналії Фібі. Купив і даю їй. Вона стояла поруч. [169]

— На ось,-кажу.— 0, стривай хвилинку, візьми заразом і свої гроші.— І я простяг їй усі гроші, які в мене залишились.

— Нехай будуть у тебе,— каже вона.— Поки що нехай побудуть у тебе.— Й відразу додала: — Будь ласка!

Знаєте, незручно якось, коли тебе просять: "Будь ласка!" Особливо коли це Фібі чи хтось такий. Страшенно важко на серці стає. Але гроші я все ж таки сховав знову до кишені.

— А ти хіба не хочеш покататися? — питає Фібі і якось дивно так поглядає на мене. Видно було, що вона вже майже не сердиться.

— Може, іншим разом,— кажу.— Я подивлюсь на тебе. Квиток при тобі?

— Ага.

— Тоді йди, а я посиджу отут на лавці. Подивлюся на тебе.

Я сів на лавку, а Фібі рушила до каруселі. Спершу обійшла довкола. Обійшла всю карусель. Потім вилізла на такого великого і облупленого гнідого коня. Нарешті карусель закрутилася, і я побачив, як Фібі поїхала, поїхала... З нею каталося всього п'ятеро чи шестеро дітей, а музика грала "Дим застилав тобі очі". Темп був дуже джазовий, і слухати було смішно. Кожне з дітей намагалося схопити "золоте кільце", каналія Фібі також, і я часом навіть боявся, що вона впаде зі свого чортового коня, але жодного разу до неї не гукнув, навіть не поворухнувся. З дітьми завжди так: коли вже вони заповзялися зловити золоте кільце, то нехай ловлять, краще не заважати. Впадуть, то й упадуть, але краще їм не заважати.

Нарешті карусель зупинилася, Фібі злізла з коня й підійшла до мене.

— А тепер ти прокатайся! — каже.

— Та ні, я просто подивлюся на тебе,— відповідаю.— Краще я посиджу й подивлюся на тебе.— І дав їй ще трохи з її грошей.— На ось. Купи ще кілька квиточків.

Вона взяла гроші.

— Я на тебе вже не лиха,— каже.

— Я знаю. Ну, біжи — зараз рушатиме!

І раптом вона поцілувала мене! А тоді простягла долоню й вигукнула:

— Дощ! Накрапає дощ!

— Я бачу. [170]

А тоді — слухайте, я мало не вмер! — Фібі сягнула рукою до моєї кишені, дістала червону мисливську шапку й натягла мені на кумпол!

— А тобі хіба шапка не подобається? — питаю.

— Поноси трохи.

— Гаразд. А тепер біжи, а то не встигнеш на цей круг. Ще й коня твого займуть!

А вона стоїть, не поспішає.

— Ти мені не збрехав? Ти справді нікуди не поїдеш? Справді потім прийдеш додому? — допитувалась вона.

— Прийду,— кажу. І це була правда. Я їй не збрехав. Я таки вернувся потім додому.— Та біжи ж — кажу.— Рушає вже!

Вона підбігла до каси, купила квиток і в останню мить устигла на карусель. А вгорі знов оббігла весь круг, поки знайшла свого коня. Сіла на нього, помахала мені, і я теж їй помахав.

Слухайте, і раптом линув, мов скажений, дощ! Точнісінько як із відра, їй-богу. Батьки, матері й усі, хто там був, кинулись до каруселі й сховалися під дашком, щоб не змокнути до рубчика. Тільки я залишився сидіти на лавці. Промок до нитки, особливо плечі й коліна. Мисливська шапка мене, звичайно, трохи захищала, і все ж я сидів як хлющ. Та мені було байдуже. Раптом я "відчув себе таким щасливим від того, що каналія Фібі все каталась і каталась на каруселі! Сказати по щирості, я мало не заплакав, такий був збіса щасливий. Сам не знаю чому. Мабуть, просто тому, що на Фібі було так приємно дивитись, коли вона все пропливала й пропливала в мене перед очима у своєму синьому пальтечку... Господи, якби ви тільки побачили її в ту хвилину!

26

Оце й усе, про що я збирався розповісти. Звісно, я міг би розповісти й про те, як повернувся додому й т. ін., як захворів, і в яку школу мене хочуть віддати восени — після того, як випишуся звідси... Але неохота про це розводитись. Слово честі. Тепер мені до цього якось байдуже.

Багато хто, особливо цей їхній психоаналітик, питає мене, чи я старатимусь, коли у вересні знов піду до школи. Досить ідіотське запитання, як на мене. Бо звідки можна знати, як ти щось робитимеш, поки не почнеш його робити? [171] Ніхто не знає нічого наперед. Мені здається, що я старатимусь, але напевно не знаю. їй-богу, ідіотське

запитання. Д. Б. трохи кращий від решти, але й він ставить мені надто багато запитань. Минулої суботи приїздив до мене з своєю англієчкою — вона гратиме в новому фільмі, сценарій написав Д. Б. Маніритись вона, звісно, любить, але що гарна, то гарна. Одне слово, коли вона вийшла на хвилинку до жіночої кімнати в другому кінці коридора, Д. Б. запитав мене, що ж я сам думаю про всю оцю муру, про яку я щойно розповів вам. І я не знав, що в біса йому відповісти. Якщо по правді, то я просто не знав, що й думати. Шкода, що я розказав про це стільком людям. Я знаю тільки одне: мені бракує всіх тих, про Кого я розповів. Навіть тих-таки Стредлейтера й Еклі. Здається, навіть отого паскуди Моріса бракує. Сміх, та й годі. Краще нікому нічого не розповідати. А то розкажеш про кого-небудь — і тобі відразу почне його бракувати.